48
Yakın Tarih

Mesele Teslim Olmamakta

Atilla Özsever

AYRINTI
Yakın Tarih

MESELE TESLİM OLMAMAKTA • Atilla Özsever

1490

ATİLLA ÖZSEVER

1948 yılında Ankara'da doğdu. 1967 yılında Kara Harp Okulu'nu bitirdi. 12 Mart döneminde piyade üsteğmeni iken siyasi görüşleri nedeniyle re'sen emekliye sevk edildi. 2.5 yıl cezaevinde kaldı. Daha sonra iktisat öğrenimi gördü, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yüksek lisans yaptı, doktorasını İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde tamamladı. 1974'ten itibaren çeşitli gazete ve kuruluşlarda basın mensubu olarak çalıştı. 2003- 2019 yılları arasında da Maltepe Üniversitesi ağırlıklı olmak üzere çeşitli üniversitelerde çalışma ekonomisi ve medya alanında öğretim üyeliği görevinde bulundu.

Ayrıntı: *1490*
Yakın Tarih Dizisi: *48*

Mesele Teslim Olmamakta...
Asker Kökenli Bir 68'linin 12 Mart,
Gazetecilik ve Akademisyenlik Anıları
Atilla Özsever

Yayıma Hazırlayan
İlbay Kahraman

Son Okuma
Barış Özdemir

© Atilla Özsever, 2021

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Bedri Baykam'ın "68'in 50. yılı" sergisi (10 Mayıs 2018)

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı ve Cilt
Ali Laçin – Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu – İstanbul – Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 46277

Birinci Basım: *2021*

Baskı Adedi *1000*

ISBN 978-605-314-509-7
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212)512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Mesele Teslim Olmamakta...

Atilla Özsever

Asker Kökenli Bir 68'linin 12 Mart, Gazetecilik ve Akademisyenlik Anıları

AYRINTI

YAKIN TARİH DİZİSİ

Sinançа
Şirin Cemgil Sinan Cemgil'i Anlatıyor
Şirin Cemgil

Cepheden Anılar
Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları
Söyleşi: İlbay Kahraman

Devrimcilerin Filistin Günlüğü
1968-1975
Yaşayanlar Anlatıyor
Oktay Duman

Keşiş'in Torunları
Dersimli Ermeniler
Kâzım Gündoğan

Tek Yola Sığmayan Devrim
İbrahim Çelik

Görülememiştir
Bir TKP/ML Sanığının Günlükleri
Ali Türker Ertunca

Üç Devrimci Tiyatro Bir Meddah
Anılar
Erdoğan Akduman

Muzaffer Oruçoğlu Anlatıyor
Zavot'dan Vartinik'e
Söyleşi: İbrahim Ekinci

Yolculuk Sürer...
Nuri Salman

Bizum Cihan
Cihan Alptekin Kitabı
Nuran Alptekin Kepenek

Merhaba Kör Kadı
Mahir Çayan'ın Avukatının Anıları
Faik Muzaffer Amaç

Çizmeleri Çıkarayım mı?
Soma... 13 Mayıs 2014
Onur Yıldırım & Uğur Şahin Umman

Devrimcilerin Filistin Günlüğü 2
1976 – 1985
Oktay Duman

Sabo
Sabahattin Kurt Kitabı
Murat Bjeduğ

Işid ve Türkiye
"Katili Tanıyoruz"
Erk Acarer

Ha Bu Nasul Dev-Genç'tur Uşağum?
Mustafa Korkmaz

10'lardan Biri
Devrimci Subay Saffet Alp Kitabı *Murat Bjeduğ*

Porsuk Durgun Akardı Mustafa Çalıkuşu Anısına
Ersin Toker

Gülay Ünüvar (Özdeş) Kitabı
Adsız Kahramanlar
Ahmet Tuncer Sümer

Kivamini Tutturamaduk
Recep Memişoğlu

Giresun Yol Hikâyeleri
Ziya Gül

Bir Kürt Devrimcisi
Niyazi Usta
Ruşen Arslan

Necmettin
Bir Devrimcinin Hatırası
Can Şafak

Kürt Sorunu
Yerel Dinamikler ve Çatışma Çözümü
E. Fuat Keyman - Ayşe Köse Badur

Hiçbir Şey Aynı Olmayacak
Siyasi Mülteciler
12 Eylül Darbesi'ni Anlatıyor
Özlem Delikanlı - Eylem Delikanlı

Benim Adım Dilaver
Mehmet Fatih Öktülmüş Kitabı
Ufuk Bektaş Karakaya - Oktay Duman

İçindekiler

Önsöz 9
Başlarken... 11

Birinci Bölüm
Askerlik ve 12 Mart Süreci

Cemgil'e "Demirel" Tabancası 16
Devrimci Subaylar Örgütü 17
Tüzükte "Kadın" Maddesi 18
Örgüte Girmedi, General Oldu 20
Askeri Okullarda Eğitim 21
"Yarın Silahını Kaybedersin" 22
Aile Yapımız 24
Selimiye ve 27 Mayıs 27
"Donunuz Bile Amerikan Malı" 29
Kız Lisesiyle Şiir Yarışması 30
Kuleli – Kandilli Aşkı 31
Harbiye'de "Marksizme Reddiye" 33
Tural, Soysal'ı Dövdürüyor 35
OYAK Bildirisi 36
15-16 Haziran Olayları 37
Demirel'in Fabrikasında İşgal 38
Yoğurtçu Parkı'nda Barikat 40
Ordunun Tavrı Değişti 41
Cunta Toplantısı 42
Dev-Genç ve İmam Hatip 43
İttihat-Terakki Yemini 44
9 Mart Olayı 45
Kışlada Muhtıra Günü 45
Aziz Nesin Cezaevinde 46
Mahir Çayan'la Tanışma 47
Çayan'ların Firarı 49
Tatvan'da Gözaltı 50
"İşte Faşizm!" 52
Hücrede Haberleşme 53
Cuntacılarla İlgili İfade 54
Ziverbey Köşkü'nde İşkence 55
İşkencede "Torpil" (!) 56
Kardeşime 30 Gün İşkence 58
Hapishane Arkadaşım Yılmaz Güney 58
Cezaevi Günleri 60
Deniz'lerin İdamı 61
Mamak'ta Çavuş Dayağı 63
Subay Cezaevi 64
Af'ta Çatlak 67
Nihayet Tahliye 70

İkinci Bölüm
Gazetecilik Dönemi

Arçelik'ten Ret ... 73
TRT'ye Giriş ... 74
Bekçilerin TV Programı ... 75
"TRT'de THKP-C Militanları Var" ... 76
Bekçilerden Destek ... 77
Öngören'in Desteği ... 78
Güvenlik Soruşturması ... 79
TRT'de İşe Son ... 81
Devrimler Ansiklopedisi ... 81
Politika'daki Günler ... 82
Sevgi Soysal'la Tanışma ... 85
Politika'dan Ayrılış ... 87
Sendika Uzmanlığı ... 90
Kanlı 1 Mayıs ... 92
Yol-İş'ten Atılma ... 93
Mumcu Sahip Çıkıyor ... 94
CHP'li Bakan, 'TİP'liydi ... 96
Adalet Bakanlığı'nda Müşavir ... 98
Yılmaz Güney'i Ziyaret ... 100
MİT Belgesine Baktım ... 101
Niğde Cezaevi Ziyareti ... 103
Bakanlıkta Tenzili Rütbe ... 104
12 Eylül Darbesi ... 106
SBF'de Doktora ... 107
Yurt Ansiklopedisi ... 109
Aydınlar Dilekçesi ... 110
Balkonda İçki İçmek Yasak ... 111
Hürriyet ve Nükhet Duru ... 111
"Çağdaş Kölelik" Haberi ... 113
Bakan Kalemli'nin Şikâyeti ... 116
"Çiş" Haberi ... 117
Emeç - Özkök Çekişmesi ... 118
Hürriyet'in Sendika Temsilcisi ... 120
Marx'ın Mezarını Ziyaret ... 122
Darbe Sonrası İşçi Hareketi ... 124
ANAP'lı Bakandan "Rüşvet" ... 125
Çetin Emeç'le Görüşme ... 125
Babıali'nin Orgeneraliyim ... 127
Hürriyet'te İşe Son ... 128
Kısa Süren *Söz* Macerası ... 129
Savcı Tuğ'la Aynı Panelde ... 131
Milliyet'te Gece Sorumlusu ... 132
Aybar'la Tanışma ... 133
Günaydın Gazetesi ve Bahar Eylemleri ... 134
İşçi Ayşe'ye Komik İhtar ... 137
Ecevit'in Affa İlişkin Tavrı ... 138
Kadın Bakan'ın Tepkisi ... 139
"Proleter" Gazeteci ve Hostesler ... 141
Asil Nadir'e İhtarname ... 142
Günaydın'da Sendikalaşma ... 143
İş Bırakma Eylemi ... 144
6.5 Saatlik "Grev" ... 146
Günaydın'daki Can Kaybımız ... 148
Emeklilik ve *Sabah*'ta İşbaşı ... 148

"Goşizmden kapitalizme" 150
Koç'un Marksizm Merakı 152
Nâzım'ın Şiiri ve Zerrin 153
Sabah'ta "Çalışma Dünyası" 154
Memur Sendikalarına Kapatma 155
12 Mart Paşaları ve Özelleştirme 157
Darbenin Hâkimine Yolsuzluk Davası 159
"Dinozorlar Tükenmeyecek" 160
Sevgideki "Emek" 161
Habere Müdahale ve *Sabah*'tan Ayrılma 162
Milliyet'te "Emek ve İnsan" 165
Özer Çiller'in Emeklisine Yasa 169
"Emek" Sayfasına Sansür 171
Yılmaz Güney'e de Sansür 173
"Adil Düzen"in İşçi Kıyımı 174
Âşık Olan Grip Olmaz 175
"DGM'yi Ezdik, Sıra Johnnie Walker'da" 177
İşçi Neden Demokrat Değil? 178
Emekçiler *Milliyet* Okuyor 179
İşçi Sınıfı, Hükümet Düşürdü 180
TÜSİAD'ın Yalan Raporu 182
Küreselleşmeye "Salatalık" Benzetmesi 183
Artı Değerin Cin Toniği 184
Zorunlu Tasarruf Yasasına Veto 184
Çiller: İşçiler Kan Emici 186
"Sermayenin Malı Deniz..." 188
28 Şubat Sürecine Doğru 189
MGK Bildirisi 190
"Şeriata ve Darbeye" Karşı Ortak Tavır 191
Burjuvazinin Demokratlığı (!) 193
Generallere Göre "Gerçek Darbe"? 194
Amerikalının Kızıl Alerjisi 195
Güzellik Jürisi Başkanlığı 196
Sendikalar, Bergama Halkı Kadar Olamadı! 199
"Sat Ruhunu, Kurtul!" 200
Emek Platformu'nun Oluşum Süreci 203
Milliyet'te Yemek Boykotu 205
Korkmaz Yiğit Olayı 206
"Mezarda Emeklilik" Yasası 208
Bakan Okuyan, 43'ünde Emekli Olmuş 209
Ankara'da 400 Bin Kişilik Miting 211
Yetimlerin Maaşını Kurtardık 213
Türk-İş, Çark Ediyor 214
Emeğin Televizyon Programları 215
1999 Depremi ve Eczacıbaşı'nın Özrü 216
Aşkın ve Şiirin Yaşı Yok 217
Türk-İş Kongresi ve "Ballı Maaş" 219
MESS'de Marx'ı Andık 221
POAŞ'ın Özelleştirilmesi ve Sansür 221
Okurların 1. Sayfa Şikâyeti 225
Şiir Köşesi Kaldırıldı 226
Gazeteciler Cemiyeti Seçimleri 227
Kapitalizmin "Aşkî" Kuralları 230
Sabancı'nın Fabrikasında Grev! 230
"Emek" Sayfasının Kaldırılması 232
Sendikacıların Tepkisi 234

Mehmet Yılmaz'ın Sendika Dergisi....235
Milliyet'te Sona Doğru....237
Aktif Gazetecilikten Ayrılış....238
Dinci *Vakit*'in Saldırgan Yayını....240

Üçüncü Bölüm
Akademik Yaşam

Maltepe Üniversitesi'nde Öğretim Üyeliği....243
Erdoğan, İşçiye Meydan Okudu....244
Akademisyenlik ve Gazetecilik Bir Arada....247
İsmail Cem'in Kaybı....249
"O, Senin Bildiğin Süleyman Değil"....250
Radikal'deki Köşeye Son!....251
"5 Vakit Komünistim"....252
Nail Güreli: "Mecburen İyiyim"....256
Üniversitede Sözleşme Sorunu....257
Maltepe'de Kadrolu Hocalığa Son....259
Kitabım Tutukluluk "Delili" Oldu....260
Yurt Gazetesi ve "Yetim Hakkı"....262
İktisadi Düşünce Tiyatrosu....263
Gezi Direnişi....265
Annemin Kaybı....266
15 Temmuz Darbe Girişimi....267
Son Değerlendirme....271

Ekler

EK-1: THKP-C İddianamesindeki Belge....277
Ek-2: KK Devrimci Subaylar Örgütü İddianamesi'nin Giriş Bölümü....281
EK-3: *Son Havadis*'teki "TRT'de THKP Militanları" Yazısı....283
EK-4: Günümüzün Direnen Aydını....286
EK-5: Uğur Mumcu'nun "Türk-İş" Makalesi....288
EK-6: İlhan Selçuk'tan Doğan Öz Yazısı....290
EK-7: Ödülü Kabul Etmediğim Dilekçe....292
EK-8: Başkanlık Rejimi....294
EK-9: Sermayenin Malı Deniz....296
SSK'nın fonları kime gitti?....296
Devletin Niteliği....297
EK-10: Emekten Yana Taraf Olmak....299
EK-11: Burjuvazi Baklayı Ağzından Çıkardı....301
EK-12: 68'in Muhasebesi ve Döneklik....303
Vietnamlı çocuklar....303
Neden döndüler?....304
EK-13: "İşçi İçin Özal'dan Daha Zor Bir Dönem"....305
EK-14: "12 Mart'ın Münevver Anası....307
Benim Annemdi..."....307
EK-15: Emeğin Aydını: Alpaslan Hoca....309
EK-16: 15 Temmuz ve Darbelerin Anatomisi....311
27 Mayıs Darbesi....312
12 Mart Muhtırası....312
12 Eylül Darbesi ve ABD....313
15 Temmuz Kalkışması....313
"Darbe İptal Kodu"....313
Dizin....315

Önsöz

Mesele Teslim Olmamakta...

Erdal ATABEK

Atilla Özsever'in akıcı kaleminden bir kitap okuyoruz.
Bir özyaşam öyküsü mü? Otobiyografi?
Öyle görünüyor ama öyle olmuyor.
Bu kitapta ülkenin yakın tarihini okuyoruz.
Türkiye'nin devrimci serüvenini.
Ülkenin darbeler tarihini.
Siyasetin dalgalı yolunu.
Gazetecilik dünyasının iç çalkantılarını.
Görüp de anlayamadığımız, duyup da bilemediğimiz olayları.
Akıcı satırlar bizi yakın tarihin içinde gezdiriyor.
İşte bütün bu çalkantıların içinde;
Genç bir subay, tarihin akışını değiştirmeye karar veriyor.
Arkadaşlarıyla ülkeyi doğru olduğuna inandıkları bir yola sokmak istiyorlar:
Sosyalizm.
Daha eşit bir toplum.
Emekten yana bir yönetim.
Üreten, yaratan bir ülke.
Ürettiğini hakça paylaşan bir düzen.
İstedikleri bunlar.
Ama tarihin akışı düşündükleri gibi olmuyor.
Egemen güçler her yandan karşılarına dikiliyor.

Ülkenin çalkantılı tarihi bir kez daha yeniden yazılıyor.
Egemen düzen; sermayesiyle, silahlarıyla, baskısıyla, darbesiyle bu idealist subayların karşısına dikiliyor.
Kaçınılmaz bir çatışma yaşanacaktır.
Bu çatışma bugün de sürüp gidiyor.
Bugün de emek-sermaye çatışması sürüp gidiyor.
Ama örtük bir çatışmadır bu.
Sermaye, yanına dini de almıştır.
Sermayenin cambazları ile inancın bezirgânları el ele bu soygun düzenini sürdürmektedir.
Atilla Özsever, bu genç sosyalist subay artık çok sevdiği kurumundan koparılmış, yaşam
mücadelesini inancıyla sürdürecektir.
Her çalışma alanı kendisi için zorlaştırılmıştır.
Genç sosyalist subay, yılmaz.
Yaşam mücadelesini, o bilinçli inancını hiç kaybetmeden verecektir.
İnsandan yana, emekten yana, doğrudan yana mücadelesini sürdürür.
Çalıştığı kurumlarda, basın organlarında, akademik çalışmada hep titiz çalışmasıyla dikkati çeker.
Bütün hayatında yaşamının rotası hiç şaşmaz.
Geçici değerlere hiç itibar etmez.
Para pul, mevki, yetki, rütbe, koltuk onun umurunda değildir.
Onun değerleri adalet, emek, çalışma, dürüstlük olmuştur.
Dikenli yaşam yollarında pes edenlerden değildir.
Yorulup yol değiştirenlerden değildir.
Bıkıp bırakanlardan değildir.
Pes etmez. Yorulmaz. Bıkmaz.
Hâlâ o "genç sosyalist subay"dır.
Okuyun, göreceksiniz.
Mesele Teslim Olmamakta...

Başlarken...

1968 kuşağının bireyleri olarak gerek dünyada, gerekse Türkiye'de önemli tarihsel olaylara tanıklık ettik. Bu arada kişisel tarihime de birçok olay denk düştü. 27 Mayıs 1960 darbesi sırasında Selimiye Askeri Orta Okulu'nda öğrenciydim. 1967 yılında Kara Harp Okulu'ndan piyade subayı olarak mezun oldum.

Türkiye işçi sınıfı tarihinin önemli olayları arasında yer alan 15-16 Haziran 1970 olayları sırasında da Kartal/Maltepe'deki 2. Zırhlı Tugay'da görevliydim. Bu olaylar sonucunda ilk kez işçi sınıfı ile tanışıyordum ama "karşıdan". Yani, bizim birlik, işçileri durdurmaya çalışıyordu.

Ordu içinde çeşitli gruplaşmalar vardı, bizler de devrimci subaylar olarak bir örgütlenme içindeydik. Cunta toplantıları, 9 Mart olayı ve tanıklıklarım. 12 Mart 1971 muhtırası ile işin rengi değişiyor, Türkiye bir askeri darbe sürecine giriyordu.

Bu arada Mahir Çayan ve arkadaşları Kartal/Maltepe'deki Askeri Cezaevi'nden tünel kazarak kaçtılar. Kaçış olayına yardımım söz konusuydu. Şubat 1972'de Tatvan 10. Tümen'de görevli iken gözaltına alındım. Arkasından Harbiye Merkez Komutanlığı hücreleri, Ziverbey Köşkü'nde, namı diğer Kontrgerilla Karargâhı'nda işkenceli sorgu. Selimiye Askeri Cezaevi'ne nakil, Yılmaz Güney'le hapishane arkadaşlığı.

İki davadan yargılanıyordum: Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü Davası ve Türkiye Halk Kurtuluş Partisi – Cephesi (THKP-C) Davası. Temmuz 1974'te Ecevit Hükümeti'nin çıkardığı afla 2.5 yılı müteakip özgürlüğümüze kavuştuk.

Kitabın ilk bölümü, öğrencilik, subaylık ve hapishane dönemiyle ilgili. İkinci bölüm ise, büyük ölçüde aktif gazetecilik

dönemini kapsıyor. TRT, İsmail Cem'in *Politika* gazetesi, Yol-İş Sendikası'nda basın danışmanlığı, ardından Ecevit döneminde Adalet Bakanlığı'nda basın müşavirliği. Ve 12 Eylül 1980 darbesi.

12 Eylül sonrası tekrar yazılı basına giriş, *Hürriyet*, *Günaydın*, *Sabah* ve *Milliyet* gazetelerinde çalışma. 1984-2002 yıllarını kapsayan bu dönemde, bir bakıma işçi sınıfının tarihine doğrudan tanıklık edişim söz konusu. 1989 Bahar Eylemleri, 1999'daki "Mezarda Emeklilik Yasası", Emek Platformu'nun kuruluşu ve bu yasaya karşı işçilerin mücadelesine bizzat tanıklığım var.

Üçüncü bölüm ise, akademik yaşamım. İktisat öğrenimimden sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (SBF) doktoraya başlamam ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde tezi tamamlayıp Çalışma Ekonomisi doktoru olmam. 2003'ten itibaren Maltepe Üniversitesi'nde öğretim üyeliği. Bu süreçte de çeşitli gazetelere dışarıdan yazılar yazdım. TEKEL Direnişi gibi olaylar da bu süreçteki tanıklıklarım.

2019 yılında da Maltepe Üniversitesi ile ilişkim kesildi. Aşağı yukarı 50 yıllık çalışma yaşamımda sekiz kez işsiz kaldım; ya işime son verildi ya çalıştığım işyeri/gazete kapandı ya da ayrılmaya mecbur oldum. Yine çalışma yaşamım boyunca TGS, TGC, ÇGD, İLAD gibi örgütlerde yöneticilik yaptım, gazetecilerin, çalışanların sorunlarıyla ilgilendim.

Anılarımı yazmam için sevgili arkadaşım Hasan Tahsin Benli çok teşvik edici oldu. Benli'nin asker ve hapishane arkadaşım Yücel Top'la yaptığı bir "nehir söyleşisi" vardı, kitap olarak yayımlandı. Ben ise, kendi anılarımı kendim yazmak istedim. Hasan, yardımını esirgemedi, bu kitabı baştan sona kadar okuyarak editoryal katkı sundu ve kitabın "isim babalığını" da yaparak beni çok mutlu etti.

Yakın arkadaşım gazeteci Nazım Alpman başta olmak üzere Mehmet İnanç Turan ve anılarımı peyderpey paylaştığım birçok arkadaşım da teşvik edici oldular, yol gösterip önerilerini ortaya koydular. Kardeşim Olcay Özsever de, kitabı iki kez okuyarak hem içerik, hem de yazım kuralları açısından katkı sağladı.

Türk Tabipleri Birliği Başkanlığı, SSK Genel Müdürlüğü gibi üst düzey görevlerde bulunmuş, 12 Eylül darbesi döneminde Barış Derneği davasından 38 ay hapis yatmış *Cumhuriyet* gazetesi yazarı, değerli hekim Dr. Erdal Atabek de, büyük bir incelik göstererek kitabıma önsöz yazdı. Kendisine müteşekkirim.

Bu arada anılarımı dinleyen Ayrıntı Yayınları'nın yöneticilerinden İlbay Kahraman da, kitabın yayımlanması konusunda yardımcı olacağını söyleyerek beni yüreklendirdi.

Değerli hocam, gazeteci-yazar Dr. Hıfzı Topuz da, anılarımı yazmam konusunda beni teşvik edenler arasındaydı. Hıfzı Topuz, anılarının yer aldığı *Eski Dostlar* isimli kitabının önsözünde, Mali'li bir dostunun şu sözünü aktarıyordu:

> Afrika'da yaşlı bir insanın ölmesi, bir kütüphanenin yanması demektir. Ben yaşamım boyunca tüm duyduklarımı yazdım. Tarihe bir katkım oldu.

Topuz, bu sözlerden etkilenerek anılarını yazmaya başlamış ve "sanal kütüphanesinden" bir şeyler kurtarmaya çalışmış. Ben de aynı yolu denemek istedim...

Kuşkusuz anılarımı yazarken mümkün olduğu kadar gerçeklere uygun bir biçimde objektif kalmaya çalıştım. Olayların muhatabı olan çoğu arkadaşımla yeniden konuşup hatırladıklarımı doğrulatmayı uygun buldum. Bazı düzeltmeler yaptım.

Bu arada ister istemez bazı olayları, ya tam hatırlayamadığımdan ya da öyle bir izlenim kaldığından o şekilde yansıtmış olabilirim veya sübjektif (öznel) bir değerlendirme içine girmiş bulunabilirim. Bu durumu biraz gidermek için anılarımın sonuna arşivimde bulunan bazı belgeleri ekledim.

Aslında insan anılarını yazarken bir anlamda kendisiyle de bir hesaplaşma içine giriyor. Anılarım sırasında yaşadıklarıma ve yaptıklarıma ilişkin belirli özeleştirilerim de oldu.

Üniversitedeki öğretim üyeliğim sırasında ilk derse Yunanlı filozof Sokrates'in bir ifadesiyle başlardım. Sokrates'in tahtaya yazdığım ünlü sözü şöyleydi:

> Sorgulanmamış hayat, yaşamaya değer değildir.

Artık anılarıma başlayabilirim...

Birinci Bölüm
Askerlik ve 12 Mart Süreci

Yıl: 1970. Aylardan Kasım. Yer: Yoğurtçu Parkı. Arkadaşım Topçu Teğmen Sabahattin Sakman'la birlikte Kadıköy'deki Yoğurtçu Parkı'nda iki sivil devrimci gençle buluşacağız...

1967 yılında Kara Harp Okulu'nu bitirdikten sonra 1968'de Piyade Okulu'nda eğitim görüp ilk kıta hizmetine çıktım. Harp Okulu ve Piyade Okulu'nda dereceye girmem nedeniyle ilk kıta hizmetinin yerini seçme hakkım vardı.

Ailem İstanbul'da oturduğu için Kartal Maltepe'deki 2. Zırhlı Tugay Mekanize Piyade Taburu'nda 1968 yazında göreve başladım.

2. Zırhlı Tugay'ın Topçu Taburu'nda görevli Teğmen Sabahattin Sakman'la sol, devrimci fikirlere sahip olmamız nedeniyle kısa sürede arkadaşlık kurduk. Sakman, Yoğurtçu Parkı'nda görüşeceğimiz gençlerden birini tanıyordu.

Tanıştığımız kişiler, Sinan Cemgil ve Tuncer Sümer'di. Sakman'ın Tuncer'le daha önceden bir tanışıklığı vardı. Sinan ve Tuncer, daha sonra THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) isimli örgütün kurucuları arasında yer alacaklardı. 68 kuşağının öğrenci liderlerinden Deniz Gezmiş de, bu örgütün kurucuları arasındaydı.

Sinan Cemgil, ODTÜ öğrencisiydi ve okulda "Sinan Hoca" lakabıyla tanınıyordu. Birkaç yabancı dil bilen, Marksist bir kültüre sahip, entelektüel, donanımlı sol bir aile çevresinden gelen bir arkadaştı. Tuncer de, Erzurum Atatürk Üniversitesi öğrencisi, daha sonra Filistin kamplarında eğitim görüp İsrail askerleriyle çatışan bir devrimciydi. Kuşkusuz bu bilgileri daha sonra edinmiştik. Yoğurtçu Parkı'ndaki görüşmemiz sırasında

daha çok Sinan konuşuyordu, Tuncer pek söze karışmıyordu. Sinan, bir eylem için silaha ihtiyaçları olduğunu söyledi.

Bizim ise, 9 mm Kırıkkale yapımı şahsi tabancalarımız vardı. Zimmetli silahlardı. Kışlada takmak zorundaydık. Üzerlerinde Harp Okulu'ndan mezuniyetimizi gösteren sicil numaralarımız bulunuyordu.

Herhangi bir eylem sırasında ele geçmeleri halinde bizlere ait olduğu ortaya çıkacaktı, riskli bir durum söz konusu idi, o nedenle şahsi tabancalarımızı vermedik. Arkadaşlarımız bu duruma biraz üzüldüler. Ancak Sakman, kendisinde ikinci bir tabancanın bulunduğundan söz etti.

Cemgil'e "Demirel" Tabancası

Kara Harp Okulu'nu birinci, ikinci ve üçüncü sırada bitirenlere çeşitli hediyeler verilir. Bu hediyeler, mezuniyet töreninde Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Genel Kurmay Başkanı tarafından takdim edilir. Sabahattin Sakman da, 1968 devresinin ikincisi olduğundan kendisine zamanın Başbakanı Süleyman Demirel tarafından ikinci bir tabanca verildiğini söyledi. Bu tabancada herhangi bir sicil kaydı yoktu.

Sakman, daha sonra bu tabancayı Sinan Cemgil'e verdiğini ifade etmişti. Sinan ve Tuncer, daha önce, keskin nişancı olan Deniz Binbaşısı Cihangir Erdeniz'in evinde nitelikli hafif silahlar bulunduğunu öğrendikleri için bu eve baskın yapıp o tür silahları almak istemişler. Tuncer'in daha sonra bize anlattığına göre, o sırada bu eylem için bizim silahlarımızı talep etmişler.[1]

Deniz Binbaşısının evinin korunaklı olması ve girişte bir kurt köpeğinin bulunması nedeniyle Sinan'ların eylemi sonuçsuz kalmış, silah kullanılmamış ve daha sonra da eylemi gerçekleştirmekten vazgeçmişler...

Binbaşı Cihangir Erdeniz, 1 Haziran 1971 günü THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesi) liderlerinden Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir'in Kartal Maltepe'deki bir evde Emniyet kuvvetlerince sıkıştırıldığı operasyona katılmıştı. Keskin nişancı binbaşının ilk etapta uzaktan Hüseyin Cevahir'i vurup yaraladığı belirtilmişti.

1. Tuncer Sümer, *Erikler Çiçek Açınca* isimli kitabında (Ayrıntı Yay. 2014) bu olaydan kısaca söz eder.

Bu operasyon sonunda Hüseyin Cevahir Emniyet güçlerince öldürülürken, Mahir Çayan ise sağ ele geçmemek için kendi tabancası ile intihar etmek istedi; ancak yaralı olarak ele geçirildi. Daha sonra yarbay olan Cihangir Erdeniz'in de Haziran 1978'de Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği (MLSPB) isimli örgüt tarafından infaz edilip öldürüldüğü haberi gazetelerde yer aldı.

THKO'nun kurucularından Sinan Cemgil ise, 31 Mayıs 1971 günü Adıyaman'ın Nurhak dağlarında güvenlik güçleri tarafından öldürüldü. Tuncer Sümer de, 1971'de yakalandı, Af Yasası ve Anayasa Mahkemesi kararıyla 1975'te Niğde Cezaevi'nden tahliye oldu. Tuncer, hapisten çıktıktan bir süre sonra DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası'na girdi ve 12 Eylül 1980 darbesine kadar bu sendikada çalıştı. Darbe sonrası bir süre ticaretle uğraştı, ardından yazar ve editör olarak yayıncılık alanındaki faaliyetini sürdürdü.

Devrimci Subaylar Örgütü

Kartal Maltepe'deki 2. Zırhlı Tugay'da görevli iken devrimci fikirlere sahip olan subay arkadaşlarımızla da ilişki kurmaya başladık. Bizim Tugay'da 1966 Harb Okulu mezunu Muhabere Üsteğmeni Yücel Top'la arkadaşlığımız gelişti. Topçu Teğmeni Sabahattin Sakman da bizimle birlikteydi.

Ayrıca İstanbul Alemdağ'daki 32. Piyade Alayı'nda görevli kardeşim Olcay Özsever de, benden daha önce devrimci, sosyalist fikirlere sahip bir kişiydi. Kardeşim Olcay, 1968 Harp Okulu mezunu piyade teğmeniydi. Onun birliğinde görevli 1966 mezunu Piyade Üsteğmeni Ömer Laçiner de yakın arkadaşıydı, o da devrimci, sosyalist bir kişiydi.

Bizler, hem kışlada, hem de izinli olduğumuz zamanlarda bir araya gelip memleket sorunlarını konuşup tartışıyorduk. Giderek daha başka arkadaşlarımız oldu, Ankara ve İzmir'de de görevli devrimci subay arkadaşlarla bağlantılar kurduk.

Bu arada daha düzenli, örgütsel bir ilişki geliştirmek amacıyla birlikteliğimizi belli kurallara bağlı kılmayı istedik. Bana da Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü adı verilen bu birlikteliğin tüzük taslağını hazırlama görevi verildi. Evet, "illegal" bir örgütün tüzüğünü (!) hazırlayacaktım.

Tüzükte "Kadın" Maddesi

Tüzüğün örgüt üyelerinin nitelikleri ile ilgili maddesinde ilginç bir yaklaşımda bulundum. Askeri okullardaki eğitim, disiplin ve ahlak anlayışımıza uygun olarak örgüte üye olacak kişinin ketum olması, tehlikeli alışkanlıklara sahip bulunmaması gibi özelliklerini dikkate aldım.

Ve hatırladığım kadarı ile tüzük taslağına şöyle bir madde ekledim: "Örgüt üyesi, içki, kadın, kumar gibi kötü alışkanlıklara sahip olmayacaktır." Evet, "kumar" kötü bir alışkanlık, "içki" de aşırı kullanılması halinde örgüt sırlarının ifşa edilmesi açısından bir sorun yaratabilir. Peki "kadın" maddesi nereden çıktı, nasıl bir tehlike olabilir?

Bu tüzük taslağının hazırlandığı tarih, 1970 yılının yaz ayları. Ben 22 yaşındayım, arkadaşlarım da aşağı yukarı aynı yaştalar. Bir genç olarak tabii ki karşı cinse yönelik duygularımız yüksek düzeyde, sağlıklı insanlarız. Neden böyle bir şey yazdım, tam hatırlayamıyorum.

Belki de "kadın" meselesi yüzünden "yoldan çıkarsak" örgütsel faaliyetlerimize zarar verebilir mi diye düşünmüş olabilirim. Ya da "erkek egemen ideolojinin etkisi", askerliğin sert ve disiplinli anlayışı etkilemiş olabilir.

Aslında bu "kadın meselesi" daha sonra anlatacağım bir olayda, bir anlamda gerçekleşmiş oldu. Şimdiden kısaca bilgi verecek olursam, durum şöyleydi: Mahir Çayan ve arkadaşları, Kartal Maltepe'deki 2. Zırhlı Tugay'ın Askeri Cezaevi'nden kaçma hazırlığı içerisindeydiler.

Mahir Çayan'ın kayınbiraderi Hava Yüzbaşı Orhan Savaşçı, orada görevli olan bizlere şöyle bir not iletti: Cezaevinde görevli Gardiyan Subay Fuzuli Yazıcı, Mahir'lerin davasından Rüçhan Manas isimli bir kıza platonik olarak âşıktı. Teğmen Fuzuli vasıtasıyla Rüçhan ve Mahir'le irtibat kurulup kaçma konusunda bilgi alışverişi yapılabilirdi. Gerisini daha sonra, o olaya sıra geldiğinde detaylı bir şekilde anlatmaya çalışacağım.

Kuşkusuz tüzükte, esas itibarıyla örgütün amaçları, çalışma usulleri gibi maddeler de yer alıyordu. Devrimci subaylar olarak memleketin o günkü koşullarından memnun değildik, işçi sınıfının öncülüğünde sosyalizmi hedefleyen bir amaca uygun olarak ordu içinde de devrimci subayların

örgütlü olması gerektiğini savunuyorduk. Bu amaçla eğitim çalışmaları yapmak, birlikteliğimizi genişletmek, gerekirse askeri okul öğretmen ve öğrencileri ile bağlantı kurmak gibi faaliyetlerimiz olacaktı.

O günün koşullarında aktüel olan "cuntacılık" meselesindeki tavrımızı da ortaya koymaya çalışıyorduk. Genelde sosyalist düşünceye sahip olduğumuz için cunta yoluyla darbe yapılmasına, ilerici nitelikte olsa bile bu tür girişimlere sıcak bakmıyorduk. Bu konulara ileride daha geniş olarak değineceğim.

1970'in Haziran sonu ya da Temmuz başında İstanbul'da bir tüzük toplantısı yapıldı. Toplantıda Ömer Laçiner'in önerileri doğrultusunda tüzük son şeklini aldı. Kuşkusuz, benim tarafımdan önerilen ve "içki, kadın, kumar" gibi unsurları içeren tüzük maddesi ise, bir fantezi olarak kaldı. Örgüt üyesinin genel anlamda ahlaki nitelikler taşımasının önemine vurgu yapıldı.

Bu konuyu uzun yıllar sonra bir tarihçi arkadaşıma anlattığımda, bana "İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tüzüğünde de aynı, benzer maddeler var" deyince meraka kapıldım. İttihat ve Terakki, 1900'lü yılların başında kurulmuştu. Bizim örgütün kuruluş tarihi ise 1970'ti. Yetmiş yıllık bir süreçte bize nasıl bir genetik miras kalmıştı, hakikaten merak ettim.

İlgili kaynaklara baktığımda İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tüzüğünde üye olacaklarla ilgili bazı kurallar oluşturulmuştu. Bu kurallara göre örgüt üyelerinin "İslam dinine bağlı olması gerekliliği, kumar oynamayıp sarhoş olacak kadar içki içmiyor olması, evhamsız ve cesur olması" istenmekteydi. Yine üyelerin sır vermeyen, son derece güvenilir bir kişiliğe sahip olmasına da vurgu yapılıyordu...

Ahmet Bedevî Kuran'ın *harbiye mektebi'nde hürriyet mücadelesi*[2] isimli kitabı, nasıl bir genetik mirasa sahip olduğumuzu da bir ölçüde anlatıyor. Ahmet Bedevî Kuran, 1903 yılında Harp Okulu öğrencisi iken "Askeri İhtilal Cemiyeti" adı altında padişah II. Abdülhamit'in istibdat yönetimine karşı gizli bir örgüt kurduklarından söz ediyor. Hürriyet mücadelesi vermeyi amaçlayan bu gizli örgütün de bir tüzüğü varmış...

2. Ahmet Bedevî Kuran, *harbiye mektebi'nde hürriyet mücadelesi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2009, İstanbul.

Örgüte Girmedi, General Oldu

Yeniden bizim dönemimizdeki örgüt çalışmalarına gelecek olursak; Zırhlı Tugay'da ilerici olan subay arkadaşlarımızı da örgüt bünyesine katmak yönünde girişimlerimiz oldu. O dönemde insanların siyasi eğilimleri; okudukları gazeteden, kışlada ya da servislerde yapılan konuşmalardan az çok anlaşılıyordu.

Bizim Mekanize Piyade Taburu'nda bölük komutanı olan 1966 Harp Okulu mezunu arkadaşım Üsteğmen Celal Gürkan'la da sohbetlerimiz oluyordu. Celal'e ilerici subaylardan oluşan bir örgütsel birlikteliğimizden söz ettim. Kendisini de bu örgütte görmek istediğimi söyledim.

Celal Gürkan, o sırada İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okuyordu. Bana, "Atilla, Türk Ceza Kanunu (TCK) ile ilgili ders görüyoruz. Orada bu tür örgüt kuranlar, TCK'nın 141-142. Maddelerinden ötürü 8 yıldan başlayıp 15 yıla kadar uzanan cezalara çarptırılabilirler, hükmü var. Üstelik asker kişi olduğumuz için bu ceza yüzde 50 oranında arttırılıyor. Ben, daha sonra başıma iş açacak böyle bir girişimin içinde olamam" demişti.

TCK'nın 141-142. Maddeleri komünizm propagandası ve örgüt kurmayla ilgiliydi. Cezaları ağırdı. Bizler ise, inandığımız dava uğruna işin bu tarafı ile ilgili değildik. Önemsemiyorduk.

Celal ise kendi açısından haklı olarak böyle bir değerlendirme yaptı. Daha sonra Kara Kuvvetleri Havacılığı pilotu oldu ve generalliğe kadar yükseldi. Emekli olduktan sonra kendisiyle karşılaştığımızda, Celal'e "Sen akıllı davrandın, general oldun, biz ise hapsi boyladık" diye takılmıştım.

1930'lu yıllardaki faşist İtalya'dan alınan TCK'nın ünlü 141 ve 142. Maddeleri Özal döneminde yürürlükten kalktı; ama onun yerine yine terörle ilişki kurulduğu iddiasıyla düşünce suçu sayılabilecek maddeler ceza kanununun içine girdi.

Ordu içerisinde hem havacı, hem de denizci devrimci subaylarla da irtibat halindeydik. Ömer Laçiner'in Kadıköy Söğütlüçeşme'deki evinde denizcileri temsilen Teğmen Ali Kırca ve Mehmet Sağcan, havacıları temsilen de Teğmen Mehmet Alkaya ve Saffet Alp'le birlikte toplantılar yapıyorduk. Karacı olarak da Ömer ve ben vardık. Bu toplantılarımız bir nevi bir üst örgüt konumundaydı.

Askeri Okullarda Eğitim

Gençliğimizde devrimci subay oluşumuzun kökeninde ne yatıyor, diye sorduğumda bunun nedenleri arasında kuşkusuz birçok faktör var. 1968 kuşağının birer ferdi olarak öncelikle o dönemin koşullarından etkilendik. O zamanki dünyada, başta Fransa olmak üzere Batı ülkelerinde ilerici öğrenci hareketleri, kapitalizme karşı mücadeleler, ABD'nin Vietnam Savaşı'na karşı oluşan tepki önemli faktörleri oluşturuyordu.

Türkiye'de de 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlük ortamı, sol yayınların ortaya çıkışı, işçi hareketleri, öğrenci olayları, Amerikan 6. Filosu'na karşı yapılan eylemler, Türkiye İşçi Partisi (TİP) adında bir sosyalist partinin TBMM'ye 15 milletvekili ile girmesi ve benzeri gelişmeler, ister sivil, ister askeri kişi olalım biz gençleri etkiliyordu.

Öte yandan askeri okullarda da yurtsever, Kemalist, anti-emperyalist nitelikte subayların yetiştirilmesine önem veriliyordu. Kurtuluş Savaşı'nda ve Cumhuriyetin kuruluşunda asker kesimin, subayların önemli bir varlığı, sosyolojik anlamda bir sınıf olmamasına rağmen Türk Devrimi'ne öncülük etmesi, askerlerin tarihsel ve toplumsal sorumluluğu ideolojik anlamda askeri öğrencileri de etkisi altına alıyordu.

Böyle bir eğitim anlayışı, asker kişiler olarak toplumun gelişmesi ve geleceğinden sorumlu oluşumuzun bilinçlerimize yer etmesi, bu yöndeki bir geleneğin yeni kuşaklara aktarılması genetik bir miras olarak bizleri etkiliyordu.

"Vatanı korumak ve kurtarmak" gibi bir misyonla yetiştiriliyorduk. Nitekim Kuleli Askeri Lisesi 2. sınıfında yazdığım bir kompozisyonun başlığını bugün gibi hatırlıyorum. Başlık şöyleydi: "Mustafa Kemal ve Mustafa Kemaller Diyarı". Harp Okulu'nda da her birimiz kendimizi birer "Mustafa Kemal" olarak görüyorduk.

Yine Harp Okulu'nda iyi bir kurmay subay olmak için daha o dönemde Harp Akademisi'ne giriş sınavı sorularını alıp çalışıyordum. Oysa kurmaylık sınavları için önümde daha 7-8 yıl vardı...

Harp Okulu'ndan piyade asteğmeni olarak mezun olduktan sonra İstanbul Tuzla'daki Piyade Okulu'nda 11 aylık bir eğitim ve öğretim gördük. Harp Okulu'nu piyade sınıfı içinde 4. olarak

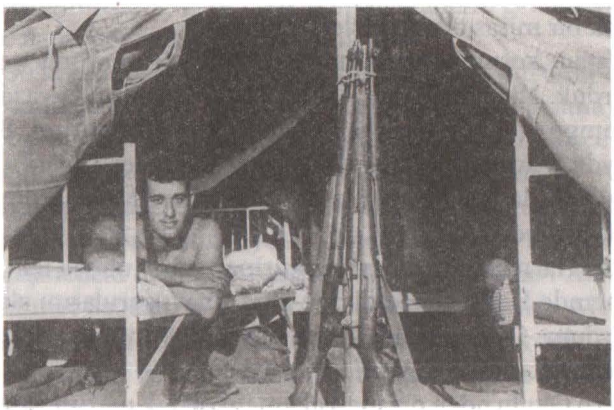
bitirdim. Piyade Okulu'nu da 3.lükle bitirdiğim için mezuniyet konuşmasını yapma görevi bana verildi.

10 Temmuz 1968 günü devre arkadaşlarım adına yaptığım mezuniyet töreni konuşmasının son bölümünde şunları söylemişim:

> Kahraman Türk Ordusu'nun kıtalarına katılacak teğmenler olarak Türk milletine sesleniyoruz ki; bu memlekette idealist, genç fikirli, Atatürk ilkelerine bağlı ve bu ilkeleri tatbik etmekte kararlı Türk gençliği bulundukça Türk milleti ne bir şahsın, ne bir zümrenin ne de bir milletin veya milletlerin aleti olmaksızın milli gücüne dayanarak milli hedeflerine hızla ilerleyecek, ileri medeni milletler seviyesine ulaşacaktır.
> Katiyetle belirtmeliyim ki genç subaylar olarak bu ideal uğruna mücadeleye var olduğumuz müddetçe kararlıyız, kararlı olacağız ve olmalıyız. Türk milletinin bize olan güven ve inancında asla bir şüphesi olmasın.

Askeri okullardaki eğitim ve öğretimin bir sonucu olarak Kemalist çizgide böyle bir konuşma yaptığım ortaya çıkıyor. Kuşkusuz kısa bir süre sonra Kemalist çizgiden sosyalizme doğru bir süreç yaşayacağım. Tekrar askeri okullardaki yaşamımıza dönelim...

"Yarın Silahını Kaybedersin"

Harp Okulu'nda iken
İzmir-Urla/Menteşdeki askeri kampta çadırdayım (1966)

Askeri okullara henüz 11 yaşında iken girmiştim. Dar gelirli bir ailenin çocuğu olduğum için annem, kardeşim Olcay'la birlikte beni ilkokulu bitirir bitirmez Selimiye Askeri Orta Okulu'na kaydettirmişti.

Yıl, 1959. Annemizin sıcak yuvasından birdenbire kocaman bir okula gelmiştik. Sabah saat 06.00'da kalkıyorduk. Tabii, uykumuzu pek alamıyorduk. O zaman okullarda dersler cumartesi günü öğlene kadar sürüyordu.

Cumartesi öğleden sonra Üsküdar'daki Selimiye'den Harem iskelesine inerdik. Arabalı vapura binip Eminönü'ne giderdik. Biz aile olarak Balat'ta yaşıyorduk. O dönem Haliç'te şehir hatları vapurları vardı. Eminönü, Balat, Fener, Eyüp arasında vapurlar gidip gelirdi.

Bir sonbahar günü vapurda uyuyakalmışım. Balat'a geldiğimizi anlayınca askeri kepimi aramaya başladım. Yanımdaki yaşlı bir amcanın "Bugün kepini kaybeden, yarın silahını kaybeder" deyişini hatırlıyorum.

Bir anlamda yaşlı amcanın dediği de gerçekleşti. Yıl 1965. Kara Harp Okulu'nun İzmir-Urla Menteş'teki askeri kampındayız. Gece 01.00-03.00 nöbetçisiyim. Her bölükte aşağı yukarı 90 öğrenci var. Her üç öğrenci bir çadırda kalıyor. Bizim bölüğün 30 çadırı var. Akşam yatınca silahlarımızı çadır direğine bağlıyoruz.

Bizim öğrenci taburunda altı bölük var. Bölük komutanları arasında da zaman zaman rekabet oluyor. Bizim bölüğün, yani 4. Bölüğün nöbetçi onbaşısıyım. Nöbetçi amir, 2. Bölük Komutanı. Bana dedi ki, "Say bakalım silahları, eksik var mı?"

Nöbetçi amirin bir silah çaldığını hemen anladım. Bizim bölüğün alanı, üçerli sıra halinde 30 çadır, on sıradan oluşuyor. Bir başında, bir de sonunda nöbetçi var. Bir de çadırlar arasında dolaşan nöbetçi onbaşı.

Biri silah çalmak istese, bu mümkün olabilir. Bir öğrenci nöbetçi olduğu zaman silah çaldırırsa ertesi gün 600 kişilik taburun önünde ismi okunup deşifre edilecek. O zamanki anlayışıma göre, çok aşağılayıcı bir durum. Aslında o duruma muhatap olan biri için "yer yarılsın yerin dibine gir", daha iyi.

Nöbet saatim doldu, saat gece 03.00'ı geçiyor. Ben de nöbetçi amire, "Yüzbaşım, ne olur silahı verin, yarın arkadaşlarıma rezil olacağım" diyorum. Yüzbaşı, Nuh diyor peygamber demiyor.

Beni sabaha kadar bekletti ve nihayet saat 06.00 olduğunda, "Bir daha yapma, dikkatli nöbet tut" deyip silahı verdi.

Evet, 1959'da kepimi vapurda kaybettiğim zaman silahımı da kaybedeceğimi söyleyen yaşlı amcanın sözü doğrulanmış oldu. Aslında daha sonra sadece silahı kaybetmedim, üniformamın tamamını da kaybettim(!). 12 Mart 1971 darbesi sürecinde siyasi görüşlerimiz ve ordu içerisindeki sol örgütlenmelere katıldığımız gerekçesiyle hapis yatıp tasfiye edilmiştik...

Aile Yapımız

Annem, babam ve ben bir yaşındayım (1949)

Babamla 1.5 yaşında iken (24 Kasım 1949)

Dayılarım, teyzem, annem ve anneannem (1950'li yılların ortaları)

Şimdi de biraz ailemden, nasıl subay olduğumdan söz etmek istiyorum. Annem Münevver Ertin, bir subay kızı. Dedem İzzet Ertin'in ailesi Yunanistan'ın Batı Makedonya bölgesinde yaşıyormuş. Dedemin babası, Selanik'te kadılık yapmış. İzzet dedem, Harp Okulu'na girip subay çıkmış.

1915 Çanakkale Harbi'ne katılmış, yaralanmış. O dönemde anneannem Kâmile Hanım'la evleniyor. İzzet dedem, daha sonra İstiklal Harbi'ne katılıyor. Jandarma subayı olduğu için Düzce, Bolu, Yozgat gibi bölgelerde Milli Mücadele'ye karşı çıkan çetelerle savaşıyor. Vücudunda yedi kurşun yarası olduğu söylenirdi. Yüzbaşı iken emekliye ayrılıyor.

Annem Münevver Ertin, 1924 doğumlu. Bir kız, üç erkek kardeşi vardı. Dayılarımdan Muzaffer Kan da, 1937 Harp Okulu mezunu. 12 Eylül 1980 darbesinin Genel Kurmay Başkanı Kenan Evren ile Milliyetçi Hareket Partisi'nin lideri Alpaslan Türkeş'in sınıf arkadaşı.

Dayım Muzaffer Kan, çalışkan birisi, Harp Okulu'nu birincilikle bitiriyor. Kurmay subay oluyor, Demokrat Parti (DP) döneminde yurtdışında askeri ateşe görevi yapıyor. 27 Mayıs 1960 darbesi sonrasında DP döneminde askeri ateşelik yaptığı gerekçesiyle DP'ye yakınlığı öne sürülerek Kurmay Albay iken emekliye sevk ediliyor. General olmasına kesin gözüyle bakılırken Eminsu'culara (Emekli İnkılap Subayları) dahil ediliyor.

Babam Lütfü Özsever de subay. 1922 doğumlu. Babamın babası, yani Mehmet dedem, din görevlisi bir imam. Mehmet de-

demin ailesi de Balkan göçmeni. Dedemin babası, Bulgaristan'ın Plevne şehrinde yaşayan, 1877-78 Osmanlı Rus Harbi'nde Gazi Osman Paşa'nın ordusunda astsubay başçavuş olan bir kişi.

Dedemin ailesi, savaştan sonra Balıkesir Gönen'e yerleşmişler. Babam, Mehmet dedemin Konya'daki görevi nedeniyle önce Konya Askeri Orta Okulu'na daha sonra da Bursa Işıklar Askeri Lisesi'ne gitmiş. 1943 yılında Kara Harp Okulu'ndan topçu subayı olarak mezun olmuş.

Babam, subay olarak İstanbul'da görevli iken, bir akrabası nedeniyle annemin yaşadığı Balat'a geliyor ve annemle tanışıp evleniyorlar. 1948 yılında ben dünyaya gelmişim. Kardeşim Olcay 1949, kız kardeşim İnciser de 1950 doğumlu.

Annemle babam anlaşamadıkları için 1953 yılında boşandılar ve biz annemle birlikte kaldık. Subay dedemden emekli maaşı alan anneannem bize yardımcı oluyordu. Fatih'in Balat semtinde yaşıyorduk. Rum, Ermeni, Yahudi komşularımız vardı. Komşularımızla hiçbir etnik sorunumuz olmadı, kardeşçe geçiniyorduk, hangi etnik kökene sahip olduklarının bile farkında değildik.

Oturduğumuz mahallede çok iyi komşuluk ilişkileri vardı, biri hastalansa ya da önemli bir sorunu olsa tüm mahalleli yardıma koşardı. İlkokulda iken okuldan geldiğimizde annem evde yoksa komşumuz bir teyze, bize zeytinyağına batırılmış kırmızı biberli ekmek yapıp verirdi.

1955 yılındaki 6-7 Eylül olaylarında yedi yaşındaydım. Rum ve diğer gayrimüslim komşularımız çok ürkmüştü, korkmuştu. Atatürk'ün Selanik'teki evi bombalandı, şeklindeki bir yalan haber üzerine bir grup çapulcu, Rumların bulunduğu semtlere, evlerine saldırıya geçmişti. Balat'ta da bazı Rum komşularımızın evlerine girip eşyalarını sokaklara saçmışlardı. Annem ve teyzem, Rum komşuları koruyup evlerimizde saklamışlardı. Birçok Rum komşumuz evlerine zarar gelmesin diye beyaz bayrak asmıştı. Bu üzücü olaylardan bir süre sonra da bu tür komşularımız İstanbul'u ve ülkemizi terk ettiler...

Evet, biz de ekonomik sorunlar yaşıyorduk. Babam Lütfü Özsever, 1958 yılında yüzbaşı iken mecburi hizmetini bitirip askerlik görevinden ayrıldı. O dönemde subayların maaşları çok azdı. Kendisi ticarete atıldı, fakat başlangıçta maddi sorunlar yaşadı. Bize nafaka parası göndermede zorluk çekiyordu. An-

nemin yatmadan önce bizlere şu duayı söylettiğini hatırlıyorum: "Allah'ım, bize görünmez tarafından rızkımızı gönder..."

Bu ekonomik zorluklar nedeniyle annem, beni ve kardeşimi birer yıl arayla Selimiye Askeri Orta Okulu'na vermek zorunda kaldı. Böylece benim de askeri maceram başlamış oluyordu...

Selimiye ve 27 Mayıs

Selimiye Askeri Orta Okulu'nda 1.nci sınıf öğrencisiyim (1959)

1959'da Selimiye Askeri Orta Okulu'na başladığımızda henüz 11 yaşında birer çocuktuk. Okula girerken annem bir taahhütname imzalamıştı. Bir şekilde okuldan ayrılırsak, kaçarsak, ilişiğimiz kesilirse ailem 9 bin liralık bir yükümlülük altına giriyordu. Taahhütnamede, "sidikli" olmadığımız, yani idrar kaçırmadığımız da beyan ediliyordu.

Okulda USA damgalı, 1945'ten kalma etler yiyorduk. Aslında bu uygulama, ABD'nin Marshall yardımı vesile edilerek 1955-1960 yılları arasında ülkemizdeki okullara gönderilen süt tozu, yağ, et gibi propaganda amaçlı gıda maddelerini içeriyordu.

Daha ilkokulda iken ABD patentli süt tozu uygulaması başlamıştı. O dönemin hemen hemen tek ansiklopedisi olan Hayat Ansiklopedisi'ne baktığımda süt tozunun karşısında "sıfır vitamin" yazıyordu. Yani pek değeri olmayan bir içecekti, zaten tadı da bizim damak tadımıza uygun değildi.

İlkokul öğretmenime bu durumu söyleyip süt tozu içmeyeceğimi bildirdim. Aradan yıllar geçtikten sonra subay çıktığım zaman öğretmenimi ziyarete gittiğimde, "Sen zaten o zamandan beri anti Amerikancıydın" diye bana takılmıştı.

Tekrar Selimiye'deki yaşantımıza dönecek olursak; askeri ortaokulda bir yandan çocukluğumuzu yaşarken diğer yandan da yatılı bir okulun disiplinli hayatına alışmak bizlere başlangıçta zor geliyordu. Bir süre sonra, 1960 yılının bahar aylarında cumartesi pazar günleri eve izinli gidişimiz yasaklandı.

Meğerse 27 Mayıs darbesi geliyormuş. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi öncesi birkaç hafta izinli çıkarılmamıştık. Gazetelerde Demokrat Parti (DP) hükümetinin Başbakanı Adnan Menderes'in Eskişehir'de yakalandığını okuyunca tam olarak algılayamadık. Bu olayları henüz 12 yaşında pek değerlendiremiyorduk.

Okul komutanı Kurmay Albay Ferit Erdoğan'ın da 27 Mayıs darbesini yapan subaylarla bir şekilde ilişkisi olduğunu, daha sonra Talat Aydemir tarafından gerçekleştirilen 22 Şubat 1962 ve 21 Mayıs 1963 darbe girişimlerinde de rolü olması nedeniyle emekliye sevk edildiğini anımsıyorum.

Ortaokul 2. sınıfta Türkçe öğretmenimizin önerisiyle bir duvar gazetesi çıkarmaya başladık. "Adım" isimli bu duvar gazetesine de yine "Adım" isimli bir şiir yazmıştım. Hatırladığım kadarıyla şiir şöyleydi:

Adım adım ilerle
Göğsünü gere gere
Bu güçlükler yenilir
İleriye gitmekle

Durma, ilerle çalış
Yükselmelere alış
Bu vatanı yükseltir
Bu mukaddes yarış

Görüldüğü gibi 12 yaşındaki bir askeri okul öğrencisinin vatan sevgisi, mücadele azmi, memleketi ileriye götürme duygu ve düşüncesi daha o yaşlarda bilincimize yerleşiyordu...

"Donunuz Bile Amerikan Malı"

Kuleli lise son sınıfta arkadaşlarla (1964)

1962 yılında Kuleli Askeri Lisesi'ne başladım. Biraz daha büyüdüğümüz için toplumsal olayları, ordunun ülke savunması ve yönetimindeki önemini daha kavrar hale geliyorduk. İlerici görüşleri savunan öğretmenlerimiz yanı sıra, sınırlı da olsa muhafazakâr görüşlü öğretmenlerimiz de vardı.

Biyoloji öğretmenimiz Yarbay Hakkı Alpacar, Darwin'in evrim teorisini derste anlatmakla birlikte, dini açıdan Adem ve Havva'dan geldiğimizi belirterek sınavda kendisine yakın görüşleri savunanlara daha fazla not vereceğini ima ediyordu. Öte yandan İhsan Karakuş, Nusret Gülal gibi İngilizce öğretmenlerimiz ilerici, sol görüşlü kişilerdi.

Kuleli'de tüm askeri giysilerimiz, çamaşırından ayakkabısına kadar okul yönetimi tarafından verilirdi. Kardeşim Olcay'ın anlattığına göre, kendilerinin sınıf amiri olan Topçu Pilot Yarbay Hidayet Ilgar, "Kıçınızdaki dona kadar her şey Amerikan malı" diyerek ABD'ye olan karşıtlığını ifade edermiş.

19 Mayıs'larda Dolmabahçe Stadı'nda gösteriler olurdu. Biz de Kuleli Askeri Lisesi olarak bu gösterilere katılırdık. Ben okulun trampet takımındaydım. 19 Mayıs öncesi okulda hazırlık yapardık. Bu tür provalara katıldığımız için kimi derslerin sınavlarından da "kaytarmış" olurduk.

Öğretmenlerimiz katılmadığımız sınavlar için bizi daha sonra özel bir sınava tabi tutardı. Kimya öğretmenimiz Sadun Kurt, böyle bir sınavda dört tane kimya, bir de müzik sorusu sormuştu. Kimya sınavındaki müzik sorusu şuydu: "Kullandığınız enstrüman hangi gruba girer?"

Enstrüman sözcüğünü duymadığımız için bu soruyu cevaplayamamıştık. Öğretmenimiz de bir şekilde esas sınavdan "kaytardığımız" için bizden "intikam" almıştı. Sorunun cevabı ise, benim açımdan "vurmalı sazlar" olacaktı...

Matematik öğretmenimiz yüzbaşı Nihat Andaç'ın ilginç bir yöntemi vardı. Nihat öğretmen, soruyu bilmeyen öğrenciyi tahtaya kaldırıp "Bir öküz resmi çiz, içine adını yaz" derdi. Aşağılayıcı bir durumdu, 15-16 yaşında buluğ çağındaki bir çocuğa böyle davranılması pek hoş değildi.

Kız Lisesiyle Şiir Yarışması

Bu arada okulumuzda diğer liselerle çeşitli yarışmalar yapılırdı. Çamlıca Kız Lisesi ile Kuleli Askeri Lisesi arasında bir şiir yarışması düzenlendi. Edebiyat öğretmenlerimiz de, beni Orhon Murat Arıburnu'nun "Allah mısın Selim?" isimli şiirini okumakla görevlendirmişlerdi. Oldukça ilginç olan bu şiiri de aktarmak istiyorum:

Seliiim, Selim
Bu eller kimin
Benim
Bu gözler kimin
Benim
Afferin Selim
Seliiim, Selim
Bu dağlar kimin
Benim

Bu bağlar kimin
Benim
Yapma Selim

Seliiim, Selim
Uçan kuşlar kimin

Benim
Esen rüzgâr kimin
Benim
Allah mısın Selim

Aaah Selim
Vah Selim
Bu insanlar kimin
Benim
Kör ol Selim

1964 yılında lise 2. sınıf öğrencisi olarak okuduğum bu şiir, izleyenlerin gülüşmesine, kahkahasına yol açmıştı. Sanıyorum bu şiir yarışmasında da üçüncü olmuştum...

Çamlıca Kız Lisesi ve Kuleli arasındaki bu tür yarışmaların yanı sıra bizim okulla Kandilli Kız Lisesi öğrencileri arasındaki arkadaşlık ilişkileri de o dönemde hatırlanacak olaylar içerisinde yer alır. Kuleli öğrencilerinin gizlice Kandilli Kız Lisesi'ne yaptıkları "sızma harekâtı", 19 Mayıs'larda kız öğrencilerle rozet-eşarp alışverişi kuşaktan kuşağa aktarılırdı.

Kuleli - Kandilli Aşkı

19 Mayıs gösterilerinde Dolmabahçe Stadı'nda iken (1964)

Böyle bir anıyı, Kuleli Askeri Lisesi öğrencilerinin Kandilli Kız Lisesi öğrencileriyle 19 Mayıs gösterilerinde vals yapmaları nedeniyle 20 Mayıs 1999 tarihli *Milliyet* gazetesinde kaleme almıştım. Yazı özetle şöyleydi:

Kuleli'ye yeni başlayan öğrenciler, ağabeylerinden öncelikle 'Kandilli' konusunda 'dersler' alırdı. Kandilli'ye kazasız belasız hangi yoldan gidilecek, kızlarla nasıl iletişim kurulacak, olumsuz koşullarda ne yapılacak gibi çeşitli konularda 'büyüklerin' deneyimlerinden ve önerilerinden yararlanılırdı.

Kuleli öğrencileriyle Kandilli Kız Lisesi öğrencileri arasındaki yakın arkadaşlık ilişkileri, folklor ekibi, edebiyat kolu tartışmaları, yarışmalar ya da 19 Mayıs gösterileri sırasında gelişirdi.

Kuleli öğrencileri, 19 Mayıs'ta Dolmabahçe'deki gösterilerini tamamladıktan sonra Kandilli Kız Lisesi grubunun yanına gelip rozetlerini verirlerdi, kimi arkadaşlarımız bu rozetlerin arkasına adres bırakır ya da buluşma yerini yazardı. Çünkü o zaman telefon denen iletişim aracı hemen hemen yok gibiydi.

Bu arada 19 Mayıs gösterilerinde Kuleli ile Deniz Harp Okulu ve Deniz Lisesi arasında ciddi rekabet olurdu. Bir gösteride Kandilli Kız Lisesi öğrencilerinin kırmızı eşarplarını Kuleli'lilerin boyunlarına takması Denizcileri kızdırdı.

Birkaç Deniz Lisesi öğrencisi, Kuleli Bando Takımının davulunu parçaladı. Kuleli öğrencileri de aynı müdahalede bulundu. Daha net bir ifadeyle, Kandilli Kız Lisesi öğrencileri, Kuleli ile Deniz Lisesi arasında paylaşılamıyordu. Denizciler bize "mantolu" derken, biz de onlara "yenge" derdik. Manto lakabı, Kuleli'lilerin uzun paltolarından kaynaklanıyordu. Denizcilerin daha kibar olması, onlara "yenge" lakabının yakıştırılmasına neden olurdu.

Çarşamba günleri dersler öğleye kadardı. Kuleli öğrencileri, öğleden sonra sırtları aşarak Kandilli'ye gelir, lisenin duvarlarına çıkardı. Arkadaşlarımız Kandilli'ye girerken askeri "sızma" tekniklerini kullanırdı. Bir seferinde bir arkadaşımız, Kandilli'ye girip çıktığının işareti olarak kız arkadaşından aldığı hatıra eşyayı "muzaffer bir komutan edasıyla" bizlere göstermişti.

Kimi zaman kız lisesinin müdürleri bu durumu Kuleli'nin sınıf subaylarına aktarır ve Askeri Lise'nin kapıları kapanarak Kandilli'ye gizlice giden öğrenciler nöbetçi subayları tarafından yakalanırdı. Tabii ağır cezalar da verilirdi.

Özellikle Kuleli, Kandilli ve Çamlıca Kız liseleri arasındaki şiir yarışmaları çok zevkli geçerdi. Zaman zaman çay partileri de olurdu. Arkadaşlıkları ileri bir noktaya gelenler için ayrılık saati de çalardı.

Kuleli'yi üç yılda bitirenlerin bir sonraki durağı Ankara'daki Kara

Harp Okulu'ydu. Kimileri ayrı kentlerde de olsa arkadaşlıklarını evliliğe kadar sürdürür, bu ilişkiler kimilerinin belleğinde ise hoş bir anı olarak kalırdı...

Harbiye'de "Marksizme Reddiye"

Kardeşim Olcay'la Harp Okulu'nda iken (27 Mayıs 1967)

Yıl 1965. Artık Kara Harp Okulu'ndayız. Gerçekten idealist, vatanını seven birer subay namzedi olarak bu memleketin "gerçek sahipleri" duygusu ve misyonu ile yetiştiriliyor ve bu ideolojik formasyona sahip olmak için eğitiliyoruz.

Ancak 22 Şubat 1962 ve 21 Mayıs 1963'te Harp Okulu öğrencilerinin Okul Komutanı Talat Aydemir'in darbe teşebbüsü içinde yer alması, yeni okul komuta kademesinin daha dikkatli davranmasına neden oluyordu. Çok sıkı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bütünlüğünü zedelemeyen, emir-komuta zincirine sadık bir anlayışla yetiştirilmeye çalışılıyoruz.

Bu arada dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı ve daha sonra Genel Kurmay Başkanı olan Orgeneral Cemal Tural'ın talimatlarını içeren küçük el kitapları da Harp Okulu öğrencilerine dağıtılıyordu. Bunlar, "Komünizmle Mücadele El kitabı", "Kara Orduları ve Hedefleri" gibi kitapçıklardı.

"Komünizmle Mücadele" kitapçığında bu sistemin zararlı bir ideoloji olduğu, komünist ülkelerde özgürlüklerin bulunmadığı, bu ülkelerin komünist partinin egemenliğinde bir diktatörlükle idare edildiği, komünizme karşı çıkanların esir kamplarına gönderildiği, işçinin grev hakkının bulunmadığı, grevin de vatan hainliğine eşdeğer çok ağır bir cezası olduğu belirtiliyordu.

Harp Okulu'nda bu tür anti-komünist görüşlerin yanı sıra Türk ordusunun 1952'de NATO'ya girmesiyle birlikte Amerikan askeri eğitimine ve NATO'ya yönelik sempatik yaklaşımlar da söz konusuydu. Derslerde Amerikan ordusunun 2. Dünya Savaşı'na ait başarılarını gösteren filmler oynatılırdı. Bizler de bir şekilde etkilenmiş olurduk. Kardeşim Olcay, "sol" düşünce açısından daha bilinçli olduğu için, benim zaman zaman NATO'yu savunucu görüşlerime karşı çıkardı.

Yine Harp Okulu'ndaki Ekonomi dersinde komünizm, daha doğrusu Marksizm'in ekonomik anlayışı anlatılırken "Marksizm'e Reddiye" diye bir bölüm vardı. Yani, Marksist ekonomi-politik anlatılmadan doğrudan doğruya reddiyesinden söz ediliyordu. Amerikancı bir anti-komünist düşünce hâkimdi.

Öte yandan "Kara Orduları ve Hedefleri" kitapçığında da, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görevinin "Türk Vatanı ve Türkiye Cumhuriyeti'ni her türlü tecavüze karşı korumak ve kollamak" olduğu ifade ediliyordu. Kitapçıkta, birlik komutanlarının her cuma günü maiyetine Anayasa başta olmak üzere çeşitli kanunlar hakkında bilgi vermesi isteniyordu. Yasalara itaat, başkasının hakkına tecavüz etmemek ve bu arada yasadışı grevlerin başkasının hakkına tecavüz etmek olduğu da kitapçıkta yer alıyordu. Kitapçıkta, daha geniş bir biçimde askeri konulardaki bilgi ve yükümlülükler de tek tek sıralanıyordu.

Cemal Tural'ın emriyle tüm kara birliklerine ve askeri okullara gönderilen 1964 tarihli bu kitapçıkta yer alan şu madde de dikkat çekiciydi:

Kanunlara ve nizamlara tamamen aykırı bir gidiş olan, milleti doğduğu ve yaşadığı bölgelere göre bölücü, dini ve hissi inançlarını kötüye kullanıcı davranışların sahibi ister din adamı, ister milliyetçi olarak görünsün, tamamen düşmana alet olan bir kara ruhlu olduğu herkese öğretilmelidir.

Ordu da, kendi askeri vazifeleriyle meşgul olmak ve bu yolda hizmet etmek yolundadır. Ona politika havadisleriyle sataşmak, idare mekanizması ve millet ile arasına girmek, bu mukaddes ocağa ve memlekete ihanettir. Bu gibilere rastlanırsa derhal amirlere haber verilecektir.

Tural, Soysal'ı Dövdürüyor

Sert bir mizaca sahip olan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural, sık sık Harp Okulu'na geliyor ve bizleri denetliyordu. Hatta 1 Mayıs'ta okulumuzu da ziyaret ediyordu. 1 Mayıs o dönemde Bahar Bayramı olarak tatildi ama aynı zamanda gayri resmi biçimde "İşçi Bayramı" sayıldığı için öğrencilerin tatili dışarıda değil, okulda kutlamasına izin veriliyordu.

Bahar Bayramı olması nedeniyle Harp Okulu 1. Sınıf ile 2. Sınıf arasında bir dostluk maçı düzenlenmişti. Orgeneral Cemal Tural da bu maçta kısa bir süre oynadı. Tural, maçta düştüğü için elinden küçük bir sakatlık yaşamıştı.

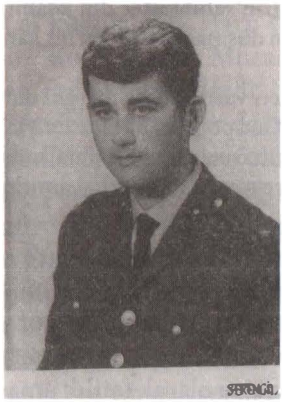
O sıralarda sol eğilimli *Akşam* gazetesi ile Cemal Tural'ın arası pek iyi değildi. Gazete, Orgeneral Tural'ın elinden sakatlandığı fotoğrafını bir başka havada, biraz da "dalga geçer" tarzda vermişti. *Akşam* gazetesinin tanınmış yazarı İlhami Soysal da zaman zaman Cemal Tural'ı eleştiren yazılar yazardı.

Cemal Tural, yetkisi ve görevi olmadığı halde PTT ya da benzeri birtakım sivil kamu kurumlarını teftişe giderdi. İlhami Soysal'ın Orgeneral Tural'ı eleştiren kimi yazıları, bir süre sonra bir bedel ödemesine yol açtı. Bir gün Soysal, bir araba içinde kaçırılarak iyice dövüldü.

İlhami Soysal, kendisini Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'ın dövdürdüğünü iddia etmişti. Gel zaman git zaman, ben 1968-1971 yılları arasında Kartal Maltepe'deki 2. Zırhlı Tugay'da görev yaparken İlhami Soysal'ı dövdüğü öne sürülen astsubay bizim birliğe tayin olmuştu. Bu astsubay başçavuş, bu olayı bir biçimde doğrulamıştı.

Orgeneral Tural, daha sonra zamanın Başbakanı Demirel tarafından bir yolu bulunarak ama normal koşullarda emekliye sevk edilmişti.

OYAK Bildirisi

Yeni teğmen olmuşum (1968)

O dönem, başta öğrenci hareketleri olmak üzere siyasi olayların yoğun yaşandığı günlere tanık olunuyordu. Ülke bağımsızlığının önem kazandığı, 6. Filo'ya karşı anti-Amerikancı eylemlerin olduğu, Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) niceliksel değil ama niteliksel anlamda etkin bir muhalefet yaptığı günler yaşanıyordu.

Tüm askeri eğitim dönemimizde, Kurtuluş Savaşı dikkate alınarak Türkiye'nin bağımsızlığına önem veren yurtsever bir kimlikle yetiştirilmiş olmamız, ülke sorunlarına ilgimizi daha da artırıyordu.

1967'de subay çıkıp 1968'de 2. Zırhlı Tugay'da göreve başladıktan sonra ülkedeki siyasal gelişmeleri daha sıkı takip eder hale gelmiştim.

1969'daki Kanlı Pazar olayı, sol düşünceye yönelik ilgimizin daha da artmasına yol açtı. 16 Şubat 1969 günü 76 devrimci kuruluş, "Emperyalizme ve Sömürüye karşı bir yürüyüş" düzenlemişti. Sağcı ve İslamcı yazar Mehmet Şevki Eygi, *Bugün* gazetesinde "Cihada hazır olunuz" diye kışkırtıcı bir yazı yazdı. Bu kışkırtma sonucu camiden çıkan İslamcı bir grup, Taksim'de yasal bir miting için toplanan devrimci ve solcu gençlere saldırdı. Bu saldırıda iki işçi genç öldürüldü. Toplumda büyük bir tepki oluştu. Bu olaydan etkilenmiştik.

1969 yazında okuduğum sol yayınların da etkisiyle 21 yaşında sosyalist bir dünya görüşüne sahiptim. Kardeşim Olcay'ın da sosyalist olmamda önemli bir katkısı vardı.

Yine o dönemde Sarp Kuray'ın başını çektiği ve Demirel hükümetini eleştiren 69 deniz subayı bildirisinin basında ve kamuoyunda önemli bir yankı yaptığını hatırlıyorum. Biz de 1970'in Mart ayı içinde karacı ve havacı devrimci subaylar olarak Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (OYAK) işleyiş tarzını eleştiren bir bildiriyi kaleme almıştık. Piyade Okulu'ndan tanıdığımız havacı subay arkadaşlarla birlikte "Türk Halkına ve Onun Ordusuna" başlıklı bir bildiri hazırlamıştık.

Bu bildirinin hazırlanmasında havacı arkadaşlarımız Mehmet Alkaya, Saffet Alp ve Tamer Hazer'in yanı sıra Ömer Laçiner, kardeşim Olcay Özsever ve benim de bir katkım olmuştu. Bildiride, OYAK'ın üst rütbeli subaylara, generallere ayrıcalık tanıdığını, ordunun sermaye kesimi ile daha yakın ilişkiye girdiğini belirterek Türk Silahlı Kuvvetleri'nin esas gövdesini oluşturan alt kademedeki subayların bu kuruluşa ait hisse senedi ve tahvilleri almaması gerektiğini ifade etmiştik.

Daha sonra bu bildiriyi çeşitli askeri birliklere postalamıştık. Hatta ben, Doğu Anadolu bölgesindeki kimi birliklere, nereden hazırlandığı belli olmasın diye İzmit'e gidip oradaki postaneden bu bildiriyi göndermiştim.

15-16 Haziran Olayları

2. Zırhlı Tugay'da kariyerin üstünde (1970)

15-16 Haziran 1970 tarihinde meydana gelen işçi olaylarında görev yaptığım askeri birliğin bizzat yer alması, beni çok daha fazla etkiledi. Zamanın Demirel hükümeti, sendikal örgütlenmeyi ve özellikle Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (DİSK) örgütlenmesini engellemek için bir yasa hazırlamıştı. Bu yasaya karşı 150 bine yakın işçi, iki gün boyunca İstanbul ve Kocaeli'de yürüyüşe geçti, fabrikalar işgal edildi.

Bölük komutanı 1965'li Üsteğmen Faruk Tanrıverdi'nin Doğu Anadolu bölgesine tayini çıkması nedeniyle bölüğü devir teslim alıyordum. 15 Haziran günü, Tugay'ın Ankara asfaltına bakan tarafında işçi ve öğrencilerle Emniyet güçleri arasında taşlı sopalı bir çatışma çıkmıştı. Polisler iri yarı bir işçiyi yakalayıp nizamiye kapısına getirdiler.

Kapıda sivil polisler ile binbaşı, yarbay rütbesinde subaylar vardı. Polisler işçiyi hırpalarken içlerinden bir sivil polis, "Ulan, Stalin'den aldığın rubleleri ne yaptın?" diye sordu. Stalin 1953'te ölmüş, yıl ise 1970'ti; öte yandan Rus para birimi olan "ruble"yi işçi nereden bilebilirdi. Nitekim işçinin verdiği cevap oldukça ilginçti: "Ben Türk'üm ve Müslüman'ım..."

İşçiye yapılan kötü muamele karşısında çaresiz bir şekilde üzüntülü bir durumdaydım. O sırada tanıdığım ve benden daha yaşlı olan bir astsubay başçavuş, nizamiyede beni kenara çekerek teselli etmeye çalışmıştı.

Demirel'in Fabrikasında İşgal

15 Haziran günü öğleden sonra Kartal'da bulunan Haymak Demir Döküm Fabrikası'nı işçilerin işgal ettiği ve makinelere zarar verdikleri haberi geldi. Haymak Fabrikası zamanın Başbakanı Süleyman Demirel'in kardeşi Şevket Demirel'in ortağı olduğu bir fabrikaydı.

14 zırhlı personel taşıyıcısı (kariyer) ile fabrikaya doğru giderken işçiler bizi alkışlayıp "Ordu işçi el ele", "Demirel istifa", "Ordu millet el ele" şeklinde sloganlar atıyorlardı.

Bilindiği gibi 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinden sonra orduya karşı bir sempati söz konusuydu. Sosyal ve sendikal hakları tanıyan yeni bir anayasa yapılmıştı. Ancak bizim birlik fabrikaya gelince etrafı çevirdik, güvenlik tertibatı aldık, işin rengi değişti. Daha sonra üst rütbeli subaylar ve Emniyet yetkilileri içeri girdi, işçi temsilcileriyle görüşme yaptılar.

Bu arada fabrikanın etrafını kariyerlerle çevirdiğimiz sırada genç bir işçi, büyük bir çeviklikle zırhlı personel taşıyıcının üstüne fırladı, göğsünü açtı, "Biz hak mücadelesi veriyoruz. İnanmıyorsan vur beni" diye bağırdı. Ben de kendisine, "Sizin gibi düşünüyorum ancak burada emirleri uygulamak zorundayım. Kariyerden inin, sakinleşin" dedim.

Bizim Zırhlı Tugay'ın diğer Piyade Taburu'nda görevli sınıf arkadaşım Teğmen Rıfat Kılıç'ın bölüğü de Haymak Fabrikası'na sevk edilmişti. Teğmen Kılıç, başından geçenleri şöyle anlattı:

> Askerlerimi fabrikanın etrafına süngülü bir vaziyette dizdim. İşçiler giriş kapısını zorladılar. Yaşlı bir işçi, "Niçin içeri girmemize izin vermiyorsunuz? Burası Başbakan Demirel'in kardeşinin fabrikası diye mi? Aslında sizler de onlara hizmet ediyorsunuz" şeklinde konuşmaya başladı. İşçiler de, "Satılmış Teğmen" diye slogan attılar. Sonra fabrikanın yan tarafından içeri girmelerine izin verdim.

Akşam bizim birlik kışlaya döndü. Ben de askerleri topladım. "Arkadaşlar! İşçiler, hakları için eylem yapıyorlar. Yarın bir gün siz de işçi olabilirsiniz. Belki de eylem yapanların içinde ağabeyleriniz, kardeşleriniz, yakınlarınız olabilir. Bir çatışma, ateş etme gibi olaylardan kaçınacağız" diye bir konuşma yaptım. Ertesi günlerde bu işin devam edeceğini seziyorduk, müdahaleler olabilirdi. Askerden de işçiden de herhangi bir zayiat olmasını istemiyordum.

Aradan çok uzun yıllar geçtikten sonra, 2020 yılının Ocak ayında, 2. Zırhlı Tugay'daki birliğimde askerlik yapan Hatay/Samandağlı Süleyman Camuz isimli bir erimden Facebook vasıtasıyla bir mesaj aldım. Süleyman Camuz, bu mesajlaşmamız sırasında terhis belgesini imzaladığım nüfus kâğıdının resmini de göndermişti. Bunun üzerine kendisine herhangi bir yönlendirme yapmadan, "15-16 Haziran olaylarından ne hatırlıyorsun?" diye sordum.

Süleyman'ın yanıtı şu oldu:

> Üst komutanlar, "Vur" emri verdiğinde siz bize kimseyi vurmamamızı söylediniz. Dediniz ki, "Yarın siz de bunlar gibi işçi olacaksınız, icabında bunların arasında abileriniz, kardeşleriniz, yakınlarınız olabilir. Kimseyi öldürmeyin, yere ateş edin."

Aradan 50 yıl geçtikten sonra 15-16 Haziran olaylarıyla ilgili olarak ilk sorduğum soruda birliğimdeki erimin bu durumu hatırlaması beni gerçekten şaşırtmıştı, bir o kadar da memnun etmişti...

Yoğurtçu Parkı'nda Barikat

Tekrar 1970 yılına dönersek; 16 Haziran'da Kadıköy Yoğurtçu Parkı Kurbağalıdere mevkiinde çatışmaların olduğu söylendi. Bizim birliğe talimat verildi, öğle saatlerinde Tugay'dan hareket edip Ankara asfaltı yoluyla Kadıköy'e, oradan da Kurbağalıdere bölgesine gittik.

İşçiler de Maltepe'den Bağdat Caddesi yoluyla Fenerbahçe Stadı'nın olduğu yere kadar gelmişlerdi. Onlar Fenerbahçe Stadı'nın önünde, biz de Kurbağalıdere Köprüsü'nün üzerindeydik, üç tane kariyeri köprünün önüne koyduk, askerler de kol kola girmiş biçimde işçileri bekliyorlardı.

Fenerbahçe Stadı önünde "Otosan" pankartlı işçiler vardı, yani oradaki işçilerin bir kısmı Otosan fabrikasının işçileriydi. Kadın işçiler de ön tarafta saf tutmuştu.

O sırada Birinci Ordu Kurmay Başkanı Vahit Güneri Paşa'nın binbaşı rütbesindeki emir subayı bana dedi ki, "Teğmenim, işçilerin kariyerleri aşıp Kadıköy vapur iskelesine inmesini istemiyoruz, vapur iskelesinden karşıya geçip Levent veya Eminönü'ndeki diğer işçi gruplarıyla buluşacaklar. Bu durumu engelleyelim." "Tamam, komutanım" dedim.

İşçilerin Kurbağalıdere Köprüsü'nde kurduğumuz barikata yaklaşması üzerine binbaşı manevra mermisi kullanmanın gerekli olduğunu söyledi. Manevra mermisinin öldürme riski yoktu ama 50 metreye kadar yaralayıcı bir etkisi vardı. Ben, herhangi bir çatışma çıkmadan işçileri engellemeyi ya da işçilerin kol kola giren askerlerin arasından geçip gitmelerini istiyordum.

Binbaşıya, manevra mermisinin kullanılması halinde bunun hakiki mermi gibi de algılanabileceğini ve ciddi bir çatışmanın çıkabileceğini ifade ettim. Emir subayı ısrarcı olunca manevra mermilerinin bulunduğu kariyeri arama bahanesiyle zaman kazanmak ve durumu oyalamak istedim. İşçilerle aramızda 100 metreden az bir mesafe kalmıştı, bir an önce bizim barikatı aşmalarını arzu ediyordum. Yoğun bir işçi kalabalığı olduğu için kısa bir süre sonra bizim barikatı aşıp geçtiler.

Bizim bölüğün asteğmenini coşkuyla omuzlarına aldılar. Yoğurtçu Parkı'ndaki polis arabasını da ters çevirip tekmelediler. Buradan da işçinin asker ve polise karşı olan tavrını değerlendirebiliriz. Bu arada önlem olarak vapur seferleri iptal edilmişti. İşçiler Kadıköy bölgesinde kaldı. Olaylar böyle cereyan ederken akşam sıkıyönetim ilan edildi. Sıkıyönetimin ilanından sonra işçi liderleri ve temsilcileri tutuklanmaya başladı.

16 Haziran akşamı, bizim birlik Fenerbahçe Orduevi önüne gönderildi. Orada subay lojmanlarını korumakla görevlendirildik. Daha sonraki günlerde benim ve olaylarda görev alan diğer subayların ifadeleri alındı. Bu ifadelerde olaylarla ilgili gözlemlerimizi aktarmıştık.

Bu olayların sonucunda ilk kez işçi sınıfı ile karşı karşıya kalıyordum. İşçilerin sendikal haklarının kısıtlanmasına karşı gösterdiği tepki, bu sınıfın sorunlarına ve sosyalizme olan ilgimin daha da yoğunlaşmasına neden oldu.

Ordunun Tavrı Değişti

Öte yandan o zamana kadar ordu içinde işçi sorunlarına sempati duyan Kemalist kesimin 15-16 Haziran olaylarından sonra bu sınıfın sorunlarına sıcak bakmadığını söyleyebilirim. Hatta binbaşı ve daha üst rütbedeki kimi subaylar, bu hareketi bir "ayaklanma" olarak değerlendirip DİSK'e ve eylemlere katılanlara karşı daha sert önlemlerin alınmasını savunuyorlardı.

Binbaşı ve daha üst rütbedeki subaylar, bilirkişi göreviyle işgal edilen ve olayların meydana geldiği fabrikalara gittiler, orada işverenlerin de yönlendirmesiyle "fabrikadaki makinelerin, araç ve gerecin tahrip edildiği" yönünde raporlar hazırladılar. Bu durum ve raporlar, birçok ordu mensubunu etkiledi, işçi kesimine karşı olumsuz bir görüşe sevk etti. Ben ve benim gibi sosyalist kimliği ağır basan subaylar ise böyle düşünmüyorduk. Aksine işçi sınıfına olan sempatimiz daha da artıyordu.

15-16 Haziran olaylarında bir yandan İzmit'ten İstanbul'a doğru işçiler yürürken, bir yandan da İstanbul'un hem Asya, hem Avrupa yakasında büyük gösteriler, fabrika işgalleri yapılıyordu. Olaylar sırasında çatışma çıktı; üç işçi, bir esnaf ve bir polis öldü.

Olaylar DİSK'in de boyutlarını aştı, Türk-İş üyesi işçiler de eyleme katıldı; olaylara katılan 168 işyerinden 121'i Türk-İş

üyesi işçilerdi. Öğrenciler de eyleme destek verdi. 16 Haziran akşamı İstanbul ve Kocaeli'de sıkıyönetim ilan edildi. 21 DİSK yöneticisi tutuklandı. Sonuçta 5 binden fazla işçi işten çıkarıldı. Eylemden sonra TİP ve CHP, sendikal örgütlenmeyi kısıtlayan bu yasanın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Anayasa Mahkemesi, Ekim 1972'de yasanın sendikal örgütlenmeyi kısıtlayan önemli maddelerini iptal etti. Böylece işçi sınıfının meşru eylemi, ciddi bir kazanım elde etmişti.

15-16 Haziran direnişi, sermaye sınıfını ürküttü. Ordunun temsilcisi olan Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç da, "Sosyal uyanış, ekonomik gelişmeyi aştı" sözüyle bir durum tespiti yaptı. Ve özgürlüklerin, sosyal hakların kısıtlandığı 12 Mart askeri müdahalesine gidişin de işaretleri gözükmeye başlamıştı...

Cunta Toplantısı

1971 yılı başlarında ordu içindeki cuntaların daha belirgin hale geldiğini gözlemliyorduk. *Devrim* gazetesi çerçevesinde belli bir sol Kemalist cunta eğiliminin olduğu hissediliyordu. Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Faruk Gürler ile Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur'un başını çektiği grubun daha çok *Devrim* gazetesi ile ilişki içinde olduğu şeklinde duyumlar alıyorduk.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç ile 1. Ordu Komutanı Orgeneral Faik Türün'ün ise sağda, daha farklı bir kesimde yer aldığı söylentileri yayılıyordu.

2. Zırhlı Tugay'da bu tür gelişmeler pek gizlisi saklısı olmadan konuşuluyor, işe gidip gelirken servislerde ve öğle yemeklerinde subaylar arasında tartışılıyordu.

1971'de Şubat'ın sonlarına doğru bizim Tugay mensuplarına böyle bir toplantının yapılacağı duyuruldu. Hatta aleni bir biçimde özellikle genç subayların o gün Fenerbahçe semtinde bir deniz yüzbaşısının evinde yapılacak toplantıya gelmeleri istendi.

Bizim Tugay'da görevli arkadaşım Üsteğmen Yücel Top'la birlikte bir cumartesi öğleden sonra bu eve gittik. Evde çoğu bizim Tugay'da görev yapan genç subaylar olmak üzere 20 dolayında asker kişi bulunuyordu.

Yücel ile bizim esas amacımız, "sol cunta ne yapıyor, bir askeri müdahale yakın mı, değil mi?" şeklindeki sorulara yanıt bulmak ve bu bilgileri bizim gibi düşünen sosyalist arkadaşlara aktarmaktı. Tanıdığımız kimi havacı arkadaşların da sol kesimdeki sivil devrimcilerle bağlantısı vardı. Edindiğimiz bilgileri bu arkadaşlarla da paylaşacaktık.

2. Zırhlı Tugay'da diğer subaylara nazaran bizim daha solda olduğumuz bilinirdi ama bu tür toplantılara katılmamıza da karşı çıkılmazdı. Zaten toplantıya da davetli olduğumuz için gittik.

Fenerbahçe'deki toplantıda, daha sonra 12 Mart 1971 muhtırasının hemen ertesinde emekliye sevk edilecek beş generalden biri olan Tuğgeneral Lütfü Erol da bulunuyordu. Sol cuntanın İstanbul koordinatörü olduğu iddia edilen 66. Mekanize Piyade Tümeni Kurmay Başkanı Kurmay Albay Nedim Arat ile Piyade Okulu'ndan tanıdığımız komutanlar da toplantıya çağrılı olarak gelmişlerdi. Çok daha sonra bu komutanların "9 Martçı" olarak bilinen Tümgeneral Celil Gürkan'ın grubuna yakın olduğu ifade edilmişti.

Dev-Genç ve İmam Hatip

Fenerbahçe'deki toplantı evine girdiğimizde masalarda imar paftaları duruyordu. Cunta toplantısının ev sahibi olan deniz yüzbaşısı, "Arkadaşlar, herhangi bir şekilde bir baskın olursa burada kooperatif toplantısı yaptığımızı söyleyelim" demişti.

Üst rütbeli komutanlar, Başbakan Demirel'in memleketi kötü yönettiğini, bu konuda orduya görev düştüğünü belirterek bizim gibi genç subaylara "G günü", yani ihtilal günü ne yapacağımızı söyleyeceklerdi. Ben ve Yücel, ordudaki genç subay-yüksek rütbeli subay çelişkisinin yarattığı psikolojik bir duyguyla komutanların karşısında ayak ayak üstüne atıp sorular sormaya başladık.

Hepimizde sivil giysi vardı. Üst rütbeli subaylara "Ordu içinde bir tarafta Gürler-Batur, diğer tarafta ise Tağmaç grubunun yer aldığını, *Devrim* gazetesinin 500 kişilik bir Devrim Konseyi'nden bahsettiğini, ne gibi bir ekonomik programa sahip olduklarını" ifade eden sorular sormaya başladık.

Hem komutanlar, hem de arkadaşlarımız bu sorulardan rahatsız oldular. Piyade Okulu'ndan bizi yakından tanıyan komu-

tanlar, "Atilla, biz sana ekonomik, sosyal ve siyasal görüşlerimizle ilgili dosyayı veririz. Bu kadar soruya gerek yok" diyorlardı.

Ancak bu sol Kemalist cuntanın siyasi hedefini tanımlayacak bir sözü hiç unutamıyorum. Komutanlardan biri, "İktidara geldiğimizde hem Dev-Genç'i, hem de İmam Hatip okullarını kapatacağız" demişti.

Aslında Türkiye'nin siyasi tarihine baktığımızda benzer gelişmelerin çok önceden de var olduğu dikkati çekiyor. Doğu Anadolu'daki Şeyh Sait isyanı nedeniyle 1925 yılında çıkarılan Takrir-i Sükûn yasasında, şeriatçı yayın organları daha fazla olmakla birlikte sol eğilimli *Aydınlık*, *Orak-Çekiç* gibi dergiler de kapatıldı. 9 Martçı cuntacılar da, iktidara geldiklerinde hem İslamcı, şeriatçı kesimi, hem de "radikal solu" saf dışı bırakacaklarını ifade ediyorlardı. Demek ki devletin bu anlayışı tarihsel olarak pek değişmiyor...

İttihat-Terakki Yemini

Deniz yüzbaşısının evindeki toplantı odasına daha sonra küçük bayraklar getirildi. Tabancalarımızı çıkarmamız söylendi. Tabancaları bayrakların yanına koyup yemin edecektik. Tıpkı İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne yeni giren üyelerin yemin töreninde olduğu gibi. Laik subaylar olduğumuz için o törenden sadece Kuran eksikti.

Ben, üst rütbeli subaylara, "Komutanım, biz zaten Harbiye'ye girerken de, mezun olurken de yemin etmiştik. Tekrar etmemize gerek var mı?" diye sormuştum. Komutanlar, yemin etmemiz gerektiğini söylediler.

Yücel'le şaşkın bir şekilde bakıştık. Hatta, "Biz sosyalist adamlarız, böyle cunta yemini etmek de nereden çıktı" diye söyleniverdik. Bu yemini edersek cuntacı olacağımız şeklinde bir duyguya da kapılmıştık. "Yemin ederken ayağımızı mı kaldırsak" diye de espri yaptık. Neyse, yemin diye bir şeyler söylendi ama hemen akabinde yüzbaşıdan aşağı rütbeli olanların toplantı odasını terk edip yandaki odaya geçmeleri istendi. Genç subay arkadaşlarla öteki odaya geçtik. Üst rütbeli subaylar kendi aralarında konuştuktan sonra toplantının bittiğini söylediler. Ve evden ayrıldık.

Ertesi gün kışlaya gittiğimizde diğer subay arkadaşlarımız bize oldukça kızgındı. "Sizin yüzünüzden 'G günü' ne yapaca-

ğımıza ilişkin sarı zarfları alamadık" dediler. Yani, darbe günü, örneğin Ahmet Üsteğmen bölüğü ile Kadıköy Kaymakamlığı'na gidip çalışanları gözaltına alacaktı; bu emirlerin içinde bulunduğu zarflar bizim toplantıdaki tavrımız yüzünden dağıtılmamıştı. Genç subay arkadaşlarımızın görüşleri bu yöndeydi. Biz de toplantı sonrası karacı ve havacı arkadaşlarımızla bir araya gelip toplantıyı değerlendirdik.

9 Mart Olayı

O günlerde Gürler-Batur ikilisinin başını çektiği sol Kemalist cuntanın 9 Mart'ta darbe yapacağı söyleniyordu. Bazı havacı subay arkadaşlarımız, o gün Ankara'ya gidip bu darbeyi daha sola çekecek eylemlerde bulunmayı öneriyordu.

Örneğin büyük banka şubelerinin, Tuslog gibi Amerikan yardım kuruluşlarının taciz edilmesi gibi öneriler gündeme geldi. Karacı subaylar olarak cuntasal eylemlere fazla bulaşmamak gerekçesiyle bu önerilere karşı çıktık ve 9 Mart günü Ankara'ya gitmeme kararı aldık.

9 Mart 1971'de bir darbe girişimi gerçekleşmedi. Böyle bir darbenin gerçekleşmemesinde Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Faruk Gürler'in son anda kararsız kaldığı ve ürkek bir tutuma girdiği, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur'un da son tahlilde Gürler'le birlikte hareket ettiği ifade edildi.

9 Mart girişiminin planlamasında görev alan Celil Gürkan ve Lütfü Erol Paşalarla birlikte beş general, bir amiral ve sekiz albay, 12 Mart muhtırası sonrasında 15 Mart 1971 tarihi itibarıyla emekliye sevk edildiler.

Kışlada Muhtıra Günü

2. Zırhlı Tugay'da, yani bizim kışlada Tugay Komutanı'nın emriyle bütün subay ve astsubaylar, 12 Mart 1971 günü saat 13.30'da kışlanın en büyük barakasında toplandılar. Tugay Komutanı, saat 13.00'daki radyo haberlerinde ordunun (TSK'nın) bir muhtıra verdiğini söyledi. Muhtıranın içeriği hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra hiç kimsenin kışlayı terk etmemesini emretti.

Böylece artık 12 Mart'la tanışmış olduk. Tugay Komutanı'nın emrine rağmen o akşam ya da birkaç gün sonra mesai bitiminde

devrimci subay arkadaşlarımızla bir araya geldik. Muhtırayı değerlendirdik. İçeriğinde ilerici birtakım ifadeler olmasına rağmen gelecek günlerde bu askeri müdahalenin ne gibi bir şekil alacağı konusunda endişelerimizi de gizleyemiyorduk.

Kışlayı izinsiz terk etmem, daha sonra sicilime olumsuz bir puan olarak işlenecekti.

Zaman ilerledikçe 12 Mart Askeri Müdahalesi'nin niteliği daha iyi şekilleniyordu. İsrail

Başkonsolosu Elrom'un öldürülmesi bahane edilerek geniş bir aydınlar grubunun tutuklanması (Başbakan Erim'in meşhur Balyoz Harekâtı), Anayasa'da yapılan anti-demokratik değişiklikler, darbenin kimliğini daha iyi bir biçimde açığa çıkarıyordu.

Aziz Nesin Cezaevinde

Balyoz harekâtı sonucunda yazar Aziz Nesin ve birçok aydın gözaltına alınmıştı. Aziz Nesin'i bizim birlikteki Maltepe Cezaevi'ne getirmişlerdi. Sınıf arkadaşım Piyade Teğmen Rıfat Kılıç da bu grubun gözaltına alınması sırasında görevliydi. Gerisini Rıfat Teğmen'den dinleyelim:

> Bizim birlikte tank taburundaki kapalı bir avluyu gözaltı yeri yapmışlardı. Ben de girişte gözaltına alınanların kaydını yapıyordum. Aziz Nesin'i getirdiler. Yanında birkaç bavul kitabı da vardı. Kitapları tek tek yazması uzun süreceğinden, bana, "Teğmenim, isterseniz size yardımcı olayım, kitapları kısa sürede yazarız" dedi. Bütün gözaltına alınanlar avluda beton üzerinde ayakta bekliyorlardı. Aziz Nesin'e bir sandalye getirttim. Kendisi ile üç gün birlikte kaldım. Bana, "Teğmenim, polis kütüphanemdeki raflara bakıp kırmızı renkli bütün kitapları aldı. Yeşil renkli kitaplara dokunmadı. Aralarında Kur'an-ı Kerim de vardı. Maalesef bilgisiz insanlardı" diye konuşmuştu.

Teğmen Rıfat Kılıç, bu görevi sırasında gözaltına alınan bir öğretmende Şevket Süreyya Aydemir'in *Tek Adam, İkinci Adam, Suyu Arayan Adam* gibi kitapların da bulunduğunu görünce, öğretmeni getiren polise, "Bu kitaplar bende de var. Harp Okulu'nda vermişlerdi. Suç değil ki" diye çıkışmış.

Öte yandan, Aziz Nesin'in bizim birlikteki cezaevine gelmesi üzerine kendisini ziyarete gittim. Bir kitabının imzalanmasını isteyince, bana biraz da şaşkın bir şekilde bakmıştı. Tugay'da

görevli bir teğmenin kendisine kitap imzalatmasını yadırgar gibi olmuştu.

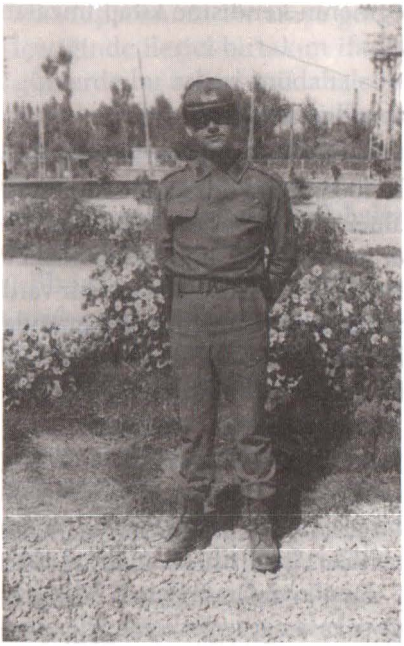
Mahir Çayan'la Tanışma

Nisan 1971'de Mahir Çayan ve arkadaşları, işadamı Mete Has'ı kaçırmışlardı. 400 bin lira dolayında fidye parası almışlardı. O günlerde, muhtemelen Mayıs ayı başında, arkadaşım Üsteğmen Ömer Laçiner'in Kadıköy Söğütlüçeşme'deki evine gittim.

Evde Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir vardı. Mahir'i ilk kez görüyordum. Yakışıklı, kararlı, aynı zamanda atak, heyecanlı ve lider özellikleri olan bir duruşa sahipti. Hüseyin Cevahir ise daha sakin, çelebi görünümünde, Doğu Anadolu insanının özelliklerini yansıtan bir tavır içindeydi.

Siyasi durum üzerine konuşuyorlardı. Daha çok Mahir Çayan görüşlerini açıklıyordu, Hüseyin Cevahir ise dinliyordu. Yanlarında büyük bir plaj çantası bulunuyordu. Bir ara Mahir, çantanın üzerindeki havluları kaldırdı, deste deste paraları gördüm. Bu paralar, Mete Has olayından sağlanan fidye paralarıydı. Dikkati çekmesin diye sokakta gezerlerken böyle bir önlem aldıklarını tahmin ediyorum. Yarım saat kadar kaldıktan sonra Ömer'in evinden ayrıldılar.

Temmuz 1971'de de şark (doğu) hizmetim nedeniyle Tatvan'daki 10. Tümen Komutanlığı'na tayinim çıktı. Bu arada karacı subay arkadaşlarımızdan Ömer Laçiner, sivil devrimci kesimle (THKP-C ile) ilişkisi nedeniyle tutuklanmıştı. Ömer'le aynı birlikte (Alemdağ'daki 32. Piyade Alayı'nda) görev yapan kardeşim Piyade Teğmen Olcay Özsever'le durumu değerlendirdik. Ve ben daha sonra Tatvan'a hareket ettim.

Tatvan'da 10.Tümen'de iken (1971)

Tatvan'da arkadaşım Topçu teğmen
İşbora Alp Kamoy ve Kürt çocuklarıyla birlikte... (1971 yazı)

Çayan'ların Firarı

Tatvan'daki 10. Tümen Karargâh Bölüğü'ne tayinim çıktıktan bir süre sonra 18 Ekim 1971'de bir ay izinli olarak İstanbul'a geldim. Hava Yüzbaşı Orhan Savaşçı ve Hava Yüzbaşı Haldun Yeşil'le birlikte bir görüşme yaptım. Orhan Savaşçı, THKP-C'nin liderlerinden Mahir Çayan'ın kayınbiraderiydi, yani Savaşçı'nın kız kardeşi Gülten, Mahir'le evliydi.

Orhan Savaşçı, Mahir Çayan ve arkadaşlarının Maltepe'deki cezaevinden kaçma hazırlıkları içinde olduğunu ve yardım gerektiğini belirtti. Savaşçı, cezaevinde görevli gardiyan Teğmen Fuzuli Yazıcı'nın Mahir'lerin davasından tutuklu Rüçhan Manas'a duygusal anlamda ilgi duyduğunu, bu nedenle Fuzuli'yi tanıyıp tanımadığımızı sordu. Fuzuli Yazıcı, kardeşim Olcay Özsever'in sınıf arkadaşıydı. Olcay, Fuzuli ile bağlantı kurup, kaçma işine yardımcı olup olmayacağını öğrenmek istedi.

Teğmen Fuzuli, kaçırma işine fiilen katılamayacağını ancak yardımcı olabileceğini söyledi. Bir süre sonra Fuzuli, komutanlığa dilekçe vererek Rüçhan Manas'la evlenmek istediğini bildirdi. Bunun üzerine görevden alındı. Yerine yakından tanıdığımız ve güvendiğimiz arkadaşımız Topçu Teğmen Sabahattin Sakman getirildi. Sakman, kaçma olayı ile ilgili olarak Savaşçı ve Çayan arasında mektup irtibatını sağladı.

Bu arada kaçma için kazılan tünel ilerliyordu. Orhan Savaşçı, daha önce Zırhlı Tugay'da görev yapmam nedeniyle kaçış planı için bir krokiye ihtiyaç bulunduğunu belirtti. Savaşçı, Mahir Çayan ve arkadaşlarının cezaevinden tünel kanalı ile kaçtıktan sonra Ankara asfaltına ineceklerini ancak cezaevi ile Ankara asfaltı arasındaki Tugay bölgesinin nasıl geçileceği konusunda bir kroki çizmenin uygun olacağını söyledi. Orhan Savaşçı, iki arkadaşla birlikte Tugay bölgesine yakın bir mahalden gözetleme yaparak bu işlemin gerçekleştirilmesini istedi.

İstanbul'da izinli bulunduğum o dönemde, bir cumartesi günü mimar Mehmet Sönmez ve Havacı Teğmen Mehmet Alkaya ile birlikte sivil elbiseleri giyip Kartal Maltepe'ye hareket ettik. 2. Zırhlı Tugay'ın Ankara asfaltına bakan bir mahallinde nöbetçilerin ve tel örgülerin uzağındaki bir tepenin sütre gerisine yattık. Yanımızda iki dürbün ve kâğıtlar vardı.

Ben iznimi tamamlayıp Tatvan'a dönerken Alkaya ve Sönmez, İstanbul'da kalıp kaçış olayında görev alacaklardı. O yüzden bu

kaçış krokisi onlara lazımdı. Cezaevi, Tugay'ın bayağı iç tarafındaydı. Ancak dürbünle bakıldığında bayrağı gözüküyordu. Arkadaşlar, dürbünle bakıp cezaevinin bulunduğu yeri tespit ettiler.

Daha sonra cezaevi ile Ankara asfaltı arasındaki Tugay bölgesinin krokisini çizmeye başladık. Mümkün olduğu kadar detaylı, gidilecek yolu belirleyen bir kroki çiziyorduk. Tepelerin nirengi noktalarını, belli başlı ağaçları saptamaya çalışırken tuhaf bir gürültü duyduk.

Üçümüz refleks ile yokuştan aşağıya doğru koşmaya başladık. Yakalandığımız takdirde hem kaçma olayı ortaya çıkacak hem de tutuklanacaktık. Ancak o ses neydi, bizi kovalayan var mıydı, derken biraz durakladık ve kaçtığımız tepeye doğru baktık. Ne görelim, bir çoban koyunları otlatıyordu. Ve o ses de bir koyunun çıngırak sesiydi...

Demek ki korktuğumuz gibi değildi. Kendimizi toparlamaya çalıştık fakat tepeye tekrar çıkmadık. O kroki yeterliydi, arkadaşlar da cezaevi ve Ankara asfaltı arasındaki bölge ile ilgili bir fikir edinmişlerdi. Görevimizi tamamlayıp şehir merkezine döndük.

Ben, daha sonra 30 günlük iznimi tamamlayıp Tatvan'a hareket ettim. Mahir Çayan ve arkadaşları, 29 Kasım 1971 gününün akşamı cezaevinden kaçışı gerçekleştirdiler. Kroki kendilerine ulaşmasına rağmen kaçış gününün heyecanı ve havanın biraz karanlık olması nedeniyle Ankara asfaltı kenarında bekleyen arkadaşlarıyla temas kuramadılar. Mahir'ler kendi olanaklarıyla başka evlerde saklanmaya başladılar.

Tatvan'da Gözaltı

Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kartal Maltepe'deki Askeri Cezaevi'nden kaçışından sonra ordu içinde geniş bir takibat başlatıldı. Bizim karacı subaylar olarak havacılarla ve bu arada Mahir Çayan'ın kayınbiraderi Hava Yüzbaşı Orhan Savaşçı ile olan ilişkimiz, sivil devrimci kesimle olan bağlantılar, kaçma olayının ardından geniş bir tutuklama zincirine yol açtı.

Yıl: 1972. Günlerden 13 Şubat, Pazar. Tatvan'da ikamet ettiğim otel odasının kapısı açıldı. Bizim Tümen'in Merkez Komutanı ile İstihbarat Subayı üzüntülü bir ifadeyle odamın aranacağını ve hakkımda 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın gözaltı kararı olduğunu söylediler.

Tümen'de görevini iyi yapan, çevresinde saygılı bir insan olarak tanınmış olmam nedeniyle beni gözaltına almaya gelen komutanlar, hem şaşkınlık içindeydiler, hem de "Atilla, herhalde bu işte bir yanlışlık var" diyorlardı.

Benim için ise o andan itibaren "film kopmuştu, olay netleşmişti". Birkaç aydır süren endişe ve kaygılı durum artık sona ermiş ve açıklığa kavuşmuştu. Garip bir şekilde bir rahatlama hissettim. İçimdeki ses, "Neyse, bu iş şöyle ya da böyle çözümlendi" diyordu. Beni gözaltına almaya gelen yarbay ve yüzbaşının üzgün tavırları karşısında onlara kolonya bile ikram etmiştim.

Tatvan'daki görevim sırasında 1071 Malazgirt Savaşı'nın 900. Yılı nedeniyle Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, bölgeye gelmişti. Tatvan'da Karargâh Bölük Komutanı olduğum için Ağustos 1971'de Cumhurbaşkanı Sunay'ı koruma görevi bana verilmişti. Gözaltına alınmamı öğrenen tümen komutanı, geçmişteki bu görevimi hatırlayarak kim bilir ne düşünmüştür?

Gözaltı işlemi sonrasında beni önce Tümen Cezaevi'ne koydular. Orada adli bir soruşturma nedeniyle bulanan bir astsubay başçavuş vardı. Ben kendisine heyecanlı bir şekilde devrimci propaganda yapmaya başladım, Deniz Gezmiş ve Mahir Çayanlardan bahsettim. Astsubay 40-45 yaşlarındaydı.

Beni sakin bir şekilde dinledikten sonra, "Üsteğmenim, siz şimdi İstanbul'a gideceksiniz, orada belki hücreye koyacaklar. Ben size bir librium vereyim" dedi. Librium, sakinleştirici ve insanı rahatlatan bir ilaçtı. Ben ilacı pek fazla önemsemeden aldım. Aslında astsubay başçavuşun ne kadar gerçekçi olduğu daha sonra ortaya çıkacaktı...

Tümen Cezaevi'nde birkaç gün kaldıktan sonra Tatvan'dan otobüsle yola çıktık. Beni İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na teslim edecek üsteğmen de, Talat Aydemir'in 22 Şubat ve 21 Mayıs olaylarına karışmış bir subaydı. Ellerim kelepçeli değildi, serbest iki yolcu gibi gidiyorduk.

Otobüs Elazığ'a geldiğinde üsteğmenden bir ricada bulundum; İstanbul'da annemin oturduğu eve bir telgraf çekmek istedim. Telgrafta falanca gün şu saatte Üsküdar Harem'deki otobüs terminaline geleceğimizi bildirdim. Amacım cezaevine girmeden önce annemle konuşup kardeşim ve gelişmeler hakkında bilgi almaktı.

Bu arada otobüs Ankara'ya geldiğinde tuvalet ihtiyacımızı giderdik. Bir ara yalnızdım, kaçıp kaçmamayı düşündüm ancak nereye gidecektim, doğru dürüst bir adres yoktu, sonra kaçma fikrinden vazgeçtim.

Harem'deki otobüs terminaline geldiğimizde annem ne yazık ki yoktu. Meğerse polisler Kadıköy Zuhal Sokaktaki evimizde 11 Şubat 1972 tarihinden itibaren karakol kurmuşlar, kardeşim Olcay gözaltına alınıp Ziverbey Köşkü'ndeki işkencehaneye götürülmüş, annem ve kız kardeşim ise Sirkeci Emniyeti'nde gözaltına alınmış. Benim telgraf da polislerin eline geçmiş...

"İşte Faşizm!"

Otobüsten indikten sonra Harbiye'deki Merkez Komutanlığı'na götürüldüm. Elmadağ-Harbiye'de bugünkü Askeri Müze'nin arka tarafındaki blok, o zaman nezarethaneydi. Beni zemin kattaki hücrelerden birine koydular. O zaman ağzımdan çıkan ilk söz, "İşte faşizm" olmuştu.

Daracık hücrede sadece bir yatak vardı. Etrafı dört duvarla çevriliydi, kapısında adeta delik gibi küçücük bir tahta pencere bulunuyordu. Kimi zaman nöbetçi subaylar ya da üst rütbeli komutanlar, hayvanat bahçesinde maymunlara bakar gibi bu küçücük pencereyi açıp bizi gözetliyorlardı. Sabah, hücre kapısının altında bir tas çorba uzatılıyordu. Öğle ve akşam yemekleri de sınırlı ölçüde veriliyordu.

İşte bu koşullarda aklıma Tatvan'daki Tümen Cezaevi'nde astsubay başçavuşun verdiği librium ilacı geldi. Bir tane içtim ve biraz rahatladım. Daha sonra nasıl vakit geçireyim, kendimi nasıl oyalayayım diye düşünürken aklıma çocukken yaptığım oyunlar geldi.

Çocukken iskambil kâğıtlarından oyun oynardık, beşer iskambil kâğıdını iki sıra halinde kapatıp karşılıklı olarak teker teker açardık. Hangisi daha yüksek ise onu bir gol sayıp maçlar organize ederdik. Bunu çocukken teyzemin oğlu Ruhi Öğüt öğretmişti. Nerden bilirdim ki, bu oyun hücrede çok işime yarayacaktı.

O zamanki Yeni Harman sigarasının kutuları çok kalın olduğu için bu kutulardan iskambil kâğıdı yaptım. Kendimce dünya ve Avrupa futbol şampiyonaları organize ettim, güreş turnuvaları yaparak hücrede vakit geçirdim.

Bu arada çamaşır değiştirmek için cezaevi emanetinde bulunan bavulumu istedim. Bavulumda küçük pilli bir radyo vardı. Fırsattan istifade edip radyoyu yanıma aldım. Ülkedeki gelişmeleri merak ediyordum. Sesi çok kısık bir halde kulağımı iyice dayayarak haberleri izlemeye çalışıyordum. Radyodan sık sık Sıkıyönetim Komutanlığı bildirileri okunuyordu, baskınlar ve ele geçirilen kişiler hakkında bilgi veriliyordu.

Görevli subay ya da astsubaylar tarafından zaman zaman hücrenin gözetleme deliği açılıp bizlerin durumuna bakılıyordu. Radyoyu dinlerken üst rütbeli bir komutanın benim gözetleme deliğini açtığını fark ettim, hemen radyoyu yastığımın altına koydum, komutan fark etmemişti. Bu radyo, ülkedeki gelişmeleri öğrenmek açısından benim epey işime yaramıştı. Daha sonra oradan ayrılırken tekrar bavulumun içine koymuştum.

Hücrede Haberleşme

Hücreler, Harbiye'deki Cezaevinde sıra halindeydi. Koridorda da askerler nöbet tutuyorlardı. Tuvalet için koridordaki WC'ye gidiyorduk. Yan hücrede tuvalete çıkmak isteyen biri talepte bulundu, bu sesi tanıyordum. Zırhlı Tugay'dan arkadaşım Yücel Top'tu. İkimiz de bir yolunu bulup haberleşmek istiyorduk. Sonuçta sigara, tükenmezkalem, diş macunu gibi ihtiyaçları birbirimize gönderme imkânımız doğmuştu. Tükenmezkalemin içine, diş macununun dip kısmına ya da sigaranın tütününü biraz boşaltıp iç tarafına mesaj yazılı küçük bir kâğıdı koyabiliyorduk.

Ben, Yücel'e bir mesaj gönderdiğim zaman duvara bir kez vuruyordum, o da iki kez vurursa mesajı almış oluyordu. Üç kez vurulunca mesajı almadım anlamı çıkıyordu. Bir keresinde Yücel'e sigara göndermek bahanesiyle sigaranın içine küçük bir kâğıt yerleştirip nöbetçi askere verdim.

Asker de bu sigarayı yan hücredeki Yücel'e verecekti. Duvara bir kez vurdum, Yücel'den üç kere vurma sesi geldi, yani mesajım ulaşmamıştı. Bir an paniğe kapıldım. Acaba sigara asker kanalı ile görevli subayların eline mi geçmişti?

Çünkü karşı hücrelerde kalan havacı subaylar, kaloriferler üzerinden mors alfabesiyle birbirileriyle haberleşirlerken yakalanmışlardı. Epey de eziyet gördüler. Bir kez daha duvara vurdum, yine üç kez ses geldi. Artık ne zaman ifadeye çağıracaklar

diye beklemeye başladık. Uzunca bir zaman geçti, çağıran falan olmadı. Sanıyorum, nöbetçi asker sigarayı Yücel'e vermeyip bir güzelce içmişti. Benim mesaj da yanıp kül olmuştu...

Yücel Top, hücredeki bu haberleşmemizi *Günlerin Bugün Getirdiği* isimli anı-söyleşi kitabında da anlatır.[3]

Cuntacılarla İlgili İfade

Hücrede 30 günüm doldu. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'na göre savcılığa çıkmamız gerekiyordu. Dilekçe verdim. Beni Kadıköy Bahariye'deki İnzibat Komutanlığı'na götürdüler. Oradaki görevli subay, 12 Mart öncesi Fenerbahçe'deki deniz yüzbaşısının evinde yapılan cunta toplantısı ile ilgili ifademe başvurdu.

Birtakım resimler gösterdi, hangi subayların bu toplantıya katılıp katılmadığını öğrenmek istiyordu. Doğrusu, karacı subaylar olarak havacılarla ve sivillerle ilişkimiz yerine cunta toplantısı hakkında bilgi vermeyi daha uygun gördüm.

Ne ilginçtir ki, oradaki ifadem, daha sonra yargılandığım iddianamede yer almamıştı. Yani, "sağ" ve "sol" cuntanın kendi arasındaki hesaplaşmasında bu olay, hukuki bir çerçeveye bürünmeden sadece ordudan tasfiye şeklinde gerçekleşmişti. Daha önce de ifade ettiğim gibi, o toplantıya katılan en üst rütbeli subay olarak Tuğgeneral Lütfü Erol, 12 Mart muhtırası ertesinde emekli edilen ilk beş general arasında yer alıyordu. Kurmay Albay Nedim Arat da emekliye sevk edilmişti.

Tekrar Harbiye Merkez Komutanlığı'ndaki hücreme döndüm. Bir bakıma seviniyordum, işkence falan yoktu, şefkatli bir biçimde ifadem alınmıştı. Derken birkaç gün geçti. Bu kez beni yine Kadıköy Bahariye'deki İnzibat Komutanlığı'na getirdiler.

Ama bu sefer ellerimi ve gözlerimi bağlamışlardı. Bir askeri cipin içine bindirilip bilinmeyen bir yere götürüldüm. Üstümdeki elbiseleri çıkardılar. Kirli ve birazcık da kanlı bir pijama verdiler. Ellerimi ve ayaklarımı zincirle bağlayıp yataktan dışarıya çıkmamı söylediler. Pencereler siyah bir kâğıtla kaplıydı ya da boyalıydı. Genelde dışarıdan ezan sesi geliyordu.

Sürekli yatıyordum, çok az sayıda sigara ve yemekte de çorba ya da ufak tefek yiyecekler veriyorlardı. Aşağıdaki odalardan da sürekli işkence sesleri geliyordu.

3. Yücel Top, *Günlerin Bugün Getirdiği*, Söyleşi: Hasan Tahsin Benli, İmge Kitapevi Yayıncılık, Ankara, 2016.

Ziverbey Köşkü'nde İşkence

Evet, burası meşhur Ziverbey Köşkü idi. Ya da namı diğer Kontrgerilla Karargâhı. Çünkü ifadeye aldıklarında işkence yapanların söyledikleri ilk söz, "Burası Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı Kontrgerilla Merkezi'dir. Sana da harp esiri muamelesi yapılacaktır." O anda bana en ağır gelen itham, bir subay olarak, yine MİT görevlisi subayların böyle bir hitapta bulunmasıydı.

Benden önce yakalanan ya da gözaltına alınan arkadaşlarımdan epey bilgi edindikleri için bana fazla işkence yapmadılar. Ellerim ve gözlerim bağlı olarak sadece dövdüler. Karacı arkadaşlarla, havacılarla, Orhan Savaşçı ile ilişkilerimi sordular, benim tarafımdan yazılan ve Yücel Top'ta ele geçen "Meselenin Ortaya Konuşu" başlıklı yazıdaki ifadeleri açıklamamı istediler.

Bu yazıyı, Ocak 1972 başında Tatvan'da iken yazmıştım, genel bir dünya tahlilinden sonra sol hareketin içinde bulunduğu durumu, asker kesimdeki örgütlenmeyi, devrimci hareketin silahlı mücadeleden ziyade kitle çalışmasına, halkın desteğine önem vermesi gerektiğini içeren bir yazıydı. 23-24 yaşımda Tatvan'da yoğun okuduğum Marx, Engels ve Lenin'e ait kitaplardan edindiğim bilgilerin Türkiye gerçeğine nasıl uyarlanabileceği yönünde bir çalışmaydı.

Özellikle Lenin'in *'Sol' Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı* kitabından da etkilenerek işçi sınıfı hareketine dayanan devrimci bir mücadelenin daha doğru olacağı görüşüne varmıştım.

Muş'ta görev yapan Yücel Top, İstanbul'a izinli gittiğinde Mustafa Laçiner ve diğer arkadaşlarla bu yazıdaki sorunları tartışacaktı. Her ikisi de Şubat 1972'de bizim İstanbul'daki evimizde polislerin kurduğu karakola düşüp gözaltına alınmışlardı. Yücel'in üstünde bulunan bu yazı, polis tarafından ele geçirilmişti.

Bu kâğıdın bir örneği bende de vardı. Tatvan'da gözaltına alındığım sırada odada arama yapmışlardı. Ben de daha önceden her ihtimale karşı "Meselenin Ortaya Konuşu" isimli bu belgeyi bir çorabın içine saklamıştım. Aramada bulamadılar. Kısa bir süre Tatvan'daki Tümen Cezaevi'nde kaldıktan sonra İstanbul'a giderken, oteldeki odama gelip eşyalarımı hazırladım. Bu arada İstanbul'a götüreceğim eşyaları hazırlarken kâğıdı bulup imha etmiştim.

Ziverbey Köşkü'ndeki işkencede bu kâğıtta yazılanları detaylı olarak sordular. Hatta bunun teorisyen, daha üst düzey bir örgüt üyesi tarafından yazılıp yazılmadığı konusunda da beni zorladılar. Kâğıttaki el yazısının bana ait olduğu belirlendi. Bu belge, daha sonra yargılandığımız 256 sanıklı THKP-C davasında, savcı Yarbay Naci Gür tarafından çok önemli görülerek iddianameye aynen konmuştu.[4]

İşkencede "Torpil" (!)

Bu arada işkencedeki sorguma ara verilerek, MİT görevlisi olduğunu tahmin ettiğim kişiler dışarı çıktı. Gözlerimdeki bağı çözdüler. Karşımda temiz yüzlü, orta yaşlarda sivil bir kişi oturuyordu. Bana niçin bu işlere karıştığımı, nasıl devrimci olduğumu, ordu hakkındaki düşüncelerimi kibar bir şekilde soruyordu. Ben de öncelikle askeri okullarda, Harp Okulu'nda idealist duygu ve düşüncelerle yetiştirilmiş olmamıza rağmen, kıtaya çıktığımızda üst komutanlara "yağcılık", "badanacılık" (askeri eğitimden ziyade birliğin inşaat işleri ile uğraşıp boyanması, süslenmesi) gibi pek de ahlaki olmayan durumlarla karşılaştığımızı belirttim. Kimi subayların bu tür işlerle uğraştığını ve bu durumun beni ordudan soğuttuğunu söyledim. Ayrıca dünyadaki ve Türkiye'deki devrimci gelişmelerden de etkilenerek solcu olduğumu ifade ettim.

Karşımda, bir anlamda "iyi polis"i oynayan kişi, "Ordu ile ilgili bu düşüncelerin çok önemli. Demek ki genç subaylar, ordudaki bu tür usulsüz uygulamalardan rahatsız oldukları için solcu oluyorlar. Bu durumu Genel Kurmay'a rapor edeceğim" demişti.

Daha sonra işkencede sorulara verdiğim cevapları yazılı hale getirmek için tekrar odaya çıkarttılar. Sonra o günkü koşullarda gayet güzel sayılabilecek bir yemek getirdiler. Çünkü o zamana kadar hayatımızı idame ettirecek kadar ufak tefek yiyecekler veriyorlardı. Gelen yemeği hiç unutamam; yumurtalı ıspanak, barbunya pilaki ve yanında samsa tatlısı vardı. Bu yemek ifademin karşılığı olamazdı. Çünkü birçok şeyi söylememiştim, örneğin Mahir Çayan'ların Maltepe Cezaevi'nden firarıyla ilgili yardımımdan, kaçma planının krokisini çizmemden söz etmemiştim.

4. Ek-1: THKP-C iddianamesindeki belge.

O halde neden böyle bir yemekle taltif (!) edilmiştim. İfademi yazdıktan bir süre sonra başı açık, sivil giyimli bir komutan, kaldığım odaya etrafındaki görevlilerle birlikte girdi. Bana aynen şunları söyledi: "Vahim bir durumla karşı karşıyayız. Lütfü, Harp Okulu'nda iken hiç böyle biri değildi; vatansever, milliyetçi bir kişiydi. Siz iki kardeş niçin bu işlere bulaştınız? Annen baban ayrıldığı için mi bu hallere düştünüz?"

Komutan odadan çıktıktan sonra ifademi yazmaya başladım; ama onun "Vahim bir durumla karşı karşıyayız" sözü beni çok endişelendirdi. Acaba annem ve kız kardeşim de burada mıydı, onlara da işkence yapılıyor muydu?

Bir süre sonra odama bir polis girdi, üzüntülü ve ağlamaklı halimi görünce, "Kardeşim, niçin bu işlere bulaşırsınız, pişmanlık duyacağınız bir şeyi niçin yapıyorsunuz?" diye söylendi. Ben ise, kendisine, "Yaptıklarımdan, düşüncelerimden ötürü bir pişmanlık duymuyorum. Biraz önce buraya giren bir komutan vahim bir durumdan söz etti. Acaba annem ve kız kardeşim burada olabilir mi, onun için üzüntü duyuyorum" dedim. İsimlerini verince, araştıracağını söyledi. O polis memuru, bir süre sonra gelip annem ve kız kardeşimin orada olmadığını bildirdi. İçim biraz rahatlamıştı.

Öte yandan, odama gelen komutanın Lütfü dediği kişi, babam Lütfü Özsever'di. 1943 yılında Harp Okulu'ndan topçu subayı olarak mezun olmuştu. Bana bu güzel yemeği, daha doğrusu oradaki görevli subaylara verilen bu yemeği gönderen kişinin biraz önce sözünü ettiğim komutan olduğunu tahmin ediyorum. Daha sonra ismini öğrendim. Bu kişi, Ziverbey Köşkü'ndeki MİT Bölge Komutanı Yarbay Eyüp Özalkuş idi. Hapisten çıktıktan sonra babama da sorduğumda, "Kel Eyüp namıyla maruf Eyüp Özalkuş, hem Harp Okulu'ndan, hem de Topçu Okulu'ndan sınıf arkadaşımdı" demişti. Demek ki işkencede bile böyle küçük "torpiller" işe yarıyordu...

Çok uzun yıllar sonra Nisan 2013'te Kadıköy'de oturduğum semtte o tarihte 86 yaşında olduğunu öğrendiğim eski bir MİT görevlisi Refik Erbil'le tesadüfen tanıştım. Refik Erbil, bizim işkence gördüğümüz dönemde Ziverbey Köşkü'nde Eyüp Özalkuş'un yardımcısı imiş. Gerisini Refik Erbil'den dinleyelim:

1950'li yıllarda Fransızca bildiğim için emniyet teşkilatına girdim. Daha sonra MİT'e geçtim. 12 Mart sonrası da Ziverbey Köşkü'nde Özalkuş'un yardımcısı olarak görevlendirildim. İşkence olayları karşısında daha fazla görev yapamayıp iki aylık bir süre sonunda emekliliğimi istedim. Eyüp Özalkuş, daha sonra alzheimer (ileri derecede bunama) oldu ve 2010 yılında vefat etti. Aslında çok bilinçli biri değildi, vatan için görev yaptığını söylüyordu.

Kardeşime 30 Gün İşkence

Ziverbey Köşkü'nden sonra tekrar Harbiye Merkez Komutanlığı'ndaki hücreme döndüm. Bir süre sonra da Sıkıyönetim Savcılığı'na ifade vermeye gittim. Savcı Yarbay Naci Gür, bizim gibi asker kişilere çok kızgındı. Hatta ifade sırasında bana, "Keşke bölükteki malzemeyi satsaydın da karşıma vatan hainliğinden gelmeseydin" demişti. Ben de kendisine, "Vatan haini değilim. Ülkemi de, insanlarını da seviyorum, devrimciyim" diye yanıt vermiştim. Hakkımızda TCK'nın o zamanki meşhur 141-142. Maddelerinden örgüt üyesi olma iddiasıyla dava açıldı.

Kardeşim Teğmen Olcay Özsever'in de savcı Naci Gür'le ilgili şöyle bir anısı var: Olcay, 30 gün süreyle Ziverbey Köşkü'nde ağır işkenceler görür. Dayak, falaka, elektrik dahil epey işkence yapmışlar. 30 günün sonunda tutuklanmak üzere mahkemeye çıkarılır.

Mahkeme başkanı, kardeşime, "Emniyet'te verdiğin ifadeler için ne diyeceksin?" diye sorar. Olcay da, "Emniyet'teki ifadelerimi kabul ediyorum. Yalnız bir şey eklemek istiyorum. Bana 30 gün süreyle düzenli bir şekilde işkence yapıldı." O sırada savcılık makamında bulunan Naci Gür, "Olcay, amma abartıyorsun. Alt tarafı biraz sopa attılar" şeklinde müdahale eder. Tabii ki kardeşimin işkenceye ilişkin sözleri zapta geçirilmez. Naci Gür de, aradan yıllar sonra bir trafik kazasında şüpheli bir şekilde ölür, üzerinden şahsına ait 5-6 kimlik çıkar...

Hapishane Arkadaşım Yılmaz Güney

Ben de savcılıktaki ifademden sonra Selimiye Askeri Cezaevi'ne getirildim. Başlangıçta birkaç kişinin birlikte kaldığı odalara yerleştirdiler. Daha sonra 30 kişilik koğuşlara gönderildik. Burası benim için çok ilginç bir yerdi. 1959-1962 yıllarında askeri öğrenci olarak okuduğum bu yerler, aradan geçen 10 yıl sonra 1972'de benim için cezaevi olmuştu...

Selimiye'ye ilk geldiğimde kaldığımız odada üç kişiydik. İkisi havacı subay arkadaşımdı. Askerler sabahtan gelip ihtiyaçlarımızı sorarlardı. Sigara, gazete, yiyecek gibi ihtiyaç siparişi verirdik. Her seferinde askerin malzeme taşıdığı sepette fazlasıyla maydanoz görürdüm. Bir keresinde bu maydanozları kimin istediğini sordum. Görevli asker, "Yan odada bir artist var, o aldırıyor" dedi.

Daha sonra koğuşlara geçtiğimizde tesadüf o artistle aynı ranzada altlı üstlü kalmaya başladık. Bu artist, sanatçı Yılmaz Güney'di. Yılmaz Güney'e, "Neden bu kadar çok maydanoz aldırıyorsun?" dediğimde, kendisi "En fazla C ve D vitamini maydanozda var. Vücudumuz güneş görmüyor, bari C ve D vitaminini maydanozdan alalım" diye yanıt vermişti.

Yılmaz Güney'le aynı davadan yargılandık, aynı koğuşta kaldık, birlikte volta attık. 30 kişilik koğuşta her gün bir kişi nöbet tutardı. Nöbetçi arkadaşımız, koğuşun temizliğinden sorumlu olmasının yanı sıra yemek dağıtımı, bulaşık yıkama gibi görevleri de ifa ederdi.

Koğuş nöbeti Yılmaz Güney'e geldiğinde, kendisi sabah erkenden kalkar, tabakları yerleştirir, herkesin tabağının yanına bir de renkli kâğıt peçete koyardı. O zaman kâğıt peçetenin kullanımı bu kadar yaygın değildi. Bizim küçüklüğümüzde el bezleri vardı. Güney, kendi parasıyla dışarıdan renkli peçeteler aldırır, nöbetine büyük bir özen gösterirdi. Hapishanede renkli bir kâğıt peçete bile insana moral kaynağı olurdu.

Yılmaz'ın eşi Fatoş Güney, görüşme günlerine muntazaman gelirdi. Sürücü ehliyeti de oldukça yeniydi. Yılmaz, eşini uğurladıktan sonra hemen koğuşun Haydarpaşa Köprüsü'ne bakan tarafına geçer, Fatoş'un arabasını nasıl kullandığını meraklı bir biçimde izlerdi. Heyecan içerisinde, "Aman Fatoş dikkatli sür, karşıdan araba geliyor" diye mırıldanırdı.

Bir gün Fatoş'a verdiği siparişler arasında çok sayıda renkli boya kalemi dikkatimi çekmişti. Nedenini sorduğumda, "Çocukluğumda hiç böyle kalemlerim olmadı, hiç olmazsa bu yaşta bu özlemimi gidereyim" diyordu. O sıralarda 3-4 yaşlarında olan oğlu Yılmaz için tahtadan oyuncaklar yapar ve annesiyle gönderirdi.

Cezaevi Günleri

Annemin Selimiye Askeri Cezaevi'nde iken
gönderdiği doğum günü tebrik kart postalı (17 Nisan 1974)

Selimiye Askeri Cezaevi'nin en üst katında daha önce ders yaptığımız sınıflar, bu kez koğuş olarak karşımıza çıkmıştı. Sabah 06.00'da koğuş kapıları açılır, koridorda volta atma, spor yapma imkânı olurdu. 9-10 civarında koğuş vardı, daha önce belirttiğim gibi koğuşlar 30'ar kişilikti. Çift kişilik ranzalarda kalırdık. Akşam saat 21.00'da de koridoru terk edip koğuşlarımıza geçerdik, koğuş kapıları kapanırdı.

Haftada bir gün tuvaletten bozma yerlerde banyo yapardık. Gözaltına alınıp Ziverbey Köşkü dahil Harbiye Merkez Komutanlığı hücrelerinde geçen 45 günlük sürenin sonunda ilk kez Selimiye'ye geldiğimde yaptığım banyoyu unutamam. Koğuşlarda bir sıra düzenine göre 5-10'ar dakikalık banyo süresi vardı. 1972'de Mart'ın sonlarına doğru gözaltından geldiğim ve 45 gündür hiç banyo yapmadığım için arkadaşlar ilk sırayı bana vermişlerdi.

Uzun koridorun duvarlarında birkaç tane hoparlör vardı. Bu hoparlörlere verilen radyo yayınından haberleri ve türküleri dinlerdik. Bir gün Yücel Top radyo dinlerken, "Kardeşim, kardeşim"

diye bağırmaya başlamıştı. Meğer kardeşi, halk müziği sanatçısı Yavuz Top türkü söylüyormuş. Yücel de birden Yavuz'un sesini duyunca heyecanlı bir şekilde ses çıkarmıştı...

Cezaevindeki koridorun pencereleri Selimiye'nin iç avlusuna bakardı. İç avludaki bahçede ortaokul öğrencisi iken geçirdiğim günleri hatırlardım. Kimi arkadaşlarımız ise pencerelere konan kuşlara ekmek verirlerdi.

Koğuşlarda "komün" usulü bir örgütlenme vardı. Aynı davadan yargılananlar ve yakın arkadaşlar bir komün kurup, harcamalarımızı ortak yapardık. Ailesinden parası gelen gelmeyen herkes aynı komünden birlikte yararlanırdı.

Tahliye olanlar için tüm koğuşlardaki arkadaşlar koridorda toplanıp devrimci marşlarla bu arkadaşlarımızı özgürlüğe yolcu ederdik. Hatırımda kaldığına göre, bu tahliyeler sırasında en çok söylediğimiz marş, "Anamız amele sınıfıdır, yurdumuz bütün cihandır bizim" diye başlayan Avusturya İşçi Marşı idi.

Deniz'lerin İdamı

Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idam kararların verilmesi üzerine tüm hapishanelerdeki devrimciler, üç günlük açlık grevi yapmıştı. Bizler de Selimiye'de bu grevi uyguladık ancak Deniz'lerin 6 Mayıs 1972'de idam edilmesi engellenememişti...

Bir ara en üst kattaki (üçüncü kat) koğuşlardan en alta, bodrum kata indirildik. Burası daha önceden hayvanların ahırları olarak kullanılmıştı. Son derece izbe bir yerdi, rutubet yoğundu, nerdeyse ıslak yataklarda yatıyorduk, mevcut fazlalığından ötürü bir yatakta iki kişi yatar hale gelmiştik.

Bu koğuşların pencereleri tavanların yüksekliği nedeniyle üst tarafta kalıyordu. Pencereler, dışarıdan yer seviyesindeydi. Bir keresinde yukarı doğru bakarken, binanın biraz ilerisinden el ele tutuşmuş bir kadınla erkeğin geçişini görür gibi olmuştum. O zaman sadece iki sevgilinin tutuşan ellerini gören bir genç olarak içim özlemle dolmuştu.

Hapishanenin bu alt bölümünde uzun bir koridor ve birbirine bitişik koğuşlar mevcuttu. Günde bir saate yakın havalandırma dışında sürekli olarak koğuşlarda kalıyorduk. Havalandırma yeri de küçücük taşlık bir alanda sadece gökyüzünü görebilen bir yerdi.

Bu arada Nâzım'ın o meşhur "o duvar / o duvarınız, / vız gelir bize vız!" şiirini yüksek sesle okuyup hem kendimize hem de diğer koğuşlardaki arkadaşlara moral vermeye çalışıyordum.

Cezaevinde gardiyanlık yapan subaylar, bize yakın devrelerdi. Harp Okulu'ndan 1966, 1967 mezunu subaylardı. Kısa bir dönem gardiyanlık yapan sınıf arkadaşım Üsteğmen Halim Coşkun, koğuşa yoklama yapmaya geldiği zaman benim ismimi zorlukla söylerdi. Çünkü bir zamanlar aynı okullarda birlikte gülüp oynadık, eğitim yaptık. Şimdi ise o, görev icabı gardiyan, ben de sanıktım.

Tabii her gardiyan subay böyle değildi, aksi muamele yapanlara da rastlanıyordu. Örneğin 1966 mezunu Üsteğmen Nejat Tunçay, bizlere karşı daha sert ve kibirli bir tavır içindeydi. Bir keresinde annemin ziyareti sırasında ona kaba davrandığını öğrenmiştim. Nejat'a karşı hiç sempati beslemiyorduk.

Çok seneler sonra 2000'li yılların başında Ortaköy'de tesadüfen kendisine rastladığımda eski günlerden söz ettik. Anneme olan tavrına ve bizlere yönelik kibirli tutumuna kızdığımızı hatırlattım. Nejat Tunçay, görevi icabı böyle davranmak zorunda kaldığını biraz da mahcup bir ifade ile anlatmak istedi. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında da yine Selimiye'de görev almış, hatta daha sonra kimi devrimci gruplar tarafından da tehdit edildiğini söylemişti.

Gardiyan subaylar arasında yine 1966 Harp Okulu mezunu Üsteğmen Mete Vurkır isimli bir piyade subayı daha vardı. O da Nejat Üsteğmen gibi bizlere karşı aksi tavırlı, kibirli bir duruş sergilerdi. Mete Üsteğmenin boynu ve göğsü fazlaca kıllıydı. Koğuşlarda yoklamaya geldiği zaman sanki inadına ceketinin üst düğmelerini açar, bir gösteriş içinde olurdu. Biz de arkadaşlar arasında Mete Vurkır'a "kıllı" diye lakap takmıştık.

Çok zaman sonra, 2000'li yılların başında mezunlar olarak Selimiye Kışlası'nda "pilav günleri" düzenliyorduk. O günlerden bir gün, Mete Vurkır'ı da orada gördüm. Kendisine 12 Mart döneminde bizim gardiyan subaylardan biri olduğunu söylediğimde, bir şey söylemeden hemen yanımdan ayrılmıştı.

Selimiye Askeri Cezaevi'nde farklı davalardan arkadaşlar vardı. Gruplar arasında zaman zaman hiç hoş olmayacak biçimde fiziki kavgalar bile çıkardı. Hapishanenin hemen hemen tümü siyasi ve sol kesimdendi. Ancak çoğu arkadaşımızın sosyalizm

meselesinden, Marksist teoriden pek haberi yoktu. Birkaç slogan ya da devrimci kitapla sol kültürlerini oluşturmaya çalışmışlardı.

Sonradan anladım ki, ancak ciddi bir klasik Batı kültürünün üstüne sosyalizm teorisi inşa edilebilirdi, aynı zamanda işçi sınıfı hareketiyle bağı olmayan ve ülke gerçeğini tanımayan "devrimci" hareketler son derece cılız ve etkisiz kalmaya mahkûmdu...

Mamak'ta Çavuş Dayağı

İstanbul'daki THKP-C davası dışında Ankara'da da "Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü" adıyla bir başka yargılanmamız sürüyordu. O dava için havacı Teğmen Mehmet Alkaya ile birlikte Ankara'ya götürüldük.

Mamak Askeri Cezaevi Komutanı Yarbay Kemal Saldıraner, 1950'li yıllardaki Kore Harbi'nde komünistlerle savaşmış ve yara almıştı. Herhalde o zamandan bu yana komünistlere olan kızgınlığı sürüyordu. Mamak Cezaevi'ne gelir gelmez komutanın huzuruna çıktık. Bizimle birlikte Dev-Genç davasının ileri gelen sanıkları da başka bir dava için Ankara'ya getirilmişti.

Kemal Yarbay, Dev-Genç'lilere pek bakmadan, bizi hücreye götürecek çavuşa, "Bu adamlar içimizden çıktı. Bunlara haddini bildirmek lazım" diyerek gereken "icazeti" verdi. Görevli çavuş, Alkaya ile birlikte beni hücreye götürdü. Buradaki hücreler açık parmaklıydı, her tarafı duvarla kaplı değildi.

Çavuş, bize "rahat, hazırol" komutu vererek yanaşık düzen eğitimi yaptırmaya başladı. Hapishane kurallarına göre yanaşık düzen eğitimi yapıyorduk. Ancak çavuş bu eğitimimizden memnun değildi, "İyi *rahat hazırol* yapamıyorsunuz" diye çıkıştı, copuyla dürttü. Ben de, "Bu işin mektebinde okuyup subay olduk" diyecek oldum; çavuş bana, "gözlüklerini çıkar" dedi. Hücrenin kapısını açıp copla vurmaya başladı.

Çavuşun bana copla vurduğu sırada, "Sizi gidi komünistler, vatan hainleri" gibi sözler söyleyeceğini beklerken, "Üsteğmen, kim bilir sen kaç arkadaşımızı dövmüşsündür" şeklindeki konuşması oldukça ilginçti. Herhalde o çavuş da erat-subay çelişkisinin bilinçaltı intikamını almaya çalışıyordu.

Ben de kendisine, "Kıtada çok asker dövseydim, burada hapishanede değil, başınızda olurdum" şeklinde bir yanıt vermeye çalıştım. Tabii ki dayak yemekten kurtulamadık. Belki de

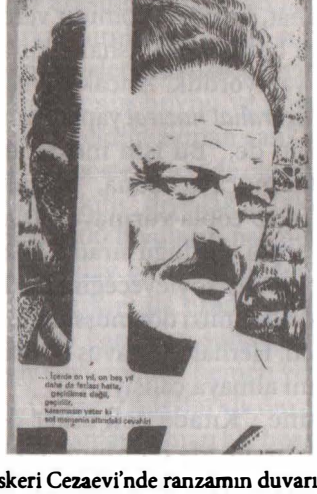
bu çavuş, terhisinden sonra çevresine "Bir üsteğmeni dövdüm" diyerek epey böbürlenmiştir...

Mamak Cezaevi'nde daha sonra sivil arkadaşların olduğu bir koğuşa geçtik. Tutuklamalar devam ediyordu. Tutuklanan dört tiyatrocu arkadaşı bizim koğuşa verdiler. Bu arkadaşlar Vasıf Öngören, Halil Ergün, Mustafa Alabora ve Erdoğan Akduman'dı.

Bu arkadaşlara niçin tutuklandıklarını sorduğumuzda şöyle bir yanıt aldığımızı hatırlıyorum: "Bizler Ankara Birliği Sahnesi'nin oyuncularıyız. Tiyatromuzun proletaryanın hizmetinde olduğunu, ileride işçi sınıfın partisinin bünyesinde görev yapacağını belirten bir yazıyı kaleme almıştık. Daha sonra arama sırasında bu kâğıt ele geçti. TCK'nın 141-142. Maddelerinden ötürü buradayız."

Vasıf Öngören, ünlü bir yönetmendi; *Asiye Nasıl Kurtulur*, *Nereye Payidar?* ve 15-16 Haziran 1970 işçi direnişini konu alan *Zengin Mutfağı* gibi tiyatro oyunlarının yönetmeniydi. Mustafa Alabora ile Halil Ergün de ünlü tiyatro ve sinema sanatçılarıydı, Erdoğan Akduman da tiyatro oyuncusu ve senaristi. Hepsi de Yılmaz Güney'in arkadaşlarıydı. Mustafa Alabora ile daha sonra THKP-C davasında birlikte yargılandık.

Subay Cezaevi

Mamak Askeri Cezaevi'nde ranzamın duvarına astığım Nazım resmi ve şiiri (1974)

Daha sonra Mamak'ta sadece subayların kaldığı ayrı bir cezaevine götürüldüm. Orada daha önceden kalan tutuklu subay arkadaşlarım, geçmiş bir gün Ankara Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Namık Kemal Ersun'un bu cezaevini denetlemeye geldiğini anlattılar.

Namık Kemal Ersun, biz Harp Okulu'nda iken okul komutanımızdı. Çok sert mizaçlı bir komutandı. Eski Harp Okulu Komutanı Talat Aydemir'in 1962 ve 1963'teki darbe girişimine Harp Okulu öğrencilerini de katması, daha sonraki dönemlerde subay adayları üzerinde sıkı bir disiplinin uygulanmasına yol açmıştı. Bu durum da dikkate alınarak Ersun gibi sert, sıkı disipline önem veren komutanlar Harp Okulu'na atanıyordu.

Orgeneral Ersun, Mamak Cezaevi'ne denetlemeye geldiğinde, önce tüm tutuklu arkadaşlarımızı kıdem sırasına göre hizaya sokmuş. Daha sonra da, "Harp Okulu'nda sizleri okuttum, büyüttüm, geceleri üstünüzü örttüm. Niye bu işlere karıştınız?" diyerek çıkışmış. Aslında subay olarak yargılanan bizler, tutuklandıktan kısa bir süre sonra resen emekliye sevk edilmiştik. Hukuken askeri bir niteliğimiz kalmamıştı. Ama komutanların gözünde yine de askerdik...

Mamak Cezaevi'nde, kışlada çıkan yemeklerin yanı sıra, kantinden getirttiğimiz gıdalarla hazırladığımız özel yemek ve tatlılar da yiyebiliyorduk. Arkadaşımız 1969 Harp Okulu mezunu Topçu Teğmen Yusuf Niş'in vişne reçelinden yaptığı ve "şanti" diye isimlendirdiği tatlıları da unutamam. Bu arada bayramlarda ziyaretçilerimizin getirdiği ufak tefek yiyeceklere de izin veriliyordu. Yücel Top'un kardeşi halk müziği sanatçısı Yavuz Top tarafından da meyve getirilmişti. Meyveler arasında gelen kavunun içine votka zerk edilmişti. Böylece hapishane yönetiminin farkında olmadan votkalı kavun da yemiştik...

Yıl, 1973. Parlamentoda Cumhurbaşkanlığı seçimleri yaklaşmıştı. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler, emekliye ayrılıp kontenjan senatörü oldu. Hemen hemen herkes, 12 Mart sürecinin koşullarında Gürler'in Cumhurbaşkanlığına garanti gözüyle bakıyordu. Hatta hapishanelerde, "Gürler Cumhurbaşkanı seçilirse beş yıllık aftan" söz ediliyordu.

Sonuçta AP lideri Demirel ve CHP Genel Başkanı Ecevit, ordunun baskısına rağmen Gürler'i seçtirmeyip, daha demok-

ratik bir çözümle cumhurbaşkanlığına Fahri Korutürk'ün seçilmesinde uzlaştılar. Yine eski bir asker olan emekli Oramiral, Büyükelçi Fahri Korutürk Cumhurbaşkanı oldu.

Şili'nin sosyalist devlet başkanı Salvador Allende, 1973'teki askeri darbeye karşı direnirken

11 Eylül 1973 günü Şili'de sosyalist devlet başkanı Salvador Allende, bir askeri darbe ile devrildi. ABD ve onun istihbarat örgütü CIA kaynaklı bu askeri darbe sırasında Salvador Allende, başkanlık sarayında kafasında miğfer ve elinde silahı ile darbeye karşı bir savunma halindeydi. Allende'nin bu resminin gazetelerde yer alması, darbenin yapılması açısından bizleri üzmüştü ama sosyalist devlet başkanının direngen tavrı bir anlamda da mücadeleci olmanın önemine işaret ediyordu. Cezaevinde bulunan devrimciler olarak bu resimden etkilenmiştik.

Öte yandan "Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü" davası, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No.lu Askeri Mahkemesi tarafından 28 Ocak 1974 tarihinde sonuçlandı. Mahkeme bizleri 12 yıl hapse mahkûm etti, ayrıca ordudan tard edilmemize karar verdi.[5]

Askeri mahkeme benimle birlikte Ömer Laçiner, Oktay Cengizbay, kardeşim Olcay Özsever, Kadir Kaynar, Güner Özgün ve

5. EK-2: KK Devrimci Subaylar Örgütü İddianamesinin Giriş Bölümü.

Yücel Top'a iyi halle bağlantılı olarak herhangi bir cezai indirim uygulamadı.

Kararda, bizler için "mahkemedeki tutum ve davranışları suçun mevzuu ideolojik görüşlerindeki ısrarları ile sorgu ve savunmalarında heyete karşı kullandıkları sözleri sebebiyle" herhangi bir ceza indiriminde bulunulmadığı belirtildi. Diğer bazı arkadaşlarımız için ise, mahkemedeki tutum ve tavırları nedeniyle 1/6 oranında bir ceza indirimine gidildi.

Bu davamız, daha sonra Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nca esastan bozuldu ve yüksek mahkemenin kararı doğrultusunda Ankara Sıkıyönetim 1 No.lu Askeri Mahkemesi'nin 31 Ağustos 1977 tarihinde oybirliği ile verdiği karar sonucu "delil yetersizliği" nedeniyle beraat ettik.

Af'ta Çatlak

29 OCAK 1974

"Devrimci Örgüt,, sanığı 33 subay 6-12 yıl hapse mahkûm oldu

ANKARA CUMHURİYET BÜROSU

Kara Kuvvetleri içinde «Devrimci Subaylar Örgütü» adında gizli bir örgüt kurdukları ve çeşitli eylemlerde bulundukları iddiasiyle yargılanmakta olan değişik rütbelerdeki 33 subay, dün Dördüncü Kolordu Komutanlığı emrindeki kurulu Sıkıyönetim 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından 12'şer yıl ile 6 yıl 8'er ay arasında değişen çeşitli ağır hapis cezalarına mahkûm edilmişlerdir. Mahkeme ayrıca bu subayların

aetkinden tardlarına da karar vermiştir.

Sabah duruşmanın açılmasından sonra sanık avukatlarından Fehmi Can söz isteyerek bazı nedenlerle «Mahkemenin tarafsızlığından şüpheye düştüklerini» belirtmiş, bu nedenle mahkemeyi reddettiklerini söylemiştir. Avukat Can'ın bu istemi ve Genel Kurmay Başkanlığınca yayımlanan bir broşürde incelenmesi yolundaki istegi, «dava ile münasebeti kurulamadığı» gerekçesiyle reddedilmiş ve sanıklar hakkındaki kanun açıklanmasına geçilmiştir.

Fiyade Albay İzzettin Avlar'ın başkanlık bulunduğu, hakim binbaşı Tahsin Özer, hakim yüzbaşı Fuat Kaylan ve savcı binbaşı subay Cahit Atay'dan kurulu 2 Numaralı Mahkemenin sanıklar hakkında verdiği karar özetle şöyle dir:

"Devrimci Subaylar Örgütü" davasından önce 12 yıl mahkumiyet
(29 Ocak 1974 tarihli Cumhuriyet)

24 EKİM 1975

Yargıtay"Devrimci Subaylar„ davasını esastan bozdu

ANKARA- 12 Mart döneminde "Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü" adıyla bilinen davadaki mahkûmiyet kararı Askeri Yargıtay 3' ncü Dairesince Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3'nolu Askeri Mahkemesinde duruşmasına başlanan dava, 28 Ocak 1975 günü sonuçlanmış ve tamamı subay olan 33 sanık Türk Ceza Kanunun 141 ve Askeri Ceza Kanunun 148. maddelerini ihlâl suçlarından 7, 5 -12 yıl arasında değişen cezalara çarptırılmıştı.

Sanıklar ve avukatlarının kararı temyiz etmeleri üzerine, dava Yargıtaya intikal etmişti. Askeri Yargıtay 3'ncü Dairesi dosyayı inceledi ve 21 Ekim 1975 günü oy birliğiyle verdiği kararda, "Sanıkların 141 inci maddede belirtilen suçtan mahkûm edilmelerini, delil yetersizliği nedeniyle "yasaya aykırı bulduğu. Haklarında bozma kararı verilen sanıklar şunlardır:

Ömer Laciner, Oktay Cengizbay, Haluk Ergüven, Atilla Özsever, Olcay Özsever, Duygu Berk, Dursun Gürler, İhsan Karakuş, Oktay Akıncı, Muammer Aydoğan, Kadir Kaynar, Muzaffer Cengil, Güner Özgün, Cemal Ergul, Bayhan Kayhan, Ali Aksut, Gürkan Şenol, Mahir Arasıl, Yücel Top, Mehmet Sağcan, İlker Yerlikaya, Bülent Erten, Timuçin Selcan, Hurşit Yılmaz, Kazım Soroğlu, Eşref Erdem, Bülent Bakyaz, Haluk Tosunlar, Sabahattin Salman, Yusuf Niş, Erdoğan Sarıkaya, Mehmet Dikmen ve Mehmet Arslan.

Sanıklardan Doğu Perinçek ve İşbaro Alp Kamoy' un dosyaları ise TİİKP davası ile birleştirildi.

(ANKA)

Yargıtay, daha sonra davayı bozuyor (24 Ekim 1975)

Ankara'da tutuklu olarak yargılandığım davada sorgum tamamlandıktan bir süre sonra tekrar Selimiye Cezaevi'ne getirildim. İstanbul'daki THKP-C davasından da sorgu ve savunmam yapıldı. Türkiye, bir seçim atmosferine girdiği için davalarda artık pek siyasi savunmalar yapılmıyordu. Bizlerde bir af umudu doğmuştu.

24 Ekim 1973 günü İstanbul'daki davada sorgum yapıldı. Sorgumda, iddianamedeki iddiaları çürütmeye çalıştım. Ve sözlerimi şöyle tamamladım:

"Karşınızda devrimci olduğumdan, düşünce ve inançlarımdan dolayı yargılanıyorum. Sosyalist dünya görüşünü bilimsel bir dünya görüşü ve anlayışı olduğu için benimsiyorum. Tarihsel gelişimin kaçınılmaz bir sonucu olarak halkımın kurtuluşu da sosyalizm aşamasından geçecektir."

Ekim 1973 seçimleri sonucunda CHP birinci parti oldu. Ecevit'in başbakanlığında Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milli Selamet Partisi (MSP) koalisyonu kuruldu. MSP lideri Erbakan'ın, "Milli Görüş"ü savunan İslamcı bir kimliği vardı.

Hükümet programında düşünce suçları için bir af öngörülüyordu. İster siyasi, ister adli suçlar için olsun, af her zaman mahkûmlar açısından ciddiye alınan bir kavram, bir umuttu. TCK'nın komünizm propagandası ve örgütlenmesiyle ilgili 141-12. Maddeleri için 12 yıllık bir af düşünülüyordu. İslamcı, şeriatçı bir düzen kurmak isteyenlerle ilgili 163. Madde de, MSP'nin talebi ile af kapsamına alınıyordu.

1974 baharında Meclis'te af görüşmeleri başlamıştı. Afla ilgili haberler, gazetelerde çok dikkatli okunuyor, radyodan çok dikkatli bir biçimde dinleniyordu. Zaman zaman MSP kanadından af konusunda bazı "çatlak" sesler çıksa da hükümet programı esastı.

Artık Meclis'te genel görüşmeler bitmiş, maddelere geçilmişti. O akşam saat 21.00'da haberleri hep birlikte dinledik. "Anayasanın tedbir ve tağyirine" diye başlayan TCK'nın ünlü 146. Maddesinin 3. Fıkrası için öngörülen 12 yıllık Af maddesi CHP ve MSP oylarıyla geçmişti.

Artık rahat rahat uyuyabilirdik. Siyasi amaçla adam kaçırma, banka soygunu gibi suçlara yönelik 146. Madde Meclis'ten geçtiğine göre, düşünce suçlarını içeren 141,142 ile ilgili Af maddesi hayli hayli geçerdi. Koğuşlara girdik ve özgürlük hayalleriyle uyumaya başladık.

Ertesi sabah erkenden kalktık. 07.30 haberleri için radyo hoparlörlerinin yanına koştuk. Evet, yanlış duymamıştık, bir grup MSP'li, Demirel'in AP'si ve diğer muhafazakâr milletvekilleriyle birlikte hareket edip 141-142'ye ilişkin Af maddelerini reddetmişlerdi. Herkeste büyük bir "şok". Cezaevi bir anda sessizliği büründü.

O gün ailelerimizin, yakınlarımızın ziyaret günüydü. Annem Münevver Ertin, daha cezaevinin kapısından içeriye girmeden, gür sesiyle, penceredeki parmaklıklardan bakan bizlere, "Merak etmeyin aslanlarım, ben sizi ölünceye kadar beklerim" diye moral vermeye çalışıyordu. İki oğlu hapiste olan annem, o günlerde büyük bir direnç göstermişti. Zaten o dönemdeki arkadaşlarımız, annemi "12 Mart'ın Anası" olarak tanırlar...

Bizler de daha sonra moralman toparlanmaya başladık. Anayasa Mahkemesi vardı, CHP, Anayasadaki eşitlik maddesine aykırılık açısından ilgili maddeler için iptal davası açabilirdi. Dahası, bizler siyasi tutukluyduk, 12 yıllık cezayı göze almıştık,

doğrusu af da onurumuza dokunuyordu. Bu gibi düşüncelerle kendimizi teselli etmeye çalışıyorduk.

Nihayet Tahliye

CHP, Af Yasası'nın 141-142. Maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne gitti. Bu arada İstanbul'daki davadan 28 Mayıs 1974 tarihinde tahliye olmuştum. Ancak Ankara'daki davada tutukluluğum devam ettiğinden yeniden Mamak Askeri Cezaevi'ne gidecektim.

İstanbul'daki tahliyeler sırasında mimar Ahmet Alankuş arkadaşımız da tahliye olanların arasındaydı. Ahmet'in eşi İç Mimar Hatice Alankuş ise tutuklu iken cezaevi sürecinde vefat etmişti. Ahmet, Hatice ve Hatice'nin annesi Akgül Yurkarslan, Mahir Çayan ve arkadaşlarını evlerinde saklamaktan yargılanıyorlardı.

Hatice Alankuş, aynı davada birlikte yargılandığımız Füsun Özbilgen'in deyişi ile "güzeller güzeli genç bir kadındı". Hatice, 14 Şubat 1972'de gözaltına alındı, işkence gördü, daha sonra Bayrampaşa Cezaevi'nde kaldı. 24 Temmuz 1973'te zamanında götürülmediği Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde bağırsak düğümlenmesi nedeniyle yaşamını yitirdi.

Hatice'nin ölümünün ertesindeki duruşmada, özellikle kadın arkadaşlar bu durumu protesto ettiler, bazıları ellerindeki gardiyan şapkalarını mahkeme hâkimi Akdemir Akmut'un bulunduğu yere fırlatmıştı. Tabii mahkemede görevli askerler hemen tertibat aldı, hatta protesto eden grubun üstüne yürüdü. Kısa süreli bir arbede yaşandı.

Ahmet Alankuş'un tahliyesinden sonra 29 Mayıs 1974 tarihli *Cumhuriyet* gazetesindeki haber ise şöyleydi:[6]

"Yargıçın tahliye edilenlerin isimlerini açıklarken tutuksuz sanıklardan Akgül Yurkarslan, yanında bulunduğu tutuklu sanık, damadı Ahmet Alankuş'un tahliye edilenler arasında ismini duyunca boynuna sarılmıştır. Gözyaşlarını tutamayan Akgül Yurkarslan, 'Haticem de olsaydı' diye mırıldanmıştır. Ahmet Alankuş ve fenalaşan kayınvalidesi Akgül Yurkarslan sanık sandalyelerine çökmüşler ve karar bitene kadar birbirlerine sarılıp ağlamışlardır."

6. Emin Karaca, *İşçi Sınıfı, 12 Mart Faşizmi'nde N'olmuştu Sana?.. THKP-C İşçi Kesimi Davası*, Emin Karaca Kitaplığı, İstanbul, 2019.

Evet, Hatice'nin annesi Akgül teyze ve eşi Ahmet, böyle hazin bir tablo oluşturmuşlardı...

İstanbul'dan Ankara'ya geldikten sonra yine sadece tutuklu subayların kaldığı Mamak Cezaevi'ne gönderildim. O sıralarda af sonrası tartışmalar yine gündemdeydi. Cezaevinde iken anneme yazdığım 20 Haziran 1974 tarihli mektupta şunları ifade etmişim:

> Hükümetin gensoru meselesini atlatması iyi oldu. Bu durum, belki Anayasa Mahkemesi'nin tutumuna tesir edebilir. Af Kanunu'nun 5. Maddesinin iptalini Anayasa Mahkemesi 3 Temmuz'da görüşmeye başlayacak. Esastan bozarsa hemen çıkabiliriz. Usulden bozarsa yeniden Meclis'e gelecek.
> Artık biz eskisi gibi fazlasıyla bu işlere bel bağlamıyoruz, Af Kanunu'ndaki gibi sürpriz bir durumla karşılaşmayalım diye. Anayasa Mahkemesi iptal etmese bile bizim dava Yargıtay'da bozulursa sene sonuna doğru tahliye olma durumumuz olabilir. Yine de biz ve sizler, ne çok iyimser ne de fazla karamsar olmamamız lazım. Her şeye rağmen umudumuzu yitirmiyoruz.

Kısa bir süre sonra Anayasa Mahkemesi olumlu bir karar verdi. TCK'nın 141-142. Maddelerinden yargılananlar da af kapsamına alındı. Takvimler 12 Temmuz 1974'ü gösteriyordu. Artık özgürlüğe kavuşmamıza saatler vardı. Tahliye işlemleri yapıldı. O gece saat 24.00'da hapishanenin kapıları açıldı. Arkadaşım Yücel Top'la birlikte 2.5 yıllık bir hapis hayatından sonra cezaevinden çıkar çıkmaz sokaklarda koşmaya başladık. Bu, özgürlüğe doğru bir koşuydu...

İkinci Bölüm
Gazetecilik Dönemi

Arçelik'ten Ret

Ankara Mamak Askeri Cezaevi'nden tahliye olduktan sonra İstanbul'un Kızıltoprak semtinde annemin oturduğu eve geldim. Kısa bir süre dinlendikten sonra iş aramaya başladım. Ekonomik ihtiyaçlarımız nedeniyle çalışmak zorundaydım.

Annem, Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde hastabakıcı olarak çalışıyordu. Kız kardeşim de avukatlığa yeni başlamıştı. Biz iki erkek kardeş, hapisten çıkmış, işsiz vaziyetteydik. Tanıdıkların kanalı ile Çayırova'daki Arçelik fabrikasına iş başvurusu için gittim.

Personel müdürü, ne mezunu olduğumu sordu. Kara Harp Okulu mezunu olduğumu söyleyince, bu genç yaşta niçin ordudan ayrıldığımı merak etti. Siyasi nedenlerle ordudan ayrıldığımı ve hapis yattığımı söyledim. Müdür, "Kusura bakmayın, sizi alamayacağız" dedi.

O dönemde belirli kamu kuruluşları dışında işe girerken bir güvenlik soruşturması söz konusu değildi. Birlikte yargılandığımız çoğu arkadaşımız, mimarlık, mühendislik, hukuk, siyasal vb. bölümlerde, ODTÜ gibi okullarda okuyorlardı. Güvenlik soruşturmasına doğrudan ihtiyaç duyulmayan bir işe girdiklerinde de rahatlıkla istihdam olanakları söz konusuydu. Biz ise subay olduğumuz için baştan "sakıncalı" bir pozisyondaydık.

Böylece tanıdıklar kanalı ile özel sektörde çalışma girişimlerimiz sonuçsuz kaldı. Bu arada TRT Kurumu, Haber Dairesi'nde istihdam edilmek üzere 27 Ağustos 1974 tarihinde bir sınav açtı. TRT'ye muhabir, kameraman ve spiker alınacaktı. 2 bin 500 dolayında kişi sınav için başvurdu. Yazılı ve mülakat sınavı

sonucunda TRT'de sadece 44 kişiye iş olanağı sağlanacaktı. İktidarda Bülent Ecevit'in Başbakan olduğu CHP-MSP koalisyonu vardı. TRT Genel Müdürü de tanınmış gazeteci İsmail Cem'di.

TRT'ye Giriş

Yazılı sınavı başarı ile verdikten sonra 13 Eylül 1974 tarihindeki sözlü sınavda da başarılı oldum. Artık kazanan 44 kişi içindeydim. Daha önceden tanıdığım deniz subayı arkadaşım Ali Kırca da TRT'ye muhabir olarak girme hakkını kazanmıştı. Ali, 12 Mart sürecinde 84 sanıklı "denizciler davasından" yargılanmış, kısa bir süre hapis yattıktan sonra resen emekli edilmişti.

Bu arada aynı davadan, yani THKP-C davasından birlikte yargılandığımız havacı subaylar Hasan Özgen ve Mustafa Şahin de kameramanlık sınavında başarı göstermişlerdi. Eylül 1974'te eğitim kursuna başladık. Bu sürede gündüzleri TRT Haber Dairesi'nin çeşitli birimlerinde, örneğin merkez haberler, televizyon haberleri, parlamento bürosu gibi çeşitli ünitelerinde staj yapıp, akşamları da üst düzey yöneticilerden teorik dersler alıyorduk.

Çok verimli bir eğitim sürecinden geçtik. Köye haber bülteni yazmaktan televizyon muhabirliği yapmaya, Meclis'te haber takip etmekten siyasi olayları izlemeye kadar çeşitli birimlerde dönüşümlü olarak birer haftalık staj gördük. Akşamları da teorik bir eğitime tabiydik; bir haberin nasıl yazılacağı, olayların nasıl izleneceği örneklerle ifade ediliyordu. Sonuçta hem teorik bölümden yazılı sınav olduk, hem de sözlü sınavdan geçtik. Açıkçası sıkı bir eğitime ve sınava tabi tutulmuştuk.

Bu eğitim süreci sonucunda, birim yöneticileri toplanıp kendi aralarında bir değerlendirme yaptılar. Başarılı olanlar, çeşitli birimlerde görevlendirildi. Ali Kırca ile ikimiz televizyon haberlerinde göreve başlatıldık. Ali ile TRT'ye yakın bir yerde kiralık bir ev tuttuk. Kırca gayet güzel yemek yapıyordu, bulaşıkları da ben yıkıyordum.

Sınavlarda ve eğitim kursunda başarılı olan Ayşenur Arslan, Tuğrul Eryılmaz, Necla Zarakol, Selçuk Altan gibi arkadaşlarımız da haber dairesinin diğer birimlerinde görevlendirilmişlerdi.

15 Kasım 1974 tarihinden geçerli olmak üzere de 6 aylık bir sözleşme imzalandı. Bu sözleşme süreci içinde muhabir olarak

bir güvenlik soruşturmasına tabi idik. Güvenlik soruşturması olumlu geldiği takdirde altı ayın sonunda kadroya geçirilecektik.

İşin ilginç yanı, TRT yönetmeliğine göre sadece muhabirler ve spikerler güvenlik soruşturmasına tabi idi, kameramanlar için bir güvenlik soruşturması yoktu. Aynı davadan yargılandığımız arkadaşlarım Hasan Özgen ve Mustafa Şahin bir güvenlik soruşturmasından geçmediler.

Bu arada siyasal gelişme olarak Ecevit Hükümeti istifa etmiş, yerine kontenjan senatörü Sadi Irmak başkanlığında "partiler üstü" nitelik taşıyan bir hükümet kurulmuştu. Irmak hükümeti, 29 Kasım 1974'te Meclis'te yapılan güven oylamasında yeterli çoğunluğu sağlayamadı ve düştü. Ancak yerine bir başka hükümet de kurulamadığından güvenoyu alamamış bir hükümet olarak aylarca görev yaptı.

Bekçilerin TV Programı

Televizyon haberleri bölümünde çalışırken bizlere özel haber de yaptırıyorlardı. 4-5 dakika süren bu haberler içinde öğrencilerin üniversiteye giriş sınavları, Ankara'nın su ihtiyacı, emniyet bekçilerinin sorunları gibi konularda televizyon röportajları yapmıştım.

26 Şubat 1975 akşamı TRT Televizyon haberlerinde yayınlanan röportajımda bekçilerin sorunlarını gündeme getirdim; bekçiler, "Polislerle aynı görevi yapıyoruz ama onlar ücretsiz ilaç alırken bizler ilaca para ödüyoruz. Bu eşitsizlik giderilsin, bizler de kamu görevlisi olarak ücretsiz ilaç alabilelim" diye görüş belirttiler.

Ertesi gün Ankara Valiliği'nden iki müfettiş gelip, bu haberi tekrar izlemek istedi. Onların görüşüne göre, bu haber "Emniyet güçleri arasında nifak yaratıyordu". Ya da başka bir deyişle Emniyet mensuplarını birbirine düşürüyordu.

Haber dairesi yöneticileri ve Ankara Valiliği'nden gelen müfettişlerle birlikte TV röportajını tekrar izledik. Polislerle bekçiler arasında bir husumet yaratılması söz konusu değildi, bekçiler aynen polisler gibi güç koşullarda görevlerini yerine getiriyorlardı ve bu arada çeşitli sorunlarından da söz etmişlerdi. İlaca para ödenmesi de onlar açısından önemli bir sorundu. Soruşturma açmaya gerek olup olmadığını incelemeye gelen müfettişler, daha sonra TRT'den ayrıldılar.

"TRT'de THKP-C Militanları Var"

4 Mart

ÖENGE

TRT'de THKP örgütü militanları vazife görüyor

Türkiye'de çok önemli ve korkunç olaylar cereyan etmektedir. Bir plan dahilinde yürütülen bu olayların nedenleri al inceleneye ve tedbir almaya yeltenmiyen idarecilerimiz, gelinen günden gene tekrar yeni tehlikelere itildiğini görmek mecburiyetindedirler.

Günlerden 26 Şubat 1975 Çarşamba gecesidir. Bir aile toplantısında yemek yiyor televizyon seyrediyoruz. Spiker anons ediyor. Şimdi arkadaşımız Atilla Özsever, emniyet görevlilerinin sosyal konuları ile ilgili bir röportajı sunacak diyor. Akabinde geniş gözlüklü, siyah kıvırcık saçlı, uzunca boylu, giyinmiş kuşanmış yakışıklı bir genç elinde mikrofon ekranda görünüyor. Kar altında vazife gören Devlet Güvenlik Kuvvetlerine mensup bekçi ve polislerle hasbıhalini yapıp bitiriyor.

Bu genç röportajcı kimmiş biliyor musunuz? Sofradakiler bildikleri kadarı ile sunları anlatıyor:

(Devamı Sayfa 6 Sü.1)

4 Mart 1975 tarihli Son Havadis gazetesindeki yazı

TRT'deki bu haber-röportajdan kısa bir süre sonra 4 Mart 1975 tarihli *Son Havadis* gazetesinin 1. sayfasında "TRT'de THKP örgütü militanları vazife görüyor" başlıklı bir yazı yayımlandı. Yazının girişi şöyleydi:

> Günlerden 26 Şubat 1975 Çarşamba gecesidir. Bir aile toplantısında yemek yiyor, televizyon seyrediyoruz. Spiker anons ediyor. "Şimdi arkadaşımız Atilla Özsever, emniyet görevlilerinin sosyal konuları ile ilgili bir röportajı sunacak" diyor. Akabinde geniş gözlüklü, siyah kıvırcık saçlı, uzun boylu, giyinmiş kuşanmış, yakışıklı bir genç elinde mikrofonla ekranda görünüyor. Kar altında vazife gören devlet güvenlik kuvvetlerine mensup bekçi ve polislerle hasbıhal yapıp bitiriyor. Bu genç röportajcı kimmiş biliyor musunuz?

"Denge" rumuzlu yazının devamında, benim Mahir Çayan liderliğindeki THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesi) üyesi olduğum, Mahir'lerin cezaevinden kaçmasına yardım ettiğim, piyade üsteğmeni iken tutuklanıp hapis yattığım, resen emekli edildiğim ve neticede CHP'nin affıyla serbest bırakıldığım, halen de TRT kadrolarında yine CHP'nin vasıtasıyla görev yaptığım belirtiliyordu.

Bayağı uzun olan yazı, daha sonra şöyle devam ediyordu:

> Bugün televizyon ekranlarına çıkarılan emekli Üsteğmen Atilla Özsever'in MİT'te, emniyette, Milli Savunma Bakanlığı'nda birer fişi ve dosyası herhalde mevcuttur. Bu makamların hiçbirisi "Bu adam TRT'de vazife alamaz" diyememişlerdir, gerekli ise bu çocuğa neden TRT'den başka bir vazife bulunamamıştır?
> Gizli teşkilatlar açıklama yapamazlar, ikaz, önerilerde bulunurlar. Ve fakat Milli Savunma Bakanı Sayın Sancar, bu duruma el koymalı, Üsteğmen Atilla Özsever'in örgütsel faaliyetlerini ve dosyasındaki eylemleri ve emekli oluş nedenlerini Sayın Başbakan'a bildirerek kendisini uyarmalıdır.

Son Havadis gazetesindeki yazıda, "Ordu içinde hücre teşkilatı kuran bu personelin TRT içinde de aynı hücre teşkilatı kurup kurmadıklarının tespiti için devletin ilgili makamlarının harekete geçmesi" istenmekteydi.

"Denge" rumuzlu yazıda isim yoktu, sadece sonunda üç yıldız vardı.[1] O dönemde *Son Havadis* gazetesi, Demirel'in Adalet Partisi'nin (AP) yayın organı gibi çalışmaktaydı. O sırada bu yazının eski 1. Ordu Komutanı Orgeneral Faik Türün tarafından yazıldığı şeklinde bir bilgi edinmiştim. Faik Türün, 12 Mart döneminde işkence karargâhı olan Ziverbey Köşkü'nün oluşturulmasında da önemli "hizmetler" görmüştü. Daha sonra da AP'den kontenjan senatörü yapılmıştı.

Bekçilerden Destek

Son Havadis gazetesinde bu yazının çıktığı gün, yani 4 Mart 1975 tarihinde, bir tesadüf eseri, TRT Genel Sekreterliği'nden Haber Dairesi'ne iletilen başka bir yazı daha vardı. Bu yazı, İstanbul Mahalle Bekçileri Sosyal Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi'nden gelmekteydi.

1. EK-3: *Son Havadis*'teki "TRT'de THKP militanları" yazısı

TRT Genel Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda, 26 Şubat 1975 akşamı televizyon haberlerinde bekçilerin sorunlarına geniş yer verildiği belirtilerek şöyle deniliyordu:

> TRT'nin son derece mağdur bir kitle olan çarşı ve mahalle bekçilerinin sorunlarına eğilmesi ve onların dertlerini televizyonda dile getirerek efkârıumumiyeye mal etmeye çalışması teşkilatımızca büyük bir sevinç ve memnunluk yaratmıştır. İstanbul teşkilatında bulunan 2 bin 530 çarşı ve mahalle bekçisi adına TRT'ye şükranlarımızı arz etmeyi bir borç biliriz... Bu röportaj filminden de kuvvet alarak derneğimizle ikinci bir röportaj yapılması halinde bu zümrenin sorunları daha açık bir şekilde ortaya konabilecektir.

Evet, bir yandan devletin resmi kurumu olan Ankara Valiliği röportajla ilgili soruşturma açmaya yönelir ve *Son Havadis* gazetesinin hakkımdaki olumsuz yazısı TRT içindeki tutucu çevreleri harekete geçirirken, diğer yandan bekçilerden gelen bu destek mesajı beni son derece mutlu etmişti. Bekçiler Derneği'nin yazısını TRT Haber Dairesi'ndeki panoya astım.

Öngören'in Desteği

Ulus sevgisi bütünleşmiş kişi

5 Mayıs 1975

Mahmut T. ÖNGÖREN

Mahmut Tali Öngören'in Cumhuriyet'teki yazısı (5 Mayıs 1975)

12 Mart dönemindeki avukatım Doğan Tanyer vasıtasıyla da *Son Havadis* gazetesine mahkeme kanalı ile bir tekzip yazısı gönderdik. Avukatımın önerisiyle tekzip yazısının başlığını "TRT'de ulus sevgisi bütünleşmiş kişiler vardır" şeklinde ifade edip gazetenin ithamlarına cevap verdik. Tekzip yazısı, *Son Havadis*'te 25 Nisan 1975 tarihinde yayımlandı.

O dönemde *Cumhuriyet* gazetesinde yazan eski Ankara Televizyon Müdürü ve insan hakları savunucusu Mahmut Tali Öngören de, 5 Mayıs 1975 tarihli *Cumhuriyet*'te benim durumumu konu alan bir yazı yazdı.

Öngören'in yazısının başlığı "Ulus sevgisi bütünleşmiş kişi" idi. Yazısında beni şahsen tanımadığını ancak 12 Mart sürecinden mağdur olmuş gençlere sahip çıkılması gerektiğini belirtiyordu.

Mahmut Tali Öngören, tekzip metnini dikkate alarak, "Bu TRT görevlisini tanımıyorum. Fakat yazdıklarından ötürü kendisini o denli iyi anlıyorum ki onu hiç görmemiş olduğum halde yine de tanışıyoruz diyebilirim. İnançlarına sadık kaldığı için hiç ödün vermediği ve bu nedenle de 12 Mart sonrasında kahırlı bir dönem yaşadığı anlaşılıyor. Fakat sonra Af Yasası'ndan yararlanmış ve yeni yaşamında saygılı bir yer elde etmek için TRT'deki görevine canla başla sarılmış... O ve onun gibilere bunu fazla görmeyelim" diye yazmıştı.

Öngören, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Rumların ateş açması sonucu şehit düşen gazeteci Adem Yavuz'u örnek göstererek, Yavuz'un da güvenlik soruşturması nedeniyle daha önce TRT'ye alınmadığını hatırlatıyordu. İşin ilginç yanı, 1986 yılında *Hürriyet* gazetesinde çalışırken Adem Yavuz adına konulan haber ödülünü "Çağdaş Kölelik" haberi ile kazanmıştım...

Güvenlik Soruşturması

Ülkedeki siyasal gelişmeler açısından da Irmak Hükümeti yerine AP Genel Başkanı Süleyman Demirel başkanlığında AP-MSP-MHP-CGP'den oluşan bir koalisyon hükümeti kurulmuştu. Demirel hükümeti, 12 Nisan 1975'te Meclis'ten güvenoyu aldı. Böylece Türk siyasal yaşamında "MC" (Milliyetçi Cephe) denilen hükümetler dönemi başlamıştı, Ağustos 1977'den sonra da AP, MSP ve MHP'den oluşan MC koalisyon hükümetleri iş başına gelecekti.

Bu arada bizlerle ilgili güvenlik soruşturmaları da TRT'ye ulaşıyordu. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 21 Nisan 1975 tarihli yazısı ile "çeşitli gizli örgütlere üye olduğum" belirtilerek güvenlik açısından olumsuz bir rapor veriliyordu.

Emniyet'ten TRT'ye gönderilen yazıda, THKP-C ve Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü davalarıyla ilgili süreç

anlatıldıktan sonra "Mehmet Atilla Özsever'in durumu, güvenlik belgesi verilmeyecek haller kısmının 4. maddesine uyduğundan gizli ve gizlilik dereceli işyerlerinde çalıştırılamayacağı" kaydediliyordu.

Bu bilgileri MHP'nin yayın organı sayılan *Ortadoğu* gazetesinin "İsmail Cem Efsanesi" adlı dizi yazısından edinmiştim. Gazetenin 26- 27 Nisan 1978 tarihli nüshalarında "Cem'in dönemi ve kanunsuz tayinler", "TRT'nin tutumu ve sakıncalı kişiler" başlığı ile bizlere ilişkin haberler çıkmıştı.

Öte yandan, Emniyet'in TRT Güvenlik Talimatı'na atfen "gizlilik dereceli işler" olarak saydığı muhabirlik göreviyle ilgili haberlerin en az iki, üç denetimden geçtiği ve her gün radyo-TV'de halkın önüne çıktığı göz önünde bulundurulduğu takdirde, böyle bir görev ne ölçüde "gizlilik" ile bağdaşabilirdi.

Güvenlik soruşturmamızın olumsuz gelmesi üzerine TRT Haber Müdürü Mete Buharalı'nın odasına çağrıldık. Odada, Buharalı ile birlikte Haber Dairesi Başkanı Mehmet Barlas, TRT Genel Müdürü İsmail Cem'in avukatı Prof. Dr. Uğur Alacakaptan bulunuyordu.

Benimle birlikte güvenlik soruşturması olumsuz gelen muhabir arkadaşlarım Rıfat Murat ve Caner Şaka da vardı. Ayrıca soruşturma sonucu henüz gelmeyen ama gelmediği için de "olumsuz" kabul edilen Ali Kırca da odadaydı.

Buharalı ve Barlas, bizim kadroya atanmamız açısından olumsuz bir beyanda bulunmadılar. Ancak Avukat Uğur Alacakaptan, iktidar değişikliği nedeniyle İsmail Cem'in görevden alınacağını ve bu işlem üzerine Danıştay'a başvuracaklarını belirterek, bizi kadrolu yapmaları halinde Danıştay'daki davanın olumsuz etkilenebileceğini söyledi.

Bizler de, Cem'in güç durumda kalmasını istemediğimizi belirttik ve durumumuza razı olduğumuzu ifade ettik. Aslında Cem'den önceki Genel Müdür Adnan Öztrak zamanında işe alınan İpek Çalışlar isimli arkadaşımızın da güvenlik soruşturması olumsuz gelmişti. Fakat Öztrak, Çalışlar'ın kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olmadığı için kadroya geçirilmesine onay vermişti.

Bu arada hem Haber Müdürü Mete Buharalı, hem de TV Haberleri Şube Müdürü Özden Vardar, yaptığım görevle ilgili olarak olumlu rapor ilettiler. Daha sonra da İsmail Cem, Ali Kır-

ca ile beni Kavaklıdere'deki TRT Genel Müdürlüğü ikametgâhına çağırdı. Kadroya atanamayacağımızı ancak dışarıda bize iş bulacağını söyledi.

TRT'de İşe Son

Nisan 1975'te Demirel hükümetinin iş başına gelmesiyle birlikte İsmail Cem de 17 Mayıs 1975 tarihinde görevinden alındı. Cem'in yerine İslamcı kimliği ile bilinen Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş getirildi (Yalçıntaş, daha sonra AKP milletvekili olacaktı). Haber Dairesi Başkanlığı'na da Erdinç Sağlam atandı.

TRT Genel Müdürlüğü'nün adresime gönderdiği 28 Mayıs 1975 tarihli yazıyla da "hizmetime ihtiyaç duyulmadığından, kadrolu bir göreve atanmama imkân görülmediği" belirtildi. Böylece TRT maceram da sona eriyordu.

TRT'den ilişiğimin kesilmesi sürecinde TV Haberleri Şube Müdürü Özden Vardar, gazeteci ve daha sonra CHP milletvekili olan Altan Öymen'le bağlantı kurdu. Öymen'in o zaman sahibi olduğu Anka Ajansı'nda göreve başlamam söz konusuydu. Ancak sınırlı bir maaş ve ailemin İstanbul'da oluşu nedeniyle orada çalışmaya başlamadım.

Öte yandan İsmail Cem, bana bacanağı Ercan Arıklı'nın sahibi olduğu İstanbul'daki Gelişim Yayınları'nda bir iş bulmuştu. Bu arada Ali Kırca, TRT'de görev yapan nişanlısı Seray'ı ziyarete gittiğinde Haber Dairesi Başkanı Erdinç Sağlam'la karşılaşmış. Erdinç Sağlam da TRT'deki hizmeti sırasında başarılı bir şekilde görev yapan Ali Kırca'yı yeni Genel Müdür Nevzat Yalçıntaş'a götürmüş.

Ali, tam o sırada 12 Mart döneminde yargılandığı 84 sanıklı denizciler davasından beraat etmişti. Yalçıntaş, beraat kararını dikkate alarak Kırca'nın kadroya geçmesini onayladı. Ben de Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü davasından 1977'de beraat etmiştim ama iş işten geçmişti(!)...

Devrimler Ansiklopedisi

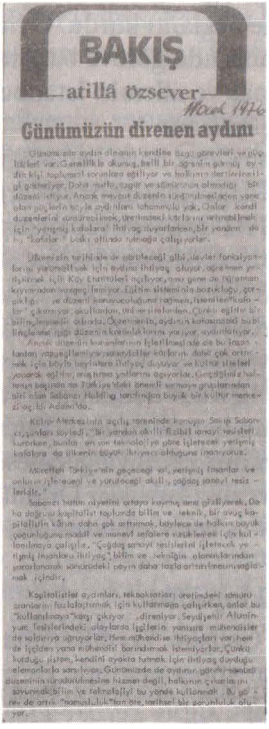
Haziran 1975'te Gelişim Yayınları'nda redaktör olarak göreve başladım. Yayın yönetmenimiz Hilmi Yavuz'du. *Devrimler ve Karşı Devrimler Tarihi Ansiklopedisi* çıkarıyorduk. Çin Devrimi'nden Küba Devrimi'ne, İtalyan faşizminden Alman

Nazizmine, 1871 Paris Komünü'nden 1917 Ekim Devrimi'ne, Amerikan Devrimi'nden 1789 Fransız Devrimi'ne kadar bir dizi tarihsel olayı fasikül fasikül yayımlıyorduk. Satışlar da gayet iyiydi.

Gelişim Yayınları'nın sahibi Ercan Arıklı, modern bir işadamıydı. Çalışanlarıyla ilgilenir, hal hatır sorardı. Bizlerin işle ilgili yaratıcı fikirlerinin ortaya çıkmasına da gayret gösterirdi. Ağırlıklı olarak kadın istihdamına önem verirdi. Özel günlerde işyerinde küçük eğlenceler düzenlerdi.

Bu arada İsmail Cem, *Politika* isimli bir gazete çıkartmaya karar verdi. Fransız *Le Monde* tarzı, entelektüel düzeyi yüksek ve sol eğilimli bir gazete yapmayı öngörüyordu. Beni de gazeteye çağırdı, iç haberlerden sorumlu bir pozisyonda göreve başladım.

Politika'daki Günler

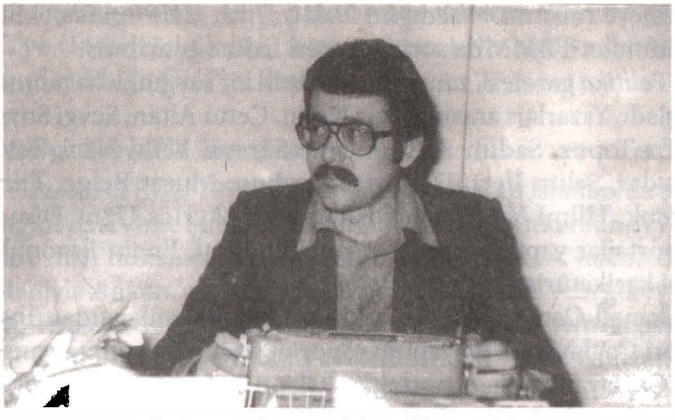
BAKIŞ

atilla özsever

Mart 1976

Günümüzün direnen aydını

Politika gazetesinde "Bakış" adlı köşe yazılarım (1975-1976)

Politika gazetesinde daktilo başında (1976)

Politika gazetesi, 15 Eylül 1975'te yayın hayatına başladı. Yayın yönetmeni ve başyazar olarak İsmail Cem, imtiyaz sahibi olarak da Ercan Arıklı görünüyordu. Gazetenin künyesindeki diğer isimler ise şöyleydi:

Yayın Müdürü: Hasan Yılmaer, Yönetim ve Yayın Yardımcısı: Haluk Şahin, Yazı İşleri Müdürü: Güngör Göktan, Ankara Yazı Müdürü: Mete Buharalı, İç Haberler: Mehmet Komşu - Atilla Özsever, Dış Haberler: Şevket Adalı - Uğur Kökden, Sanat Sorumlusu: Mustafa Gürsel, Spor: İsmail Bezgin, Teknik Düzenleme: Taner Kutlay.

Gazetenin ilk çıkışı sırasında çok zor koşullarda çalışıyorduk. Yeni bir gazete yapılıyordu, personel sayısı sınırlıydı. Mali olanaklar da çok fazla yeterli değildi. TRT Genel Müdürlüğü görevi ile birlikte toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından tanınan İsmail Cem'in gazetesi merak ediliyordu. Cem de iddialı birisiydi, iyi bir gazete çıkarmayı amaçlıyordu ve *Hürriyet*, *Milliyet*, *Günaydın*, *Tercüman* gibi gazetelerden sonra tiraj açısından ilk beşe yerleşmek istiyordu.

Ben de 28 Eylül 1975 tarihinden itibaren haftada bir gün "Bakış" adıyla köşe yazısı yazmaya başladım. Köşe yazılarım 8 Şubat 1976'ya kadar sürdü, o tarihten sonra gazetenin Ankara Bürosu'na geçtim. Köşe yazılarımda daha çok eğitim sorunları, insan hakları ve özgürlükler, çalışma yaşamının konularını

işlemeye çalıştım.[2] Yazdığım kimi yazılar, CHP milletvekilleri tarafından TBMM'de soru önergesi haline getirilmişti.

Politika gazetesi, zaman içinde belli bir saygınlık kazanmaya başladı. Yazarları arasına Aziz Nesin, Çetin Altan, Sevgi Soysal, Hıfzı Topuz, Sadun Aren, Cemal Süreya, Fethi Naci, Tevfik Çavdar, Selim İleri, Demirtaş Ceyhun, Murat Belge, Timur Selçuk, Hilmi Yavuz gibi kişileri kattı. Ayrıca Uğur Dündar röportajlar yaptı. Ferruh Doğan, Tan Oral, Engin Ergönültaş gibi karikatüristler de gazetede görev aldı.

İsmail Cem'in, AP'nin eski Dışişleri Bakanlarından İhsan Sabri Çağlayangil ile yaptığı röportaj da büyük yankı uyandırdı. Çağlayangil, bu röportajda, "CIA, 12 Mart'ta altımızı oydu" diyerek muhtıranın arkasında ABD'nin olduğunu ifade etmişti. Yine Cem'in 12 Mart muhtırasında imzası olan eski Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur'la yaptığı röportaj da, kamuoyunda ilk kez askeri bir şahsın konuya ilişkin görüşlerini ortaya koyması açısından ilginçti.[3]

Batur, Cem'in "9 Mart'ta sol Kemalist bir cuntanın darbe girişimi" ile ilgili sorusuna, "9 Mart'ta isteseydik bu harekete katılırdık, katılmayarak önledik" diye yanıt veriyordu. Muhsin Batur, ordunun üst kademesinin ve kendisinin bu olaydan bilgi sahibi olduğunu belirterek 9 Martçıların vatansever subaylar olduğunu ifade ediyordu. Her iki röportaj da, 12 Mart'ın beşinci yılında, yani Mart 1976 tarihinde yayımlanmıştı.

İsmail Cem, Ekim 1975 senato seçimlerinde AP'den kontenjan senatörü adayı olan emekli orgeneral Faik Türün için ise 12 Mart döneminde Ziverbey Köşkü'ndeki işkencelerinden sorumlu olduğunu belirterek, "Türün, halkın önüne değil hâkim önüne çıkartılmalıdır" diye yazıyordu.

Politika'nın yazarlarından Adil Özkol da, "12 Mart dosyalarından insan manzaraları" adlı bir yazı dizisi hazırlamıştı. Adil Özkol, 12 Mart döneminde TİP davasından yargılanmıştı. Özkol, yazı dizisinde yine aynı dönemde cezaevinde yatan Anayasa Profesörü Mümtaz Soysal ve idam edilen Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının avukatı Halit Çelenk'le de önemli röportajlar yapmıştı.

2. EK- 4: Günümüzün Direnen Aydını.
3. *Demet Neşe Erdoğan, İsmail Cem'in Politika gazetesi (1975-1977)*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2010.

Politika gazetesi, 1975 baharından itibaren iktidara gelen MC'ye (Milliyetçi Cephe) karşı açıktan tavır aldı ve Ecevit'in başında olduğu CHP'ye destek verdi.

Sevgi Soysal'la Tanışma

Gazetenin Eylül 1975'teki çıkışından itibaren İstanbul'da başladığım görevime Şubat 1976'dan itibaren de Ankara'da devam ettim. TRT'de tanıştığım Güler Güvenöz'le evlilik hazırlıkları nedeniyle Ankara'ya naklimi istedim. Ankara'daki yeni görevim, büro temsilci yardımcılığı idi. Adil Özkol, büro temsilcisiydi. Adil Özkol ile TRT'nin ünlü spikerlerinden Julide Gülizar, 16 Temmuz 1976'da nikâh şahitliğimizi yapmışlardı.

TRT'de tanıştığım Güler Güvenöz ile 16 Temmuz 1976'da evlendim. Nikah şahitlerimizden biri de TRT'nin ünlü spikerlerinden Julide Gülizar'dı.

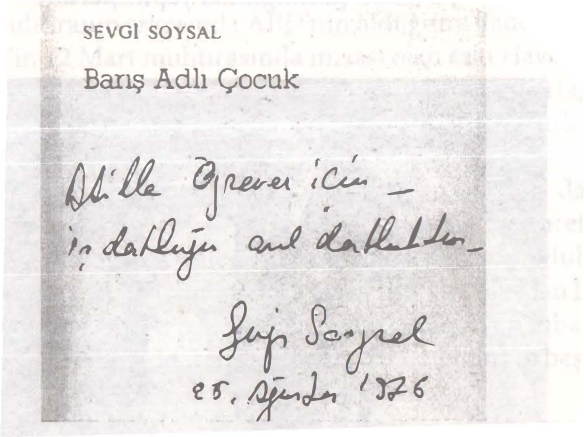
Türkiye'nin tanınmış yazarlarından Sevgi Soysal da gazetemizde yazılar yazıyordu. Prof. Dr. Mümtaz Soysal'la evliydi. Her ikisi 12 Mart döneminde evlenmişlerdi. Mümtaz Hoca Mamak Cezaevi'nde tutuklu iken, Sevgi Sabuncu (Soysal) ile nikâhı cezaevinde kıyılıyordu. Nikâhtan bir ay sonra bu kez Sevgi Soysal tutuklandı.

Uzun bir süre için, bir türlü bir araya gelemiyorlardı. Bir süre Mümtaz Hoca cezaevine giriyor, Sevgi Hanım dışarıda. Daha sonra Sevgi Soysal içeri giriyor, bu sefer Mümtaz Soysal

dışarıda oluyordu. 12 Mart'ın sıkıyönetimi, iki insanı inat eder gibi bir türlü bir araya getirmiyordu.

Ben, 12 Mart döneminde Mamak Cezaevi'nde iken Sevgi Soysal'ın başta *Yenişehir'de Öğle Vakti* olmak üzere birçok kitabını büyük bir zevkle okumuştum. Aynı zamanda hapishanedekilere moral veren yazıları vardı.

Sevgi Hanım, 2-3 yaşlarında olan ikiz kızları ile birlikte zaman zaman Ankara Büromuza gelirdi. Bizlerle sohbet ederdi. Gazetecilikle ilgili çeşitli öneriler yapar, sosyal konulara ilişkin de yazı dizileri hazırlamamız için tavsiyelerde bulunurdu.

SEVGİ SOYSAL

Barış Adlı Çocuk

Atilla Özsever için —
iş dostluğu asıl dostluktur —

Sevgi Soysal
25. Ağustos 1976

Sevgi Soysal'ın "Barış Adlı Çocuk" kitabında bana imzaladığı satırlar (25 Ağustos 1976).

O dönemde *Barış Adlı Çocuk* isimli yeni bir kitabı çıkmıştı. Sevgi Soysal, 25 Ağustos 1976 günü kitabını bana imzalarken, "Atilla Özsever için iş dostluğu asıl dostluktur" diye de bir ifade kullanmıştı.

Yine o dönemde Uğur Mumcu ile Güldal Mumcu evleniyorlardı. Nikâh törenine gittiğimizde Mümtaz ve Sevgi Soysal çifti, küçük ikiz kızlarıyla birlikte oradaydı. Göğüs kanseri olan Sevgi Soysal, "Kızlarımı böyle ilginç mekânlara getiriyorum. Belki ileride beni hatırlama imkânı olur" derken bizleri de duygulandırıyordu. Kısa bir süre sonra Hacettepe Hastanesi'ne yattı.

Ayşenur Arslan da *Politika*'da çalışıyordu. Birlikte ziyarete gittiğimizde Mümtaz Hoca, Sevgi Hanım'ın kardeşi Duygu Aykal (ünlü müzisyen Gürer Aykal'ın eşi) ve yakınları da oradaydı. Sevgi Soysal, yatağından bizlere dönerek şunları söyledi: "Mümtaz sarışın kadınlardan hoşlanır. Herhalde selefim de öyle bir kadın olacak."

Ayşenur'un da hatırlattığı gibi Mümtaz Soysal, odaya gelenleri tebessümle karşıladıktan sonra dışarı çıkar ve gözyaşlarını tutamazdı. Daha sonra gözyaşlarını silip gülümseyen bir çehreyle odaya tekrar dönerdi.

Sevgi Soysal, henüz 40 yaşında iken 22 Kasım 1976'da edebiyatımıza eşsiz eserler bırakarak hayata veda edecekti. Mümtaz Soysal da, daha sonra sarışın, beyaz tenli diplomat bir aileden gelen Sevinç Hanım'la evlenecekti...

Politika'dan Ayrılış

Ankara Büro'da çalışırken Sevgi Soysal'ın da önerisi üzerine eğitim sorunlarıyla ilgili iki yazı dizisi hazırladım. Bunlar, Temmuz 1976'da "Türkiye ve Öğretmen: TÖS'den TÖB-DER'e..." ve Aralık 1976'da da "Öğretmen Okulları Dosyası" adı altında yazı dizileriydi. Bu yazı dizilerinde, MC döneminde öğretmenler ve örgütleri üzerindeki baskıları, ülkücü ve faşist hareketin öğretmen okullarındaki taban arayışını gündeme getirmeye çalıştım.

3. Derslerde Türkeş'in kitapları açıkça okutuluyor

Okullarda faşist propaganda dini motiflerle de süslenerek öğrenciye zorla aşılanıyor

ÖĞRETMEN OKULLARI DOSYASI

Politika'da "Öğretmen Okulları" ile ilgili yazı dizisi (1976)

Bu arada çalışma yaşamı ile ilgili olarak Milliyetçi Cephe (MC) Hükümeti'nde Milli Selamet Partili (MSP) Çalışma Bakanı olan Şevket Kazan'la görüşmek istedim. Özel Kalem Müdürü Necati Çelik'ti. *Politika* gazetesi sol eğilimli olduğu için; İslamcı, muhafazakâr görüş sahibi Necati Çelik, beni bir türlü Bakan Kazan'la görüştürmüyordu. Uzun çabalardan sonra bu görüşme nihayet gerçekleşti.

Necati Çelik, daha sonra da yine MSP paralelindeki Hak-İş Konfederasyonunun Genel Başkanı oldu. Çelik, Hak-İş Genel Başkanı olunca ister istemez gazetecilerle iyi ilişkiler kurmak gerektiğinin farkındaydı. Geçmiş bu olayı bir vesile ile hatırlattığımda, bir "kasıt" olmadığını, bakanın çok meşgul bulunduğunu biraz mahcup bir dille anlatmıştı.

Gazetenin Ankara Büro Şefi Adil Özkol, daha önce Ankara Hukuk Fakültesi'nde asistandı. Hem Hukuk'tan, hem de Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden akademisyen arkadaşları vardı. Ahmet Yücekök, Alpaslan Işıklı hocalarımız büroya gelirlerdi, çeşitli konularda sohbet ederdik. Alpaslan Hoca sayesinde benim işçi sınıfı sorunlarına olan ilgim daha da artmaya başlamıştı.

Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç'u (oturanlardan soldan ikinci) ziyaret eden yabancı bir sendikacının açıklamasını izlerken (sol başta ayakta not alıyorum, 1976)

Politika gazetesi başlangıçta 100 bin tirajı hedeflemişti ama ancak 30-35 bin dolayında bir satış rakamına ulaştı. Tiraj yönünden 6. sırada yer alıyordu. Kuşkusuz bu durum İsmail Cem ve ekibinde de bir düş kırıklığına yol açmıştı. Eski Ankara Belediye Başkanı Vedat Dalokay gazeteye belli ölçüde ortak oldu, belli bir kadro getirdi. Pek başarı sağlanamadı.

Ocak 1977'de DİSK Maden-İş Sendikası gazeteyi satın aldı, 19 Nisan 1977'de de kadrolar tamamen Maden-İş'in yönetimine geçti. *Politika*, fikir gazeteciliği kimliğinden sendikal bir yayın organına dönüşmüştü.

İsmail Cem, başlangıçta, TRT Genel Müdürlüğü döneminden gelen popülaritesi ve 12 Mart sonrası toplumsal muhalefetin de belli bir yükselişi ile sol kesimde *Cumhuriyet*'in dışında yeni bir sol gazeteye olan ihtiyacı dikkate aldı. Gazeteyi kurarken büyük ölçüde gazetecilik ilkelerine bağlıydı. Ancak sadece tanınmış yazarlarla gazete çıkarmak yeterli değildi, çünkü geniş bir muhabir kadrosu yoktu, habercilik eksik kalıyordu.

Ayrıca politik ortamın keskinliği içerisinde belli olaylar karşısında tam bir tavır alamayışı, gazetenin sosyal demokrat eğilimi de etkinliğini sınırlıyordu. Maden-İş döneminde gazetedeki sosyalist unsurlar artmıştı ama gazetenin çizgisi o dönemin TKP'si paralelindeydi. İsmail Cem de, Maden-İş döneminde bir süre yazar olarak görev yaptı ancak 15 Temmuz 1977 tarihinde gazeteden tamamen ayrıldı.

Ben ise, işçi sınıfını daha yakından tanımak amacıyla sendikada bilfiil çalışmak istedim. DİSK Genel-İş'le bağlantı kurdum ama basın danışmanlığı anlamında açık bir kadro yoktu. SBF'de sendikacılık alanında uzman olan Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, Yol-İş'in sosyal demokrat eğilimli bir sendika olmasına rağmen iyi bir kurumsal yapısının olduğunu söyledi.

Büro Şefimiz Adil Özkol da, CHP Ankara İl Başkanı Teoman Köprülüler'i tanıyordu (Köprülüler, 1978'deki Ecevit hükümetinde Ticaret Bakanlığı görevini üstlenecekti). Teoman Köprülüler'le birlikte Yol-İş Federasyonu Genel Başkanı Halit Mısırlıoğlu'nu ziyaret ettik. Böylece Yol-İş Federasyonu'nda basın danışmanı olarak 1 Nisan 1977'de göreve başladım. O dönemde sendikalar, federatif tarzda da (geniş bir işkolunda farklı sendikaların aynı çatı altında birleşmesi şeklinde) örgütlenebiliyordu, 12 Eylül 1980 darbesi sonrası milli tipte sendikal yapılara dönüştüler.

Sendika Uzmanlığı

Yol-İş Sendikası'nda Eğitim Müdürü Ayhan Başaran'la (1977)

Ankara Yol-İş eğitim seminerinde (soldan sağa) SBF öğretim üyesi Dr. Ömür Sezgin ve sendikanın eğitim sekreteri İsmail Gür'le birlikte (1977)

Öncelikle sendikanın dergisini çıkarıyordum. Zaman içerisinde de sendika eğitimlerine gitmeye başladım. Alpaslan Hoca, dergideki yazılara ilişkin olarak çok "keskin" ideolojik ifadeler kullanmadan işin sınıfsal özünü yansıtmamın daha doğru olacağını söylüyordu.

Yol-İş'in dergisinde yine belli bir sol terminoloji kullanıyorduk.

Sendikanın Eğitim Müdürü olan Ayhan Başaran da Behice Boran'ın başkanlığını yaptığı TİP (Türkiye İşçi Partisi) üyesiydi, sosyalistti ve SBF mezunuydu. Kendisiyle iyi anlaşıyorduk ve tecrübesi nedeniyle sendikanın yapısı hakkında bana bilgi veriyordu.

Genel Başkan Halit Mısırlıoğlu deneyimli bir sendikacıydı, Türk-İş içindeki sosyal demokrat hareketin önde gelen liderlerindendi. Genel Sekreter Muzaffer Saraç ise, İstanbul İktisat Fakültesi mezunu bilgili bir sendikacıydı, zaten daha sonra Yol-İş'e Genel Başkan olacaktı. Mali Sekreter Bayram Meral de Kayseri Yol-İş Başkanlığı'ndan Genel Merkez Yöneticiliğine yeni seçilmişti. Bayram Meral, Saraç'tan sonra Yol-İş'in, ardından da Türk-İş'in Genel Başkanı olacaktı.

Teşkilatlanma Sekreteri Doğan Onur, 1977 seçimlerinde CHP'den İstanbul milletvekili seçilmişti. O zaman bir sendikacı, milletvekili seçilse dahi sendikadaki görevini sürdürüyordu. Eğitim Sekreteri Cahit Erhan da temsilci ve taban eğitimine önem veren bir sendikacıydı. Özetle, Yol-İş'in yönetici düzeyinde güçlü bir kadrosu vardı, sendika da büyük ölçüde Kara Yolları Genel Müdürlüğü'nde örgütlüydü. Yanı sıra YSE (Yol, Su, Elektrik) Genel Müdürlüğü ve inşaat işkolunda da belli bir düzeyde örgütlü bir tabana sahipti.

Eğitimlere başta o dönem doçent olan Dr. Alpaslan Işıklı olmak üzere İktisatçı ve Planlamacı Tevfik Çavdar, SBF'den Doç. Dr. Metin Kazancı, Doç. Dr. Kurthan Fişek, DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Sosyal Planlama Dairesi Başkanı İcen Börtücene, SSK Genel Müdürlüğü Eski Müşaviri ve Sosyal Güvenlik Uzmanı Selahattin Turla gibi kişiler geliyordu. Hepsi de kendi alanında uzmandı, Yol-İş'in tabanı bu eğitimlerden çok yararlanıyordu.

Yol-İş Dergisini de bir anlamda işçilerin eğitim sürecine katkı yapan bir anlayışla hazırlıyorduk. Somut işçi sorunlarının yanı sıra dünya işçi sınıfı hareketlerinden örnekler, ülkedeki siyasi durum, sendika üyelerinin talepleri gibi konuları işliyorduk.

Bu arada temsilcilerden, tabandan gelen işçi mektuplarını da yayımlıyorduk. Van Devlet Su İşleri (DSİ) 17. Bölge Müdürlüğü'nde çalışan Faruk Ağar isimli işçiden 2 Eylül 1977

tarihinde gelen bir mektup da benim açımdan ilginçti. Faruk Ağar, mektubunda şunları yazıyordu:

> "Derginizin 125/126. sayısında "Tes-İş'li bir işçiden mektup" başlıklı yazınızı okudum. Yazının şahsına ait olduğunu, ayrıca işçiler arasındaki dayanışmaya örnek olarak ayrı işkollarındaki işçilerin bu dayanışma içerisinde bulunabilmelerine yazımın çok güzel bir örnek olduğundan bahsedilmesi beni sınırlandırılamayacak derecede mutlu etti... Van gibi her yönden geri kalmış bir mahrumiyet bölgesinde sendikal konulara ilişkin kitapların bulunmasının imkânı yoktur. Toplu sözleşme düzeni, Anayasa hukuku, Basın Kanunu ve Türkiye Ekonomisi ile ilgili kitaplar gönderirseniz çok memnun olurum."

Yol-İş'te sınıf bilincinin farkına varan temsilci düzeyinde öncü işçiler olmakla birlikte günlük ekonomik çıkarlarını düşünen bir işçi kesimi de mevcuttu. Sendikanın Kara Yolları Genel Müdürlüğü ile yaptığı toplu iş sözleşmesinde, "İş Riski Fonu" adı altında bir madde de yer almıştı.

Bu maddeye göre, işçinin ücretinden yüzde 2, işverenden de yüzde 3'lük katılım payı ile bir fon oluşturulması öngörülüyordu. Sendika üyesi işçi, emekli olduğunda bu fonda biriken parayı da ikramiye gibi alma hakkına sahipti.

Yol-İş Genel Merkezi'nin Ankara Kızılay'daki binasına zaman zaman temsilciler gelir, birinci kattaki eğitim ve basın dairesine de uğrarlardı; sınıfın sorunlarıyla ilgili sohbet eder, dergi ve eğitim broşürleri verirdik. İşçilerin büyük bir bölümü ise bizim kata uğramadan doğrudan doğruya Mali Sekreter Bayram Meral'in bulunduğu dördüncü kata çıkarlardı. Burada iş riski fonundaki hesaplarına bakıp, ne kadar paranın biriktiğini öğrenirlerdi...

Kanlı 1 Mayıs

1977 yılı; Türkiye açısından siyasal, sosyal çalkantıların ve çatışmaların yoğun olduğu, 1 Mayıs'ta Taksim'de kontrgerilla ve CIA (Amerikan Merkezi Haber Alma Örgütü) kaynaklı bir organizasyon sonucu 34 kişinin katledildiği bir yıl olmuştu (daha sonra, ölenlerin sayısının 41'i ulaştığı ifade edilmişti).

Ben de 1 Mayıs mitingine İstanbul Yol-İş Sendikası'nın kortejinde katılmıştım. Yürüyüşten sonra miting alanındaki yerimizi almamız epey uzamıştı. Miting alanı oldukça görkemliydi ama "elektrikli bir hava" da seziliyordu. Hem çeşitli kollardaki yürüyüşlerin geç başlaması, hem de binlerce insanın Taksim

Meydanı'nı uzun bir süre sonunda doldurması, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in konuşmasını da geciktirmişti.

Ankara'ya dönüşü geciktirmemek için akşamüstü miting alanından ayrılıp Gümüşsuyu'na doğru inerken silah sesleri ve büyük gürültüler duyduk. İnsanlar kaçışıyordu, biz de hızlıca Dolmabahçe'ye indik. Akşam otobüsle Ankara'ya dönerken büyük bir katliamın olduğunu öğreniyorduk. Gazeteci Nazım Alpman'ın *"Emeğin Kanlı Düğünü: 1 Mayıs 1977"* adlı belgeselinde bu olaylar tüm yönleriyle ortaya konmuştu.

1 Mayıs sonrası, toplumsal muhalefet etkisizleştirilmeye çalışılırken, faşist saldırılar da ülkenin birçok yerinde artıyordu. Yol-İş Dergisi'ni hazırlarken İç Anadolu'daki milliyetçi, faşist örgütlenmelerin odağı olan bir üçgenden, yani Kırıkkale, Elazığ, Maraş gibi kentlerden söz ettim.

Dergi çıktıktan kısa bir süre sonra Genel Başkan Halit Mısırlıoğlu, beni odasına çağırdı ve şunları söyledi:

> Atilla, sen ne yazmışsın öyle? Elazığ'ı da faşistlerin etkin olduğu kent diye yazmışsın. Oğlum, Elazığ başkanı beni aradı ve yazdıklarından şikâyetçi oldu. Ben, genel kurulda onlardan oy alıyorum. Bir daha böyle şeyler yazma.

Elazığ Yol-İş Başkanı, milliyetçi eğilimli bir kişiydi ve benim yazdıklarımdan rahatsız olmuştu. Ben de Genel Başkan'a "Türkiye'nin sosyolojik tahlilini yaptığımı" söylediysem de ikna edemedim, daha fazla da ses çıkarmadım.

Yol-İş'ten Atılma

Ekim 1977 ayı sonunda Türk-İş'te sendikaların eğitim ve basın uzmanlarının katıldığı bir toplantı yapılmıştı. Toplantıda Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir, AAFLI adıyla bilinen Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü'nün Türk işçilerinin eğitiminde katkı sağladığını ifade etti. Aslında AAFLI, sendikal alanda CIA'in bir yan örgütü gibi çalışıyordu. Eğitim Müdürümüz Ayhan Başaran söz alarak, bu durumu ve bir fıkrayla da isim vermeden Kaya Özdemir'i eleştirdi.

Bu toplantıdan bir süre sonra, 4 Kasım 1977 tarihinde Başaran'la birlikte benim de iş akdime son verildi, yani sendikada işten çıkarılmıştık. Fesih bildiriminde, "Hizmet akdiniz 4.11.1977 tarihinden geçerli olmak üzere feshedilmiştir. İhbar

önelinize ait ücretiniz peşin olarak ödenecektir" denildikten sonra herhangi bir gerekçe belirtilmiyordu.

Evet, ben ve Ayhan, ikimiz de sosyalisttik ama sendikanın içişlerine, yöneticiler arasındaki seçim rekabetine vb. konulara karışmıyorduk. Sendika yönetimi genel anlamda sosyal demokrattı, hatta İstanbul Yol-İş yönetimi daha solda, TİP'liydi. Arada sırada DİSK'e bağlı sendikalara gidiyorduk ama bunlar, Yol-İş'in aleyhine yol açacak ziyaretler değildi.

İşten çıkarıldıktan sonra İSTA Haber Ajansı'nın bülteninde, "Yol-İş'te iki uzmanın işine son verilmesinden bir süre önce, Yol-İş Federasyonu Genel Başkanı Halit Mısırlıoğlu'na danışmanlıkla görevlendirilen iki kişinin, Türk-İş'le AAFLI'nın ilk ilişkilerinin başladığı 1970'lerde konfederasyonda görev yaptığı öğrenilmiştir" diye yazıyordu. Bu kişiler Önder Aker ile Şanar Tayşi isimli kişilerdi.

Yine İSTA'nın haberinde, "Yol-İş Teşkilatlanma Sekreteri ve CHP İstanbul Milletvekili Doğan Onur, iki uzmanın işine son verilmesiyle ilgili yazıyı imzalamamasına rağmen; evinde hasta bulunan Genel Sekreter Muzaffer Saraç, yazıyı isteterek iki uzmanın işine son verilmesi işlemini imzalamıştır" deniliyordu. Bizle ilgili fesih bildiriminde Genel Sekreter Muzaffer Saraç ile Mali Sekreter Bayram Meral'in imzaları vardı.

Mumcu Sahip Çıkıyor

GÖZLEM

UĞUR MUMCU

Tehlikeli İlişkiler...

Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, geçen ay Amerika'ya giderek bu ülkede tam yirmibir gün kaldı. Tunç, Amerika'ya niçin gitti, arada kimlerle görüştü, ne yaptı, ne yedi, ne içti, bunları bilemiyoruz. Fakat bilebildiğimiz şu yalnızca: Son günlerde Türk-İş'e bağlı sendikalarda işçi eğitimi yeniden Amerikalı uzmanlarca üstleniverdi...

«A.F.L. - C.I.O.», Amerika Birleşik Devletlerindeki en üst işçi kuruluşunun adıdır. «Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü» (AAFLI), Asya ülkelerindeki sendikal çalışmalarla ilgilenen ve bu sendikalarla örgütsel bağ kuran uluslararası bir işçi kuruluşudur. AAFLI, «A.F.L. - C. I. O.»nun bir yan örgütüdür.

Bu kuruluşun, «CIA» (Merkezi Haber Alma Örgütü» ile yakın ilişkiler kurduğu, 1968 yılında Amerikan Otomobil İş-

(Devamı Sa. 8, Sü. 7 de)

Yol-İş Sendikası'nda işten çıkarılmamız üzerine Cumhuriyet yazarı Uğur Mumcu'nun "Tehlikeli İlişkiler.." başlıklı yazısı (7 Kasım 1977)

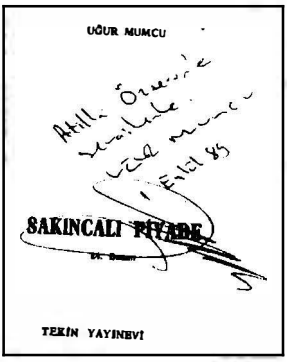
Doç. Dr. Alpaslan Işıklı, bizim işten çıkarılmamızı içine sindirememişti. Ayhan Başaran'la beni alıp yakın arkadaşı olan *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Uğur Mumcu'nun evine götürdü. Uğur Mumcu, bizleri duvardan duvara kütüphane ile kaplı odasına kabul etti. Durumu Mumcu'ya anlattık. Uğur Mumcu, 7 Kasım 1977 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde "Tehlikeli İlişkiler" başlıklı bir yazı yayımladı.

Bu yazıda, Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç'un Ekim (1977) ayında ABD'ye gittiğini, orada 21 gün kaldığını, daha sonra da Türk-İş'e bağlı sendikalarda işçi eğitiminin yeniden Amerikalı uzmanlarca üstlenildiğini belirtiyordu.

Mumcu, AAFLI adlı örgütün de CIA ile yakın ilişkiler içinde olduğunun, yine Amerikan Otomobil İşçileri Sendikası tarafından belgelerle ortaya konduğunu hatırlatıyordu. Uğur Mumcu; Alpaslan Işıklı'nın *Sendikacılık ve Siyaset* isimli eserinde de bu konunun kanıtlarıyla gözler önüne serildiğini ifade ediyordu.

Mumcu'nun "Gözlem" isimli köşesindeki yazıda daha sonra şöyle deniliyordu:

> AAFLI, Türk-İş içinde eyleme geçmiştir. Konfederasyona bağlı federasyon ve sendikalardaki işçi eğitimi AAFLI tarafından örgütlenmeye başlanmış ve bu arada örneğin Yol-İş Federasyonunun da Eğitim Müdürü Ayhan Başaran ile basın danışmanı Atilla Özsever, hiçbir gerekçe gösterilmeden işlerinden uzaklaştırılmışlardır... Amerika neden Türk-İş içinde kolayca at oynatıyor? Bunun yanıtını siz verin, ey Türk-İş içindeki 'sosyal demokrat' sendika liderleri, siz...[4]

Uğur Mumcu'nun "Sakıncalı Piyade"
isimli kitabını bana imzalaması (1 Eylül 1989)

4. EK-5: Uğur Mumcu'nun "Türk-İş" Makalesi.

Uğur Mumcu'nun yanı sıra *Vatan* gazetesi yazarı Varlık Özmenek de 9 Kasım 1977 tarihli "Ankara Notu" isimli köşesinde bizim işten çıkarılmamızla ilgili bir yazı yazdı. Özmenek yazısında, "Türk-İş Eğitim Sekreteri'nin sarılığını yüzüne okuduğu için Yol-İş Federasyonu Eğitim Müdürü ile Basın Müdürünün işine son verildiğini" belirtiyordu.

Yine 9 Kasım 1977 tarihli *Politika* gazetesinde "CIA ile ilişkisi saptanan AAFLI örgütüyle Türk-İş ortak seminer düzenledi" başlıklı bir haber yayımlandı. Haberde, CIA-AAFLI ilişkisi ve bu örgütün Türk-İş'le Samsun'daki kolejinde ortak eğitim semineri düzenlediği bildiriliyordu. Haberde ayrıca, Türk-İş Eğitim Sekreteri'nin baskısı ile bizlerin işimize son verildiği kaydediliyordu.

Ayhan Başaran aynı zamanda Tüm-Der (Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği) Yürütme Kurulu üyesiydi. Tüm-Der Genel Başkanı Erhan Tezgör, 13 Kasım 1977 tarihli *Politika* gazetesinde yayımlanan demecinde bizlerin işten çıkarılmasını kınıyordu.

Alpaslan Hoca, o sırada hastanede yatan Yol-İş Genel Sekreteri Muzaffer Saraç'ı ziyaret etti. Bu ziyarette, hem Saraç'a geçmiş olsun dileklerini iletti, hem de bizim yeniden sendikadaki işimize geri dönmemiz için ricada bulundu. Ancak olumlu bir sonuç alamadı.

Bunun üzerine Doç. Dr. Alpaslan Işıklı ile birlikte Yol-İş'te işçilere eğitim veren SBF'den Doç. Dr. Metin Kazancı, DPT'den İcen Börtücene gibi hocalar, bir mektup kaleme alarak bizim yeniden işe alınmamız için Yol-İş yönetimi nezdinde girişimde bulundular. Fakat bu girişimden de bir sonuç çıkmadı. Hocalarımız da bir tepki olarak bir süre sendika eğitimlerine katılmadılar.

CHP'li Bakan, 'TİP'liydi

Yeni evlenmiştim, işsizlik de önemli bir sorundu. Çalışmak için birkaç sendikaya başvurduysam da olumlu bir yanıt alamadım. Beklemeye başladım. Bu arada siyasette önemli gelişmeler oluyordu.

Aralık 1977 yerel seçimlerinde CHP, oyunu yüzde 42'ye yükseltmişti. CHP, giderek etkin bir parti konumuna geliyordu. Sağ partiler de seçimde yenik düşünce AP'de çözülmeler baş-

ladı. 1977'in son günlerinde AP'den 11 milletvekili istifa etti. Sonuçta CHP'nin verdiği bir gensoruyla AP'nin başını çektiği MC hükümeti iktidardan düştü.

1978'in başında Ecevit'in CHP'si ile birlikte AP'den istifa eden 11 milletvekili ve küçük partilerin katılımı ile bir koalisyon hükümeti kuruldu. Ecevit hükümetinde AP'den istifa eden Diyarbakır Milletvekili Şerafettin Elçi, Bayındırlık Bakanı oldu.

Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü davasından arkadaşım olan emekli Üsteğmen Eşref Erdem de, yakınlığı nedeniyle Bakan Elçi tarafından Müsteşar Muavinliği görevine getirildi. Eşref Erdem, daha sonra Deniz Baykal döneminde milletvekili ve CHP Genel Başkan Yardımcısı olacaktı.

Eşref'e işsiz olduğumu söyledim. O da Ecevit Hükümeti'nin Adalet Bakanı Mehmet Can'ın bir basın müşaviri aradığını bildirdi. Hemen telefona sarılıp Bakan Can'ı aradı. Mehmet Can, benim bakanlığa gelmemi istedi.

Tarih, Şubat 1978'in son günleriydi. Mehmet Can'ın makamına çıkınca öncelikle şunları söyledim:

> "Sayın bakanım, ben CHP'li değilim, sosyalisttim." Mehmet Can, sözümü kesti, "Sakın kimseye söyleme. Ben milletvekili oluncaya kadar TİP'e (Türkiye İşçi Partisi) oy vermiştim..."

Gerçekten Mehmet Can ilginç bir kişiydi. DP döneminde, 1950'li yıllarda, SBF mezunu bir kaymakam olarak Adana'nın Kadirli ilçesinde görev yaparken toprak ağalarıyla mücadele etmişti. Kaymakamın tutumundan rahatsız olan ağalar, Mehmet Can'ı merkeze, yani Ankara'ya aldırdılar, bir nevi sürdürmüşlerdi. Arkasından da teneke çalmışlardı.

Adanalı olan ünlü romancı Yaşar Kemal de, *Teneke* romanında aslında Mehmet Can'ın toprak ağalarıyla olan mücadelesini anlatıyordu. Hatta Mehmet Can'ın bakanlığı döneminde *Teneke* romanı filme çekilirken sinema oyuncusu Tarık Akan, Bakanlığa gelerek "Sizi ben oynayacağım. Biraz o dönemdeki yaptıklarınızdan söz eder misiniz?" demişti.

Mehmet Can, 1965 ve 1969 seçimlerinde TİP'e, milletvekili olduğu 1973 ve 1977 seçimlerinde ise CHP'ye oy vermişti, şimdi de Ecevit Hükümeti'nde Adalet Bakanı'ydı.

Adalet Bakanlığı'nda Müşavir

Adalet Bakanı Mehmet Can'la Anadolu Ajansı Genel Müdürü Ahmet Kahraman'ı ziyaret ederken (1978)

2 Mart 1978 günü Adalet Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği görevine atandım. Dört aylık bir işsizlik döneminden sonra bu kez yine önemli bir devlet kurumunda göreve başlamıştım.

Takip eden günlerde Bakan Mehmet Can, hem TRT'de, hem de diğer basın organlarında daha sık yer almaya başladı. O kurumlarda çalışan arkadaşlarım sayesinde bakanın icraatları haberlerde daha fazla yer tutuyordu. Bakan Mehmet Can, benimle ilgili olarak arkadaşım Eşref Erdem'e "Şimdiye kadar yaptığım en isabetli tayin" diyecekti. Ancak daha sonra olayların rengi değişecekti.

24 Mart 1978 tarihinde Türkiye'de ilk kez kontrgerilla konusunu araştıran, faşist çetelerin üstüne giden Ankara Savcı Yardımcısı Doğan Öz, bir suikasta kurban gidip öldürülecekti. Bu olay, hem Türkiye'deki ilerici güçleri, hem de CHP iktidarını sarstı. Ben de Adalet Bakanı Can adına bir bildiri hazırlayıp basına dağıttım.

Cumhuriyet gazetesi başyazarı İlhan Selçuk, 26 Mart 1978 tarihli köşesinde "Üç Ay Sonra.." başlığı ile yazdığı yazıda, Adalet Bakanı Mehmet Can'ın açıklamasına yer verdi. İlhan Selçuk,

Savcı Öz'ün öldürülme olayını, "Adalet Bakanı Mehmet Can'ın diliyle, 'organize edilmiş güçler tarafından önceden planlandığı apaçık belli' bir siyasal cinayet" olarak nitelendiriyordu.[5]

CUMHURİYET 26 MART 1978

PENCERE

Üç Ay Sonra..

Ocak ayının 26'sında bu köşede yayınlanan bir yazıda Ecevit hükumetini bekleyen üç tuzaktan söz açmıştım.

Neydi üç tuzak?

«1 — Tuzaklardan birincisi güvenlik konusundadır. Yaygınlığı şaşırtıcı bir görünüm alan terör eylemlerinin kaynağı nereden? Ecevit hükümeti terörün kökterine indikçe devlette yuvalanmış güçlerle karşı - karşıya gelecektir. Ne var ki bugünkü devlet bürokrasisi, teröriznia karşı yürütülecek önlemleri, sola karşı eylem niteliğine dönüştürebilecek yapıdadır.

2 — MC hükümetinden kalan ağır miras, iflasa sürüklenmiş bir ekonomidir. Ecevit hükümeti yabancı kaynaklardan ivedi borç bulmak zorundadır. Bu konuda kaynak IMF'dir. Ancak «yeniden borçlanma» güçlükten başka bir şey yaratmaz. IMF'nin borç vermek için öngördüğü koşullar, mazlum ülkeler hesabına korkunç birer tuzaktır. Bu koşulları uygulayan hükümetler, halk yığınlarının karşılarına alınacaklardır.

3 — Dış politikada da bir tuzak beklemektedir. Yaygın önyargıya göre ambargoyu kaldıracak dış politika adımları bir gün bile gecikmeden atılmalıdır. Bürokrat kesim, bu konuda sabırsızdır. Ama bu yolda atılacak her adım, Türkiye'yi Amerikan güdümü dünyadan biraz daha uzaklaştıracaktır.»

Cumhuriyet gazetesi başyazarı İlhan Selçuk'un savcı Doğan Öz'ün öldürülmesi üzerine yazdığı yazı (26 Mart 1978)

İstanbul Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Server Tanilli de 7 Nisan 1978'de sağcı teröristlerin silahlı saldırısına uğramıştı; o sırada Adalet Bakanı Mehmet Can'la İstanbul'daydık. Ertesi gün Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde Server Tanilli'yi ziyaret ettik.

Server Hoca'nın gözleri yüksek derecede miyop olduğu için bizleri pek seçemiyordu. Bakan Can'ı kendisine tanıttık, olay hakkında kısaca bilgi aldık. Tanilli, yaralı olmasına rağmen olayın hemen akabinde bakan düzeyindeki bu ziyaretten memnun olmuştu.

Daha sonra profesör olan Server Tanilli, omuriliğinden yaralanması sonucu felç kalmıştı, olaydan sonraki hayatı hep tekerlekli sandalyede geçti, o haliyle dersler verdi. Uzun yıllar

5. EK-6: İlhan Selçuk'tan Doğan Öz Yazısı.

sonra kendisini bir panelde konuşmacı olarak izlemiştim. Bakan Mehmet Can'la o saldırı sonrası yaptığımız ziyaretin bir fotoğrafı bende bulunuyordu. Panel sonrası bu fotoğrafı kendisine verdiğimde, saldırı olayını hiç hatırlamak istemiyordu. Tanilli, 2011 yılında bu dünyadan ayrıldı...

Yılmaz Güney'i Ziyaret

Adalet Bakanlığı'ndaki görevim sırasında Bakan Mehmet Can'la Türkiye'nin birçok cezaevini gezdik. İzmit Cezaevinde Yılmaz Güney'e rastladık. Yılmaz Güney, bu kez "siyasi suçlu" değildi. 1974'te hapisten çıktıktan kısa bir süre sonra Adana'nın Yumurtalık ilçesindeki bir lokantada eşine ve kendisine yakışıksız sözler sarf eden bir hâkimin öldürülmesi olayına karışmıştı.

Özel görüşme sırasında bana, "Eşim, oğlum, İstanbul'da. Ayrıca mide ve böbreklerimden ciddi sağlık sorunlarım var. Beni İstanbul'daki bir cezaevine nakledebilir misiniz?" diye sordu. Ben de, "Bakanın sana sempatisi var, Genel Müdür Veli Devecioğlu da ilerici bir insan. Ayrıca sağlık durumun nedeniyle de nakil gerçekleşebilir" dedim. Yılmaz Güney birkaç ay sonra İstanbul Toptaşı Cezaevi'ne nakledildi.

Eski hapishane arkadaşım Yılmaz Güney'i, daha sonra İmralı yarı açık cezaevinde yine Bakan Mehmet Can'la birlikte ziyaret ettik. Daha doğrusu Bakan Can'la cezaevlerini denetleme programı çerçevesinde böyle bir ziyaret gerçekleşmişti. O ziyaret, Yılmaz'ı son görüşüm olacaktı.

Yılmaz Güney, 1980 sonrasında İmralı Cezaevi'nde iken, uzun yıllar hapiste yatan hükümlülere tanınan bir haktan yararlanarak bayram iznine çıkmış ancak bir daha geri dönmemişti. Bir motorla Yunanistan'a, oradan da Fransa'ya geçmişti. Hâkimi öldürme olayı ile ilgili cezasını neredeyse tamamlamıştı ama cezaevinde iken çeşitli dergilere yazdığı yazılardan ötürü TCK'nın komünizm propagandası ile ilgili ünlü 142. Maddesi gereğince yine yıllarca hapiste kalacaktı. Kaçmayı uygun buldu.

Daha sonra *Yol* filmi, Cannes Film Festivalinde büyük bir ödül kazandı. Ancak kendisinin sağlığı giderek bozuluyordu. Mide kanseri olmuştu. Ve 9 Eylül 1984'te yaşama veda etti...

MİT Belgesine Baktım

Bu arada TRT'nin spikerlerinden Julide Gülizar'ın "Bir Konu, Bir Konuk" isimli televizyon programına Ankara Yarı Açık Cezaevi'nde kalan bir hükümlüyü getirmiştik. Musa Atlı adlı hükümlü, kelepçesiz bir şekilde televizyon stüdyosuna gelip Gülizar'ın sorularını yanıtlamıştı. Yeni çıkan İnfaz Yasası'nın sağlayacağı olanaklardan söz etmişti. Program, 13 Haziran 1978'de TRT'de yayımlandı.

Bir Konu Bir Konuk'ta izleyeceğimiz Musa Atlı.

13 Haziran 1978

Saat: 19.55

Jülide Gülizar'ın konuğu bir mahkûm

GÜNAYDIN

Jülide Gülizar'ın sunduğu, "Bir Konu, Bir Konuk" programında bu kez konuk olarak Musa Atlı adlı mahkumu izleyeceğiz. Yeni İnfaz Yasası'nı konu alan programa katılacak Musa Atlı, Ankara Yarı Açık Cezaevi'nden program için elleri bağlı olmadan televizyon stüdyosuna getirildi ve kamera karşısına geçerek Jülide Gülizar'ın sorularını yanıtladı.

İzleyeceğimiz Musa Atlı, baldızını öldürmek ve karısını da yaralamak suçundan 18 yıl ceza giymiş bulunuyor. Atlı da İnfaz Yasası'ndan yararlanacak mahkumlar arasında bulunuyor.

Julide Gülizar'ın TRT'deki programında mahkum konuk Musa Atlı ile birlikte (13 Haziran 1978, Günaydın)

Bakan Mehmet Can'ın benim çalışmalarımdan hoşnut olması üzerine 11 Temmuz 1978 tarihinde 1. derece müşavir kadrosuna terfi ettirildim. Hatta Bakan'ın Özel Kalem Müdürü izne çıkınca Özel Kalem Müdürlüğüne vekalet ettim.

Özel Kalem Müdürü iken Bakan Can'ın eşi arayıp, "Atilla Bey, bu akşam İsveç Büyükelçiliği'nde resepsiyon varmış. Ben,

bu daveti diğer bir bakan eşi arkadaşımdan öğrendim. Sizin görevlerinizden biri de böyle davetleri bana bildirmenizdir. Size güvendiğimiz, bu tür hizmetleri bildiğiniz için böyle bir göreve getirdik" diye de uyarıda bulunmuştu.

Özel Kalem Müdürlüğü ilginç bir görevdi. Bakanlık bürokratlarının, ziyaretçilerin makama girişi müdürün kontrolündeydi. En yüksek bürokratı, yani müsteşarı bile bakan meşgul diye makamına sokmayabilirdi.

Bir gün MİT'ten (Milli İstihbarat Teşkilatı) gizli belgeler gelmişti. Özel Kalem Müdürü bir kısmını açıp Bakan'a takdim edebiliyordu. Bazı belgeleri ise sadece Bakan'ın açma yetkisi vardı. Öyle bir belgeyi Bakan'a takdim ederken, "Sayın Bakanım, ben MİT'te işkence gördüm. Bu çok gizli belgeyi açabilir miyim, psikolojik bir tatmin duygusu yaşamak istiyorum" dedim. Bakan Can da açabileceğimi söyledi, aslında belge o kadar da "gizli" bir özelliğe sahip değildi; ama ben değişik bir psikoloji ile manen tatmin oldum.

Dün bir açıklama yapan Adalet Bakanı Mehmet Can, adli zabıta örgütünün tüm il ve ilçelerde de kurulması için çalışmalara hız verildiğini belirtti.

Adalet Bakanı: Ceza — İnfaz yasasından bugüne dek 16 bin 159 hükümlü yararlandı

Adalet Bakanı Mehmet Can, 11 Haziran 1978 tarihinden bu yana uygulanan ceza - infaz yasasından, bugüne dek 16 bin 159 hükümlünün yararlandığını açıklamıştır.

Bakanın verdiği bilgiye göre, Ocak ayı başından beri 527 hükümlü "disiplin suçu" nedeniyle, yarı açık ve açık tutukevinden kapalıya gönderilmişlerdir.

Adalet bakanı Can, halen 25 il ve 5 ilçede kurulmuş bulunan adli zabıta örgütünün 67 il ve ilçelerde de kurulması için yapılan çalışmaların arttığını söylemiştir.

Adalet Bakanı Mehmet Can'la (sol elinde kağıt var) bir cezaevi ziyareti (ben ortada güneş gözlüklüyüm, 17 Ekim 1978, Dünya)

Bakan Mehmet Can'la Doğu Anadolu gezisine çıktık. Bu gezi, Van, Muş, Erzurum, Kars, Ağrı ve Ardahan'daki adliyeleri ve cezaevlerini denetleme gezisiydi. Ankara'dan uçakla Van'a giderken Elazığ bölgesinde uçağın birdenbire irtifa kaybederek alçaldığını hissettik. Doğal olarak korktuk.

Meğerse Bakan Can, pilotların bulunduğu kokpite girmiş, bu bölgede daha önceden kaymakamlık yaptığını söyleyince pilotlar da alçalıp, "Sayın bakanım size ilçenin yeni durumunu gösterelim" demişler. Bizler tabii işin farkında değiliz.

Van'dan Muş'a giderken de askeri bir helikoptere bindik. Helikopterde Bakan Can, Genel Müdür Devecioğlu, ben, bakanın koruma polisi ve iki pilot var. Bakan, pilotlara "Muş Valiliği'nin yakınına inelim" dedi. Valilik binasının önünde helikopter iniş pisti yok, üst tarafta da elektrik telleri var. Zor bir inişten sonra valilik binasının önüne indik.

Pilot Yüzbaşı, özel konuşmamızda, "Aslında helikopter pervanesinin elektrik tellerine çarpma riski vardı, neyse başardık. Askeri helikopter pisti biraz uzakta; Bakan emir verdiği için inmek zorunda kaldık" deyince, genel müdürle birlikte, "Yüzbaşım, bizim ailemiz, çocuğumuz var, daha genciz, sağ salimen Ankara'ya dönmek isteriz" diye yanıt vermiştik.

Niğde Cezaevi Ziyareti

Adalet Bakanı Mehmet Can'la 1978 yazında bu kez siyasi hükümlülerin bulunduğu Niğde Cezaevi'ni ziyaret ettik. Bizler, 12 Mart darbesi sürecinde, 12 yıllık bir aftan yararlanarak 1974'te cezaevinden çıkmıştık ancak idam, müebbet, 24, 30 yıl gibi uzun süreli hapis cezası alanlar ise bir süre daha cezaevinde kalacaktı.

Niğde Cezaevi'nde de Ertuğrul Kürkçü, Orhan Savaşçı, Necmi Demir, Oktay Etiman, Oktay Kaynak gibi arkadaşlarımız vardı. Siyasilerin koğuşuna girerken Bakan Can'la birlikte yanımızda, arkamızda vali, hâkim ve savcılar bulunuyordu.

THKO davasından arkadaşım Oktay Kaynak, beni görünce birdenbire boynuma sarılıp kucakladı. Niğde Valisi, hâkim ve savcılar şaşkınlık içinde bakakaldılar. Onlara göre "Anarşistlerle, komünistlerle bakanın müşaviri kucak kucağa" bir durum söz konusuydu.

Allahtan Bakan Mehmet Can, benim durumumu biliyordu. Herhangi bir sorun çıkmadı. Daha sonra Oktay Kaynak'ın an-

lattığına göre, diğer arkadaşlarımız demişler ki, "Sen ne yaptın, niye Atilla'ya sarıldın, adamı mahvettin." Oktay da, "Ya, Bakan, Atilla'nın durumunu bilmese onu müşavir yapar mı, siyasi geçmişini biliyordur" diye yanıt vermiş.

1979 yılında bu kez de Bakanlık İnfaz ve Islah İşleri Genel Müdürü Veli Devecioğlu ile birlikte Niğde Cezaevi'ne gittik. Bu kez siyasi koğuşta arkadaşlarımın yanında uzunca bir süre kaldım. 20-25 kişilik koğuşta arkadaşlar ideolojik gerekçelerle 4'er 5'er kişilik gruplar oluşturmuşlardı. Her grupla teker teker görüştüm, Bakanlıktan taleplerini dinledim. Sabah beşe doğru koğuştan ayrıldım. Dışarı çıktığımda kendimi çok kötü hissettim. Birkaç yıl önce beraber hapis yattığım arkadaşlar yine cezaevinde kalıyordu, ben ise özgürdüm. Yaşamımdaki en kötü anlarımdan biriydi...

Ankara'ya döndükten sonra Niğde Cezaevi'nden siyasi koğuşun temsilcisi Ertuğrul Kürkçü ile doğrudan telefon konuşması yapıyordum. Cezaevi savcısını atlayıp direkt Ertuğrul'dan ihtiyaçlarını ve isteklerini dinliyordum. Olanaklar ölçüsünde yerine getiriyorduk.

Bakanlıkta Tenzili Rütbe

Genel Müdür Veli Devecioğlu, sosyalist görüşlü bir kişiydi. Cezaevi koşullarının iyileştirilmesi, tutuklu ve hükümlülere insanca davranılması gibi konularda çok çaba sarf ediyordu. Yılmaz Güney'in İzmit Cezaevi'nden İstanbul'a naklinde önemli katkısı oldu.

Devecioğlu ayrıca, 1974 affından kısmi yararlanan ve TCK'nın 146. Maddesi gereği cezaları 12 yılın üstünde olan devrimci siyasi hükümlüler için ciddi bir hukuk mücadelesi verdi. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi nezdinde hukuki çabaları oldu, sonuçta Anayasa Mahkemesi'nin bir iptal kararıyla bu arkadaşlar daha fazla yatmayıp, belli bir indirimle tahliye olma imkânına kavuştular.

Genel Müdür Veli Devecioğlu'nun bu girişimleri, Adalet Bakanlığı'nın geleneksel tutucu yapısı karşısında ciddi bir eleştiriye uğradı. Birlikte ziyaret ettiğimiz bazı cezaevleriyle ziyaretine gitmediğimiz kimi hapishanelerde isyanlar çıktı. Bakanlık bürokratları, hiç hak etmediği halde bu durumu Devecioğlu'nun üstüne yıkmaya çalıştılar. Sonuçta Bakan Meh-

met Can, Veli Devecioğlu'nu genel müdürlük görevinden aldı, müşavir yaptı.

Bakan, CHP'li olmakla birlikte; teşkilat, 1950'lerden gelen DP, AP iktidarları boyunca sağcı, tutucu kadroların yerleştiği kurumsal bir yapıya sahipti. Zaten Bakan Mehmet Can da birkaç yüksek dereceli bürokrat ataması dışında teşkilatta önemli bir değişiklik gerçekleştirememişti.

Adalet Bakanlığı'nda benimle ilgili de olumsuz bir propaganda başladı. Bakanlık Müşaviri olarak beni Nevşehir, Kayseri, Malatya, Elazığ gibi ülkücü kesimin yoğun olduğu, faşist saldırıların arttığı kentlerdeki cezaevlerin mali konularını incelemek üzere görevlendirdiler.

1979 Eylül'ünde İç Anadolu bölgesinde sağcı bir terör dalgası vardı. O sırada eşim hamileydi ve oğlumun doğumu çok yakındı. Bu durumu belirtip, görevi yerine getiremeyeceğim yönünde bir dilekçe verdim. Bunun üzerine Bakan Mehmet Can'ın oluru ile 13 Eylül 1979'da müşavirlik görevinden alındım. 17 Eylül'de de Adli Sicil Genel Müdürlüğü'nde derecesi ve maaşı yarı yarıya düşürülmüş bir memur olarak göreve başladım. Oğlum Ömer de 19 Eylül 1979 günü dünyaya geldi.

Mehmet Can'ın bu tenzili rütbe (rütbe, makam düşüklüğü) onayını da pek yadırgamadım. Benden önce Devecioğlu'nu da görevden almıştı. Bakanlık bürokrasisi her şeye karşın etkiliydi. Mehmet Can, gençliğinde belli bir devrimci misyonu olmakla birlikte, zaman içinde CHP'deki politik süreçler, özellikle kendisinin AP'den istifa eden 11 milletvekili olayında etkili olması, bu 11 kişiden 10'unun Ecevit Hükümeti'nde bakan yapılması ve bu bakanlarla ilişkileri onun siyasal görüşünü de yumuşatmıştır, denilebilir.

Bu arada oğlum Ömer'in doğumu sırasında arkadaşım Ali Kırca'nın yardımını da unutamam. Doğumu, bir kamu hastanesi olan Hacettepe'de yaptıracaktık. Doğum süreci başlamıştı, Hacettepe'ye gittik, fakat yer yoktu, doğumhane doluydu. Bu kez yine bir devlet hastanesi olan Ankara Hastanesi'ne gittik, oranın da hijyen koşulları hiç uygun değildi. Eşim Güler, orada doğum yapmak istemedi.

Mecburen Ankara'nın iyi bir özel hastanesi olan Güven Hastanesi'ne gittik. Oradaki doğum masrafı da çok yüklüydü. TRT'de çalışan arkadaşım Ali Kırca, tecrübe sahibi olduğu için,

yani onun bizden önce çocuğu doğduğu için bizimle birlikte hastaneleri dolaşıyordu. Güven Hastanesi'ndeki doğum masrafının büyük bir kısmını borç olarak Ali Kırca'dan temin etmiştik. O koşullarda Ali'nin bu yardımı çok işimize yaramıştı...

1979'un sonbaharında kısmi senato seçimleriyle 5 milletvekilliği için ara seçim oldu. CHP, bu seçimlerde kayba uğradı ve Ecevit Hükümeti istifa etti. AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, MSP ve MHP'nin dışarıdan desteği ile 25 Kasım 1979'da bir azınlık hükümeti kurdu. TRT'de Doğan Kasaroğlu genel müdür oldu, ilerici kadrolar tasfiye edildi, bu arada eşimin de işine son verildi.

12 Eylül Darbesi

Ülkedeki siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlar doruk noktasındaydı. Aslında kapitalist sistem krize girince yeni bir sermaye birikim modeline ihtiyaç vardı. 1960-1980 döneminde uygulanan ithal ikameci model (dışarıdan ithal edilen malların yurt içinde üretilmesi) artık pek yürümüyordu, kâr hadleri düşmüştü. Bu nedenle ücretlerin baskı altına alınarak ihracata dönük bir modele gereksinim doğuyordu. 24 Ocak 1980'de bu yönde kararlar alındı. Öte yandan 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükler, kimi sendikal ve sosyal haklar da kısıtlanmalıydı.

Ülkedeki işçi hareketi de etkiliydi, demokratik koşullarda bu uygulamayı gerçekleştirmek pek mümkün gözükmüyordu. Bu koşullarda 24 Ocak 1980 Kararlarının yürürlüğe girmesi zorlaşıyordu. ABD, uluslararası sermaye ve yerli sermeye sınıfı yeni bir rejimi dayatıyordu. Parlamento da işlemez haldeydi, Meclis'ten bir çözüm çıkmıyordu, cumhurbaşkanı uzun bir süredir seçilemiyordu.

Bir yandan da ülke içerisindeki çatışma ve terör ortamı teşvik ediliyordu, günde 10-15 kişi silahlı çatışma sonucunda öldürülüyordu. Böyle bir ortamda 12 Eylül 1980 günü sabaha karşı 04.00'da ev telefonum çaldı. Karşımdaki ses Ali Kırca'ydı. Ali, "Radyoyu aç, darbe oldu" diyordu bana. Tabii ailecek kendimizi çok kötü hissettik, ülke olarak bizleri karanlık günler bekliyordu. Prof. Dr. Korkut Boratav'ın dediği gibi, "Burjuvazi, kirli işlerini askerlere yaptırıyordu."

Adalet Bakanlığı'nda düşük dereceli memur olarak görevim devam ediyordu ama ekonomik açıdan zor günler yaşıyorduk.

Bu arada eğitim çalışmalarına hız verdim. Daha önce İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde başladığım iktisat eğitimini 12 Eylül sonrası tamamladım. Okulumuz daha sonra Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi adını aldı, fakültenin işletme bölümünü bitirmiş oldum.

Yine Adalet Bakanlığı'nda iken 1979-1980 döneminde Türkiye Ortadoğu ve Amme İdaresi Enstitüsü'nde (TODAİE) kamu yönetimi alanında yüksek lisans yaptım. Yüksek lisans tezi, "İşçi ve İşveren Örgütlerinin Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile ilgili Görüşleri" idi.

SBF'de Doktora

Öte yandan Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (SBF) de Sosyal Siyaset (sonraki adıyla Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri) dalında yüksek lisans ve doktora programına başladım. TRT'den arkadaşım ve daha sonra SBF'de akademisyen olan Tuğrul Eryılmaz'ın da bu süreçte önemli katkısı oldu.

1978-1980 yılları arasında yüksek lisans ve doktora derslerine devam edip tamamladım. SBF'deki doktora çalışması, hem akademik yönden, hem de arkadaşlarla ilişki açısından çok verimli yıllarım olmuştu.

"Sosyal Siyaset" ana bilim dalında Prof. Dr. Cahit Talas, o dönem doçent olan Dr. Alpaslan Işıklı gibi çok değerli hocalarımız vardı. Fakültenin Dekanı Prof. Dr. Cevat Geray da Kooperatifçilik dersimize geliyordu. Prof. Dr. Ruşen Keleş, Prof. Dr. Sait Dilik ve daha sonra profesör olan Doç. Dr. Metin Kazancı, Dr. Pars Esin, Dr. Şehmuz Güzel gibi hocalardan da dersler aldık.

Prof. Dr. Sait Dilik, Sosyal Güvenlik dersi veriyordu. Diğer hocalarımız hemen hemen sol eğilimli kişilerdi, Sait Dilik ise sağ, liberal eğilimli bir akademisyendi. Bizler sınıfta 30'lu yaşlardaydık, Sait Hoca bizden 5-6 yaş büyüktü. Evli olan arkadaşlarımızın 2-3 yaşlarında çocukları vardı. Sait Dilik'in yeni çocuğu olmuştu. Bizler de onun dersinde çocuk eğitimi üzerinde durup bir anlamda dersi kaynatmaya çalışırdık. Doktora öğrencisi de olsak, öğrenci öğrenciydi...

Siyasal'da çarşamba günleri "sandviç" toplantıları olurdu. Öğle saatlerinde yapılan bu toplantıya tüm bölümlerin yüksek lisans, doktora öğrencilerinin yanı sıra okulun akademisyenleri

de katılırdı. Bu toplantılara büyükelçi, vali, kaymakam, MPM (Milli Prodüktivite Merkezi), DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) gibi kamu kurumlarından uzman kişiler çağrılıp güncel sorunlar tartışılırdı, çok değerli bilgiler edinilirdi. Korkut Boratav, Kurthan Fişek, Tuncer Bulutay gibi hocalarımız da sunum yaparlardı. Yalçın Küçük gibi başka üniversitelerden de akademisyenler gelip farklı görüşlerini açıklarlardı.

Sosyal Siyaset doktora bölümünde 6-7 öğrenci vardı. Gürhan Fişek arkadaşımız, tıp doktoru olmakla birlikte bizim alanda da ikinci bir doktorasını yapıyordu. Babası, Halk Sağlığı alanının duayenlerinden Prof. Dr. Nusret Fişek'ti, ağabeyi de Doç. Dr. Kurthan Fişek'ti. Gürhan'ın oğlumun doğumundaki hekim tavsiyesi de benim için özel bir anlam taşır.

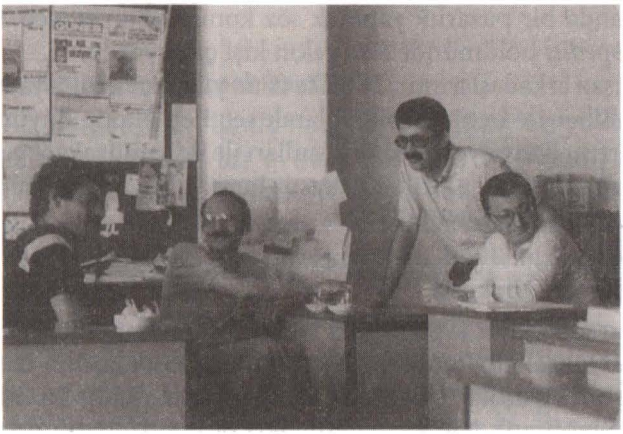
Diğer bir arkadaşımız Ahmet Makal da ünlü yazar Mahmut Makal'ın oğluydu, daha sonra kürsümüzde profesörlüğe kadar yükselmiş bir kişiydi. İhsan Kesmen, Danıştay'da uzman olarak çalışan bir arkadaşımızdı. İktisatçı Mustafa Sönmez de bir süre yüksek lisans derslerine devam etmişti. Sendika uzmanı Yıldırım Koç'la da ortak aldığımız dersler olmuştu.

Arkadaşlarım arasında Kara Harp Okulu'ndan sınıf arkadaşım olan Yüzbaşı Noyan Umruk da vardı. Noyan'la Selimiye Askeri Orta Okulu'ndan itibaren hep aynı okullarda okumuştuk. Noyan Umruk, o sırada Kara Harp Okulu'nda öğretim üyesiydi, orada Sosyal Siyaset dersi veriyordu. Noyan ve yakınlık kurduğumuz diğer arkadaşlarla ailecek de görüşüyorduk.

Dersleri tamamladıktan sonra 1981 yılında Doktora Yeterlilik Sınavından "iyi" dereceyle geçtim ancak hocalarımızın bir bölümünün de işine son verilmişti. Doktora Tez Danışmanı olarak seçmek istediğim Doç. Dr. Alpaslan Işıklı da, 12 Eylül Askeri Yönetimi tarafından okuldan uzaklaştırılıp bir süre cezaevine girince oradaki akademik çalışmamı askıya aldım.

1982 yılında artık Ankara'da kalma durumumuz pek olmayınca İstanbul'a taşınmayı düşündük. Eşime İstanbul'da özel bir okulda öğretmenlik görevi bulduk, ben de tayinimi istedim. Adalet Bakanlığı'nın İstanbul Beyoğlu Seçim Bürosu'ndaki görevimden kısa bir süre sonra istifa ettim. 1982'nin sonbaharında Anadolu Yayıncılık'ın *Yurt Ansiklopedisi*'nde işe başladım.

Yurt Ansiklopedisi

Yurt Ansiklopedisi'nde (soldan sağa) Tanju Gülseren, Mustafa Sönmez, ben ve Alpay Biber'le birlikteyiz (1982)

Ankara'dan arkadaşım iktisatçı Mustafa Sönmez, Anadolu Yayıncılık'ta çalışma yaşamı ve sosyal güvenlik konularıyla ilgili bir yazara ihtiyaç duyduklarını söyledi. Yayınevinin çıkardığı *Yurt Ansiklopedisi*'ne dışarıdan danışmanlık yapan ve o zaman doçent olan Burhan Şenatalar da *Politika* gazetesi döneminden tanıdığım bir arkadaşımdı. Bu ilişkiler sayesinde ansiklopedide işe başladım.

Anadolu Yayıncılık'ın sahibi Nazar Büyüm, sol eğilimli bir kişiydi. İşyeri, 12 Eylül'ün o ortamında bir "vaha" gibi sayılabilirdi. Çalışanların çoğu, 12 Eylül darbesinin mağdurları olan kişilerdi. Hem danışman hem de yazım kadrosu nitelikliydi. Kadrosunda Zafer Toprak, Vedat Günyol, Mehmet Başaran, Taha Parla, Şirin Tekeli, Yılmaz Öner gibi kişiler vardı. Ansiklopedi, bir anlamda bir akademi gibiydi.

Her hafta alfabetik sıraya göre illerin sosyo-ekonomik yapısını, kültürel, tarihsel, yönetsel ve doğal yapılarını inceleyen, araştıran fasiküller yayımlanıyordu. İller, ilçelerine kadar detaylı bir şekilde inceleniyor, araştırma yapacaklara önemli bir veri kaynağı da oluşturuyordu. Ansiklopedi fasikülleri çok ciddi satış rakamlarına ulaşılıyordu.

İşyerinde son derece demokratik bir ortam vardı. O koşullarda temsilci seçerek işverenle çalışma ilişkileri ve ücretler konusunda bir pazarlık yapmak söz konusuydu. Sadece *Yurt Ansiklopedisi* bölümünde 60'a yakın kişi çalışıyordu.

Çalışan arkadaşlarımız, DİSK'te uzun yıllar uzmanlık yapmış Alpay Biber ile beni temsilci olarak seçtiler. Nazar Büyüm'le ücret artışı, ikramiye, çalışma koşulları ile ilgili müzakere yapıp birtakım haklar elde ettik. Kuşkusuz burada Büyüm'ün olumlu tavrının etkisi de büyüktü.

Aydınlar Dilekçesi

Bu arada Mayıs 1984'te Aziz Nesin, Esin Afşar, Bahri Savcı, Hüsnü Göksel gibi yazar, sanatçı ve bilim insanlarının başını çektiği bir "Aydınlar Dilekçesi" kampanyası başladı. Bu dilekçede, demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlayan baskı ortamı eleştirildi, sağlıklı bir demokratik ortama geçişin koşullarının sağlanması, hukukun üstünlüğüne dayanan, özgürlükçü bir sürecin oluşması için birtakım talepler ileri sürülüyordu.

Ansiklopedide arkadaşlarla bu durumu tartıştık ve birçok arkadaşımız bu dilekçeyi imzaladı. Aziz Nesin ve arkadaşları da, 1260 aydının imzasını taşıyan bu dilekçeyi 12 Eylül yönetiminin başı ve zamanın Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e sundu. Haber, 19 Mayıs 1984 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde yer aldı. Benimle birlikte 1260 aydının ismi de tek tek gazetede belirtildi.

Kenan Evren, dilekçeyi hazırlayanları ve imzalayanları "vatan haini" olarak suçladı. Aydınlar Dilekçesi'ni imzalayanlar hakkında soruşturma açıldı. Biz de Selimiye Askeri Savcılığı'na ifade verdik. Hakkımızda bir dava açılmadı ancak dilekçeyi hazırlayanlar ve örgütleyenler adına Aziz Nesin ve arkadaşlarıyla ilgili bir dava süreci yürütüldü. Daha sonra onlar da beraat ettiler.

Öte yandan işyerinde yayına hazırladığımız *Yurt Ansiklopedisi*'nin belli bir süresi vardı, süre Temmuz 1984'te bitiyordu. O dönemde kendi içimizde bir gazete çıkardık, futbol maçlarıyla birlikte çeşitli etkinlikler, piknikler yaptık, geceler düzenledik, arkadaşlıklarımız, dostluklarımız gelişti. Türkiye'nin anti demokratik koşullarında kendi çapımızda mutluluk yaratan bir süreç yaşadık.

Sonuçta ansiklopedinin yayımı bitti, iş kıdem tazminatlarımızı almaya gelmişti. Kıdem tazminatlarının ödenmesinde

birtakım sorunlar çıkmıştı ama daha sonra halledildi. Bir şekilde tazminatlarımızı aldık. Temmuz 1984'ten itibaren yeniden iş aramaya koyulduk...

Balkonda İçki İçmek Yasak

Bu arada eşimin okulu nedeniyle Yeniköy'ün yukarı mahallelerinde sobalı bir eve taşınmıştık. Ev sobalıydı ama yüksek bir mahalde olması sebebiyle balkonundan İstanbul Boğazı görülüyordu. Boğaz manzarası çok güzeldi, köprü bir "inci gerdanlık" gibi gözüküyordu, böyle bir konum bizi etkilemişti.

Ev sahibimiz İsmail Amca, Karadenizli, mütedeyyin bir insandı. Kira kontratını imzalarken sözleşmeye "Balkonda içki içmek yasaktır, aksi takdirde evin tahliyesi gerekir" diye bir madde koydurmak istemişti. Ben de dedim ki, "İsmail Amca, biz öyle fazla içki içmeyiz. Ayrıca sözleşmeye böyle bir madde koymanın da hiçbir hukuki geçerliliği yoktur." Sonunda belli ölçüde ikna ederek öyle bir maddeyi sözleşmeye koydurmadık ama İsmail Amca yine de sözlü olarak uyarısını yapmıştı.

Ev sahibimiz bizim üst katımızda oturuyordu. Bir şekilde bizim balkonu görmesi mümkündü. Ben içki içerken biraz daha dikkatli davranıyordum, bir sergileme içinde değildim. Ancak bir seferinde kardeşim Olcay'ın balkonda içki içmesinin görülmesi üzerine İsmail Amcanın eşi, benim eşime bu durumdan söz etmişti, biz de misafir deyip meseleyi kapatmıştık. İşte 1984 yılında da böyle durumlarla karşılaşıyorduk...

***Hürriyet* ve Nükhet Duru**

Bir aya yakın bir süre iş baktıktan sonra; *Yurt Ansiklopedisi*'nden arkadaşım Ayşe Nur Erten, *Dünya* gazetesindeki işinden ayrılıyordu, bana çalışma teklifi etti. Nezih Demirkent'in Sahibi, Alp Orçun'un Genel Yayın Yönetmeni olduğu *Dünya* gazetesinin dergi grubunda iki, iki buçuk ay gibi kısa bir süre çalıştım.

Hürriyet gazetesi Yazı İşleri'nde çalışan arkadaşım Mehmet Komşu'nun teklifi üzerine 9 Ekim 1984 tarihinde *Hürriyet*'in Ekonomi Servisi'nde işe başladım. Mehmet Komşu, *Politika* gazetesinde iken İç Haberler Müdürü idi, o zamandan gelen bir arkadaşlığımız ve dostluğumuz vardı.

1983'te seçimler yapıldıktan sonra ülkenin siyasal yaşamı yavaş yavaş normalleşmeye başlamıştı. 1984'te de toplu sözleşme düzenine geçilecekti. Mehmet Komşu, bu konudaki uzmanlığı dikkate alarak beni *Hürriyet*'in Ekonomi Servisi'ne davet etmişti.

Hürriyet'te işe başladıktan sonra bazı arkadaşlar, hangi konularda haber yapamayacağıma ilişkin beni uyardılar. Dediler ki, "Nükhet Duru ile ilgili haber yapamazsın." Ben de dedim ki, "Nükhet Duru zaten benim konum değil, Magazin muhabiri değilim, Ekonomi muhabiriyim."

Sonra açıkladılar; Nükhet Duru ile ilgili haber yasağı şuradan kaynaklanıyormuş: Nükhet Duru'nun, o zamanki gazetenin sahibi Erol Simavi'nin sevgilisi olduğu söyleniyordu. Daha önce bir arkadaşımız Nükhet Duru'nun bir fotoğrafını çekmiş, bu fotoğraf *Hürriyet* gazetesinde yayımlanmış. Nükhet Hanım, fotoğrafında biraz sivilceli çıkmış, sivilceli çıkınca Erol Bey'e söylemiş, sonuçta o arkadaşımızı işten çıkarmışlar ve dolayısıyla Nükhet Duru'yla ilgili bu tarz haberlerin yapılamayacağı, ama onun dışında her türlü haberin yapılabileceği ifade edilmişti.

Hakikaten o dönemde *Hürriyet* gazetesi sahibinin başka işleri de vardı, tavukçuluk, turizm gibi işlerle uğraşıyordu. Biz Ekonomi Servisi'nde zaman zaman yumurta haberleri yapardık, bu yumurta haberleri fiyat açısından bazen Erol Bey'in şirketinin aleyhine de olabilirdi ama ona ses çıkarılmazdı.

Nitekim Erol Simavi, gazeteci Emin Çölaşan'la yaptığı bir söyleşide bu konuya da değinmişti. Bu röportaj, 7 Mayıs 1988 tarihli *Hürriyet* gazetesinde "Kırk Yılın Tecrübesiyle Erol Simavi Konuşuyor" başlığı ile yayımlanmıştı. Erol Simavi, tavukçuluk işiyle ilgili olarak şunları söylüyordu:[6]

> Türkiye'nin yumurta işinin yüzde 70-80'ine ben hâkimim. İhracat da yapıyoruz ve memlekete üç milyon dolar kadar döviz getiriyoruz... Bazen bir bakıyorum, bizim gazetenin Ekonomi sayfasında, "Yumurta 65 lira oldu, yumurtaya yine zam geldi" gibi haberler yayımlanıyor. Bunları yazan arkadaşlarımın hepsi de benim yumurta işinde olduğumu biliyorlar. Ama ben, bir gün de onlara, "Çocuklar ayıp değil mi? Bu yumurtanın sahibi ben değil miyim?" dememişimdir!

Görüldüğü şekliyle, o zamanki sansür ölçüsü, patronunun gazete dışı işleriyle ilgili değil, olsa olsa Erol Simavi örneğinde

6. İrem Barutçu, *Simavi Ailesi*, Destek Yayınları, İstanbul, 2012.

yaşandığı gibi kadın arkadaşıyla ilgiliydi. Nitekim, daha sonra *Milliyet*'te çalıştığım dönem, gazetenin sahibi Aydın Doğan'ın Petrol Ofisi AŞ'yi (POAŞ) satın alırken neler yaşandığını yeri geldiği zaman anlatacağım.

Diğer bir istisna, yani "sansür" konusu da şöyle başıma geldi. Fenerbahçe Başkanı Ali Şen'in İzmit'te Maga Deri diye bir fabrikası vardı. Ali Şen'in işten çıkarttığı işçilere kıdem tazminatının ödenmediğine ilişkin bize bir bilgi ulaştı. Araştırdık, doğru bir bilgiydi. Yazı İşleri toplantısına gitmeden önce Ekonomi gündemine koyduk. *Hürriyet*'in Spor Servisi'ndeki arkadaşlar gündemde bu haberi görünce, Ali Şen'in aleyhine bir haber yapılamaz diye bizi uyardılar. Ancak biz ısrarcı olduk, bu haberi kısa da olsa Ekonomi sayfasına koyduk.

"Çağdaş Kölelik" Haberi

Peki, bu canları kim yakıyor?

85'te 15 milyar kar eden Demiryolları memuruna komik ücret ödüyor

Çağdaş kölelik

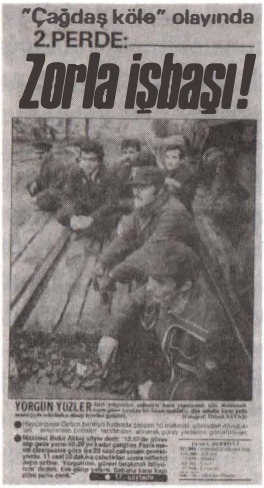
Demiryolları'nda makinist, ateşçi ve revizör olarak, memur statüsünde çalışan 15-20 bin kişi, her ay normal mesailerinin 2 katı kadar çalıştırıldıkları halde, tek maaş ve "aklı durduracak" bir fazla mesai ücreti alıyorlar

İşte bir örnek: Haydarpaşa İşletme Müdürlüğü'nde görevli bir makinist. Ocak 1986 maaş bordrosu: Normal çalışma 175 saat, maaş, tüm yan ödemeler dahil 83 bin 562 lira brüt. Fazla mesai 177 saat. Karşılığı 16 bin 8151 lira brüt.

15-20 bin memur, bu haksız ve adaletsiz uygulamayla karşı karşıya... Genel Müdürlük de bu haksızlığın düzeltilmesini istiyor, ama dinleyen kim?

13. sayfada

Demiryolcuların çalışma koşullarını konu eden "Çağdaş kölelik" haberi (29 Ocak 1986)

"Çağdaş köle" olayında
2.PERDE:
Zorla işbaşı!
YORGUN YÜZLER

Zorla işbaşı (30 Ocak 1986)

Adem Yavuz haber ödülü Hürriyet'in

ANKARA, (Hürriyet) – Şehit gazeteci Adem Yavuz adına, haber dalında tüm gazetecileri özendirme amacıyla düzenlenen ilk yarışmayı, Hürriyet Gazetesi'nden Atilla Özsever, "Çağdaş Kölelik" adlı haberiyle kazandı. "Barış" yılında ilk kez Adem Yavuz adına verilen 500 bin liralık ödülü kazanan "Çağdaş Kölelik" haberi, demiryolu işçilerinin güç yaşamını anlatıyordu.

Adem Yavuz haberi Hürriyet'in

O dönemde *Hürriyet* gazetesinin güçlü bir Yazı İşleri kadrosu vardı. Aileden gazeteci olan Çetin Emeç'in Genel Yayın Yönetmenliğinde Erol Türegün, Seçkin Türesay, Mehmet Türker, Ertuğ Karakullukçu, Mehmet Komşu gibi deneyimli gazeteciler, bu kadroyu oluşturuyordu. İstihbarat Servisi'nden Ekonomi'ye, Dış Haberler'den Spor Servisi'ne önemli birimlerde konusunda uzman olan kişiler istihdam ediliyordu.

12 Eylül sonrası YÖK'ün (Yüksek Öğretim Kurumu) uygulamalarını protesto ederek üniversiteden ayrılan Prof. Dr. Emre Kongar da, Erol Simavi'nin talebi üzerine *Hürriyet*'e gelmişti. Emre Hoca, sabah erkenden gazeteye gelerek tüm basında çıkan haberleri inceler, *Hürriyet*'te eksik-fazla olanlarla karşılaştırma yapar, analitik tarzda bir rapor hazırlayıp sabahki Yazı İşleri toplantısına yetiştirirdi.

Gazetenin Redaksiyon Servisi de güçlüydü. Konur Ertop, Adnan Özyalçıner, Sennur Sezer gibi tanınmış edebiyatçı ve şairler de bu kadrodaydı.

Kuşkusuz *Hürriyet* gazetesi, sonuç itibarıyla bir kitle gazetesiydi. Genelde mevcut düzenin savunuculuğunu yapmakla birlikte okur potansiyeli açısından işçi, memur, emekli, esnaf gibi dar gelirli kesimlerin haberlerine de yer veriyordu.

Ben de hem dünya görüşüm açısından, hem de gazetenin bu yaklaşımını dikkate alarak çalışanların sorunlarıyla ilgili haberler yapmaya başladım. *Hürriyet*, haber politikası olarak insan malzemesini öne alan, somut sorunlara değinen haberleri daha çok önemsiyordu.

O dönemde demiryolu çalışanları, makinistler güç koşullarda çalışıyor, çok düşük ücret alıyorlardı. Bağlı oldukları kamu işvereni, yani TCDD (Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları) yüksek kâr elde etmesine rağmen çalışanlarına komik düzeyde ücret ödüyordu.

DEMARD (Demiryolları, Makinist, Ateşçi ve Revizörler Derneği) Başkanı Hakkı Koçak ve bir grup makinist, beni gazetede ziyaret edip sorunlarını aktardılar. Günde 8 saatten fazla çalıştırılıp yorgun düştüklerini, kaza yapma risklerinin arttığını, sembolik fazla mesai ücretlerine çok tepkili olduklarını anlattılar. Haberlerinin çıkması halinde ertesi gün iş bırakacaklarını belirttiler.

29 Ocak 1986 günlü *Hürriyet* gazetesinde "Çağdaş kölelik" başlığı ile birinci sayfadan demiryolu çalışanlarının haberi çıktı. O gün Haydarpaşa Garı'nda bir grup makinist, normal çalışma süresini tamamladıktan sonra işi bıraktı. Ancak sabaha karşı polis tarafından evlerinden alınıp işyerine getirildi. Gara gidip makinistlerle röportaj yaptım.

Ertesi gün, yani 30 Ocak 1986 günü yine *Hürriyet*'in birinci sayfasında "Çağdaş köle olayında 2. Perde: Zorla işbaşı!" başlığı ile bir haber daha yayımlandı. Haberin spotunda makinist Bekir Aktaş'ın şu sözleri yer alıyordu:

> 12.50'de görev alıp gece yarısı 00.20'ye kadar çalıştım. Fazla mesai çizelgesine göre ise 23 saat çalışmam gerekiyordu. 11 saat 30 dakika çalıştıktan sonra nöbetçi depo şefine yorgun olduğumu söyleyip eve gittim ve yattım. Sabaha karşı kapı zilini polis çaldı.

Takip eden gün, yani 31 Ocak 1986 günlü gazetenin yine birinci sayfasında "Çağdaş köleler bakanlığa başvurdu" başlığı ile haberi devam ettirdim. Makinistler, dernekleri kanalı ile başta fazla mesai olmak üzere tüm sorunlarının çözülmesini istiyorlardı.

İlerleyen günlerde Ulaştırma Bakanı ANAP'lı Veysel Atasoy'un İstanbul'a bir ziyareti sırasında konuyu kendisine

hatırlatıp görüşünü sordum. Bakan Atasoy, soruna el koyduklarını ve makinistlere daha fazla ücret vermeyi düşündüklerini söyledi. Bununu üzerine *Hürriyet*'in arka sayfasında "Çağdaş köleliğe çözüm arayışı" başlığı ile haber yer aldı.

ANKA ajansı, kendi bünyesinde çalışan ve Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit edilen gazeteci Adem Yavuz anısına bir haber ödülü koydu. Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent, Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Başkanı Oktay Kurtböke, *Milliyet* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Altan Öymen, *Cumhuriyet* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hasan Cemal, gazeteciler Teoman Erel ve Uluç Gürkan ile ANKA ajansı sahibi Müşerref Hekimoğlu'dan oluşan seçici kurul, birincilik ödülünü "Çağdaş kölelik" haberine verdi.

Daha önce de belirttiğim gibi yazar, televizyoncu Mahmut Tali Öngören, Adem Yavuz'un TRT'den güvenlik soruşturması olumsuz geldiği gerekçesiyle çıkarıldığını yazmıştı. Bir tesadüf eseri yine TRT'den güvenlik soruşturması olumsuz gelip işine son verilen bir kişi olarak Adem Yavuz haber ödülünü kazanmıştım...

Bakan Kalemli'nin Şikâyeti

Turgut Özal'ın Başbakan olduğu hükümette Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yapan Mustafa Kalemli, 1986 yılında milletvekilleri ve memurların emekliliği ile ilgili bir yasal düzenlemeyi Meclis'e sevk etmişti. Bu yasal düzenlemeye, memurların daha geç emekli olmasına sebebiyet veren ve memurları birtakım sosyal yardımlardan yoksun bırakan maddeler de eklenmişti. Ancak yasa tasarısında kelime oyunlarıyla bu hak kayıpları pek fark edilmiyordu, kamufle edilmişti.

Bu yasa tasarısı TBMM Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nda görüşülürken ben de Meclis'teydim. Komisyonda görevli muhalefet milletvekillerinden Halkçı Parti (HP) İstanbul Milletvekili Tülay Öney'e bir not ileterek kendisiyle dışarıda görüşmek istedim. Tülay Öney'le Meclis koridorunda görüşüp, memurlara hak kaybı getirecek bu "tuzağı" anlattım.

HP Milletvekili Öney, komisyonda bu konuyu gündeme getirdi, muhalefetin itirazları başladı, durum açığa çıkınca Bakan Mustafa Kalemli, komisyon çalışmalarına ara verilmesini istedi. Kalemli, benim Öney'le görüştüğümü ve bilgilendirdiğimi anla-

yınca gazetecilerin komisyon çalışmalarını etkileyemeyeceğini sert bir dille ifade etti.

Aynı akşam, gazetemizin yazarlarından Yavuz Gökmen benimle temas kurdu. Yavuz Gökmen, 12 Mart döneminde THKP-C davasından birlikte yargılandığımız bir arkadaşımdı. Yavuz, bana dedi ki, "Ya, Bakan Kalemli sana çok kızmış. Seni patronumuz Erol Simavi'ye şikâyet edecekmiş. Ben de, 'iyi bir gazeteci arkadaştır, kendisini ikaz ederim' dedim. Pek böyle işlere karışma, sonra güç durumda kalırsın."

Çalışma Bakanı Kalemli'nin beni Erol Simavi'ye şikâyet edip etmediğini bilmiyorum ama bana herhangi bir yansıması olmadı. Yasa tasarısında gizlenen memurların bu hak kaybı açığa çıkınca biraz törpülendi.

"Çiş" Haberi

Şükrü Akman kara kara düşünüyor...

Çiş meselesi işsizlik getirdi

● "Tuvalete fazla çıktığı" gerekçesiyle peş peşe ihtar alan Şükrü Akman, bu "sorun"a işverenle sendikal anlaşmazlık da eklenince, 27 arkadaşıyla işten çıkarıldı. ● 15. sayfada

Çiş meselesi işsizlik getirdi (7 Ocak 1986)

Yine 1986 yılının Ocak ayında Taksim Sıraselviler'deki CHP İstanbul İl Örgütü'nde çalışanların sorunlarıyla ilgili bir toplantı vardı. Toplantıda işçi haklarından, ücretlerin düşmesinden,

sözleşmeli personel uygulamasından söz edilirken, açıklamanın bir yerinde küçük bir olaya da biraz değinilip geçildi.

Açıklamada çok kısa yer alan olay şöyleydi: Bir tekstil fabrikasında çalışan bir işçi, günde en az iki üç kez tuvalete gittiği için işten çıkarılmıştı. Aslında bu, en temel insan haklarına aykırı bir durumdu. Zaten daha sonra işçinin de hastalığı nedeniyle fazla tuvalet ihtiyacı olduğunu öğrenmiştik.

Bizim gazetenin foto muhabiri Kani Atmaca, bu işçinin toplantıda olduğunu fark etmişti. Bana, "Atilla, bu işçiyi kimseye fark ettirmeden alıp evine götürelim, küçük tuvaletini yaparken arkadan resmini çekelim, birinci sayfadan kullanırlar" demişti. Toplantı sürdüğü halde o işçiyi alıp götürmeye çalıştık. Bazı gazetelerin muhabirleri durumu fark etti ve peşimizden gelmeye başladı.

İşçiyi bizim arabaya attık ve süratle yola koyulduk, diğer gazetelerin arabaları da bizi takip etmeye başladı, bizim şoförler bu işlerde usta oldukları için izimizi kaybettirdik. Şükrü Akman isimli işçinin Zeytinburnu'ndaki evine geldik, tuvalet yaparken arkadan resmini çektik.

Yaptığım haber, foto muhabiri arkadaşımın dediği gibi 7 Ocak 1986 tarihli gazetenin birinci sayfasında resimli olarak kullanıldı. Başlığı da şöyleydi: "Çiş meselesi işsizlik getirdi"...

Emeç - Özkök Çekişmesi

Gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni olan Çetin Emeç, haberleri iyi değerlendiren, görsel malzemeye önem veren, biraz da sansasyonel bakışa sahip bir gazeteciydi. Yönetici olarak da otoriter bir tavrı vardı.

Gazetenin sahibi Erol Simavi, iletişim alanında akademisyen olan Ertuğrul Özkök'ü de gazeteye çağırmıştı. Ertuğrul Özkök, gazetenin Ankara Büro Şefliğini ve Moskova Temsilciliğini yaptıktan sonra İstanbul'da Genel Koordinatör olarak görevlendirilmişti. Erol Simavi, belki de bir anlamda Çetin Emeç'i kontrol etmek amacıyla ileride onun yerine geçebilecek kişi olarak Ertuğrul Özkök'ü hazırlıyordu.

Başbakan Özal, o dönemde özel şirketlere ticari faaliyetlerinde gümrük muafiyeti ve teşvik sağlamak amacıyla Serbest Bölgeler Kanunu'nu çıkarmıştı. İlk serbest bölgeler de Mersin ve Antalya'da kurulacaktı.

Ertuğrul Özkök, akademik bir formasyonum da olduğu için o bölgelerde araştırma yapmak üzere beni görevlendirdi. Mersin ve Antalya'da bir hafta süreyle araştırma yaptık. Aslında serbest bölgelerde çalışanları koruyan iş mevzuatı sınırlı bir biçimde uygulanacaktı, kanuna göre grev yasağı vardı. Bu konuları da düşünüp kapsamlı bir dizi hazırlamıştım.

Yazı İşleri'nde Çetin Emeç ve Ertuğrul Özkök'ün önünde bir sunum yaptım, foto muhabiri arkadaşım Hayrettin Karateke'nin çektiği resimleri gösterdik. İşin doğrusu, haberlerin birinci sayfada değerlendirileceğini düşünüyordum.

Çetin Emeç, "Gazetede değerlendirmeye gerek yok, *Hürriyet Pazar*'da kullanılsın" dedi. Yani bizim büyük bir emekle hazırladığımız haber, gazetenin ilavesinde, pek de önemli sayılmayacak bir pozisyonda kullanılacaktı. Ertuğrul Özkök'ün bu duruma biraz bozulduğunu hatırlıyorum. Emeç, kendi habercilik anlayışı açısından bizim yaptığımız işi beğenmemiş, iyi bulmamış olabilir; ancak Özkök'ün önerisi olduğu için de bir tavır koyduğunu düşünüyordum. Diğer zamanlarda da aralarında gizli bir rekabet olduğu seziliyordu.

Bu arada Ekonomi Servisi'nin başına Necati Doğru getirilmişti. Necati Doğru, çalışkan, iyi haber kokusu alan, biraz da habere heyecan katmaya önem veren bir gazeteciydi. Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK), 40. yılını tamamlıyordu. Necati, benden "SSK, 40 yılda emekli oldu" başlığı ile bir haber hazırlamamı istedi.

Ben de kendisine, "Başbakan Özal, 'SSK zaten battı, batıyor' propagandası yaparak bu kurumu zaman içinde tasfiye etmek, sosyal güvenlik ve sağlığı özelleştirmek istiyor. Bu başlıkla bir haber yaparsak Özal'ın ve ANAP'ın işine gelir" dedim.

Necati Doğru, "Haberi okutmak için başlığın çarpıcı olması lazım. Sen haberin içini istediğin gibi doldur" dedi. Ben de haber başlığı ile içeriğinin uygun olması gerektiğini belirtip böyle bir haber yapmayacağımı söyledim. Biraz daha tartıştık, sonuçta ben haberi yapmayınca, Necati, Ankara Büro'ya istediği şekilde bir haber sipariş etti. Takip eden günlerde Ekonomi sayfasında haberlerim çıkmayınca ben de gazetenin İstihbarat Servisi'ne geçtim.

Ekonomi Servisi'ndeki arkadaşlarla iyi ilişkilerimiz sürdü. O dönemde Ekonomi Servisi'nde Necati Doğru dışında, daha sonra CHP Milletvekili olup hapis yatacak olan Enis Berberoğlu, ileride gazetenin Genel Yayın Yönetmenliğini yapacak olan

Vahap Munyar, NTV'de tanınmış bir televizyoncu olacak olan Celal Pir ve tüketicilerin haklarını koruyan Erkan Çelebi vardı.

Necati Doğru, uzun yıllar sonra bir dost meclisinde gazeteci arkadaşlara hitaben, "Atilla istemediği bir haberi yapmaz" demişti...

Hürriyet'in Sendika Temsilcisi

Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS), *Hürriyet* gazetesinde örgütlüydü, toplu sözleşme yapıyordu. Sendika, beni 22 Mayıs 1986 tarihinde gazetenin Sendika Temsilciliğine atadı. Arkadaşların sorunlarıyla daha yakından ilgilenmeye başladım. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu'nda da görev aldım.

O dönemde Yazı İşleri'nin tüm kadrosu da sendikalıydı. Gazete yönetimi, diğer sendikaların haberlerine, yaptıkları sözleşmelere de yer veriyordu. Çünkü o sözleşmeler, orada alınan haklar TGS'nin de sözleşmesini etkileyecekti, gazetenin tüm çalışanları elde edilen haklardan yararlanacaklardı.

Çalışanların sorunları, emeklilerin durumu, gazetemizde zaman zaman birinci sayfada manşetlik haber oluyordu. 300 bin kamu işçisiyle ilgili yaptığım haber, birinci sayfanın manşetinde "Toplu sözleşme masasında dikta" başlığı ile verildi. "500 bin işçi emeklisinin derdi", "Önce iş güvencesi", "SSK kredisi kaldırıldı", "İşçinin 100 lirası 50 lira oldu", "Emeklilikte hak kaybı önlenmedi", "Şimdi sıra kıdem tazminatında", "Adaletsiz maaş", "Öğretmene çok cimriyiz" başlıklı haberlerim hep birinci sayfada değerlendirildi.

300 bin kamu işçisi umutsuzluk içinde

Toplusözleşme masasında dikta

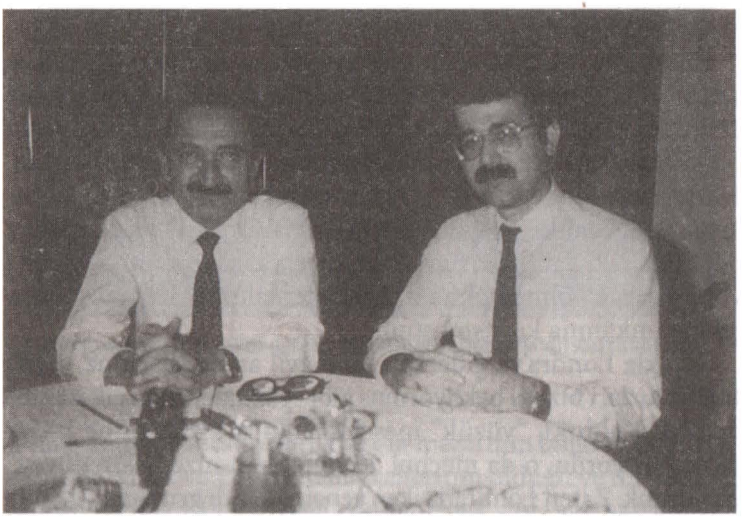
Atilla ÖZSEVER

Kamu kesimindeki toplu sözleşme haberi (8 Mayıs 1986)

Çalışanları ve emeklileri ilgilendiren bu tür haberler, ister istemez okurların yoğun ilgisine neden oluyordu. Çok sayıda okur mektup göndererek, hem sorunları gündeme geldiği için teşekkür ediyor, hem de diğer sorunları ile ilgili daha fazla haber yapılmasını istiyordu.

Özellikle demiryolcuların çalışma koşullarını içeren "Çağdaş Kölelik" haberi, makinistinden istasyon şefine, ateşçisinden bilet kesen memuruna kadar birçok çalışanın telefonla, mektupla ilgi göstermesini sağladı. Bu habere ödül verilmesi de, "demiryolcuların haykırışının bir haklılığı" olarak değerlendirildi. Bu haber ayrıca, Petrol-İş Sendikası'nın dergisinde de "Demiryollarında Çağdaş Kölelik" başlığı ile kullanıldı.

Bu arada memurların 12 Eylül dönemindeki Ulusu Hükümeti zamanında emeklilik yönünden hak kaybına uğraması ve bu yöndeki "Memurun kaybı işçiden de fazla" başlıklı haberimiz yoğun ilgi gördü. Çok sayıda kamu çalışanı, bu mağduriyetlerini dile getiren mektuplar yazdı.

Bülent Ecevit'le yasaklı döneminde yaptığım bir görüşme (1987)

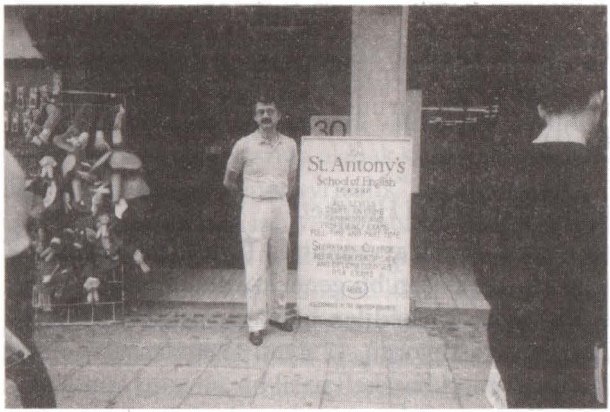

DYP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk (soldan ikinci), arkadaşlarıyla birlikte Hürriyet'i ziyaret ederken... (1987)

Marx'ın Mezarını Ziyaret

Gazetedeki çalışmalarımız dikkate alınarak *Hürriyet*'ten 20'ye yakın arkadaşla birlikte İngiltere'ye iki aylık (Haziran-Temmuz 1986) bir yabancı dil kursuna gönderildik. Önceden yurtdışına bir çıkış yasağım olup olmadığına dair bir araştırma yaptım. Havalimanı kayıtlarında "yasaklı" olduğum görünüyordu. Sıkıyönetim mahkemesinden, dolayısıyla Emniyet'ten, 12 Mart dönemindeki davaların tüm sonuçlarıyla af kapsamına girdiğine ve "sakıncalı" olmadığıma dair bir yazı alıp ilk kez yurtdışına çıkma imkânına kavuşmuştum.

Uçakla Londra'ya giderken kimi evli arkadaşlarımız, sanki İngiliz kızları bizleri bekliyormuş gibi "yüzüklerimizi çıkaralım" dediler. Kaldı ki, "yüzük" meselesi İngiliz kızlarını ne kadar ilgilendiriyordu, o da meçhul. Kendi kendimize "gelin güvey" oluyorduk. Zaten Londra'da iken genelde kendi grubumuz içinde arkadaşlığımızı geliştirdik (!).

Londra'daki dil kursu (Haziran-Temmuz 1986)

Hürriyet'ten 20'ye yakın gazeteciyle birlikte Londra'da dil kursundaydık.

Bu arada Londra'da Karl Marx'ın mezarının bulunduğu bölgeye gittik. Marx ve Engels'in heykellerinin olduğu ve filozofların dünyayı açıklamak için değil, değiştirmek için çaba harcamaları gerektiğini anlatan veciz sözleri de heykellerinin alt bölümünde yazılı olarak duruyordu.

Bir parkın içinde yer alan bu mezarı ziyaretimiz sırasında girişimiz gayet kolaydı. Daha sonra öğreniyorum ki, ziyaretlerin çoğalması üzerine İngiliz resmi makamları ya da belediyesi,

buraya girişleri paralı hale getirmiş. Yani "Marx'ın sırtından" para kazanıyorlar. İnsanın bir "meta" olarak kullanılmasına karşı çıkan ve ideolojisiyle dünyadaki birçok devrime rehber olan bu devrimci filozof, bu durumu bilseydi herhalde mezarında ters dönerdi (!).

Darbe Sonrası İşçi Hareketi

1986 yılının Aralık ayı sonunda Türk-İş'in 14. Genel Kurulu toplanacaktı. Türk-İş'in bu genel kurulu, demokrasi, sendikasiyaset ilişkisi ve kaybedilen haklar açısından önemli bir tarihsel döneme rastlıyordu. 12 Eylül 1980 darbesi sonrası Türk sendikacılığı ve işçi hareketi nasıl bir oluşum içindeydi, darbe yasaları işçilerin örgütlenmesini nasıl etkiliyordu?

Bu ve benzeri sorulara yanıt bulabilmek için Türk-İş Genel Kurulu öncesinde bir yazı dizisi hazırlamayı teklif ettim. Sonuçta, "Türk Sendikacılığı nereden nereye.." başlıklı üç gün süren bir yazı dizisi hazırladım. Yazı dizisi, 19-21 Aralık 1986 tarihlerinde gazetenin Ekonomi sayfasında yer aldı. Bu dizide, 1946'dan 1986'ya kadar uzanan 40 yıllık dönemde sendikal hareketin geçirdiği aşamaları, darbeleri, hak kayıplarını ve yeni dönemde işçi hareketini bekleyen sorunları gündeme getirmeye çalıştım.

Yazı dizisi ile ilgili olarak Türk sendikacılık hareketinde önemli görevler yapan Halil Tunç, İsmail İnan, Şevket Yılmaz gibi Genel Başkanlarla görüştüm. DİSK eski Genel Sekreteri Kemal Sülker ile birlikte sendikacı ve CHP'li eski Çalışma Bakanı Bahir Ersoy, AP'li eski Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk ve yine eski Çalışma Bakanlarından bilim insanı Prof. Dr. Cahit Talas da görüşlerini aldığım kişiler oldu. Prof. Dr. Alpaslan Işıklı ve Prof. Dr. Emre Kongar da bu yazı dizisinde görüşlerini ortaya koydular.

Daha sonra 22-28 Aralık 1986 tarihlerine Ankara'da yapılan Türk-İş Genel Kurulu'nu izleyerek kongreden de sıcak haberler geçtik. *Hürriyet* gazetesi de bu kongreye gereken ilgiyi gösterdi, özellikle seçim yarışına daha fazla önem verdi. Seçimlere üç listeyle girildi, merkez sağ eğilimli Şevket Yılmaz, 152 oyla yeniden Türk-İş Genel Başkanlığına seçilirken, sosyal demokrat aday Cevdet Selvi 140 oy, milliyetçi eğilimli aday Mustafa Özbek ise 104 oy aldı.

ANAP'lı Bakandan "Rüşvet"

Özal ve ANAP iktidarı, 1987 yılında da süper emeklilikle ilgili bir yasa tasarısı hazırladı. Yasa, sadece üst göstergeden emekli aylığı alanların belli bir miktar para yatırmaları halinde daha yüksek emekli maaşı almalarına olanak sağlıyordu. Böylece işçi emeklileri arasında bir "süper ayrıcalık" yaratılıyordu.

Bu yasa, aynı zamanda işçi ve memur emeklileri arasındaki maaş eşitsizliğini daha da artıracağı gibi, emekli olacakların kıdem tazminatı yönünden de önemli kayıplarına yol açıyordu.

Konuyla ilgili haberim, *Hürriyet*'in 25 Haziran 1987 tarihli gazetesinde "Süper Adaletsizlik" başlığı ile manşetten verildi. Takip edilen günlerde de, yine birinci sayfadan "Süper mağdurlar", "Süper emeklilikte hukuk gafı" başlıklı haberlerle sürdü. Bu konu, 3 milyona yakın kişiyi ilgilendiriyordu.

Okurdan büyük destek geliyordu, çalışanları savunduğumuz için telefonlarımız susmuyordu. Günde 30'a yakın kişinin telefonlarını cevaplıyordum. Bir ara dediler ki, "Seni Ankara'dan bakanlıktan arıyorlar." Telefonun öbür ucunda Özal Hükümeti'nin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu vardı.

Bakan Taşçıoğlu, "Sen kimsin, bu bilgileri nerden biliyorsun, DİSK'ten danışmanların mı var?" diye sormaya başladı. Ben de "Efendim, daha önce sendikada çalıştım, Ankara SBF'de de Çalışma Ekonomisi alanında doktora yaptım, uzmanlık alanına giriyor" dedim.

Bakan, bu sözlerim üzerine, "Gel seni müşavirim yapayım" dedi. Ben de, "Sağ olun Sayın Bakan, ben daha önce Ecevit döneminde, 1978'de Bakanlık Müşavirliği görevinde bulundum" diye yanıt verdim. Taşçıoğlu'nun "rüşvet" kokan teklifini kibarca reddetmiştim.

Çetin Emeç'le Görüşme

Hürriyet gazetesinde birinci sayfada ve arka sayfada çıkan önemli haberlere özel ödül verilirdi. Muhabirleri teşvik amacı taşıyan bu ödül sistemi, gazetenin yöneticilerinden oluşan bir jüri değerlendirmesi sonucunda olurdu.

Bir gelenek haline gelen bu ödül sistemi, son zamanlarda amacından sapar bir noktaya gelmişti. Yazı İşleri'ndeki kimi yöneticiler, tanıdıkları muhabirleri gözeterek bu muhabirlere

hak etmedikleri halde ödül veriyorlardı. Bu durum, gazete çalışanları arasında da huzursuzluk yaratıyordu.

"Süper emeklilik"te 3 büyük açık
SÜPER ADALETSİZLİK
Asgari ücret "güdük" çıktı
50 bin bile değil
Hemen başvuru yapmazsam ne olur?

Hürriyet'te işten çıkarılmama neden olan süper emeklilik haberi
(25 Haziran 1987)

Süper emeklilikle ilgili haberlerim üzerine bana da bir ödül takdir edildi. Aslında ücret yönünden fazla da bir değer taşımıyordu. Süper emeklilik haberlerinin çıktığı bir cumartesi günü izinli olduğum halde gazeteye gelip haber yapmıştım. Hatta Çalışma Bakanı Taşçıoğlu'nun bir gerçekdışı beyanını fark edip doğru bilgiyi habere yansıtmıştım. Kendiliğimden gelip çalıştığım fakat almadığım cumartesi günkü fazla mesai ücretim de takdir edilen ödül kadardı.

Aşağı yukarı bu bilgileri içeren ve nitelikli emeğe gereken önemin verilmediğini belirten bir dilekçeyi jüri başkanı olan Genel Yayın Yönetmenimiz Çetin Emeç'e iletmek üzere Sekreterliğine verdim. Ödülü kabul etmediğimi dilekçemde belirttim.[7]

Çetin Emeç'in danışmanı olan, *Cumhuriyet* gazetesi eski Genel Yayın Yönetmeni ve TGS Başkanı Oktay Kurtböke, dilekçeyi görünce bana telefon etti. Dedi ki, "Atilla, herhalde eski cuntacı günlerini hatırladın. Muhtıra yazar gibi dilekçe vermişsin. O dilekçeyi geri al." Ben de, "Oktay Ağabey, ben sadece ödülümü kabul etmiyorum, doğal hakkım, dilekçeyi geri almam" diye yanıt verdim.

Bu durumu öğrenen Ekonomi Servisi'ndeki arkadaşlarım bana dediler ki: "Çetin Bey sinirli bir insan, öfkelenebilir. Sen

7. Ek-7: Ödülü kabul etmediğim dilekçe.

kendisi ile görüşmeden önce gidelim, bir iki duble bir şeyler içelim." Vahap Munyar, Celal Pir ve Erkan Çelebi ile birlikte Cağaloğlu'ndaki bir otelin barına gittik.

Arkadaşlar, "Çetin Emeç sinirlense bile sen ılımlı davran" diyerek beni uyardılar. Pek fazla bir şey yemeden iki duble cin tonik içtim, biraz çakırkeyif oldum. Emeç'in sekreterinin verdiği randevu saatine uygun olarak cuma akşamı (3 Temmuz 1987) saat 19.00'da makamına çıktım.

Babıali'nin Orgeneraliyim

Çetin Emeç, beni normal bir üslupla karşıladı. Haberlerimi beğendiğini fakat bu dilekçe işinin nereden çıktığını sordu. Ben de kendisine, ödül sisteminin iyice bozulduğunu, Yazı İşleri'ndeki kimi yöneticilerin kendi arkadaşlarını kayırdığını ifade ettim. Emeç, bir anlamda bana hak verdi, ancak dilekçeyi geri almamı istedi.

Ben de ücretimi ya da yasal bir hakkımı geri çevirmediğimi, sadece özel bir ödülü almak istemediğimi söyledim. Yoğun stres içinde haber yaptığımı, aynı zamanda çok sayıda okurun telefonuna cevap verdiğimi, izinli olduğum günde sorumluluk duygusuyla çalıştığımı ama bunun karşılığında nitelikli emeğe gereken saygının gösterilmediğini ifade ettim.

Çetin Emeç sinirlenmeye başladı ve "Senin hakkında MİT raporu olmasına rağmen biz seni burada çalıştırıyoruz, bunun değerini bil" dedi. O anda ben de gerildim ve "Çetin Bey, o MİT raporunda benim Ziverbey Köşkü'nde işkence gördüğüm de yazıyor mu, siyasi nedenlerle hapis yattım, hırsızlık uğursuzluk yapmadım, yüz kızartıcı bir suçum yok" şeklinde sözler söyledim.

Biraz da içkinin rahatlatıcı etkisiyle, gazeteci mesleğinin diğer mesleklere benzemediğini, yöneticiler ve çalışanlar arasında daha demokratik ilişkiler olması gerektiğini hatırlattım, hatta "Demokrasi ailede başlar, okulda geliştirilir, işyerinde sürer" dedim.

Bu sözlerim üzerine Çetin Emeç masaya vurarak, "Sen üsteğmensen ben de Babıali'nin orgeneraliyim. İşte seni karşımıza alıp konuşuyoruz, daha ne diyorsun, dilekçeni derhal geri al" dedi.

Ben de, bu kez daha nazik ifadelerle dilekçeyi geri almayacağımı söyledim, aramızdaki gerginlik azalır gibi oldu. Ardından

odasından ayrılmak için kalktım. Ben kapıdan çıkarken, Çetin Emeç, "Beni bağışla" dedi; ben de "Siz beni bağışlayın efendim" dedim.

Hürriyet'te İşe Son

Aslında bu "bağışlama" sözcüğü, Çetin Emeç'in beni uyardığı fakat ben dilekçemi geri almayınca işten çıkarmak zorunda kalacağı anlamına geliyormuş. Hafta tatili geçtikten sonra 6 Temmuz 1987 Pazartesi günü bana sarı bir zarf getirdiler. Zarfın içindeki kâğıtta şunlar yazılıydı:

> Aramızdaki iş akdinin, iş disiplinine ve çalışma düzenimize uymamanız nedeniyle 6.7.1987 tarihi itibarıyla feshi zorunluluğu doğmuştur. İhbar sürenizce çalıştırılmayacağınızı bildirir, kanuni haklarınızı almak üzere muhasebe müdürlüğüne müracaatınız gereğini rica ederiz.

İş akdimin feshi ile ilgili belgenin altında Murahhas Üye ve Genel Koordinatör olarak Çetin Emeç ile Başkan Vekili ve Genel Müdür olarak Özcan Ertuna'nın imzaları vardı.

Ben de "TGS İşyeri Sendika Temsilcisi olmam nedeniyle tüm yasal haklarım saklı kalmak kaydıyla tebellüğ" ettiğimi belirttim.

Sanırım *Hürriyet*'in tarihinde böyle bir olay ilk defa oluyordu; Çetin Emeç beni işten çıkarmak istemiyordu ama başkalarına emsal olur, "kötü örnek" teşkil eder gerekçesiyle işime son vermiş olabilirdi.

Nitekim, dört yıl sonra *Hürriyet*'e tekrar dönmem söz konusu olduğunda Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, "Ben seninle çalışmak isterim ama sen zamanında *Hürriyet*'e bir itiraz dilekçesi vermişsin ve işten çıkarılmışsın. Bu durum gazetenin kayıtlarında duruyor, o nedenle seni geri almak mümkün değil" demişti.

Hürriyet'te "Pazartesi" başlığı ile haftada bir köşe yazısı yazan Çetin Emeç, benim işten çıkarılışımdan 21 gün sonra (27 Temmuz 1987'de) kendi köşesinde, "Susan Türkiye" başlıklı bir yazı yazmıştı. Yazısında çeşitli kesimlerden örnekler verdikten sonra konuyu işçiye getirmişti. Emeç, köşesinde şunları yazıyordu:

> Siz işçi misiniz? Aman ha; çizilen rotadan ayrılmayacaksınız. Verilenin ötesinde, haddini bilmez isteklerde bulunmayacaksınız... hak pazarlığı, direniş gibi kavramları aklınızın en tozlu köşelerinden bile

silip atacaksınız. Önerim: Tezgâhınızın üzerine kuzu kuzu boynunuzu yatırıp olanla yetinme faziletini kuşanacaksınız. Zinhar sipsivri bir çığırtkanlıkla horozlaşmaya kalkmayacaksınız.

Emeç, bu sözleri ironik bir dille ifade edip aslında eleştiri yaptığını daha sonraki satırlarında şöyle ifade ediyordu:

Hangi yüzle demokrasi diyecek; yakana iliştirdiğin yeni rozete, ne cüret 'çağdaş insan' yazdıracaksın?..

Böyle diyordu Çetin Emeç. Peki bir işçi olarak benim itirazım ne anlama geliyordu o zaman? Emeç, işçinin yapılan bir haksızlığa itiraz etmesini bir yazar olarak meşru görüyor, savunuyor ama kendisi yönetici konumunda iken yapılan itirazı pek kabullenmek istemiyor. Ne diyelim, konum meselesi, yazar olarak başka, işveren vekili, yönetici olarak başka...

Çetin Emeç, daha sonra 7 Mart 1990 tarihinde ne yazık ki bir suikasta kurban giderek hayatını kaybedecekti.

Hürriyet'ten ayrıldığım süreçte basın camiasında yeni gazete hazırlıkları vardı. İşsiz kalan ya da iş değiştirmek isteyen gazeteciler açısından o dönemde bu tür iş olanakları söz konusuydu. Yeni iş olanakları, çeşitli risklere karşı belli bir güvence oluşturuyordu.

Gelişim Yayınları'nın sahibi Ercan Arıklı ile *Sabah* gazetesinin sahibi Dinç Bilgin, ortak olarak *Söz* isimli bir gazete çıkarmak istiyorlardı. Ercan Arıklı ile *Politika* gazetesinden bir tanışıklığımız vardı, görüştüm ve *Söz*'de çalışmaya başladım.

Kısa Süren *Söz* Macerası

Söz gazetesi, iddialı bir çıkış içindeydi. Ercan Arıklı ve Dinç Bilgin'in ortaklığında *Sabah* gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Zafer Mutlu, Gelişim Grubu'ndan ve daha önce *Politika* gazetesinde birlikte çalıştığımız Adil Özkol da yeni çıkan gazetenin yönetiminde söz sahibiydi.

Genel Yayın Koordinatörü Umur Talu'nun yanı sıra Mehmet Yaşin, Ergun Babahan, Vahap Munyar, Reha Öz, Deniz Som gibi isim yapmış gazeteciler de Yazı İşleri kadrosunu oluşturuyordu. Mustafa Sönmez, Ekonomi Servisi'nin başındaydı; Duygu Asena, Ayşenur Arslan, Seda Kaya Güler, İpek Çalışlar gibi kadın arkadaşlarımız da sayfa hazırlıyorlardı.

Ben de özel haber yapan serbest muhabirler grubundaydım. Ağustos 1987 başında gazeteye geldim ve *Söz*'ün ilk sayısı 8 Kasım 1987 tarihinde çıktı. Gazetenin ilk sayısındaki manşet haber, 12 Eylül 1980 darbesini gerçekleştirenlerden zamanın Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya ile ilgiliydi: "Amerika'nın yararlandığı Türk yetkililer!"

Manşetin altındaki ikinci haber ise, "TÜSİAD Başkanı Ömer Dinçkök eşinden boşanıyor" haberiydi. Bir anlamda gazetenin magazin haberlerine de ağırlık verdiği, daha ilk sayısından ortaya konuyordu. Bu değişiklikte Zafer Mutlu ve *Sabah* ekibinin etkili olduğu belliydi. Umur Talu ve ekibi ise bu durumdan rahatsız oldular. Daha ilk günden yönetimde böyle bir "çatlak" oluşuyordu.

Ben, ağırlıklı olarak çalışma yaşamı ve sosyal güvenlik konularıyla ilgili haberler yaptım. O dönemde KİT çalışanlarının "sözleşmeli personel" statüsüne geçirilmesi gündemdeydi. Sözleşmeli personel, çeşitli sendikal ve sosyal haklardan yararlanamıyordu. Bu konuya ağırlık verdim, sözleşmeli personelle ilgili haberlerin yanı sıra başka haberlerim gazetenin birinci sayfasında çıkıyordu.

Siyaset bilimcisi Prof. Dr. Tunaya :

'Başkanlık rejimi az gelişmiş ülkelerde diktatörlüğe gider'

Prof. Dr. Tunaya ile röportaj (9 Ocak 1988)

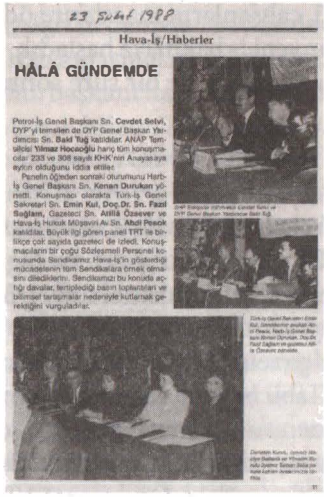
Bu arada Başbakan Özal, Türkiye'de "Başkanlık" tartışmasını da gündeme getirmişti. Ben de tanınmış siyaset bilimci ve Anayasa Profesörü Tarık Zafer Tunaya ile bu konuda bir söyleşi yaptım. 9 Ocak 1988 tarihli *Söz* gazetesinde çıkan haberin başlığı şöyleydi: "Başkanlık rejimi az gelişmiş ülkelerde diktatörlüğe gider."[8]

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de Fransa gibi özgürlükçü, güçlü bir demokratik rejim olmadığı için yarı başkanlık ya da başkanlık sisteminin diktatörlüğe yol açacağını belirtiyordu. Tarık Zafer Tunaya, bu duruma Güney Amerika ve Afrika ülkelerini örnek olarak gösteriyordu.

Prof. Dr. Tunaya, "bugünkü şartlarda cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, ülkeyi monarşiye, saltanata götürür" diyordu. Tarık Hoca'nın Ocak 1988'deki öngörüsü böyleydi...

Savcı Tuğ'la Aynı Panelde

O dönemde gazeteci olarak çeşitli panellere, sempozyumlara da katılıyordum. 23 Şubat 1988 tarihinde "ilginç" bir panele katıldım. Hava-İş Sendikası'nın düzenlediği panelin konusu, "sözleşmeli personel sorunu" idi.

23 Şubat 1988

Hava-İş/Haberler

HÂLÂ GÜNDEMDE

Petrol-İş Genel Başkanı Sn. Cevdet Selvi, DYP'yi temsilen de DYP Genel Başkan Yardımcısı Sn. Baki Tuğ katıldılar. ANAP Temsilcisi Yılmaz Hocaoğlu hariç tüm konuşmacılar 233 ve 308 sayılı KHK'nin Anayasaya aykırı olduğunu iddia ettiler.

Panelin öğleden sonraki oturumunu Hava-İş Genel Başkanı Sn. Kenan Duruken yönetti. Konuşmacı olarakta Türk-İş Genel Sekreteri Sn. Emin Kul, Doç.Dr. Sn. Fazıl Sağlam, Gazeteci Sn. Atilla Özever ve Hava-İş Hukuk Müşaviri Av.Sn. Alkut Peazk katıldılar. Büyük ilgi gören paneli TRT ile birlikte çok sayıda gazeteci de izledi. Konuşmacıların bir çoğu Sözleşmeli Personel konusunda Sendikamız Hava-İş'in gösterdiği mücadelenin tüm Sendikalara örnek olmasını dileğlerini. Sendikamızı bu konuda açığı davalar, tertipleriği basın toplantıları ve bülteni takdirle karşılarken gerektiğini vurgulaydılar.

12 Mart döneminde yargılandığım askeri mahkemenin savcısı Baki Tuğ'la aynı panelde konuşmacıydık (23 Şubat 1988)

8. EK-8: Başkanlık rejimi.

Panele bilim insanları, sendikacılar, siyasi parti temsilcileri katılıyordu. Ben de uzmanlık alanım olduğu için panelde konuşmacı olarak görev aldım. Demirel'in Doğru Yol Partisi'ni (DYP) temsilen de Baki Tuğ konuşmacıydı. Baki Tuğ, 12 Mart döneminde benim yargılandığım "Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü" davasının askeri savcısıydı.

Ben paneldeki konuşmamda, sözleşmeli personelle ilgili Kanun Hükmündeki Kararnamelerin (KHK) Anayasaya aykırı olduğunu savundum. DYP'li Baki Tuğ da benzer görüşleri savundu.

Panel sonrasında Baki Tuğ'a beni hatırlayıp hatırlamadığını sordum. Tuğ, hatırlayamadığını söyledi. Ben de kendisine, 12 Mart döneminde yargılandığımız davanın savcısı olduğunu hatırlattım ve bir anlamda çalışanların, işçilerin haklarını savunduğumuz için 15 yıl hapis cezası ile yargılandığımızı ifade ettim.

Arkasından, "Şimdi de siz bir biçimde çalışanların haklarını savunuyorsunuz" diye ekledim. Eski savcım Baki Tuğ, bu sözlerim üzerine, "Ne yapalım, o dönem öyleydi" dedi. Gazeteci arkadaşım Nazım Alpman, 30 Ocak 2016 tarihli *BirGün* gazetesindeki yazısında bu anekdota da yer vermişti.

Söz gazetesi, iddialı çıkışını daha sonra pek sürdüremedi, gazete satışları düştü, çalışanların maaşlarını ödeyemez duruma geldi. Bizler de tekrar yeni iş bakmaya başladık. Şubat 1988 sonu gazeteden ayrıldım, zaten *Söz* de bir süre sonra yayın hayatına son verdi.

Milliyet'te Gece Sorumlusu

Milliyet gazetesi Yazı İşleri Müdürü ve aynı zamanda TGS'nin Başkanı olan Eren Güvener, beni gazeteye çağırdı. *Milliyet* gazetesinin gece haberleri sorumlusu olarak 1 Mart 1988 tarihi itibarıyla göreve başladım.

Akşam 18.00'da gazeteye gelip gece yarısı 01.00 civarına kadar çalışıyorduk. Tabii bu yeni çalışma düzeni, şimdiye kadar alıştığım yaşam düzenini bozmuştu; eşimle, çocuğumla olan ilişkilerimde sıkıntı yaşıyordum. Gece işine ilk başladığım zamanlarda ilkokulda olan oğlum Ömer, saat 19.00 dolaylarında beni telefonla arayarak matematik problemlerini sorardı. Ben de Yazı İşleri toplantısında olduğum için kısa keserdim.

O dönem gazete yöneticilerinden olan Altan Öymen, Yazı İşleri'nin akşam toplantılarına katılır ve gerçekten çok demokratik bir biçimde toplantıları yönetirdi. Altan ağabey, herkese söz hakkı verir, kendisinden farklı görüşte olanları da büyük bir sabırla dinler, mantıklı gelmesi halinde kendi görüşünün aksine farklı görüş doğrultusunda haberlerin değerlendirilmesine olanak sağlardı.

Gece haber merkezi olarak gazetenin İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehir baskıları için haber değişikliklerini hazırlamakla birlikte, zaman zaman uzmanlık alanıma uygun konularda da haber yapıyordum. Süper emeklilik, kamu sözleşmeleri, sendikal sorunlarla ilgili haberlerim de gazetede yer alıyordu.

Aybar'la Tanışma

1960'lı yılların Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) Genel Başkanı, sosyalist siyaset adamı Mehmet Ali Aybar'la 15 Ekim 1988 günü tanışmıştım. Aybar, Türkiye sosyalist hareketinin önde gelen insanlarından biriydi.

1908'de İstanbul'da doğan Aybar, Galatasaray Lisesi ve İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra akademik hayata atıldı. Devletler Hukuku doçenti oldu, tek parti rejimine karşı *Vatan* gazetesindeki yazıları nedeniyle 1946'da doçentlik görevine son verildi. ABD ile ikili anlaşmalara karşı çıktı, 1949 yılında da hükümete ve Cumhurbaşkanı'na hakaretten dört yıl hüküm giydi.

Mehmet Ali Aybar, Nâzım Hikmet'in teyzesinin oğludur. Gazete yazıları ve hükümete/Cumhurbaşkanı'na hakaretten hapse girer. Aybar, Nâzım'la birlikte Üsküdar Paşa Kapısı Cezaevi'nde bir süre hapis yatar. Daha sonra 1950 affıyla cezaevinden çıkarlar.

Mehmet Ali Aybar, 1962'de TİP Genel Başkanlığı'na getirildi. 1965-1973 yılları arasında İstanbul Milletvekili olarak görev yaptı. Parti içinde uyuşmazlık çıkınca 1970'te TİP Genel Başkanlığından, 1971'de de partiden ayrıldı. 1975'te Sosyalist Parti'yi kurdu, Genel Başkanlığına seçildi. 1980 darbesi sonrası DİSK davasında avukatlık yaptı. Daha sonra da Türkiye'deki sosyalist hareketin yeniden güçlenebilmesi için çaba harcadı.

15 Ekim 1988 günü de böyle bir toplantı vardı. Aybar, toplantı sonrasında tanıdıkları ile beraber beni de Bebek'teki evine davet etmişti. Önce sohbet ettik, benimle ilgili bilgi almak istedi. İlk

oyumu 1969 seçimlerinde TİP'e verdiğimi söyledim, memnun oldu. Daha sonra kısaca 15-16 Haziran 1970 olaylarıyla ilgili tanıklığımdan söz ettim, merakla dinledi.

Sohbet gelişti, evde ziyarete gelen diğer arkadaşların da görüşlerini öğrenmeyi arzu etti. Sonunda kendisi de Türkiye'nin içinde bulunduğu durumla ilgili görüşlerini açıkladı. Sohbetin yanı sıra yemek de ikram edilmişti. Önce içki ve soğuk mezeler, zeytinyağlılar yendi. Ardından sıcak yemeklere geçildi. Aybar, bizleri Türk mutfak kültürüne uygun bir biçimde ağırlamıştı.

Yemek sonrası kitaplarını imzalayıp verdi. İki ciltlik TİP Tarihi ile ilgili kitaplarını halen saklıyorum. Mehmet Ali Aybar, bir İstanbul beyefendisi olarak o olgun yaşında biz gençleri asansöre kadar uğurlamıştı. 10 Temmuz 1995'te bu dünyadan ayrılmıştı. Cenaze törenine katılarak kendisine olan saygımızı bir kez daha ortaya koymaya çalıştık.

Günaydın Gazetesi ve Bahar Eylemleri

Öte yandan Mart 1988'de başladığım *Milliyet*'teki gece çalışmasını en çok bir yıl sürdürebildim. *Milliyet*'ten ayrılarak Asil Nadir'in yeni sahibi olduğu *Günaydın* gazetesine geçtim. *Hürriyet*'te eskiden birlikte çalıştığım yönetici ve arkadaşların büyük bir bölümü *Günaydın*'a transfer olmuştu. *Hürriyet*'in İstihbarat Şefi Uğur Cebeci de *Günaydın*'da yine İstihbarat Şefi olarak göreve başlamıştı. Uğur, beni davet etti ve gazetede 22 Mart 1989 tarihinden itibaren gündüz çalışmaya başladım.

Günaydın'da yine işçi olayları ve sendikal konularla ilgili haberler yapıyordum. O sıralarda kamu kesimindeki 600 bin işçi adına yapılan toplu sözleşme görüşmelerinin tıkanması üzerine işçiler eylemlere başlamıştı.

Mart 1989'dan itibaren başlayan bu işçi eylemleri üç ay kadar sürdü. Daha sonra bu eylemler "Bahar Eylemleri" olarak anılacaktı. İşçi ücretlerindeki düşüklük, 12 Eylül dönemi sonrası çalışanların hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması, gelir dağılımı bozukluğu gibi nedenler protestoya yol açmıştı.

Bıçak, kemiğe dayandı...
Direnişsiz gün geçmiyor...

Acı ücret sokağa döküyor

GÜNAYDIN

Ekranda izlenen güvenoyu görüşmelerinde şimşekler çaktı... İnönü ve Demirel atakta, Özal savunmadaydı

Kürsüde hesaplaşma

89 Bahar eylemleri: "Acı ücret sokağa döküyor" (7 Nisan 1989)

7 Nisan 1989 tarihli *Günaydın* gazetesinin manşet haberi, "Acı ücret sokağa döküyor" başlığını taşıyordu. Bir yandan işçi eylemlerini izlerken diğer yandan da bu tür haberler yapıyordum. İşçilerin bu eylemleri sadece ekonomik çerçeveyle sınırlı değildi, aynı zamanda politik açıdan ANAP iktidarına ve Başbakan Özal'a karşı da bir tepki niteliğindeydi.

SAYFA 5

GÜNAYDIN EKONOMİ

Bilim adamları ve eski bakanlar işçi eylemlerini değerlendirdi

"9 yıllık birikimin tepkisi"

İşçilerin eylemlerin artık sendika yönetimlerini aştığını belirten bilim adamları ve siyasiler, "Uygulanan ekonomik modele karşı "Ücret mücadelesinin ağırlıklı olduğu bu eylemden sonra sendikal hak ve özgürlüklerin genişletilmesi gündeme gelecek" dediler

9 yıllık birikimin tepkisi (17 Nisan 1989)

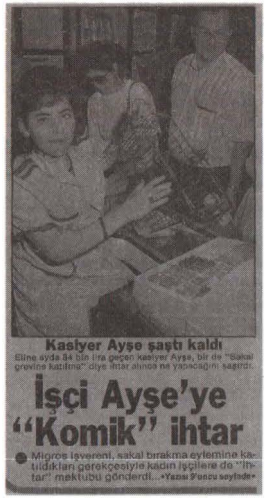
İşçi sınıfı, 12 Eylül 1980 darbesinin ekonomik ve politik sonuçlarına dokuz yıl aradan sonra ilk kez bu kadar büyük bir tepki gösteriyordu. 17 Nisan 1989 tarihli *Günaydın*'ın Ekonomi sayfasının manşetinde yer alan haberimin başlığı da şöyleydi: "9 yıllık birikimin tepkisi". Haberde, eski çalışma bakanlarının, bilim insanlarının ve sendika uzmanlarının değerlendirmesi yer almıştı. Bu değerlendirme şu yedi noktada toplanıyordu:

1. Dokuz yıldır uygulanan ekonomik modele işçinin birikmiş tepkisi.
2. Türkiye'de işçi hareketi tarihinde ilk kez bütün işkollarında ve bütün bölgelerde başlayan kendiliğinden bir hareket.
3. Ücret mücadelesi ağırlıklı sosyal bir eylem, işçilerin siyasi görüşleri ön planda değil.
4. İşçi eylemi, başlangıçta sendika yönetimlerini aştı ancak sendika yöneticileri yavaş yavaş harekete sahip çıkıyor.
5. Yüzde 100-120 zam, bu enflasyonist ortamda yeterli değil. Yüksek ücret zammı birlikte gelir dağılımı politikalarında köklü değişiklik gerekli.
6. Ekmek mücadelesi giderek özgürlük mücadelesini kapsayacak. Ekonomik taleplerin yanı sıra sendikal hak ve özgürlüklerin genişletilmesi de gündeme gelecek.
7. Bu hareket, sendika yönetimlerinde değişikliğe yol açabilir.

Bahar eylemleri, politik süreci de etkilemiş ve 27 Mart 1989 tarihinde yapılan yerel seçimlerde ANAP'ın oy oranı yüzde 35'ten yüzde 22'ye kadar düşmüştü. Özal hükümeti ile Türk-İş arasında 18 Mayıs 1989'da yapılan toplu iş sözleşmesi sonucunda işçiler yıllık yüzde 140 oranında bir zam elde etmişlerdi. Bu durum, işçi sınıfı açısından 12 Eylül sonrasının ciddi bir kazanımıydı. Yine bu süreç, Türk-İş'in birçok sendikasında daha demokrat ve ilerici yönetimlerin de iş başına gelmesine yol açmıştı.

1989 yılında gazetecilerin sorunlarıyla da ilgilenerek Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD) İstanbul Şubesi yönetiminde görev aldım. Yönetim Kurulu Üyesi olarak basın çalışanlarının ekonomik ve sosyal haklarının yanı sıra eğitimleri ile de ilgilenmeye çalıştım, bu görevim iki yıl sürdü.

İşçi Ayşe'ye Komik İhtar

Kasiyer Ayşe şaştı kaldı

Eline ayda 84 bin lira geçen kasiyer Ayşe, bir de "Sakal grevine katılma" diye ihtar alınca ne yapacağını şaşırdı.

İşçi Ayşe'ye "Komik" ihtar

Migros işvereni, sakal bırakma eylemine katıldıkları gerekçesiyle kadın işçilere de "ihtar" mektubu gönderdi...•Yazısı Pusula sayfada•

Sakal bırakma eyleminde kadın işçiye ihtar (28 Temmuz 1989)

Günaydın'da memurların düşük alım gücüne, süper emeklilere yapılan adaletsizliğe, maaş uçurumu gibi haberlere devam ediyordum. Bu arada Migros işvereni, erkek işçilerin sakal bırakma eylemine katıldığı gerekçesiyle kadın işçilere de "ihtar" mektubu göndermişti. Bu konuyla ilgili haberim, 28 Temmuz 1989 tarihli *Günaydın*'ın birinci sayfasında "İşçi Ayşe'ye komik ihtar" başlığı ile verilmişti.

Haberde, Migros işvereninin bazı kadın işçilere gönderdiği mektupta, " Erkek işçilerimizin işe kasten tıraşsız gelmek suretiyle pasif direniş yaptıkları ve buna sizin de katıldığınızı üzülerek müşahede etmekteyiz" deniliyordu.

Toplu sözleşme görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması sonucu Migros'ta çalışan erkek işçiler sakal bırakma eylemine başvurmuştu. İşveren, hem erkek, hem de kadın işçileri tazminatsız işten çıkaracağı uyarısında bulunmuştu.

Yine o dönemde Demir-Çelik işletmelerinde çalışan 24 bin işçi grevdeydi. Kamu işvereninin Romanya'dan demir ithal ederek "grev kırıcılığı" yaptığını belgeli olarak ortaya koyduk. İşyerinde örgütlü Çelik-İş Sendikası mahkemeye başvurdu.

Mahkeme, grevin 100'üncü gününde işverenin demir ithalatını durdurması yönünde karar aldı. Yaptığım bu haber, *Günaydın*'ın 10 Ağustos 1989 tarihli birinci sayfasında, "Demir ithaline hâkim 'dur' dedi" başlığı ile verildi.

GÜNAYDIN

26 ARALIK 1990 ÇARŞAMBA KDV DAHİL 800 TL

Vergideki şu adaletsiz orana bakın...

1 işçi: 3 patron

İşverenlerin vergisi asgari ücrete bağlanınca, 3 patronun vergisi bir işçiden kesilene denk oldu.

Vergide adaletsizlik: 1 işçi = 3 patron (26 Aralık 1990)

Takip eden günlerde, "İşçinin hali bitik", "İki bakanın prim kavgası", "Yakacak yardımında yakan oyun", "Zamlar sokağa döküyor", "Zorunlu tasarrufta büyük aldatmaca" , "Memurun maaşı hızla eriyor", "Vergide adaletsizlik: 1 İşçi = 3 patron", "İşsizlik kâbus gibi" haberlerim birinci sayfada yer aldı.

Ecevit'in Affa İlişkin Tavrı

Bu süreçte sendika kongrelerini de izliyordum. 1989 sonbaharında Türk-İş'e bağlı Kristal-İş Sendikası'nın genel kurulu yapılıyordu. Bülent Ecevit, Demokratik Sol Parti (DSP) adıyla yeni bir parti kurmuştu. Ancak DSP, 1987 seçimlerinde yüzde 10 barajını geçemediği için TBMM'de temsil edilmiyordu, yani Ecevit milletvekili değildi.

Bülent Ecevit, eşi Rahşan Hanım'la birlikte Kristal-İş'in kongresine gelmişti. Ben de bir ara fırsat bulup Ecevit'ler genel kurul salonu dışına çıktıklarında kendileriyle görüşmek istedim. Bir "düşünce suçlusu" olarak TCK'nın 141-142. Maddelerinden yargılanıp 1974 affıyla özgürlüğüme kavuştuğumu söyledim

ve o Af Yasası'nı çıkarttığı için Bülent Ecevit'e teşekkür ettim. Bülent Ecevit önce tepkisiz kaldı, Rahşan Ecevit de, "Af Kanunu çıkardık ama sonra da anarşi çıktı" şeklinde sözler sarf etti. Bülent Ecevit de Rahşan Hanım'ı başıyla onayladı. Doğrusu ben biraz şaşırdım, Ecevit'lerin bu Af Kanunu'nu çıkartmaktan pek memnun olmadıkları yönünde bir hisse kapıldım...

Yine *Günaydın*'da çalışırken emeklilerin sorunları ile ilgili olarak soru-cevap şeklinde bir "Emeklilik Köşesi" açtık. Özellikle mağdur olan süper emeklilerden çok sayıda mektup aldık. Bu arada gazete yönetimi ekonomik bir araştırma yapmak üzere beni Kıbrıs'a gönderdi. Bilindiği gibi gazetenin sahibi Asil Nadir, Kıbrıs kökenliydi. Kıbrıs'ta bir hafta süreyle araştırma yaptım ve gazetemizde "KKTC ekonomisi dar boğazda" başlıklı dört günlük bir yazı dizisi hazırladım.

Kadın Bakan'ın Tepkisi

Çalışma Bakanı İmren Aykut'la (Nisan 1990)

Süper emeklilerle ilgili olarak 29 ve 30 Nisan 1990 tarihlerinde yaptığım "Süpere aldatmaca" ve "Sefalet yasası" haberleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un tepkisini çekti. Bakan Aykut, *Günaydın* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni

Seçkin Türesay'a 1 Mayıs 1990 tarihinde gönderdiği dört sayfalık mektupta, haberlerin hatalı ve yanıltıcı olduğunu ileri sürdü.

Oysa haberlerde; eski ve yeni süper emekli maaşlarındaki eşitsizlik, yeni emekli olacaklar açısından son beş yılın değil, tüm çalışma sürelerinin ortalaması alınacağından emekli aylıklarının düşeceği, yasa tasarısının maddelerine dayanarak ortaya konuyordu.

Bakan Aykut ise, Süper Emeklilik Yasası'nın çıktığı 9 Temmuz 1987 tarihinden sonra ilk defa işe girenler için tüm çalışma sürelerinin dikkate alınmasının hakkaniyetli olduğunu, böylece sigorta prim kaçağının önleneceğini ifade ediyordu. Aykut'un görüşlerine de yer vermiştik ancak karşılaştığımız durumlarda tartışmamız da sürüyordu.

SAYFA 4 — 5 ARALIK 1990 ÇARŞAMBA

GÜNAYDIN ARAŞTIRMA İNCELEME

Seçme ve seçilme hakkının tanınmasının 56. yıldönümünde ortaya çıkan bir gerçek

Gelecek, kadınlarda

Çalışan kadının 9 sorunu var

"Gelecek kadınlarda" haberi (5 Aralık 1990)

Kadın çalışanlarla ilgili de haberler yapıyordum. "Kadın en ağır işçi", "Gelecek kadınlarda", "Adet döneminde 5 gün izin" gibi haberlerim gazetede yer aldı. Bu arada 22 Kasım 1990 günü Teksif Sendikası'nın düzenlediği Bayan İşçiler Sempozyumunda "Çalışan kadının basındaki konumu" başlıklı bir bildiri sundum.

Bu toplantıda bir fıkra anlattım. Bu fıkra konusu, daha sonra *Güneş* gazetesinin Pazar ilavesinde Işık Alamur tarafından şöyle kaleme alındı:

> *Günaydın*'daki meslektaşınız Atilla Özsever, Tekstil işçileri sendikası tarafından düzenlenen Bayan İşçilerin Sorunları Sempozyumu'nda bir fıkra anlattı: Sihirli bir kutu varmış, bu kutuya elini değdiren herkes arzusuna kavuşurmuş. Adam, etrafındakilerin kendisine 'sersem' demesinden öyle bunalmış ki, kutudan 'Beni 10 kere daha zeki yap' dileğinde bulunmuş. İsteği gerçekleşmiş. Yanındaki bunun üzerine, 'Beni ondan 100 kere daha zeki yap' demiş kutuya. O da olmuş. Arkadaşlarını kıskanan üçüncü adam ise, kutudan, 'Beni onlardan 1000 kere daha zeki yap' isteğinde bulunmuş. Kutudan bir yanıt gelmiş, 'Sen artık kadın oldun...' Gerçi Özsever'in feminist yaklaşımları bizi ilgilendirmez ama söz zekâdan açılmışken aklımıza geliverdi işte..."

Yorum yapmadan *Güneş* gazetesindeki kadın arkadaşımız Işık Alamur'un görüşlerini de böylece aktarmış olalım. O toplantıda bulunan ve çalışan kadınların sorunlarıyla ilgili bir sunum yapan Prof. Dr. Yıldız Tümerdem de daha sonra katıldığı birçok toplantıda benim anlattığım fıkrayı esprili bir biçimde izleyicilere anlatma imkânı bulmuş.

"Proleter" Gazeteci ve Hostesler

1990 yılının Mayıs ayında hosteslerin bir gecesi vardı. THY'deki hosteslerin büyük bir bölümü de Hava-İş Sendikası'nda örgütlüydü. Sendikal konular ve toplu sözleşme sürecinde hosteslerle de bağlantılarımız oluyordu. Hosteslerin ayrıca bir derneği de vardı.

Birçok gazeteci gibi beni de hostesler gecesine davet etmişlerdi. Gece, İstanbul Hilton Oteli'nde yapılıyordu. Dernek yöneticileri önce hosteslerin sorunlarından söz ettiler, ardından eğlence faslına geçildi. Sanatçılar şarkı söyledi, dans edildi. Saat 24.00'a doğru toplantı bitiyordu.

Bu arada *Günaydın*'dan gazeteci arkadaşım Cahit Akyol, "Çıkınca dışarıda bir şeyler içelim" dedi; orada tanıştığı iki hostesle birlikte otelden çıkmaya hazırlandık. Hosteslerden biri, "Arabanız nerede" diye sordu. Ben de, "Biz proleter gazeteciyiz" dedim. Hostes arkadaşımız, "Proleter ne demek?" deyince, "Proleter, emeğinden başka herhangi bir şeyi olmayan demek"

diye yanıt verdim. Hostesler, arabamız olmadığını anlayınca, "Öyleyse gelin bizim arabaya" dediler.

Hostes arkadaşların arabasına binip Maçka Oteli'ne gittik. Bir şeyler içip sohbet etmeye başladık. Bir saate yakın oturduk, daha sonra arkadaşım Cahit, ödeme yapmak için kredi kartını garsona verdi. Bir süre sonra garson döndü ve Cahit'in kulağına "Abi, kartınız dolmuş" dedi. Biz de cebimizde olan parayı birleştirip hesabı ödedik.

Maçka Oteli'nin dışına çıktık, hosteslerin arabasına binmeyi beklerken onlar bize, "Hadi size güle güle" diyerek bizi uğurladılar. Cahit'le ikimiz de yaya olarak Taksim'e kadar yürüdük. Daha sonra üniversitede İktisat dersi verirken öğrencilerime "proleter" kavramını bu örnek üzerinden anlatmaya başlıyordum (!).

Asil Nadir'e İhtarname

Günaydın gazetesinde çalışmaya başladığımız süreçte sendikal bir örgütlenme yoktu. Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS), 1980 öncesi hemen hemen bütün büyük gazetelerde örgütlenip toplu sözleşme yapmasına rağmen *Günaydın*'da bir türlü sendikal örgütlenmeyi gerçekleştirememişti.

Gazetenin ilk patronu Haldun Simavi, kendi çalışanlarına diğer gazetelerde toplu sözleşme ile elde edilen haklar ve ücretler düzeyinde ücret vererek sendikal örgütlenmeyi engellemeye çalışıyordu. Keza bir yardımlaşma sandığı ile de ek olanaklar sağlıyordu. Simavi, "Bakın ben size daha fazla ücret veriyorum, sendikaya gerek yok" diyerek çalışanları ikna edebiliyordu.

Daha sonraki patron Asil Nadir de, *Günaydın*'ı ilk satın aldığında *Hürriyet*'ten transfer ettiği gazetecilere yüksek ücretler ödemişti. Ancak Asil Nadir'in 1990 yılının sonuna doğru krize girmesi, biz çalışanları ekonomik yönden sıkıntıya soktu. Ekim 1990'dan itibaren maaş ve ikramiye ödemesi ciddi biçimde aksamaya başladı.

10 Kasım 1991 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde "Babıali'de ücretsiz günler" başlığı ile bir haber yayımlandı. Haberde, Asil Nadir Grubu'na bağlı *Güneş*, *Günaydın* ve *Tan* gazetelerinde çalışan yaklaşık 2 bin 500 kişiye Kasım ayı maaşı ile Ekim ikramiyesinin ödenmediği belirtiliyordu. 1991 Mart'ına geldiğimizde iki maaş ve iki ikramiye alacağımız bulunuyordu.

Gazetede çalışan genç arkadaşlarımızdan Mehmet Sucu (daha sonra *Cumhuriyet* gazetesinin Yazı İşleri Müdürlüğü'nü yaptı) ve Hakan Çelik (daha sonra Doğan grubunun *Posta* gazetesinde Ankara Temsilcisi oldu) iki arkadaşla birlikte TGS'ye gidip sendikaya üyelik fişlerini aldılar, ancak o aşamada dört kişi dışında kimse sendikaya üye olmadı.

Yine gazete çalışanlarından Mehmet Sağnak ile Faruk Kırkan, bu konulardaki uzmanlığım nedeniyle benim görüşümü almak istediler. Aramızda bir durum değerlendirmesi yaptık. Ben arkadaşlara, "Şu aşamada çalışanların büyük bir bölümü sendika üyeliğine sıcak bakmıyor. Öncelikle yasadan doğan bir hakkımız var. Notere gidip patrona bir ihtarname çekelim. Bakalım gazetede çalışan 300 kişiden kaç kişi bu ihtarnameyi çekecek, büyük bir bölümü bu ihtarnameyi çekerse ikinci adresimiz sendika olur" dedim.

Sonuçta gazetede iyi bir örgütlenme yaptık, Ankara Büro'yu da organize ettik. 280 dolayındaki arkadaşımız, 19-20-21 Mart 1991 günlerinde noterden patrona birer ihtarname yolladı. İhtarnamede, 212 sayılı Basın İş Kanunu hükümlerine dayanarak üç gün içinde ücretlerimizin ödenmemesi halinde günlük yüzde 5 faizi ile birlikte dava açacağımızı Asil Nadir'e bildirdik.

Günaydın'da Sendikalaşma

İhtarname örgütlenmesi başarılı olduğu için şimdi sıra sendika örgütlenmesine gelmişti. Asil Nadir'in patronu olduğu Veb Ofset'e bağlı *Günaydın*, *Tan* ve *Ekonomik Bülten* gazeteleri Cağaloğlu'nda aynı binada bulunuyordu.

Bu gazetelerin çalışanları olarak Yazı İşleri, Haber Merkezi, Ekonomi Servisi, Spor Servisi, Magazin, Dış Haberler, düzelti, dizgi ve makine dairesi dahil toplam 18 birimde bir örgütlenme sürecini başlattık. Daha sağlam bir örgütlenme gerçekleştirebilmek için her birimde demokratik bir biçimde temsilci seçerek düzenli toplantılar yapıyorduk. 18 kişilik Temsilciler Kurulu dışında, ani karar alınması gereken durumlar için de üç kişilik bir komite oluşturduk.

Gazetedeki bu örgütlenme çalışması, *Günaydın*'ın Genel Yayın Yönetmeni Saruhan Ayber ile Genel Müdür Kemal Gönül'ü rahatsız etmişti. Beni odalarına çağırıp işten çıkarmakla tehdit

ettiler. Ben de TGS Genel Sekreteri Ziya Sonay'a gidip durumu bildirdim. Ziya Sonay, "Hemen Temsilciler Kurulu'nu topla. Seni işten çıkarmaya kalkarlarsa, Temsilciler Kurulu'nun işi durdurma kararı almasını öner" dedi.

Temsilciler Kurulu, benim işten çıkarılmam halinde oy birliği ile işi durdurma kararı aldı. Bu kararı gazetede yönetime duyuracak şekilde ilan ettik. Gazete yönetimi, beni işten çıkarma işlemine başvurmadı.

Bu arada işveren bizimle görüşme talebinde bulundu. Veb Ofset çalışanlarını temsilen yedi kişilik bir komite oluşturduk. Komite olarak 25 Mart 1991 günü Asil Nadir'in vekili olan Prof. Dr. Çetin Özek'in Nişantaşı'ndaki yazıhanesine gittik.

Prof. Dr. Çetin Özek, 12 Mart 1971 döneminde sol düşüncelerinden ötürü yargılanan ve bir süre hapis yatan bir kişiydi. Profesör Özek'in bir işveren olan Asil Nadir'in avukatlığını ve danışmanlığını yapması, doğrusu beni biraz üzmüştü.

Toplantıda gazetenin Genel Müdürü Kemal Gönül de vardı. Bu görüşmede taleplerimizi sıraladık, öncelikle ücretlerimizin ödenmesini istedik. Özek ve Gönül, patron Nadir'le görüşüp durumu değerlendireceklerini söyledi.

Veb Ofset A.Ş.'ye bağlı *Günaydın*, *Tan* ve *Ekonomik Bülten* gazeteleri çalışanları olarak TGS'ye üyeliğimiz gerçekleşti. Sendika da, 1 Mayıs 1991 tarihinde toplu sözleşme sürecini başlatmak amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na yetki başvurusunda bulundu. Böylece uzun yıllardan sonra ilk kez *Günaydın* gazetesinde çalışanlar sendikalı olup, toplu sözleşme süreci başlamıştı.

İş Bırakma Eylemi

Gazetede üç aydır ikramiye ve maaş ödenmemesi bizleri ekonomik yönden çok ciddi sıkıntıya sokuyordu. Mayıs ayı başında yapılan Temsilciler Kurulu toplantısında iş bırakma kararı aldık. 7 Mayıs 1991 günü işi durduracaktık.

Arkadaşlarla böyle bir karar aldık ancak katılım ne ölçüde başarılı olacak, işveren nasıl bir tutum takınabilir, bu eylemimiz o günkü yasalara göre kanun dışı sayılıp bir polis müdahalesi olabilir mi, iş bırakma eylemini ne kadar sürdürmeliyiz gibi düşünceler, temsilci olarak, komitenin önde gelen kişileri olarak

bizlerde ciddi bir stres kaynağı oluşturuyordu. Eylemden bir önceki gece, bu sorumluluk duygusuyla zor saatler geçirdim.

7 Mayıs sabahı erkenden gazeteye gittim. Servislerdeki arkadaşlarımızı temsilciler kanalı ile harekete geçirip bina girişinde toplanmaya başladık. Bu arkadaşlarımız arasında daha sonra CHP milletvekili olan Melda Onur, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) Genel Sekreterliği görevini yapacak olan Sibel Güneş, önemli bir belgeselci olan Nebil Özgentürk, temsilci arkadaşlarımız Emine Gümüş, İlkin Aydın, Şinasi Danışoğlu, Aydın Baylan, Oğuz Güven, Mehmet Sağnak, Mehmet Sucu, Faruk Kırkan, yazar Yazgülü Aldoğan vardı ve çok sayıda arkadaşımızla birlikte bina girişinde toplandık.

Yasadışı bir eylem görüntüsü vermemek için de bina girişinde olan Muhasebe Servisi'nin veznesinin önünde sıraya girdik, ödenmeyen ücretlerimizi talep ettik. O dönemde çoğu işçi eylemlerinde de yasadışılığı önlemek için bu tür "vezne eylemleri" yapılıyordu.

"İşçi burada, patron nerede", "İşçiyiz, haklıyız, hakkımızı isteriz" gibi sloganlar atmaya başladık. O sırada Asil Nadir'in oğlu Birol Nadir de gazetenin üst katında bulunuyordu. Gazete yönetiminden Yazı İşleri Müdürü Abdullah Aksak ve Osman Saffet Arolat, beni telefonla arayıp eyleme son vermemizi istedi. Abdullah Aksak, daha sonra aşağıya, eylem yaptığımız bölüme gelerek bir kez daha iş başı yapmamızı talep etti, reddettik.

Bu arada o dönemde tek özel televizyon olan Star televizyonu çekime geldi, birçok gazete muhabiri de iş bırakma eylemini izlemek üzere oradaydı. TGS İstanbul Şube Başkanı Yavuz Şimşek ve Yardımcısı (Şube Sekreteri) Merdan Yanardağ da eylemimize destek vermek üzere gazeteye gelmişlerdi.

İşveren Vekili Birol Nadir, bir heyet olarak bizi üçüncü kattaki odasına çağırdı. Ben, *Tan* gazetesinin temsilcisi Bensan Özbalkan ve matbaa bölümünden temsilci bir arkadaşımla birlikte Birol Nadir'le görüşmeye başladık. Nadir'e üç aylık maaş ve üç ikramiyeden oluşan alacaklarımızın ödenmesi konusundaki talebimizi bir kez daha ilettik. Birol Nadir, firmanın güç durumda olduğunu, ödemelerin peyderpey 24 Mayıs'a kadar yapılacağını söyledi.

6.5 Saatlik "Grev"

Günaydın'da iş bırakma

İş-Sendika Servisi — Günaydın ve Tan gazeteleri çalışanlarının 3 maaş ve 3 ikramiyeden oluşan alacaklarının ödenmemesi üzerine dün 6.5 saat iş bıraktılar. Gazetelerin İstanbul'daki merkez bürolarında çalışanlar saat 10.00'da işletini terk ederek gazete binalarının önünde toplandılar.

İşyeri yetkililerinden alacaklarının ne zaman ödeneceği konusunda açıklama bekledikleri belirten gazete çalışanları ayrıca kendilerine 17 aydır ücret zammı yapılmadığını hatırlatarak "ne zaman ne miktarda ücret zammı yapılacağının" açıklanmasını istediler.

Çalışanların eylemi üzerine gazete yöneticileri maaş ödemek için yoğun para bulma girişiminde bulundular. Yetkililer saat 16.00'da gazete çalışanlarına yaptıkları açıklamada mart ayliklarının 24 mayısa kadar taksit taksit ödeneceği ve yaklaşık bir milyon liralık ilk bölümün de cuma günü ödeneceği sözü verdiler.

Yaptıkları toplantıda bu gelişmeyi değerlendiren gazete çalışanları eylemlerinin şimdilik yeterli olduğuna karar vererek saat 16.30'da işbaşı yaptılar.

Günaydın'da iş bırakma haberi (8 Mayıs 1991, Cumhuriyet)

Günaydın'da büyük eylem (8 mayıs 1991, Meydan gazetesi)

Görüşme sonrasında aşağıya, arkadaşların yanına inip durumu açıkladım. Sloganlar devam ediyordu, bazı arkadaşlarımız eylemin sürmesini, ücretler ödeninceye kadar eylemlere devam edilmesini istiyorlardı. Gazete faaliyeti diğer üretim süreçlerine benzemediği için gazetenin bir gün çıkmaması halinde Basın İlan Kurumu'ndan gelen ilanlar kesilecekti, bu durumda gazete kâğıdının ödenmesi için bile para temin edilemeyecekti. Böyle bir gelişme bizi daha zor bir duruma sokabilirdi. Temsilciler olarak esas itibarıyla işverene bir uyarıda bulunma düşüncesindeydik.

TGS Şube Başkanı Yavuz Şimşek de bir konuşma yaparak haklılığımızı vurguladı, bir ödeme yapılacağını tekrarladı ve kitleyi sakinleştirmek istedi. Bu gibi durumlarda kitle psikolojisi değişik oluyordu, bazı arkadaşların da fevri tavırları karşısında sağlıklı bir karar alma imkânı zorlaşıyordu. Sonuçta arkadaşlara hitaben, Temsilciler Kurulu'nun toplanacağını ve verilen karara uyacağımızı söyledim.

Toplantıda, 24 Mayıs'a kadar ödemelerin yapılacağını, ödemenin gerçekleşmemesi halinde eylemlere devam edebileceğimizi ifade ettim. Temsilciler Kurulu'nda 14 arkadaşımız bu koşullarda eyleme son verilmesi yönünde görüş belirtti. Üç arkadaşımız eyleme "devam" dedi, bir arkadaşımız da çekimser kaldı.

Bu kararımızı arkadaşlarımıza açıkladım. Böylece 7 Mayıs 1991 günü 6.5 saat süren eylemimiz sona erdi. Arkadaşlarımız yeniden işlerine dönerken, kendi güçlerinin de farkına varmışlardı, yüzlerinden bu duygunun yansımasını da görebiliyorduk. Ertesi günkü *Cumhuriyet* gazetesinde de bu eylemimiz "Günaydın'da iş bırakma" şeklinde yer almıştı. 8 Mayıs 1991 tarihli *Cumhuriyet*'in haberi özetle şöyleydi:

"*Günaydın* ve *Tan* gazeteleri çalışanları, 3 maaş ve 3 ikramiyeden oluşan alacaklarının ödenmemesi üzerine dün 6.5 saat iş bıraktılar. Gazetelerin İstanbul'daki merkez bürolarında çalışanlar saat 10.00'da işlerini terk ederek gazete binalarının önünde toplandılar..."

Çalışanların eylemi üzerine gazete yöneticileri maaş ödemek için yoğun bir şekilde para bulma girişiminde bulundular. Yetkililer, saat 16.00'da gazete çalışanlarına yaptıkları açıklamada, Mart aylıklarının 24 Mayıs'a kadar taksit taksit, yaklaşık bir milyon liralık ilk bölümünün de Cuma günü ödeneceği sözünü

verdiler. Yaptıkları toplantıda bu gelişmeyi değerlendiren gazete çalışanları, eylemlerinin şimdilik yeterli olduğuna karar vererek saat 16.30'da işbaşı yaptılar."

Meydan gazetesi yazarı Ender Arol da, 8 Mayıs 1991 tarihli köşe yazısında, "Günaydın'da büyük eylem" başlığı ile resimli olarak iş durdurma eylemine geniş bir biçimde yer verdi.

Günaydın'daki Can Kaybımız

TGS'ye üye olduktan sonra Sendika Başkanı Orhan Erinç ve Genel Sekreter Ziya Sonay, 8 Mayıs 1991 günü gazetemizi ziyaret etti. Sendikacıların ziyareti, 9 Mayıs 1991 tarihli *Hürriyet* gazetesinde "TGS Başkanı, *Günaydın* gazetesinde dert dinledi" başlığı ile kısa bir haber olarak verildi. Haberde şöyle deniliyordu:

> "Türkiye Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı Orhan Erinç, *Günaydın* gazetesini ziyaret ederek çalışanları TGS'ye üye olmalarından ötürü kutladı. Gazete önünde İşyeri Temsilcisi Atilla Özsever ve gazete çalışanları tarafından karşılanan Erinç, yaptığı kısa konuşmada, 'Tüm gazete çalışanlarının bize üye olması amacımız. Bu amaca hizmet eden Veb Grubu bünyesindeki *Günaydın*, *Tan* ve *Ekonomik Bülten* gazeteleri çalışanlarına teşekkür ederim' dedi. Özsever de Erinç'e bir zarfın içinde ilk aidatı sembolik olarak verdi. Daha sonra Erinç ve TGS yöneticilerinden bir grup, gazeteyi gezerek çalışanların dertlerini dinledi."

Bu zor günleri geçirdiğimiz süreçte 35 yaşındaki sayfa sekreteri arkadaşımız Erdoğan Öztürk, işyerinde kalp krizi geçirerek vefat etmişti. Cebinden sadece basın kartı ile 25 lira (o günkü parayla 25 bin lira) kadar bir para çıkmıştı. Erdoğan Öztürk'ün cenaze töreninde gazetecilerin sorunlarına ilgisiz kalması nedeniyle Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetimi protesto edildi, Cemiyet Başkanı Nezih Demirkent aleyhinde sloganlar atıldı.

Emeklilik ve *Sabah*'ta İşbaşı

Gazeteci olarak ben ekonomik sıkıntı yaşarken, eşim de görev yaptığı özel okulda maaş ödenmeme sorunuyla karşı karşıyaydı. Bu koşullarda bir çıkış arıyordum. Emeklilik sürem doluyordu. Asker olarak işe başlamanın bir faydasını görüyordum. Harp Okulu'ndan itibaren Emekli Sandığı'na prim yatırıldığından, 25 yıllık sigortalı sürem Mayıs 1991 tarihi itibarıyla tamamlanıyor-

du. 43 yaşında, genç bir SSK emeklisi olacaktım. Bu parasızlık ortamında emekli maaşı bizim için büyük bir "kurtarıcıydı".

Emekli olabilmek için işyerinden ayrılmak zorundaydım. 30 Haziran 1991 tarihi itibarıyla *Günaydın*'dan ayrıldım. Ayrılırken ödenmeyen üç aylık maaş ve üç aylık ikramiye için senet verdiler, tabii ki o senetlerin karşılığını hiçbir zaman alamadım. Emekli aylığım da neredeyse *Günaydın*'dan aldığım maaş kadardı, çok işimize yaradı.

Öte yandan 23 Ağustos 1991 tarihinde TGS'nin Veb Ofset A.Ş. ile sürdürdüğü toplu sözleşme görüşmeleri sonuçlanmış ve anlaşma imzalanmıştı. Ancak imzalanan sözleşmeye rağmen işveren bu kez şirketin adını değiştirerek sözleşmeyi geçersiz kılmak istemiş, gazete çalışanları da aidatlarını ödeyemedikleri için sendika üyelikleri yasal olarak düşmüştü. Böylece *Günaydın* gazetesinde 23 yıldan sonra gerçekleşen sendikalaşma faaliyeti de sonuç itibarıyla başarıya ulaşamamıştı.

Yeniden iş aramaya koyuldum. Çeşitli yerlere başvurdum, bir sonuç alamadım. Son bir ümitle Dinç Bilgin'in sahibi olduğu *Sabah* gazetesiyle temasa geçtim. *Sabah* gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Zafer Mutlu ile Ankara'da *Politika* gazetesinde çalışırken bir tanışıklığımız vardı. Zafer Mutlu da o sıralarda Numan Esin'in sahibi olduğu *Vatan* gazetesinde çalışıyordu. O dönemden bir arkadaşlığımız gelişmişti.

Zafer, bu görüşme sonunda Sabah Grubu'nun *Para* isimli bir ekonomi dergisi olduğunu, derginin Genel Yayın Yönetmenliğini gazeteci Uluç Gürkan'ın yaptığını ve orada çalışabileceğimi söyledi. Çok memnun oldum ve 1991 Ağustos başında *Para* dergisinde göreve başladım. Yönetmenimiz Uluç Gürkan daha sonra TBMM Başkan Vekili olacaktı.

"Goşizmden kapitalizme"

PORTRE / YAVUZ ÇİZMECİ

"GOŞİZM, BENİ KAPİTALİST YAPTI"

Yabancı bir reklamcıya ait olan bu sözü duyduğunda inkâr ettiği o günlü işadönemiz, kendi durumu ile bir benzerlik görünce gülmeye başladı..

Yavuz Çizmeci artık oldu VIP Klüb'ü ait otoyol pilot kabininde oturuyor, ayağı bütün dünyaları avantajlı, rahatlıkla ulaşıyorsa.

Gençlerin, beni kapitalist yaptı'dan, bu sözün Tara yapılmasına da şu sıralarda yaşanan tartışlar pek bir yabancısı sil. Ancak, konunun bu tarafına girmiş.

Bu tartışmaların kökünün Ankara Hukuk Fakültesi'nde yaşandığını sanırsınız okuyan yeni nesle bir kadınlar, rektörlükteki görevi okuyucu, kahkahaya patlatıyor. Çevresindeki konuşlu, "Allah, Allah bütün partiler kendi kendine söyleniyor: "Bir sosyalist de ben kaldım galiba!" diye sitem bir ifade bulunuyorlar. Gülüp başlarımız, bir dereceye kadar haklıyız ama yine de bir şeyler değişmiş olmalı.

Tarihi Başkent Yavuz Çizmeci Uzmir Kondisyon'un Ahmet Ordu'da açılış olduğu VIP Klüb'ü ait bir toplantıdan yakalıyorum. Yavuz Çizmeci, Başkent Kolejini bitirip, Hukuk Fakültesi'ne girmiş, o ne zaman de değişmiş söylemiyor, o ise ayrı bir hikâye.

"Liseye hemen "sürü" arkadaşları. 12 Mart sonrasında 70 K'nın en iyi 150 öğrencisinden oluşan 8 sınıf vardı. Bu sınıfın yarısı, sanırım, şu anda sosyalist bir partide yer alıyor. Ama, birkaçı girişti, bilirsiniz Ankara Üniversitesi hareketlerinde bulundu" diyor Yavuz.

Bu ve bu gibi sözler, bir kaç yıl önce, bir kişinin, toplumsal sorumluluk gibi, sadece bir gerçeğin, sadece bir gerçeğin olduğu bir dönemde, bir kişinin, bir kişinin, bir kişinin

Para dergisindeki ilk söyleşim, işadamı Yavuz Çizmeci ile oldu. Yavuz Çizmeci, 12 Mart döneminde THKP-C davasında birlikte yargılandığım bir arkadaşımdı. Daha sonra Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal'la ortak oldu, VİP Air adlı bir havayolu şirketi kurdular.

Bu söyleşi, *Para* dergisinin 1 Eylül 1991 tarihli sayısının kapağında "Goşizmden kapitalizme" başlığı ve Yavuz Çizmeci'nin büyük bir resmi ile çıktı. Bunun hikâyesi de özetle şöyleydi: Yavuz, bir uçak gezisi sırasında yabancı bir reklamcıya ait "Goşizm beni kapitalist yaptı" sözünün yer aldığı dergiyi okurken kahkahalarla gülmeye başlamış. Etrafındakiler şaşırmışlar, o da bu durumu kendine benzettiğini söylemiş...

> "Goşizm" sözcüğü bir anlamda silahlı mücadele yolunu benimseyen, Marksizm'den sapma gösteren solcuları ifade eder. Yavuz Çizmeci'ye geldiği aşamada sosyalizm ve kapitalizm hakkındaki görüşünü soruyorum. Yanıtı: "Eğer sosyalizm insanı esas alan, özgürlüğü esas alan, eşitliği esas alan bir sistem değilse o zaman sosyalizmin kapitalizmden ne farkı var? Hatta daha da ötesi, kapitalizmde hiç olmazsa özgür girişim var.

Yavuz Çizmeci'nin Ahmet Özal'la ortak olduğu VİP Air şirketi daha sonra mali sorunlar yaşayarak iflas etti. Yavuz, bununla birlikte ilerleyen yıllarda yine havacılık sektöründe iş yapmayı sürdürdü.

Dergi yönetimi, Yavuz Çizmeci ile yaptığım söyleşinin ilgi görmesi üzerine diğer iş insanlarıyla da bu tür "portre" tarzı söyleşilere devam etmemi istedi, beni bu yönde görevlendirdi. Ben de iş insanlarına, yani kapitalistlere biraz "sol"dan sorular sorarak ama genelde ekonomik ve siyasi görüşleriyle birlikte özel yaşamlarına da değinerek aşk, evlilik, çocuk eğitimi gibi konularda da görüşlerini alıyordum.

Görüşme yaptığım kişiler arasında o dönemde TÜSİAD Başkanı olan Bülent Eczacıbaşı, eski Başkan Cem Boyner, Leyla Alaton, Pamir Bezmen, Memduh Hacıoğlu gibi iş insanları vardı. Cem Boyner'le yaptığım söyleşi, 8 Eylül 1991 tarihli *Sabah* gazetesinin birinci sayfasında da yer aldı. Haber, Cem Boyner'in resmi ile birlikte "İleride siyasete gireceğim" başlığı ile kullanılmıştı. Boyner, mutlaka siyasete gireceğini belirtiyordu, nitekim 22 Aralık 1994 tarihinde Yeni Demokrasi Hareketi (YDH) Partisi

adı altında bir parti kurdu. Ancak partisi 1995 genel seçimlerinde 134 bin oy ve binde 5 oranıyla çok başarısız oldu.

Yine o dönem İstanbul Sanayi Odası Başkanı olan Memduh Hacıoğlu da Türkiye'de demokrasinin daha fazla gelişmemesinde özel sektörün de kusurlu olabileceğini söylüyor, ama solu da kastederek "İki taraf da kusurlu" diyordu. 1 Mayıs doğumlu olan Memduh Hacıoğlu, biraz gülerek, "Bugüne kadar doğum günümü zor kutluyordum" demeyi de ihmal etmiyordu.

Zamanın Renault Genel Müdürü olan Ateş Ünal Erzen de çalışma yaşamıyla ilgili şu ilginç sözü sarf etmişti: "Patronlar posamızı çıkarıyor. Hatta posamızdan reçel yapmaya bile uğraşıyorlar." Ateş Ünal Erzen, daha sonra CHP'den Bakırköy Belediye Başkanı olacaktı.

Koç'un Marksizm Merakı

Mustafa Koç'la 10 Kasım 1991 tarihli *Para* dergisinde yer alan söyleşimizde, ne tür kitapları, köşe yazarlarını okuduğunu sorduğumda şu yanıtı veriyordu: "Hobilerimle ilgili kitapları seviyorum. Binicilik, uçuşla ilgili kitaplar. Engin Ardıç, Çetin Altan gibi yazarları okuyorum. Karşıt fikirleri okumayı da severim."

Bu yanıtı üzerine, "Karşıt fikir deyince, hiç Marksizm'le ilgili kitap okudunuz mu?" diye soruyorum. Mustafa Koç'un cevabı şöyle oluyordu: "ABD'de okulda iken Marx'ı okumuştum. Bayağı da incelemiştik. Çok enteresan geldi bana. Ama adamın kendisi de bunun ütopik bir şey olduğunu bağıra bağıra söylüyordu. Bu tabii, sosyalist dünyada yozlaştırılıp kapitalizmden çok daha koyu bir kapitalist çerçevede sömürgecilik olarak ortaya çıktı."

Sosyalizm konusunun yanı sıra Türkiye'deki siyasi yaşam, evlilik ve birlikte olacağı insanın özellikleri gibi sorular da yöneltmiştim.

Mustafa Koç, o zaman 31 yaşındaydı, evli değildi. Görüşü şöyleydi:

> Dedemin (Vehbi Koç'un) anayasalarından biri de erken evlenmek. Ben bu görüşe katılmıyorum. Evlilik ısmarlama bir şey olmadığı için. İnsanın karşısına biri çıkar evlenir. İlla şu yaşta evleneceğim diye kendini şartlandırmak doğru değil...

Bu görüşmemiz sırasında bilgisayarının yanındaki küçük bir resim dikkatimi çekiyordu. Sorduğumda, "Kız arkadaşımın resmi" diyordu. Aslında o kız arkadaşı, daha sonra evleneceği Caroline Giraud'du. Bu söyleşiden sekiz ay sonra Caroline'le evleniyordu. Acaba dedesinin anayasasına uydu mu uymadı mı?

Mustafa Koç'la yaptığım bu söyleşi de, Hıncal Uluç'un 13 Kasım 1991 tarihli *Sabah* gazetesindeki köşesinde yer aldı. Hıncal Uluç, "Kızlar dikkat!" başlığı ile Mustafa Koç için gelin adayının özelliklerini sıralıyordu. Uluç'un yazısı özetle şöyleydi:

> Yumuşak huylu, insanın idare etmesi açısından becerikli. 'Prezantabl...' Kızlar eğer sizde bu özellikler varsa başınıza devlet kuşu konabilir. 31 yaşındaki harika damat adayı sizi bekliyor: Mustafa Koç... Mustafa Koç'tan 'ideal eş' sırlarını Para Dergisi'nden Atilla Özsever adeta söke söke almış. Bu genel özellikler dışında bazı 'özel' özellikler de var tabii. Yaşam tarzının aynı olması. Mümkün olduğu kadar aynı şeylerden zevk almak...

Daha sonra Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı olan Mustafa Koç, bir kalp krizi sonucu 56 yaşında iken 21 Ocak 2016 günü vefat edecekti...

Nâzım'ın Şiiri ve Zerrin

Para dergisinde, Nâzım Hikmet'in arkadaşı ünlü ressam Avni Arbaş'ın o dönem emlakçılık yapan kızı Zerrin Arbaş'la da bir söyleşi gerçekleştirmiştim. Nâzım, ressam Avni Arbaş için bir şiir yazmıştı. Zerrin Arbaş, söyleşimizde o şiirden işte şu mısraları mırıldanmıştı:

Bu atlar Kuvayi Milliye atları
Titrer burun kanatları
Bu atlar, Avni'nin atları

Zerrin Arbaş, ilginç bir kişilikti. Zerrin Hanım, ABD'de 21 yaşında iken Apaçi (Kızılderili) orijinli 46 yaşındaki Berti ile evleniyor. Eşi Berti'yi çok beğeniyor ve seviyor. 24 yıl evli kaldıktan sonra, Berti bir kalp krizi sonucunda hayata veda ediyor.

Zerrin Arbaş'ın kızı sinema oyuncusu Derya Arbaş da farklı kültürel bir çevreden gelen Nihat Polat'la evlenmiş ancak bu evlilik üç yıl sürmüştü. Zerrin Arbaş, evlilik ve uzun birliktelik konusundaki görüşünü şöyle açıklıyordu:

"Size Fatma Girik'in şu sözünü hatırlatayım: 'Memduh Bey'le (Ün) söyleyecek lafımız hâlâ var, bitmedi.' İşte özetle bu kadar..."

23 Şubat 1992 tarihli *Para* dergisinde çıkan söyleşiyi şu sözlerle bitirmişim: "Zerrin Hanım'ın daha çok anlatacağı şey var. Yaşamında bir sürü deneyim ve birikim. Kızı Derya Arbaş'ın kalemi de oldukça kuvvetli. Acaba Zerrin Arbaş'ın yaşamını yazmak ister mi...?"

Ne yazık ki kızı Derya Arbaş, 2003 yılında trajik bir olay sonucu yaşamını kaybediyordu. Gazeteci yazar Hıfzı Topuz da, arkadaşı olan Avni Arbaş'ı, Zerrin ve Derya'nın öyküsünü *Paris Sürgünü* adlı kitabında dile getiriyordu. Hıfzı Topuz'un 2019 yılında çıkan bu kitabında benim Zerrin Arbaş'la yaptığım söyleşiden de alıntılar vardı...

Para dergisinde görev icabı iş insanlarıyla yaptığım söyleşilerde farklı bir yaklaşım tuttursam da "sempatik" bir biçimde sunma durumunu daha sonra kendi açımdan sorguladım. Neyse ki bu görevim, sadece altı ay sürdü, dergi yayın hayatına ara verdi. Yeni bir formatla çıkan *Sabah* gazetesinin Ekonomi Servisi'ne geçtim.

Sabah'ta "Çalışma Dünyası"

Çalışma Dünyası

Atilla ÖZSEVER

Başlarken...

Çiftçinin Bağ-Kur primi devletten

Bağ - Kurluların prim ödeme durumu

Ödemeyen (1.022.807) 33,2

Düzenli (31.016) 1,1

Düzensiz (970.929) 31,5

Çok az (69.774) 2,3

Prim ödeme

Borcu 600 milyar

Bağ-Kur YPK'da

Sabah'ta "Çalışma Dünyası" köşesinin ilk sayısı (27 Nisan 1992)

Sabah Ekonomi Servisi'nde yine işçi ve sendika konularında haber yapmaya başladım. O sıralarda iş güvencesi konusu gündemdeydi. SHP'li (Sosyal Demokrat Halkçı Parti) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Moğultay, işveren kesiminin tepkisine rağmen çalışanları belli ölçüde koruyan bir İş Güvencesi Yasası hazırlığı içindeydi. Bu konudaki bir haberim, 4 Nisan 1992 tarihli *Sabah* gazetesinin birinci sayfasında "Toplu işten çıkarmaya esneklik" başlığı ile yer aldı.

Öte yandan *Sabah* gazetesinin Ekonomi sayfası, 22 Nisan 1992 tarihinden itibaren dört sayfalık bir ek gibi pembe bir kâğıda basılı olarak çıkmaya başladı. Gazeteci arkadaşım Meral Tamer, "Tüketici Gözüyle" ve "Ekonomide Kulis" başlıklarıyla yeni bir köşe hazırlıyordu.

Ben de gazete yönetimine çalışanların, esnafın, işverenin, emeklinin sorunlarına yer veren "Çalışma Dünyası" başlığı ile bir köşe hazırlamayı önerdim. Kabul edildi. Yarım sayfalık bu köşede ilk yazım 27 Nisan 1992 tarihinde çıktı.

Bu köşenin ilk manşeti, "Çiftçinin Bağ-Kur primi devletten" başlığını taşıyordu. Bu ilk haber, o dönem Bağ-Kur Genel Müdürü olan Kemal Kılıçdaroğlu'nun hazırladığı bir rapor ve yasa tasarısıyla ilgiliydi. Bilindiği gibi Kemal Kılıçdaroğlu, daha sonra SSK Genel Müdürü olacak ve siyasete atıldığında da CHP Genel Başkanlığı'na kadar yükselecekti...

O dönem gündemde olan memura sendika hakkı, iş güvencesi gibi konular, "Çalışma Dünyası" köşesinde daha sık yer almaya başlamıştı. Zamanın DYP-SHP koalisyonu, kamu çalışanlarına grevsiz bir sendika hakkını uygun görüyordu. 18 Mayıs 1992 tarihli "Çalışma Dünyası"nda bu konuyu işleyip hangi Avrupa ülkelerinde sendika ve grev hakkının olduğunu belirtmeye çalışmıştım.

Memur Sendikalarına Kapatma

Bu arada Demirel hükümetinin valileri, yeni kurulan memur sendikalarını yasa çıkmadığı gerekçesiyle kapatıyordu. Oysa hükümetin programında, ILO standartlarına uygun olarak kamu görevlilerine sendikal hak ve özgürlükleri tanıyacak gerekli yasal düzenlemelerin yapılacağı belirtiliyordu. Bu konudaki haberi, 1 Haziran 1992 tarihli köşemde, "Demokrat hükümet, sendikaları kapatıyor" başlığı ile işlemiştim.

"1989 Bahar Eylemleri" sonucu işçi ücretlerindeki artışın memur maaşlarını da etkilediğini belirterek, "İşçinin mücadelesi memura da yarıyor" başlığı ile ilgili haberlere yer verdim. 1991 yılında işçi ücretleri yüzde 160 oranında artarken memur maaşlarındaki artış yüzde 78 olmuştu. Memur maaşlarındaki artış, yüzde 71 dolayındaki enflasyonun üstünde olmasına rağmen, güçlü bir sendikal örgütlenme gerçekleşmediği için işçinin ücret düzeyine gelememişti. Bu açıdan memurun sendikal örgütlenmesi önem kazanıyordu.

İşçilere "iş güvencesi" hakkının ILO normlarına göre sağlanması da diğer önemli bir konuydu. Sermaye örgütlerinin tümü (TİSK, TOBB, İSO, İTO, TÜSİAD), İş Güvencesi Yasasına karşıydı. Bu örgütlerden kimileri, "Memura sendika hakkı tanınsın", "1 Mayıs işçi bayramı olsun" gibi konularda olumlu görüş belirtmelerine rağmen tümü birden iş güvencesine karşı çıkıyordu.

21.45 "Basın Kulübü"nde Bakan Mehmet Moğultay'dan

27.7.92

Memurlara müjde

Sorular ve cevaplar

Bakan Moğultay bu gece işçi ve memur kesminin sorunları hakkında gazeteci Atilla Özsever, Ege Cansen ve Şükran Ketenci' nin sorularını cevaplandıracak.

Çalışma hayatının ele alınacağı programda Mehmet Moğultay, memurlara sendika kurma sözü verecek. Programa gazeteci olarak Atilla Özsever, Şükran Ketenci ve Ege Cansen katılıyor.

Onbeş günde bir "32.Gün Türkiye" programıyla dönüşümlü olarak ekrana gelen "Basın Kulübü"nün bu geceki konuğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Moğultay olacak.

Gazeteci-yazar Yalçın Doğan'ın yönetiminde gerçekleşecek olan programda Moğultay'a, Cumhuriyet Gazetesi'nden Şükran Ketenci, Sabah Gazetesi'nden Atilla Özsever ve Hürriyet Gazetesi'nden Ege Cansen, çalışma hayatına ilişkin sorular yöneteceklerler.

Programda memur kesimini yakından ilgilendirecek olan konulara ağırlık verilecek. Programda ayrıca SSK ve Bağkur gibi büyük sosyal güvenlik kuruluşlarının, içinde bulundukları mali bunalımı giderme yolları ve işçilerle çalışma bakanlığı arasında büyük görüş ayrılıklarına neden olan "İş Güvencesi Tasarısı" ve "Memur sendikası" gibi konular da ele alınacak.

Çalışma Bakanı Mehmet Moğultay'la TV programında (27 Temmuz 1992)

Bu arada 27 Temmuz 1992 akşamı, Show TV'de "Basın Kulübü" programında gazeteciler olarak Çalışma Bakanı Moğultay'a çeşitli sorular yöneltmiştik. Gazeteci Yalçın Doğan'ın yönettiği programa *Cumhuriyet*'ten Şükran Ketenci (Soner), *Hürriyet*'ten Ege Cansen ve *Sabah*'tan da ben katılmıştım. Programda memura sendika hakkı, iş güvencesi, SSK gibi konular tartışılmıştı.

Öte yandan yine o dönemde Hürriyet Vakfı Eğitim Merkezi'nde gazeteci büyüğümüz Oktay Kurtböke'nin daveti üzerine genç gazeteci adaylarına ders vermiştim. Çeşitli üniversitelerden mezun olup Hürriyet Vakfı'nın yaptığı bir sınav sonucu gazeteci olmak isteyenler, bir nevi yüksek lisans eğitimini andıran bir kursa tabi tutuluyorlardı.

Başarı durumlarına göre daha sonra *Hürriyet*'in çeşitli birimlerinde istihdam edilecek olan bu genç gazeteci adaylarına ben de Ocak-Şubat 1993 tarihlerinde iki ay süreyle "Sosyal Güvenlik" dersi vermiştim.

12 Mart Paşaları ve Özelleştirme

12 Mart'ın paşaları özelleştirmenin öncüsü

TRT'nin 2 nci kanalında gazeteci Kurtul Altuğ'un hazırladığı 12 Mart dönemi ile ilgili bir televizyon dizisi yayınlanıyor. Dünün sözde programında iktidarın Enerji Bakanı Doğan Topaloğlu, ilginç bir oldu aldı. 12 Mart'ın Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Erim hükümetinin bakanlarına Genel Kurmay Başkanlığı'na davet ediyor. Her Bakan kendi bakanlığı ile ilgili çalışmalar hakkında bilgi veriyor. Sıra Enerji Bakanlığı'na geldiğinde Orgeneral Tağmaç, Bakan Topaloğlu'na diyor ki, 'Çukurova Elektrik oldukça başarılı. Bu çerçevede TEK'in de özelleştirilmesi daha iyi olur'. Bakan Topaloğlu bir an şaşırıyor ve Memduh Paşa'ya dönüp şunları söylüyor: 'TEK, elektrik hizmetini köylere kadar götürüyor. Çukurova Elektrik ise özel bir şirket olduğundan kar etmeyi amaçlar. Dolayısıyla köylere elektriği götürmeyebilir'. Bakan Topaloğlu, Erim hükümetinden istifa eden 11 bakanın içinde yer aldı. İhsan Bey Orgeneral Tağmaç'la ilgili bu olayı anlatmaların ardından televizyon programındaki sitelerini şöyle bitirdi: 'Memduh Paşa'nın bu görüşünü dinledikten sonra 12 Mart'ın daha farklı amaçları olduğuna da inandım'. Bence söz gereksiz, değil mi?

Yunan halkı, "T'nin özelleştirilmesine" neden (Hayır) dedi?

Yunanistan'daki seçimlere ilişkin bir özelleştirme programının sayısının Yeni Demokrasi Partisi (YDP) kaybetti. YDP lideri ve eski Başbakan Miçotakis, başta telekomünikasyon olmak üzere bir çok kamu hizmetinin özelleştirilmesini gündeme getirdi. T'nin özelleştirilmesi Yunan meclisinden geçti ama Miçotakis hükümetinde ekarte yaralı. Sonuçta erken seçime gidildi. Seçim sonrasında yapılan kamuoyu yoklamalarında, Yunanlı seçmenin en çok kendi ekonomik durumunu yakından ilgilendiren konuları tartışmak oyuna katılandığı ortaya çıktı. Bunun başında da iş güvencesiz yitirme korkusunun geldiği görüldü. Başbakan Papandreu da, ilk iş olarak T'nin özelleştirilmesini iptal ettiğini açıkladı. Atina Üniversitesi Sosyoloji öğretim üyesi James Georgas seçim sonucunu, 'Halk iş güvenliği istedi ve en büyük patron olarak devleti gördüğü için PASOK'a tercih etti' şeklinde yorumladı.

Fellini sendikacı oldu

Roma Kenti'nin 13 Ekim 1993 tarihli Hürriyet gazetesinden bana sunuldu. Ben de sevdiğim için ilgili bir haberi verdi. Haber aynen şöyle: "Bir süre önce beyin kanaması geçirerek kısmi felç olan ünlü yönetmen Federico Fellini, iradesi sendika Perrera Hastanesi'nde hastalar için bir sendika kurdu. Bakıma muhtaç hastaların yardım amacını taşıyan sendika için Medik Başkanı Büyükfırtınalı'dan gerekli izni alan Fellini, kendisini sendikanın ilk başkanı ilan etti.

Türkiye'de sağlık çalışanlarının sendikası var ama hastalarla ilgili bir sendika yok. Zaten mevzuat da uygun değil. Hiç bir ünlü sanatçının hastanede düşük hastalar için bir sendika kurmasını hatırlıyor musunuz hasta hakları ile ilgili en azından bir derneğin kurulması gerektiğini yıllardır dillendiriyoruz. Basından biz iş kim üstlenecek?

Aragon'dan sevmeye dair...

Sonu hüsnü bir şu söyleyeceğim Kapot kapıları.
Olmak daha, kirlenler sevmekten
Hasadımdır için benim
gülümsemek hoşlanmasın.

12 Mart paşaları özelleştirmenin öncüsü (18 Ekim 1993)

Özal döneminde başlayan özelleştirme konusu, DYP'li Tansu Çiller'in Başbakan olduğu 1993 yılında da önemini koruyordu. Çiller, özelleştirmeden yanaydı; işçi sendikaları, Korkut Boratav, Alpaslan Işıklı, İzzettin Önder gibi bilim insanları ise buna ciddi bir biçimde karşıydılar. Sendikaların, bilim insanlarının görüşlerini ve eleştirilerini ortaya koymaya çalışıyordum.

Bu arada TRT 2'de gazeteci Kurtul Altuğ'un 12 Mart dönemi ile ilgili hazırladığı bir televizyon programında ilginç bir konu dikkatimi çekti. 18 Ekim 1993 tarihli "Çalışma Dünyası" köşesinde yer alan ve "12 Mart'ın paşaları özelleştirmenin öncüsü" başlığını taşıyan haberde şunları yazmışım:

> Bu programda, dönemin Enerji Bakanı İhsan Topaloğlu, ilginç bir olay aktardı. 12 Mart'ın Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Erim hükümetinin bakanlarını Genel Kurmay Başkanlığı'na davet ediyor. Her bakan kendi bakanlığı ile ilgili çalışmalar hakkında bilgi veriyor. Sıra Enerji Bakanlığı'na geldiğinde Orgeneral Tağmaç, Bakan Topaloğlu'na diyor ki, "Çukurova Elektrik oldukça başarılı. Bu çerçevede TEK'in de özelleştirilmesi daha iyi olur."

Bakan Topaloğlu, bir an şaşırıyor ve Memduh paşaya dönüp şunları söylüyor:

> "TEK, elektrik hizmetini köylere kadar götürüyor. Çukurova Elektrik ise, özel bir şirket olduğundan kâr etmeyi amaçlar. Dolayısıyla köylere elektriği götürmeyebilir."

Bakan Topaloğlu, Erim hükümetinden istifa eden 11 bakanın içinde yer aldı. İhsan Bey, Orgeneral Tağmaç'la ilgili bu olayı anlatmasının ardından televizyon programındaki sözlerini şöyle bitirdi:

> "Memduh Paşa'nın bu görüşünü dinledikten sonra 12 Mart'ın daha farklı amaçları olduğunu da anladım. Başka söze gerek yok değil mi?"

KİT'lerde 600 bin kamu işçisini ilgilendiren toplu pazarlık, yine o dönemin önemli konuları arasındaydı. Başbakan Çiller, işçi kesiminin taleplerine açıktan karşı çıkıyordu. Bu durumu da 16 Ağustos 1993 tarihli köşemde, "Emek-sermaye çelişkisini ispatlayan Başbakan!" şeklinde yorumlamıştım.

Dünyada ve Türkiye'de sendikaların giderek güç kaybetmesi de işçi hareketini yeni arayışlara sevk ediyordu. Bu konudaki toplantılar, yine "Çalışma Dünyası"nda yer aldı. Her dönemin önemli konusu olan SSK, tartışılan sorunların başında geliyordu. SHP'li Bakan Moğultay bile SSK yönetiminde hükümetin ağırlıklı olduğu bir yapıyı savunuyordu. Bizim görüşümüz ise "Özerk SSK" idi.

Darbenin Hâkimine Yolsuzluk Davası

12 Mart 1971 muhtırası (darbesi) döneminde yargılandığım askeri mahkemenin yargıcı, Albay Akdemir Akmut'tu. Albay Akmut, İstanbul'daki 1. Ordu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin hâkimiydi. *Sabah*'ta çalıştığım süreçte bir başka ilginç olayla karşılaştım. 21 Aralık 1992 tarihli köşemde "Aykut'un Akmut'u" başlığı ile yayımladığım yazı aynen şöyleydi:

> İmren Aykut'u tanıyorsunuz. ANAP dönemi Çalışma Bakanlarından. Peki Akdemir Akmut'u tanıyor musunuz? Sanırım tanıyamazsınız. Akdemir Akmut, 12 Mart döneminin 'ünlü' davalarına bakan askeri hâkimlerden biridir. Kendisi, 1971-1974 döneminde çok sayıda genci 'siyasi görüşlerinden' ötürü yargılamıştır.
> Tarihin cilvesine bakın ki, emekli Deniz Hâkim Albay Akdemir Akmut, şimdi bir davadan yargı önündedir. Dava konusu; İmren Aykut'un meşhur SİSATEV Vakfı ile SSK ilişkileridir. Akmut, ANAP dönemindeki SSK Yönetim Kurulu üyesi olarak 'alım-satım işlemlerinde görevini suistimal' ettiği gerekçesiyle TCK'nın 240. Maddesine göre yargılanıyor.
> Evet, Akdemir Akmut, bundan 20 yıl önce zamanın gençlerini 'siyasi suçlarından' dolayı yargılarken, şimdi kendisi bir 'yolsuzluk iddiası' ile karşı karşıyadır. Maazallah, bu yakınlarda bir 'askeri darbe' falan olmaz da, Sayın Akmut sıkıyönetim mahkemelerinde askeri hâkimlerin önüne çıkmaz!..

"Çalışma Dünyası" köşesinde ağırlıklı olarak emekçilerle ilgili haberler bulunmakla birlikte, zaman zaman işverenlere dönük haberler de yer alıyordu. Örneğin, "Üç kez işten kovulan patron" (Refik Baydur), "Sermayenin hangi örgütü daha demokrat?", "Sabancı'nın koordinatörü doktora öğrencisi", "İşçi sınıfı üzerine master yapan patron" (Pamir Bezmen), "TOBB-TÜSİAD ve 'sınıf mücadelesi" gibi yazılara yer vermiştim...

"Dinozorlar Tükenmeyecek"

1990'lı yılların başında sosyalist sistemin çöküşü ile birlikte liberalizm atağa kalkmıştı. Dünyada ve Türkiye'de yoğun bir şekilde burjuva düzenine, kapitalizme övgüler diziliyordu. O sıralarda dinozorları konu alan "Jurassic Park" isimli bir film de büyük bir ilgi görüyordu. Ben de bu filme atıf yaparak 4 Ekim 1993 tarihli köşemde "Dinozorlar tükenmeyecek" başlıklı bir yazı kaleme almıştım. Yazı, aynen şöyleydi:

> Günümüzde 'yükselen değerlere' itibar etmeyenlere, geçmişe ilişkin insani değerleri savunanlara 'dinozor' diyorlar. Dinozorlar için statü sahibi olmak, başarılı ve güçlü görünmek fazlaca önemli değil.
> Oysa günümüzde güç, iktidar, para son derece önemli kavramlar. Mal, mülk, mevki sahibi olarak ne kadar çok şeye sahipsen o kadar güçlüsün. İnsanın 'iç dünyasındaki zenginlikler' değil, dış dünyasının zenginlikleri önemli. Kimiler için, liberalizmi dünyanın tek geçerli akçesi sayanlar için...
> Erdem, fazilet, alçakgönüllülük gibi kavramların yerine 'çıkarına göre davran, iş bitirici ol, senin gibi olmayanlara yukarıdan bak' kalıpları daha geçerli. 'Yükselen değer' tutkunları için daha fazla kazanma hırsı, kısa sürede hiyerarşinin tepe noktasına gelmek son derece anlamlı. 'Tabuları yıkmak' adına 'agresif' olmak, amaca giden her yol 'mübah'... 'İdeoloji', 'emek-sermaye çelişkisi', sağ-sol kavramı' mı, bunlar hep 'dinozorlara ait' kavramlar...
> Ama ne olursa olsun, sömürü düzeni sürdükçe insanın 'insan' olma mücadelesi de sürecektir. Onun için 'yükselen değerleri' savunanlar, 'dönekler' fazla sevinmesin, 'dinozorlar' tükenmeyecek, çoğalacaktır...

1993 yılında Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ölmesiyle birlikte çeşitli haberler yapıldı, röportajlar yayımlandı. Özal'ın, eski bir röportajında, "Ben en iyi haberi çocuktan alırım" demesi ilgi çekiciydi.

Turgut Özal'ın vefatından sonra Ankara'da bir kolejde okuyan çocuklardan Özal için bir kompozisyon yazması istenmiş. Otuza yakın ilkokul 4. sınıf öğrencisinin büyük bir bölümü, kompozisyon kâğıdına sadece şu iki cümleyi yazmışlar:

> "Çok iyi bir Cumhurbaşkanıydı. İyi bir işverendi." Ben de bu bilgiye 26 Nisan 1993 tarihli köşemde, "Çocuk gözüyle Özal" başlığıyla yer vermiştim.

Sevgideki "Emek"

Köşemde zaman zaman "insani" konulara da yer veriyordum. Bazen şiir, bazen sevgi, aşkla ilgili yazılar da yer alıyordu. Bunlardan biri de, 9 Kasım 1992 tarihinde "Sevgideki 'emek' nasıl zenginleşir" başlığını taşıyordu. Yazı aynen şöyleydi:

> Biliyorsunuz, çalışma dünyası emek sorunlarıyla ilgili. Aslında sevgi de, yoğun emeği gerektiren bir uğraş. Geçenlerde Fizik Profesörü Tolga Yarman'ın sevgi üzerine çok ilginç bir yazısı yayımlandı. Prof. Yarman, 'sevgililiklerin pörsümeye mahkûm olup olmadığını' fizik kurallarına göre inceliyor.
> Tolga Hoca'ya göre, sevgideki, aşktaki ilginin sürekli olabilmesi için belli bir emekle beslenmesi gerekiyor. Yoksa, 'sevgililer arasındaki beyinsel ve tensel bilgi ve enerji alışverişi tükendikçe çiftler arasındaki ilişki de örselenmekte ve düzleşmekte...'
> Hocamız, sevgideki emeğin, ilginin sürekliliğini kendine özgü 'termodinamik' önerilerle şöyle açıklıyor:

- Bilgi akış-yokuşunu beslemek üzere sevgiliden ayrı olduğunuz zaman öğrenmeyi muhakkak sürdürün. Kendinizi geliştirin, zenginleştirin.
- Sevgilinize de böyle davranması için yardımcı olun.
- Sürpriz yapın. Daima sürpriz yapabileceğiniz hissini sevdiceğinize yansıtın.
- Sırlarınız olsun. Böyle olduğunu sevdiceğiniz bilsin. Ama bu sırları ona mümkün olduğu mertebe zor aktarın. Onun merakını sürekli dinç tutmak önemlidir.
- Herhalde bir şekilde, bir yerlerde sevgilinin var olduğunu bileceği gizemli bir şeyler, bir meçhul oluşturup yaşatmaya bakın.

Tolga Yarman Hoca'nın görüşleri böyleydi. Halen de geçerli olabilir...

Yine sayfamızda ilginç anekdotları da aktarıyorduk. Onlardan biri de 5 Ekim 1992 tarihli köşemizde şöyle yer almıştı:

> DİSK eski Genel Sekreteri ve TBMM Başkan Vekili Fehmi Işıklar, 2 Ekim günü Petrol-İş kongresine gelirken uçakta Başbakan Demirel ile karşılaşır. Aralarında şöyle bir konuşma geçer:
> Demirel: "Sayın Işıklar, nereye gidiyorsunuz?"
> Işıklar: "Efendim, Petrol-İş kongresine gidiyorum."
> Demirel: "Petrol-İş kongresi hep önemli olur."

Işıklar: "Evet öyle. Bundan 12 yıl önce de 1980'in Eylül ayında Petrol-İş genel kurulunda konuşmuştum. Kongreden 3-4 gün sonra askeri darbe oldu. Konuştuklarımın hesabını sordular. Bakalım şimdi ne olacak?" Demirel (hafifçe gülümseyerek): "Fehmi Bey, artık Eylül'de değiliz. Darbe ayı geçti. Ekim'e geldik..."

Habere Müdahale ve *Sabah*'tan Ayrılma

THY'de uzlaşmaya doğru

Atilla ÖZSEVER

Hava-İş Sendikası'nın 1 Şubat'ta THY'de aldığı grev kararından sonra taraflar yeniden biraraya geldi. THY yönetimi greve gitmenin anlamsız olduğunu belirtirken, sendika da grevin en son çare olduğunu söylüyor. Önceki gün Hava-İş Sendikası yöneticileri ile THY Genel Müdür Yardımcısı Yusuf Bolayır ve kamu işveren sendikası TUHİS yetkilileri bir toplantı yaptı. Toplantıda her iki tarafta toplu iş sözleşmesini barışçı yollarla bitirmek arzusunda olduklarını ifade ettiler. Hava-İş Sendikası Genel Sekreteri Şafak Kurnaz, "Biz bir adım atacağız. Bunun karşılığını da görmek isteriz. Öncelikle uyuşmazlık konusu olan idari maddelerden 5-6 tanesini geri çekiyoruz" dedi. THY yönetimi de, teklifi inceleyeceklerini belirtti. Hava-İş Sendikası, ilk 6 ay için yüzde 59 ile yüzde 122 arasında ikinci 6 ay için de yüzde 50 zam istiyor. THY yetkilileri ise, sendikanın yüzde 189 ile yüzde 220 arasında zam istediğini öne sürüyor. 1 Şubat'ta alınan grev kararının 60 gün içinde uygulanması gerekiyor. Ancak bu süre içinde THY yönetiminin grev oylaması istemeyi düşündüğü belirtiliyor. Grev oylaması için işyerinde çalışan 8 bin işçinin dörte birinin başvurusu gerekiyor. Grevin uygulanmaması için de oylamada salt çoğunluğun, yani 4001 işçinin (Greve Hayır) demesi lazım.

Grev süreci ile ilgili yaptığı haber:
THY'de uzlaşmaya doğru (6 Şubat 1993, taşra baskısı)

"Hava-İş Türkiye'yi hançerlemesin"

Atilla ÖZSEVER

Türk Hava Yolları'nda grev kararı alan Hava-İş sendikası Başkanı Atilla Ayçin'in uzlaşmaz tavrı birbuçuk milyonun üzerindeki turizm çalışanının tepkisine yolaçıyor.

"8 bin THY çalışanı için milyonlarca insan mağdur edilecek, bu arada Türkiye'de yine büyük zarar görecek" diyen turizmciler 'Arkasında kimlerin olduğu bilinen Hava-İş Başkanı Türkiye'yi hançerlemek hevesinden vazgeçsin" dediler.

Atilla Ayçin'in geçmişinde birçok kararılık nokta olduğunun herkes tarafından bilindiğini söyleyen turizmciler "Atilla Ayçin için politik hırs ve ve güç işçi haklarından önde geliyor. Hepimiz biliyoruz ki, THY'de çalışan binlerce kişi sözleşmenin biran önce imzalanmasını istiyor. Ama başkanın hırçın tavrından çekindikleri için seslerini çıkaramıyorlar" diyorlar. Öte yandan Hava-İş Sendikası'nın 1 Şubat'ta THY'de aldığı grev kararından sonra taraflar yeniden birraraya geldi. THY yönetimi grevin anlamsız olduğunu belirtirken, sendika da grevin en son çare olduğunu söylüyor.

Önceki gün Hava-İş Sendikası yöneticileri ile THY Genel Müdür Yardımcısı Yusuf Bolayır ve kamu işveren sendikası TUHİS yetkilileri bir toplantı yaptı. Toplantıda her iki tarafta toplu iş sözleşmesini barışçı yollarla bitirmek arzusunda olduklarını ifade ettiler.

Hava-İş Sendikası Genel Sekreteri Şafak Kurnaz, "Biz bir adım atacağız. Bunun karşılığını da görmek isteriz. Öncelikle uyuşmazlık konusu olan idari maddelerden 5-6 tanesini geri çekiyoruz" dedi. THY yönetimi de, teklifi inceleyeceklerini belirtti.

Hava-İş Sendikası, ilk 6 ay için yüzde 59 ile yüzde 122 arasında ikinci 6 ay için de yüzde 50 zam istiyor. THY yetkilileri ise, sendikanın yüzde 189 ile yüzde 220 arasında zam istediğini öne sürüyor.

1 Şubat'ta alınan grev kararının 60 gün içinde uygulanması gerekiyor. Ancak bu süre içinde THY yönetiminin grev oylaması istemeyi düşündüğü belirtiliyor. Grev oylaması için işyerinde çalışan 8 bin işçinin dörte birinin başvurusu gerekiyor. Grevin uygulanmaması için de oylamada salt çoğunluğun, yani 4001 işçinin (Greve Hayır) demesi lazım.

Grev haberi başlığı benden habersiz değiştirildi: Hava-İş Türkiye'yi hançerlemesin (6 Şubat 1993, gece baskısı)

Hava-İş Sendikası ile Türk Hava Yolları (THY) yönetimi arasındaki toplu sözleşme görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine sendika 1 Şubat 1993 tarihinde grev kararı almıştı. Bu grev kararının 60 gün içinde uygulanması gerekiyordu. Bu arada sendika ile THY işvereni arasında görüşmeler sürüyordu. Bir uzlaşma zemini aranıyordu.

6 Şubat 1993 tarihli gazetede "THY'de uzlaşmaya doğru" başlıklı bir haber yapmıştım. Haberde, tarafların yeniden bir araya geldiği, THY yönetimi grevin anlamsız olduğunu ifade ederken sendikanın da grevi son çare olarak düşündüğü belirtiliyordu. Yine haberde tarafların yetkililerinin açıklaması ve ücret zammı teklifleri tablo olarak yer almıştı.

Bu haber, gazetenin taşra kalıbının Ekonomi sayfasında ismimle birlikte çıktı. Sabah gazeteye geldiğimde haberin başlığının ve içeriğinin değiştiğini görmüştüm. Haber, "Hava-İş Türkiye'yi hançerlemesin" başlığını taşıyor ve altında da imzam bulunuyordu. İçerik olarak da ilk yazdığım haber, tamamen değiştirilmiş ve şu ifadeler kullanılmıştı:

> Türk Hava Yolları'nda grev kararı alan Hava-İş Sendikası Başkanı Atilay Ayçin'in uzlaşmaz tavrı bir buçuk milyon üzerindeki turizm çalışanının tepkisine yol açtı... Turizmciler, 'Arkasında kimlerin olduğu bilinen Hava-İş Başkanı Türkiye'yi hançerlemek hevesinden vazgeçsin' dediler.

Gerçekten "şoke" olmuştum, haberin başlığının ve içeriğinin tamamen değiştirilmesi ve altında imzamın bulunması beni son derece üzdü. Hava- İş Sendikası da bana ve gazete yönetimine hitaben tepki gösteren bir yazı gönderdi, haberin değiştirilmiş şeklinde yer alan iddiaları reddetti. Sendikaya, taşra kalıbında çıkan haberin fotokopisini gönderip İstanbul baskısında çıkan haberin benimle ilgisi olmadığını ilettim. Sendika katı tavrını sürdürdü.

Tabii olayı araştırmak üzere Ekonomi Servisi Şefi Can Ataklı'nın odasına gittim. Durumu söyleyip, niçin haberin değiştirildiğini, okurlara ve sendikaya son derece mahcup olduğumu belirttim. Bana ait olmayan bir haberde ismimin neden yazıldığını, eğer bir değişiklik yapılmışsa ismimin çıkarılması gerektiğini söyledim.

Can Ataklı, bu aşamada böyle bir grevin turizme zarar vereceğini, gazete üst yönetiminin grev olayına sıcak bakmadığını belirterek biraz sert bir ifadeyle istersem gazeteden ayrılabileceğimi söyledi. Kuşkusuz gazete sahiplerinin THY ile reklam ilişkisinin de bu olayda etkili olduğunu sezebiliyordum.

Hem haberin gerçeğe ve gazetecilik kurallarına uygun olmayan bir şekilde değiştirilmesi, hem de hayatı boyunca emekten yana olan bir kişi olarak güç durumda kalmam, gazeteden ayrılma fikrine yol açtı. Yeni arayışlara girdim.

Bu arada THY'de grev oylaması yapıldı, çalışanlar yüzde 58 oyla "greve hayır" dedi. Bu süreçte sendikanın da bazı hataları oldu. Ben de 22 Şubat 1993 tarihli köşemde "Hava-İş yönetimi güven tazelemeli" başlıklı bir yazı yazıp, "Hava-İş Türkiye'yi hançerlemesin" başlıklı haberin de bana ait olmadığını belirttim.

Şubat ayından Ekim 1993'e kadar köşeme devam ettim, yeni iş olanaklarını araştırdım. Ekim ayı sonunda *Milliyet* gazetesinde çalışan ve Hürriyet Vakfı Eğitim Merkezi'nde öğrencim olan Mine Kılıç'tan bir telefon geldi. Mine, benim *Milliyet*'e çağrılmam yönünde bazı bilgiler elde ettiğini söyledi.

Bu bilgilere göre, *Milliyet*'in sahibi Aydın Doğan'ın, "Bizim gazeteyi işçiler, memurlar, emekliler daha fazla alıyor. *Sabah*'ta bu köşeyi hazırlayan arkadaşı bizim gazeteye çağıralım" şeklinde konuşması olmuş. Bir süre sonra da *Milliyet* yönetimi bana resmi bir teklif yaptı ve ikinci kez bu gazeteye adımımı attım.

Milliyet'te "Emek ve İnsan"

6 Atilla ÖZSEVER

EMEK ve İNSAN

Başlarken...

Çalışanların dikkatine!

'Bütün KİT'ler satılsa ancak 2 yıl idare eder'

Özer Bey'in emeklileri DYP Kongresi'ni 'basacak'

İşçi kontinin milletvekili: Ben sermayenin adamıyım

Emek ve İnsan sayfasının ilk sayısı (15 Kasım 1993)

1 Kasım 1993 tarihi itibarıyla *Milliyet* gazetesi Ekonomi Servisi'nde işe başladım. 15 Kasım'dan itibaren de her pazartesi günü "Emek ve İnsan" sayfasıyla okurların karşısına çıktım. O dönemde zorunlu tasarruf konusu gündemdeydi. Daha doğrusu *Milliyet* gazetesi olarak o konuyu gündeme getirdik.

1 Nisan 1988'den itibaren yürürlüğe giren yasaya göre çalışanların ücretinden zorunlu olarak önce yüzde 2, daha sonra da yüzde 4 oranında bir kesinti yapılıyordu. İşveren de yüzde 4, takiben de yüzde 6 oranında bir pay ödüyordu.

Bu oranlar, 1994 yılbaşından itibaren çalışanın ücretinden yüzde 2 ve işveren açısından da yüzde 3 olarak kesinti halinde devam edecekti. Çalışanlar da altı yıl sonra, yani 1 Nisan 1994'ten itibaren ilk kez zorunlu tasarruf fonunda biriken paralarını çekme hakkına sahip olacaklardı.

15 Kasım 1993 tarihli ilk "Emek ve İnsan" sayfasında bu konuyu işledim. 1 Nisan 1994'te çalışan başına o günkü parayla 9 milyon lira bir para birikmiş olacaktı. Herkesin parasını çekmesi halinde fonun bu miktarı ödemesi imkânsız hale geliyordu. Bu açıdan çalışanları uyarıyorduk. *Milliyet* de bu haberi 1. sayfasında, manşetten " İşçi-memura sürpriz para" başlığı ile vermişti.

Milliyet
Halk Gazetesi
15 KASIM 1993 PAZARTESİ
36 SAYFA @ 7000 LİRA (KDV DAHİL)
İşçi-memura sürpriz para
Devletin de, çalışanların da unuttuğu 6 yıllık bekleme süresi doluyor...
İşçi-memur, Tasarruf Fonu'ndaki parasını isterse, hükümete 45 trilyon lâzım
KRİZE İLK ADIM
ORTALAMA 9 MİLYON
HÖT PARA TON
PARALAR GEÇİCİ
Çalışma dünyasının sorunlarına geniş yer veren EMEK ve İNSAN sayfası Ekonomi'de

Zorunlu tasarruf haberi manşette (15 Kasım 1993)

Haber büyük bir ilgi gördü. Ertesi gün de (17 Kasım 1993) fonun yönetiminden sorumlu Kamu Ortaklığı İdaresi'nin Başkan Vekili Can Yeşilada ile görüştüm. Yeşilada, bana, "Milleti uyandırmanın ne âlemi vardı?" deyince, onun bu sözlerini Ekonomi Servisi'ndeki arkadaşlarla paylaştım.

Servisteki arkadaşım Rıdvan Akar, çok zeki birisi olduğu için, bana "Ağabey, bunu hemen Umur Talu'ya söyleyelim. Bak göreceksin, yarın *Milliyet*'te manşet olur" dedi. Rıdvan, o sıralarda Yazı İşleri'ne gitmekte olan Genel Yayın Yönetmeni Umur Talu'yu görünce, fırlayıp yanına gitti. Yeşilada ile görüşmemi ve söylediği sözleri aktarmış. Umur da beni çağırdı ve ertesi günkü gazetenin birinci sayfasında (18 Kasım 1993) bu sözler manşet oldu.

Devletten şok eden sözler

Milliyet Halk Gazetesi

'Milleti uyandırmanın ne âlemi vardı?'

Milliyet'in, unutulan zorunlu tasarruf fonuyla ilgili 'İşçi ve memura sürpriz para' haberine KOÇ Başkan Vekili Can Yeşilaca, işte bu karşılığı verdi

İşçi-memura sürpriz para

Zorunlu tasarrufu idare eden bürokratın tepkisi (17 Kasım 1993)

Böylece konu ciddi biçimde kamuoyunun gündemine girmişti. Ertesi gün haberimizi "Paramızın üstüne yatacaklar" başlığı ile sürdürdük. 19 Kasım 1993'ten itibaren de "Paramızı zamanında ödeyin" başlığı ile bir kampanya başlattık. Kampanya, işçi ve memurdan yoğun bir ilgi gördü.

Milliyet Halk Gazetesi

18 KASIM 1993 PERŞEMBE

32 SAYFA ✪ 7000 TL (KDV DAHİL)

Para vermeye niyetleri yok!

Devletten işçi-memura '2003 yılına kadar bekle' teklifi

Kaç ay askerlik?

Zorunlu tasarrufun üstüne yatacaklar (18 Kasım 1993)

Bu arada iktidarda olan Tansu Çiller'in Başbakanlığındaki DYP-SHP koalisyon hükümeti, zorunlu tasarruf fonundaki paraları çalışanlara ödememek için çeşitli "oyunlara" başvuruyordu. Maliye Bakanı DYP'li İsmet Attila, "Çalışan, 1 Nisan 1994'te fondan parasını çekmek isterse sadece kendi payını alır, işveren ve devlet katkısından vazgeçmiş olur, tamamını alabilmek için 2003 yılına kadar beklemek gerekir" diyordu. Bakanın bu görüşü, 2 Aralık 1993 tarihli *Milliyet* gazetesinin birinci sayfasında, manşetten "İşçi-memura şantaj" başlığı ile değerlendirildi.

Milliyet

Halk Gazetesi

İşçi-memura şantaj

Hükümet'ten çalışana zor seçenek: 'Ya 2003 yılına kadar beklersiniz ya da alacağınız yanar'

ZORUNLU TASARRUF MASAL OLDU

Maliye Bakanı'nın şantajı (2 Aralık 1993)

Zorunlu tasarruf konusunu ilerleyen aylarda da takip ettim. Maliye Bakanlığı, çalışanın altı yıllık kesintisinin 1 Nisan yerine 1 Haziran 1994'ten itibaren ödeneceğini açıkladı, ancak bürokratik işlemler nedeniyle bu ödemeler sürekli olarak geciktirildi.

Özer Çiller'in Emeklisine Yasa

10

Atilla ÖZSEVER

Özer Bey'in bir emeklisi kanserden öldü

Özer Çiller'in daha önce genel müdürlüğünü yaptığı İstanbul Bankası'nın Emekli Sandığı'nın bir emeklisi de geçtiğimiz hafta kanserden öldü. 64 yaşındaki Tacettin Gölpınar, Kanser hastasıydı. Ancak bu banka emeklileri'nin sağlık yardımları 25 Temmuz 1980 tarihinden itibaren durdurulduğu için ilaç alamıyordu.

İstanbul Bankası Emekli Sandığa mali yönden güç durumda olduğu için kendisine 4 aydır da maaş ödenmiyordu. Çevresine de epey borç yapmıştı. Sonuçta Tacettin Bey, kalbindeki tıkanıklığın sonucu Milliyet gazetesi olduğu tarihte 18 Aralık 1993 günü hayata gözlerini yumdu. Kalp hastası olan sandığın kayyımı Bekir Çaçeli de müstafiden 28 Eylül'de yaşama veda etmişti. Banka emeklileri artık isyan edecek durumu geldiler. Ve Başbakan Tansu Çiller'e şu mesajı gönderdiler: "Bir şehit daha verdik. Çünkü Tacettin Bey artık bizim için bir şehittir. Acaba hayatta kalan 954 emeklimizin birer birer ölmesi mi bekleniyor? Sandığımızın SSK'ya devri ile ilgili yasa tasarısının meclisten çıkması yakın zamanda olacak. Bize acilen 2 milyar lira verilmesini öngören tasarımız ise, hala masamızda bekletiliyor. Son çare olarak Laiklik, Atatürk'ün bu ödevlerini, devletimizi, İnsan Hakları Komisyonu'na mı şikayet edelim? Yoksa ölüm sıralarına kendimize gelmemiz için bekleyelim? Ne diyorsunuz?"

Tacettin Gölpınar

Özer Çiller'in yöneticisi olduğu banka iflas edince... (27 Aralık 1993)

Bir mektupla yasa çıkartan genç

Atilla ÖZSEVER

9 aydır maaş alamayan İstanbul Bankası emeklilerinden Ülker Sönmez'in 15 yaşındaki oğlu Serhat Sönmez'in Başbakan Tansu Çiller'in küçük oğlu Berk Çiller'e Milliyet aracılığıyla gönderdiği mektup, Başbakan'ı da duygulandırdı.

Başta İstanbul Bankası olmak üzere mali yönden zor durumda olan özel banka ve sigorta sandıklarının SSK'ye devrini öngören ve meclis gündeminde 167. sırada bulunan yasa tasarısı, Başbakan Çiller'in talimatıyla 2. sıraya alınınca bir güzellik parlamentodan geçti.

Serhat Sönmez'in Berk Çiller'e yazdığı mektup, 30 Mayıs 1994 tarihli Milliyet gazetesinde yayınlandı.

İşte mektup

Serhat'ın Berk'e yazdığı mektup şöyleydi:

"Sevgili kardeşim Berk, ben İstanbul Bankası emeklisi 9 aydır maaş alamayan bir annenin 15 yaşında üsöde okuyan evladıyım. Tek çarem sensin. Babam her türlü ihtiyacımı karşılayamıyor. Çok çaresizim. Lütfen annenden rica et, İstanbul Bankası emeklilerinin maaşını ödemekte biraz öncelik tanısın. Sen de benim gibi gençsin. Aramızdaki fark, sen harçeye sahipsin, ben ise ihtiyacım olan hiç birşeyi alamıyorum. Gerçi bunun ne demek olduğunu sen bilemezsin. Sağlıklı, iyi günler dilerim."

Serhat Sönmez ve annesi Çiller'in oğluna yazdan mektubun sonuçlarından çok memnunlar.

İstanbul Bankası emeklilerine olumlu haber (6 Haziran 1994)

Başbakan Tansu Çiller'in eşi Özer Çiller, özel bir banka olan İstanbul Bankası'nın genel müdürlüğünü yapmıştı; fakat banka 1982 yılında ekonomik krize girdi, yani iflas etti. Hazine, bankaya el koydu, Özer Çiller de görevinden ayrıldı. İstanbul Bankası,

1983 yılında Ziraat Bankası'na devredildi ancak İstanbul Bankası Emekli Sandığı tek başına ortada kaldı.

İstanbul Bankası Emekli Sandığı'nın aktif sigortalısı sıfırlandığı için prim gelirleri azaldı ve nihayetinde sandık kendi emeklilerine maaş ödeyemez duruma geldi. 360 emekli, açlığa mahkûm edilir bir süreç yaşamaya başladı.

İstanbul Bankası emeklisi 64 yaşındaki Tacettin Gülpınar, kanser hastasıydı. Parasızlıktan kanser ilaçlarını alamadığı için 18 Aralık 1993 günü vefat etti. Ben de bu haberi, 27 Aralık 1993 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında "Özer Bey'in bir emeklisi kanserden öldü" başlığı ile verdim.

Sabah gazeteye geldiğimde, Başbakanlıktan arandığım söylendi. Telefonun diğer ucundaki kişi, Başbakan Tansu Çiller'in eşi Özer Çiller'di. Bana, "Atilla, benim bu olayla ne ilgim var, niçin benden söz ettin" diye söylenmeye başladı. Ben de kendisine, "Efendim, sonuçta sizin genel müdürlüğünüzü yaptığınız banka krize girince emeklileri de ortada kaldı. Hiç olmazsa bu emekliler SSK bünyesine alınırsa emekli maaşları ödenmiş olur" dedim.

O sırada İstanbul Bankası dahil mali yönden zora düşen özel banka sandıklarının SSK'ya devrini öngören yasa tasarısı Meclis gündemindeydi ama 167. sırada bulunuyordu. Bir an önce gündeme alınıp yasalaşmasını arzu ediyorduk.

Bu yönde hükümeti sıkıştıran haberler yapmaya başladım. Mayıs 1994 tarihine gelindiğinde İstanbul Bankası'nın üç emeklisi hayatını kaybetmişti. Banka emeklileri, bu yaptığım haberler üzerine benle daha yakın bir temas içine girdiler. Emeklilerden Ülker Sönmez'in oğlu Serhat Sönmez'in Tansu Çiller'in küçük oğlu Berk Çiller'e yazdığı mektubu 30 Mayıs 1994 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında yayımladım. Mektup şöyleydi:

> Sevgili kardeşim Berk, ben İstanbul Bankası emeklisi 9 aydır maaş alamayan bir annenin 15 yaşında lisede okuyan evladıyım. Babam her türlü ihtiyacımı karşılayamıyor. Çok çaresizim. Lütfen annenden rica et, İstanbul Bankası emeklilerinin maaşını ödemekte biraz öncelik tanısın. Sen de benim gibi gençsin. Aramızdaki fark, sen her şeye sahipsin, ben ise ihtiyacım olan hiçbir şeyi alamıyorum. Gerçi bunun ne demek olduğunu sen bilemezsin. Sağlıklı, iyi günler dilerim.

Bu mektup *Milliyet*'te yayımlandıktan sonra, ilgili yasa tasarısı Başbakan Çiller'in talimatı ile 167. sıradan 2. sıraya alındı ve

1 Haziran 1994 gecesi saat 24.00'da TBMM'de kabul edildi. Bu gelişme, 6 Haziran 1994 tarihli *Milliyet*'te de "Bir mektupla yasa çıkartan genç" başlığı ile yer aldı.

Kamuoyu oluşturup yasanın çıkmasında *Milliyet*'in önemli bir katkısı oldu, denilebilir. 15 Kasım 1993'ten yasanın çıktığı tarihe kadar 29 kez yayımlanan "Emek ve İnsan" sayfasının 10'unda bu konuyla ilgili haberlere yer vermiştik. Ortalama üç haftada bir bu konu işlenmişti.

İstanbul Bankası Emekli Sandığı emeklilerinden oluşan bir grup, TBMM'de ciddi bir kulis faaliyeti yapmıştı. Serhat Sönmez'in Berk Çiller'e yazdığı mektup da yasanın çıkmasında "son damla"yı oluşturdu. Kuşkusuz bu tür gelişmeler, bir gazeteci olarak insanların yaşamına dokunmak, toplumsal bir fayda sağlamak beni fazlasıyla mutlu ediyordu. Yasa çıktıktan sonra bir grup İstanbul Bankası Emekli Sandığı emeklisi gazetemizi ziyaret edip teşekkürlerini iletmişti.

"Emek" Sayfasına Sansür

6
EMEK ve İNSAN
"Asıl adalet"
Zorunlu tasarruf için çalışana 4 seçenek!
Refah'ın alternatifi kim?
Rus madencinin protestosu

Emek ve İnsan sayfası basılmadan önce sansüre uğruyor (4 Nisan 1994)

Milliyet gazetesi, sahipliği açısından özel bir mülkiyetti ve sahibi Aydın Doğan da TÜSİAD üyesi, varlıklı bir işadamıydı. Ancak gazetelerin, medya organlarının bir kamusal işlevi de vardı. Bu çerçevede *Milliyet*, yazılı ilkeleri itibarıyla "Atatürkçü, milliyetçi, din ve vicdan hürriyetinden yana, demokrat, toplumcu, karma ekonomi yanlısı, bağımsız" bir gazeteydi.

Gazete yönetimini de ağırlıklı olarak sol gelenekten gelen kişiler oluşturuyordu. Genel Yayın

Yönetmeni Umur Talu ve Genel Yayın Koordinatörü Yalçın Doğan sol eğilimli kişilerdi.

Benim de geçmişim ve sosyalist bir dünya görüşüne sahip olduğum biliniyordu. Gazeteciliğin evrensel ilkelerine bağlıydım ve objektif bir yayın sürdürmeye çalışıyordum. "Emek ve İnsan" sayfasında hem haberler, hem de yorum ve değerlendirmeler yer alıyordu. Sayfamda hazırladığım kimi haber ve yorumlar zaman zaman sansüre uğradı, yani yönetim tarafından yayından çıkarıldı. İşte birkaç örnek:

27 Mart 1994 yerel seçimleri sonrasında Refah Partisi'nin önemli bir sıçrayış yakalaması üzerine 4 Nisan 1994 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında "Refah'ın alternatifi kim?" başlıklı bir yazı hazırladım. Bu yazıda, Refah Partisi'nin (RP) "Adil düzen" sloganıyla yoksul kesimleri kendisine çekmeyi amaçladığını belirttikten sonra sosyal demokrat partilerin etkisiz kaldığına dikkati çekmiştim. Ardından yazdığım bölüm ise Umur Talu tarafından sayfadan çıkarıldı. Sansüre uğrayan bölüm şöyleydi:

> Sosyal demokrat kesimin en büyük partisi sayılan SHP, düzeni sorgulayan 'gerçek bir sosyal demokrat parti' olma yerine düzene ortak olmaya çalışan bir parti konumuna düştü. Ve yerel seçimlerde de bunun faturasını ödedi. DSP ve CHP de fazla bir etkinlik sağlayamadı. Çözüm nerededir? Kısa vadeli çözüm, SHP'nin koalisyondan ayrılarak Batı tipi sosyal demokrat partiler gibi 'ideolojik özü'ne dönmesi ve düzeni ekonomik, sosyal ve siyasal alanda sorgulayan bir muhalefet partisi konumuna gelmesidir. Ancak SHP, bu çözüme pek yanaşmıyor. Uzun vadeli çözüm ise, Avrupa'daki gibi emek-sermaye çelişkisini esas alan ve başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emek kesimini kucaklayan geniş tabanlı bir 'sol' partinin yeniden inşa edilmesidir. Böyle bir parti, sosyal demokratlar dahil sosyalistleri, çevrecileri, feministleri, anti-militaristleri de kapsayabilmelidir. İşte o zaman RP'nin de, diğer 'düzen partilerinin' de gerçek bir alternatifi ortaya çıkacaktır...
> 1960'lı yılların Türkiye İşçi Partisi; ABD üsleri, NATO, petrol da-

vası, işçi hakları gibi konularda 15 kişilik grubu ile deyim yerinde ise 'Meclis'i sallamıştı'. Bugün ise daha geniş kapsamlı, dünyadaki gelişimi dikkate alan fakat 'tarihsel ve ideolojik özünü' koruyan sol bir partiye ihtiyaç vardır.

Tabii ki, bir 'taban' hareketi olarak ortaya çıkması gereken böyle bir partinin oluşumunda en büyük görev, işçi sendikaları ve demokratik kitle örgütlerine düşüyor. Acaba sendikalar, böyle bir ihtiyacın gerekliliğini ne ölçüde kavrayabiliyorlar?

Aslında bir süre sonra, 1996 yılında bu tür bir sol partinin (Özgürlük ve Dayanışma Partisi - ÖDP) kurulması da söz konusu olmuştu. İki yıl öncesinden böyle bir öngörüde bulunmak, *Milliyet*'in yayın politikasını neden rahatsız etmişti, pek anlayamamıştım doğrusu...

18 Nisan 1994 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında da "Demokrasi Platformu tuttu" başlığı ile Türk-İş, DİSK, Hak-İş ve memur sendikalarıyla birlikte 18 demokratik kuruluşun oluşturduğu Demokrasi Platformu'ndan söz etmiştim. Bu platformu oluşturan sendikaların 9 Nisan 1994'te Zonguldak'ta yaptığı mitingi "görkemli" olarak tanımlamıştım. Umur Talu, "görkemli" sözcüğünü "büyük" olarak değiştirmişti.

Yılmaz Güney'e de Sansür

Yılmaz Güney'in onuncu ölüm yıldönümünü nedeniyle 5 Eylül 1994 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında *"Hapishane arkadaşım Yılmaz Güney"* başlıklı bir yazı yazdım. Bu yazı yayımlanmadan önce Umur Talu beni odasına çağırıp, "Atilla, Yılmaz Güney'in yurtdışına kaçışı ile ilgili olarak Nihat Behram'ın hazırladığı bir yazı dizisini 30 Ağustos günü yayımlamaya başlamıştık. Zafer Bayramı'ndan daha büyük bir başlıkla bu yazı dizisini anons ettiğimiz için okurlarımızdan tepki aldık. Şimdi sen de Yılmaz Güney'le ilgili bir yazıyı gündeme getirme. Onun yerine başka bir yazı koy" dedi.

Yılmaz Güney'in 10. ölüm yıldönümünde, hem de gazetenin onunla ilgili bir yazı dizisi yayımlanmışken benim bu anılarımın yayımlanmaması karşısında oldukça üzülmüştüm. Çünkü bu anılar özeldi, o zamana kadar hiçbir yerde yayımlanmamıştı. Yılmaz Güney'in devrimci arkadaşlarıyla birlikte kaldığı hapishaneye ilişkin anılardı, onun oradaki duruşunu, insani özelliklerini anlatan günlüklerdi.

Sonuçta Yılmaz Güney'le ilgili anılarım yerine DİSK'in işçi ve memurlarla ilgili yaptığı bir araştırmayı koydum. Ama inat ettim, ertesi yıl yani Eylül 1995'te Yılmaz Güney'le ilgili anılarımı tekrar sayfama koyup yayımladım. O zaman da gazetenin Genel Yayın Yönetmeni olan Doğan Heper bazı cümleleri çıkartmıştı; ama anıların özüne dokunulmamıştı.

10 Ekim 1994 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında Attila İlhan'ın "Sosyalizm, asıl şimdi" başlıklı bir yazısından alıntı yapıp aynı başlıkla kullandım. Umur Talu, o yazının başlığını da "Attila İlhan, şimdi" diye değiştirmişti...

"Adil Düzen"in İşçi Kıyımı

Mart 1994 yerel seçimleriyle birlikte başta İstanbul olmak üzere birçok ilde Refah Partisi (RP) belediye seçimlerini kazanmıştı. 27 Mart ile 10 Ağustos 1994 tarihleri arasında Refah Partili belediyelerden işçi çıkarılması gündeme geldi.

DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası'nın yaptığı araştırmaya göre, RP'li belediyelerden çıkarılan işçi sayısı 3 bin 531 idi. Tayyip Erdoğan'ın başkanı olduğu İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı enerji işkolundaki SUSER adlı işyerinden çıkarılan 1200 işçinin de dahil edilmesiyle birlikte RP'li belediyelerden işten çıkarılan işçi sayısı 4731'i buluyordu. İkinci sırada 2175 işçi çıkarımı ile DYP'li belediyeler vardı. Altı aylık sürede işten atılan toplam işçi sayısı 10 bin dolayındaydı.

Bu haber, 15 Ağustos 1994 tarihli "Emekve İnsan" sayfasında yer aldı. Ayrıca aynı sayfada yer alan bilim insanlarının araştırmasına göre, "İslam'ın emeğe bakışı kapitalizmden farksızdı". İslam Hukuku Mecelle'ye göre, grevde ücret ödenmesi helal değildi, mevcut yasal mevzuatta da grev süresince işçiye ücret ödenmeyeceği hükme bağlanıyordu.

Yine o dönemde memurlara sendika hakkı, SSK'nın özelleştirilmesi gibi konularda düzenlenen panellere konuşmacı olarak katıldım. Emek örgütlerinin ortak bir cephede buluşması, Demokrasi Platformu'nun oluşumu gibi haberlere yer verdim. Kamu kesiminde ücretlerin dondurulması, ikramiyelerin kalkması, işçilerin memur yapılması yönündeki haberim, *Milliyet*'in 18 Ekim 1994 tarihli birinci sayfasının manşetinde, "Kamu işçisine bütçe balyozu" başlığı ile yer aldı.

Kamu işçisine bütçe balyozu

Ücretler donuyor, ikramiye kalkıyor, işçiler memur oluyor

▼Hükümet 1995 bütçesinde kamu personeli için kemerleri değil, gırtlaklarını sıkacak önlemler getiriyor. Maliye Bakanlığı'nca Meclis'e sevk edilen bütçe yasa tasarısında kamu personeli için her alanda 'indirim' var

ÜCRETE DONDURMA

İKRAMİYEYE SON

İŞÇİLER MEMUR

GEÇİCİYE SENİR

TEŞVİK PRİMİ YOK

SERVİSLER PARALI

Bu önlemler nasıl uygulanır?

Profesörlerin maaş boykotu başladı

Vali isyan ediyor: 'Maaşım yetmiyor'

Kamu işçisinin ücretlerinin dondurulması gündemde (18 Ekim 1994)

Âşık Olan Grip Olmaz

Aşık olan grip olmaz!

BEYMEN Kids tarafından düzenlenen aile seminerleri dizisinin ikinci toplantısında, "Yaşam dönemeçleri ve aileye yansımaları" konu edildi. Erdal Atabek'in iki saate yakın süren konuşması, adeta bir "sohbet ziyafeti" niteliğinde geçti.

Erdal Atabek, önce insanın yaşam dönemeçlerinden söz etti ve daha sonra "gençlik" kavramı üzerinde durdu. Bakın ünlü yazar, ne diyor:

"Gençlik, bir yaş dilimi değildir, bir hayat felsefesi, bir yaşama biçimidir. İnsanların tek üreticiliği, yaratıcılığı, ekonomik ya da biyolojik değildir. Aslında gerçek üreticilik ve yaratıcılık, sosyolojiktir. Toplum için, dünya için, başkaları için üretim yapmaktır. İşte gençlik budur. İnsan hangi yaşta olursa olsun, entelektüel üretim ve yaratıcılığına devam etmelidir. Zihinsel üretimi yoksa, 30 yaşındaki insan da yaşlıdır. Başkaları için yaptığınız her şey, aslında kendiniz için yaptığınız şeydir. Başkaları için yapmadığınız bir şey, aslında kendiniz için de yapmadığınız bir şeydir. Çünkü, başkaları için yaptığınız şey, sonuçta yine kendinize döner."

"Mutluluk ve umut, aslında bir gençlik aşısıdır. Tersi insanı yaşlandırır" diyen Atabek, gazetecilik açısından flaş cümlesini patlattı: "Aşık olan grip olmaz". Peki neden? "Aşık olan insanda enerji çok yüksektir. Bedenin ürettiği endorfin ve benzeri hormonlar sayesinde vücudun direnci artar. Hastalıklarla başeder. Ancak aşkda hayal kırıklığı ise, her türlü hastalığa zemin hazırlar."

İşte Erdal Bey, böyle diyor. Bu konuşmayı gazetede anlattığımda, bazı arkadaşlar aşık olmanın "zahmetli bir iş" olduğuna değinerek, grip aşısını tercih ettiklerini belirttiler. Ama grip aşısının koruma oranı, yüzde 70. Aşık ise, "garantili"...

Erdal Atabek'in konuşmasından (12 Aralık 1994)

"Emek ve İnsan" sayfasında sevgi, aşk gibi insani konulara da yer veriyordum. 12 Aralık 1994 tarihli sayfada, "Âşık olan grip olmaz" başlığı ile bir yazı yazdım. Başlık dikkat çekiciydi. Bu sözler, *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Dr. Erdal Atabek'e aitti. Erdal Atabek'in "Yaşam dönemeçleri" konulu bir konuşmasını izlemiştim. Yazım şöyleydi:

> Erdal Atabek, önce insanın yaşam dönemeçlerinden söz etti ve daha sonra 'gençlik' kavramı üzerinde durdu. Bakın ünlü yazar ne diyor: "Gençlik, bir yaş dilimi değildir, bir hayat felsefesi, bir yaşama biçimidir. İnsanların tek üreticiliği, yaratıcılığı, ekonomik ya da biyolojik değildir. Aslında gerçek üreticilik ve yaratıcılık, sosyolojiktir. Toplum için, dünya için, başkaları için üretim yapmaktır. İşte gençlik budur. İnsan hangi yaşta olursa olsun, entelektüel üretim ve yaratıcılığına devam etmelidir. Zihinsel üretim yoksa 30 yaşındaki insan da yaşlıdır. Başkaları için yaptığınız her şey, aslında kendiniz için yaptığınız şeydir. Başkaları için yapmadığınız bir şey, aslında kendiniz için de yapmadığınız bir şeydir. Çünkü başkaları için yaptığınız şey, sonuçta yine kendinize döner.
> Mutluluk ve umut, aslında bir gençlik aşısıdır. Tersi insanı yaşlandırır" diyen Atabek, gazetecilik açısından flaş cümlesini patlattı: "Âşık olan grip olmaz. Peki neden? Âşık olan insanda enerji çok yüksektir. Bedenin ürettiği endorfin ve benzeri hormonlar sayesinde vücudun direnci artar. Hastalıklarla baş eder. Ancak aşkta hayal kırıklığı ise her türlü hastalığa zemin hazırlar."

Bu yazı gazetede de epey ilgi gördü. Genel Yayın Yönetmeni Ufuk Güldemir, özel olarak tebrik etti. Hatta bu arada bir televizyondan da röportaj teklifi gelmişti ama ben sözün asıl sahibinin Erdal Atabek olduğunu belirterek, Atabek'le söyleşi yapılmasını önermiştim. Sanıyorum o iş gerçekleşmedi.

Sayfada bu yazının yanına da Attila İlhan'ın "ne kadınlar sevdim, zaten yoktular" mısrası ile başlayan "Böyle bir sevmek" başlıklı ünlü şiirini koymuştum. Her hafta pazartesi günleri "Emek ve İnsan" sayfasında yayımlanan şiirler büyük bir ilgi görüyordu. Okurların ilgisi üzerine Aralık 1994 başı itibarıyla her hafta bir şiir yayımlamaya başlamıştım. Ekonomi sayfasını biraz daha cazip hale getirip şiire ilgi duyan okurların emek haberlerine de bakabileceğini düşünmüştüm.

"Emek ve İnsan" sayfasında, kuşkusuz ağırlıklı olarak çalışma yaşamına ilişkin haberlere yer veriyordum; ama bununla birlikte

sevgi ve aşka dair yazıların yanı sıra dostluk, mutluluk, yetkin insan olma gibi konular da yer alıyordu.

"DGM'yi Ezdik, Sıra Johnnie Walker'da"

1995'in yılbaşı öncesi çeşitli kuruluşlardan özellikle Ekonomi servislerine hediyeler gelirdi. Bu arada bana da Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası'ndan (MESS) Johnnie Walker marka bir şişe viski gelmişti. Ben de viskiyi servisteki arkadaşlarıma dağıtıyordum.

Diğer servislerden bir arkadaşımız, Genel Yayın Yönetmeni Ufuk Güldemir'e, "Atilla'ya MESS'ten viski gelmiş" diye haber vermiş. Ufuk da, esprili bir arkadaşımızdı, Yazı İşleri'ne beni çağırdı ve dedi ki, "Biliyorsun, *Milliyet* çalışanları için bir iç gazete çıkarıyoruz. Şimdi onun manşeti belli oldu: 'DGM'yi ezdik, sıra Johnnie Walker'da'. Bu durumu Arzuhan Yalçındağ'a bildireceğim."

Ben de Ufuk'a dedim ki, "Gelen hediyeleri zaten biz kendi aramızda arkadaşlara dağıtıyoruz. Bu bir rüşvet değil. Benim yazdıklarım ortada, işverenlerin karşısında emekten yana bir adamım. Ancak ben Arzuhan Hanım'la gidip görüşeceğim."

Önce kısaca "DGM" olayından söz edeyim. 1976 yılında Başbakan Demirel'in Milliyetçi Cephe Hükümeti, Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) Kanunu çıkaracaktı. Kanun, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasını öngörüyordu. DİSK de, Eylül 1976'da üç günlük bir direniş ilan ederek DGM yasasına karşı iş bırakma eylemi yapmıştı. Sonuçta DGM kanunu yasalaşmadı.

Ardından işveren sendika MESS ile DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası arasındaki toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlanmış, 1977 ve daha sonraki yıllarda büyük grevler yaşanmış, DİSK de o süreçte "DGM'yi ezdik, sıra MESS'te" diye bir slogan ortaya atmıştı. Ufuk Güldemir de o slogandan esinlenerek, "DGM'yi ezdik, sıra Johnnie Walker'da" diyerek esprili bir yazı konusu önermişti.

Yine o dönemde *Milliyet* gazetesi bünyesinde kapalı devre sadece çalışanlara dönük *Biz* adlı bir gazete çıkıyordu. Gazetenin yöneticisi de Doğan Holding'in, dolayısıyla *Milliyet* gazetesinin patronu Aydın Doğan'ın kızı Arzuhan Doğan Yalçındağ idi. Arzuhan Hanım, daha sonra TÜSİAD başkanlığı da yapacaktı.

Arzuhan Yalçındağ'a telefon ettim ve dedim ki, "Arzuhan Hanım, *Biz* gazetesinin manşeti ile ilgili olarak Ufuk Güldemir size öneride bulunmuş. Olayın tarafı benim. Gazetecilikte 'karşı taraf'ın da görüşünün alınması diye bir kural vardır. Benim de görüşüm alınmalı, o nedenle sizinle görüşmek istiyorum."

Arzuhan Yalçındağ ile görüşme sırasında kısaca olaydan söz ettim, konu daha sonra eğitime, çocuk eğitimine geldi. O sırada kendisinin küçük bir çocuğu vardı. 0-6 yaş dönemindeki çocuk eğitiminin kişiliğin oluşması açısından çok önemli olduğuna değinerek Arzuhan Hanım'a kitaplar önerdim. Bu sohbet sonucunda Ufuk Güldemir'in önerdiği şekilde bir haberin çıkması da önlenmiş oldu...

İşçi Neden Demokrat Değil?

Türkiye'de işçi sınıfının demokrasi ile ilgisi konusuna, bir kez de işçilerin yetişme koşulları açısından bakmayı uygun görmüştüm. 17 Ekim 1994 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında "İşçi neden demokrat değil?" başlıklı bir yazı kaleme aldım. Yazım şöyleydi:

> Türkiye'de işçilerin genelde birey olarak 'demokrat' olduklarını söylemek oldukça zor. Bunun sosyolojik, tarihsel nedenlerinin yanı sıra kültürel nedenleri de var. Öncelikle ülkemizde bir sanayi devrimi yaşanmadığı için işçi sınıfı da Batı ülkelerine benzer bir süreç içinde oluşmadı. Devlet eliyle bir burjuva sınıfı yaratıldığı için emek-sermaye ilişkileri Batı'daki gibi bir mücadele süreci içermedi. İşçi sınıfının demokrasi mücadelesi böyle bir süreçte olgunlaşmadı.
>
> Türk işçisi, devlet ağırlıklı işletmelerde 'babaerkil', 'devlet baba' imajı içinde yetişti. Birey olarak pasif, baskı altında yaşayan, hak arama bilinci zayıf ancak 'devlet baba'nın 'icazeti' ölçüsünde birtakım hakları oluştu. Bu gelişme zaman içinde özel sektörde de kendini gösterdi.
>
> Türkiye'de işçi sınıfı, genelde 'yukarıdan', yani devlet katından sağlanan haklarla demokrasi kültürünü edinmeye çalıştı. Bu arada devletin ve siyasal iktidarların yoğun baskısı sonucu, çalışanların demokratik mücadelesi sürekli sınırlandırıldı. Hatta, 12 Martlarda, 12 Eylüllerde 'yukarıdan' verilen bu 'haklar' bile ellerinden alındı.
>
> İşçinin demokrat olamamasının objektif, tarihsel ve sosyolojik nedenleri özetle böyle. İşin bir de kültürel yanı var. İşçi, işyerinde kendisine amirinin, patronunun gösterdiği davranışı, bu kez ailesinde eşine ve çocuklarına gösteriyor. Yani, eşine çocuklarına karşı genelde otoriter, baskıcı, söz hakkı tanımayan bir davranış içinde olabiliyor. Kendisi de

otoriter, babanın egemen olduğu bir ailede yetiştiği için birey olarak hakkını savunabilen, demokrat bir kişiliğe sahip gözükmüyor. Kısaca, kendi ailesinde de demokrasi yok.

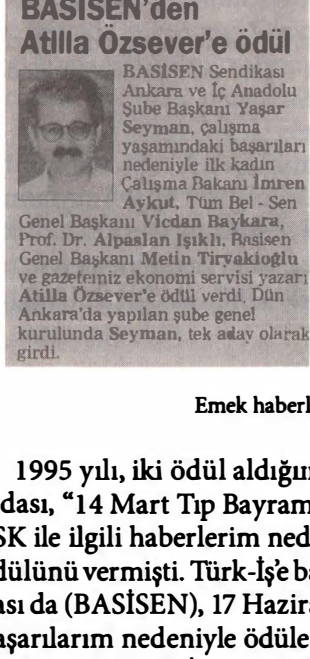
İşte ailede demokrasinin oluşabilmesi, demokrat, hak arama bilincine sahip bireylerin yetişebilmesi ancak sağlıklı bir çocuk eğitiminden geçiyor...

Bu yazının yanında 12 kitaptan oluşan bir çocuk eğitimi kitaplığı da verdik. Daha önce, 12 Eylül 1994 tarihli sayfamızda yayımlanan bir yazıda da "Hak arama bilinci çocuklukta başlar" konusunu işlemiştik. İlk beş yaşın önemine değinerek hak arama bilincinin de çocukluk döneminde oluşabileceğine dikkati çekmiştik...

Emekçiler *Milliyet* Okuyor

1995 yılının önemli konuları arasında SSK ve emeklilik yaşının yükseltilmesi, yani "mezarda emeklilik" konusu vardı, ayrıca memurların sendika hakkı da tartışılan konuların başında geliyordu. Kamu çalışanları, 1995 yılın ilk yarısında "aşağıdan", yani tabandan bir hak arama mücadelesine giriştiler. Grevli sendika hakkı için verilen mücadele, sayfalarımızda önemli yer tutmuştu.

Bu arada Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin yaptığı bir araştırmada, *Milliyet* gazetesinin okur profili ortaya çıkmıştı. Bu araştırmaya göre, *Milliyet*'in okurlarının yüzde 40'ı memur, öğretmen, işçi ve emekli denilen emek kesiminden oluşuyordu. İkinci okur grubunu ise yüzde 28 oranıyla üniversite öğrencileri meydana getiriyordu. Daha sonra sırasıyla serbest meslek sahipleri (yüzde 17) ve ev kadınları (yüzde 5) geliyordu. Bu haberi 7 Ağustos 1995 tarihli sayfamızda değerlendirmiştik.

BASİSEN'den Atilla Özsever'e ödül

BASİSEN Sendikası Ankara ve İç Anadolu Şube Başkanı Yaşar Seyman, çalışma yaşamındaki başarıları nedeniyle ilk kadın Çalışma Bakanı İmren Aykut, Tüm Bel - Sen Genel Başkanı Vicdan Baykara, Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, Basisen Genel Başkanı Metin Tiryakioğlu ve gazetemiz ekonomi servisi yazarı Atilla Özsever'e ödül verdi. Dün Ankara'da yapılan şube genel kurulunda Seyman, tek aday olarak girdi.

Milliyet'e iki ödül

İSTANBUL Tabip Odası, 14 Mart Tıp Bayramı'nda sağlık alanındaki başarılı haberleri nedeniyle Milliyet'e iki ödül verdi. Gazetemiz yazarlarından Atilla Özsever, sosyal güvenlik ve SSK ile ilgili haberlerinden ötürü basında en iyi sağlık haberi ödülünü aldı. Yine gazetemiz muhabirlerinden Melek Elitok'a bu araştırma ve teşvik ödülü verildi.

Diğer ödülleri alan basın mensupları ise şöyle: Basında en iyi sağlık haberi teşvik ödülünü Hürriyet Gazetesi'nden Kadriye Yüksel, TV'de en iyi sağlık haberi ödülünü ise ATV'den Yonca Sevim aldı. Cumhuriyet Gazetesi'ne de özel ödül verildi.

İstanbul Rektörlüğü'nde ki törene Rektör Prof. Dr. Bülent Berkarda, Tıp Fakültesi dekanları Prof. Dr. Nail Oruç ve Prof. Dr. Korkmaz Altuğ da katıldı.

Emek haberlerine ödüller (1995)

1995 yılı, iki ödül aldığınız bir yıl olmuştu. İstanbul Tabip Odası, "14 Mart Tıp Bayramı" çerçevesinde sosyal güvenlik ve SSK ile ilgili haberlerim nedeniyle basında en iyi sağlık haberi ödülünü vermişti. Türk-İş'e bağlı Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası da (BASİSEN), 17 Haziran 1995 günü çalışma yaşamındaki başarılarım nedeniyle ödüle layık görmüştü.

O sırada Türk-İş yönetimi, ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) toplantısı için Cenevre'ye gitmişti. Bu haberi Ekonomi sayfasında "Türk-İş, Cenevre'den yönetiliyor" başlığı ile vermiştim. Haberde, Türk-İş Yönetim Kurulu'nun 5 üyesinin de Cenevre'ye gittiğini, her zaman en az bir kişi Ankara'da nöbetçi kalırken bu kez kimsenin kalmadığını yazmıştım.

Toplantının maliyeti de, kişi başına 400 dolardan, uzmanlarla birlikte Cenevre'ye giden toplam 22 kişi açısından o günkü parayla üç milyar liraya ulaşıyordu. Yazı İşleri, bu haberi 14 Haziran 1995 günü birinci sayfadan "Sendika turizmi" başlığı ile resimli olarak değerlendirmişti.

İşçi Sınıfı, Hükümet Düşürdü

1995 yılı, 680 bin kamu işçisini kapsayan toplu sözleşme görüşmelerinin çıkmaza girdiği bir yıldı. Önce 200 bin işçi greve çıkmıştı, Ekim ayı başında da 350 bin işçi grevdeydi. Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral, Çiller hükümetini tehdit ederek,

"Grevler ertelenirse 600 bin işçiyi güven oylaması günü Meclis'in önüne yığarım" diyordu.

Bu haberi, 8 Ekim 1995 tarihli gazetenin Ekonomi sayfasında, "Meral, hükümeti tehdit etti" başlığı ile değerlendirirken, gazete yönetimi pazarlıkların da sürdüğünü belirterek birinci sayfada "680 bin işçi için umut pazarı" başlığını kullanmıştı.

Yine bu süreçte Yazı İşleri'nden bir bilgi geldi. Dediler ki: "Bayram Meral ile ilgili kamu bankalarından usulsüz kredi çektiğine ilişkin bir dosya var." Dosyaya şöyle bir baktım, kredi tahsisi ve ödeme ile ilgili birtakım sorunlar olabilirdi ama asıl amaç kamu sözleşmelerinde işçi kesimini güç duruma düşürmek için Türk-İş Başkanı'nı zan altında tutmaktı.

Devlet ya da hükümetler zaman zaman böyle dosyalar tutarlar, bekletirler, kendi açılarından uygun zamanda piyasaya sürerler. Gazetecinin böyle tuzaklara düşmemesi gerekir, esas sorunu, arkadaki amacı, büyük resmi görmek lazım. Yazı İşleri'ndeki bazı arkadaşların, "Bunu haber olarak kullanalım" demesine rağmen ben pek üzerinde durmadım.

Öte yandan Çiller hükümeti, IMF'ye verdiği sözü tutarak yıllık yüzde 17 oranındaki zamda ısrar ediyordu. Yıllık enflasyonun yüzde 90'larda olduğu bir ülkede ise, Türk-İş yıllık yüzde 31 oranındaki zamma rıza gösterecek bir noktaya gelmişti.

Bu arada DYP-CHP koalisyonu, kamu sözleşmelerindeki uyuşmazlığın da etkisiyle bozulmuştu, CHP hükümetten çekilmişti. Çiller azınlık hükümeti için 15 Ekim 1995'te TBMM'de güven oylaması yapılacaktı. DSP de Türk-İş'in taleplerini dikkate alarak güven oylamasında olumsuz oy kullanacaktı.

Türk-İş, güven oylamasının yapılacağı 15 Ekim günü Ankara Güven Park'ta kitlesel bir basın açıklaması yapacağını açıkladı. Güvenlik güçlerinin çeşitli engellemelerine rağmen Ankara Kızılay Meydanında toplanan binlerce işçi, "Yar saçların lüle lüle, Tansu sana güle güle" şeklinde slogan attılar.

Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral, ses aracındaki konuşmasının sonunda, "Tansu Hanım beni aradı, Meclis'te bekliyor. Şimdi oraya gidiyorum" deyince işçiler Meral'ın aracının TBMM'ye gitmesini engellediler. Topluca Türk-İş Genel Merkezi'ne gittik. Diğer gazetecilerle birlikte Türk-İş Basın Danışmanı Hasan Tahsin Benli'nin odasında televizyondan canlı olarak güven oylamasını izledik. Büyük bir heyecan içinde, adeta nefesler tutulmuş bir şekilde güven oylamasını takip ediyorduk.

Çiller'in kabinesi güvenoyu alamadı ve hükümet düştü. Böylece Çiller hükümetinin düşmesinde işçi sınıfının eylemleri büyük bir rol oynamıştı. Ertesi günkü "Emek ve İnsan" sayfasında "İşçi sınıfı, ilk raundu kazandı" başlığını atmıştım. Hükümet düşmüştü ama uyuşmazlık süreci sürüyordu...

1995 yılının Aralık ayında Türk-İş seçimleri yapıldı. Bayram Meral, yeniden Genel Başkanlığa seçildi. Eski yönetimde bir değişiklik olmadı.

TÜSİAD'ın Yalan Raporu

1996 yılının başında SSK konusu yine gündemdeydi. Dünya Bankası'nın kredisi çerçevesinde ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) tarafından hazırlanan rapor, emeklilik yaşının yükseltilmesi dahil sosyal güvenliğin yeniden yapılandırılmasını öngörüyordu.

TÜSİAD da (Türk Sanayicileri ve İş adamları Derneği) sosyal sigorta hizmetlerinde özelleştirmeyi teşvik eden bir raporu tartışmaya açmıştı. Türk Tabipleri Birliği (TTB) ise, işçilerin ağırlıklı olduğu bir SSK Meclisi kurulması gerektiğini ve kurumun hem idari, hem de mali yönden özerk olmasını savunuyordu.

Bu konuları, "Emek ve İnsan" sayfalarında "Sosyal güvenlik ameliyat masasında (29 Ocak 1996)", "İşte doktorun SSK reçetesi (12 Şubat 1996)", "SSK'yı çökertme planı (19 Şubat 1996)" başlıklarıyla işlemiştim.

TÜSİAD'ın "Emekli ve Mutlu" raporu ise, SSK'nın özelleştirilmesine gerekçe hazırlayabilmek için kamuoyunu yanıltan, gerçekdışı verilerle doluydu. 28 Şubat 1996 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında "TÜSİAD'ın Emekli ve Mutlu yalanı" başlığı ile bir araştırma haber yayımladım.

Takip eden iki gün de "TÜSİAD raporunda 4 yalan daha var" başlığı ile bu yöndeki haberleri sürdürdüm. Raporda emeklilik yaşının 60'a yükseltilmesi ve mevcut emeklilerin de 60 yaşına gelinceye kadar aylıklarının dondurulması önerisine dikkati çektim. TÜSİAD raporunu hazırlayan yetkililerin de görüşlerine yer verdim. Emeklilerden büyük tepki geldi.

Daha sonra TÜSİAD, rapordaki emekli yaşının yükseltilmesi ve maaşlarının dondurulması gibi önerilerinden vazgeçtiğini açıkladı ("TÜSİAD, emeklilikte geri adım attı", 21 Mart 1996, *Milliyet Ekonomi*).

Öte yandan yeni kurulan ANAP-DYP koalisyon hükümetinin programında, sosyal güvenlik sisteminin örtülü özelleştirilmesini savunan ve özel sağlık ve emeklilik sigortacılığının teşvikini öngören bölümler yer alıyordu. Başbakan Mesut Yılmaz, TBMM'de hükümet programını sunuş konuşmasında, sendikaların ve muhalefetin tepkisini çekmemek için bu bölümleri okumadı, atladı.

İşçi tabanı, yani sendika şubeleri ise, yaptıkları çeşitli toplantılarla SSK'yı savunmada kararlı olduklarını ortaya koyuyorlardı. 1 Mayıs 1996 mitinginin en önemli sloganı da "SSK, işçinindir" sloganıydı.

Bu arada zaman zaman Ankara'ya gidip SSK Genel Müdürü Kemal Kılıçdaroğlu ile görüşüyordum. Kılıçdaroğlu, Genel Müdürlük'te beni öğle yemeğine davet edip esprili bir şekilde, "Afiyet olsun, rahat rahat yiyebilirsiniz. Bunlar zaten sizin primlerinizden kesilen paralarla çıkıyor" demişti...

Küreselleşmeye "Salatalık" Benzetmesi

Sayfalarımızda küreselleşme konusu da işleniyordu. SBF öğretim üyesi Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, küreselleşmeyi salatalığa benzetmişti. Bakın, Alpaslan Hocamız 18 Mart 1996 tarihli "Emek ve İnsan"da ne demiş:

> Bazı isimleri kullanmak istemediğimizden eski kavramlara yeni adlar takarız. Globalleşme, yani küreselleşme, aslında emperyalizm demektir. Olgu eski ama yeni bir evre söz konusu. Kapitalist sistem, krizin bu aşamasında ayıp olmasın diye eski olgunun adını değiştiriyor. Tıpkı salatalık gibi.
> Biliyorsunuz, salatalığın avar, zavar, kavar gibi birçok adı var. Ama salatalık, aynı salatalık...

Yine küreselleşmenin acı faturasını, dünyadaki gelir dağılımının iyice bozulmasına yol açtığını da dile getiriyorduk. O dönemde dünya nüfusunun en zengin yüzde 20'si, dünya gelirinin yüzde 85'ine el koyuyordu. En fakir yüzde 20 ise, dünya gelirinin ancak yüzde 1.4'üne sahipti. Bu kesimin günlük geliri, bir dolardan daha azdı.

Dolar milyarderi 358 kişi, dünya nüfusunun yüzde 40'ının, yani iki milyar insanın yıllık gelirine sahipti. 1960'ta dünyanın en zengin kesimi ile en fakir kesimi arasındaki fark 30 kat iken, 1990'da bu fark 60 katına çıkmıştı.

Bu arada okurlarımızın bir bölümü "şiir köşemize" kendi şiir kitaplarını ve şiirlerini gönderirken, bir bölüm okurumuz da emeklilik sorunlarına ilişkin görüşlerini aktarıyorlardı...

Artı Değerin Cin Toniği

Halit Narin, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) eski başkanlarındandı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra sarf ettiği bir sözü, emek tarihine geçmiştir. Narin, şöyle demişti: "20 yıl işçiler güldü, biz ağladık; şimdi gülme sırası bizde..."

1974-1989 yılları arasında TİSK Başkanlığı yapan Halit Narin, daha sonra Tekstil İşverenleri Sendikası'nın başkanlığını yürütmüştü. 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren de gazetecileri Marmaris'teki Martı Oteli'nde ağırlardı. Genelde nisan-mayıs aylarında bu otelde ekonomi ve çalışma yaşamıyla ilgili çeşitli toplantılar yapılırdı.

Ben de 1996 yılının Mayıs ayında bu toplantılardan birine katılmıştım. Halit Narin, bir akşamüstü deniz kenarında ve havuzun bulunduğu bir yerde gazetecilerle sohbet ediyordu. Gazetecilere böyle bir imkânı sunduğu havası içindeydi.

Ben de o sırada dedim ki: "Halit Bey, siz burada biz gazetecilere bir jest yaptığınızı ima ediyorsunuz ama bir burjuva, bir işveren olarak işçileri çok sömürdünüz. Aslında bizler, artı değerimizin bir kısmını bu şekilde geri almış oluyoruz."

Halit Narin bir an durdu, hafif şaşkınlık geçirdi ama zeki bir insan olduğu için hemen garsonu çağırdı: "Ver oğlum, Atilla'ya artı değerinden bir cin tonik daha" deyiverdi...

Zorunlu Tasarruf Yasasına Veto

Nema gaspı Köşk'ten döndü

●Milliyet'in ısrarlı takibi ile Türk-İş ve DİSK'in çabaları sonuç verdi. Refahyol hükümetinin nemaları "uyutma" planı Çankaya Köşkü'nden döndü. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, zorunlu tasarrufun kaldırılmasını öngören yasayı "nemaların iadesi konusu belirsiz" gerekçesiyle Meclis'e geri gönderdi. ●7.sayfada

Haberlerimiz sonuç verdi: Nema yasası
Cumhurbaşkanlığı'ndan veto yedi (12 Eylül 1996)

Zorunlu tasarruf ve nemalarının ödenmesi konusu güncelliğini koruyordu. Çalışanların zorunlu tasarruf fonunda biriken anaparasını almak istemesi halinde bu paranın nemasından vazgeçeceği yönündeki yasa tasarısı TBMM gündemindeydi. Anapara, çalışanın ücretinden yapılan kesinti ile işveren katkısından oluşuyordu. Nema ise, anaparanın değerlendirilmesi sonucu oluşan miktardı.

Yasa tasarısına göre; çalışanların anaparayı çekmeyip ancak emekli olduklarında nemasıyla birlikte tümünü alabileceği öngörülüyordu. Bu haberimiz, 19 Haziran 1996 tarihli *Milliyet*'in birinci sayfasında "Nema çıkmazı" başlığı ile yer almıştı. İlerleyen günlerde de nema haberlerine devam ettik:

"Nemalar kayıp" (6 Ağustos 1996), "Çalışanların nema sınavı" (20 Ağustos 1996), "Ne kadar eylem o kadar nema" (2 Eylül 1996), "Nemada katrilyonluk soygun" (9 Eylül 1996), "Refahyol nemada iyice sıkıştı" (16 Eylül 1996).

Sonuçta Refahyol hükümetinin zorunlu tasarruf ve nema ödemeleriyle ilgili yasası, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından veto edildi. 12 Eylül 1996 tarihli *Milliyet* gazetesinin birinci sayfasında "Nema gaspı Köşk'ten döndü" başlığı ile yer aldı.

Yaptığımız bu haber, Ekonomi sayfasında da "Milliyet'in nema zaferi" başlığı ile verilmişti. *Milliyet*'in bu yöndeki kampanyasına atıf yapılarak çalışanların ve sendikaların da desteğiyle yasanın veto edildiği belirtiliyordu.

Genel Yayın Yönetmenliği de yapmış olan *Milliyet* yazarı Derya Sazak,12 Eylül 1996 tarihli köşe yazısında, zorunlu tasarruf yasasının veto edilmesiyle ilgili olarak şunları yazıyordu:

"Bu soygunun önlenmesinde arkadaşımız Atilla Özsever'in büyük emeği geçtiğini anımsatmalıyız. Şeref Oğuz yönetimindeki Ekonomi Servisimizin sıcak takibi, Türk-İş ve DİSK'in kampanyaları, on binlerce okurumuzun mektubu sayesindedir ki *Milliyet* nemalara dokundurtmadı. Aynı duyarlılığı Refahyol'un düşman kesildiği tüm alanlarda sergilemeye kararlıyız."

Refahyol hükümeti, emekli aylıklarına yapılan zamla ilgili olarak "cimri" davranıyordu. 26 Aralık 1996 günlü gazetemizde, katsayı artışının işçi emeklisine düşük bir zam getireceğini belirterek "Emekliye yüzde 20 zam şoku" başlıklı bir haber yaptık.

Milliyet'in uyarısıyla
emekliye yüzde 30 zam

Emekliye yüzde 20 zam yoksa

Emekliye yapılan haksızlığı düzelttik (28 Aralık 1996)

Ardından RP'li Çalışma Bakanı Necati Çelik, gazetemize gönderdiği yazıda katsayı artışının yüzde 30'luk artışı karşılayamaması nedeniyle gösterge rakamlarının yükseltildiğini açıkladı. Bunun üzerine 28 Aralık 1996 tarihli gazetemizdeki haber, "*Milliyet*'in uyarısıyla emekliye yüzde 30 zam" başlığı ile çıkmıştı.

Çiller: İşçiler Kan Emici

'Çiller kin kustu'

Dışişleri Bakanı, Türk - İş Başkanı Bayram Meral'e
'Türkiye'nin kanını işçiler, SSK ve TÜSİAD emiyor' dedi

Çiller'in işçilerle ilgili görüşü (4 Ağustos 1996)

1996'nın yaz aylarında kamu işçilerinin sorunları için Refahyol hükümetinin Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Tansu Çiller ile görüşen Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral arasında ilginç bir diyalog gerçekleşmişti.

Aynı zamanda hükümetin ortağı DYP'nin Genel Başkanı olan Tansu Çiller, bu görüşme sırasında kamu işçileri, SSK ve TÜSİAD için "bu ülkenin kanını emiyorlar" ifadesini kullanmıştı. Türk-İş Basın Danışmanı Hasan Tahsin Benli, beni telefonla arayarak bu durumdan söz etti. Ben de çalışma yaşamı ile ilgili Ankara muhabirimiz Deniz Güçer'in bu konuda haber yapmasını istedim. Gerisini Hasan Benli'den dinleyelim:

> *Hürriyet* muhabiri Süleyman Demirkan'la (daha sonra RTÜK üyeliği yapan emekli gazeteci) *Milliyet* muhabiri Deniz Güçer'i (daha sonra MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin basın danışmanlığını yaptı) Türk-İş'e çağırdım. İkisini Bayram Meral'le görüştürdüm. Ancak Meral, Çiller'in meşhur "Bu ülkenin kanını işçiler, SSK ve TÜSİAD emiyor" sözünden bahsetmedi. Bunun üzerine iki gazeteci arkadaşımı odama çağırıp Meral'in söz etmediği detayları anlattım. Daha sonra bu haber, *Hürriyet* ve *Milliyet*'te manşet oldu.

4 Ağustos 1996 tarihli *Milliyet*'in birinci sayfa manşeti şöyleydi: "Çiller kin kustu: Dışişleri Bakanı, Türk-İş Başkanı Bayram Meral'e 'Türkiye'nin kanını işçiler, SSK ve TÜSİAD emiyor' dedi."

Tabii bu haber, kamuoyunda büyük bir yankı yaptı. Sendikalar, TÜSİAD ve muhalefet partileri Çiller'i kınadı, "dengesiz, saldırgan" olmakla suçladı. Kendi partisi DYP'den de özür geldi. DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Gölhan, Çiller'in sözlerinin yanlış yorumlandığını belirterek, "Üzüntü duyduk. Biz işçi düşmanı değiliz" dedi.

Çiller'in ifadesindeki "SSK da kan emici" sözü, aslında emeklilere ödenen maaşların da fazla olduğunu anlatıyordu. 8-9 yıl sonra bir bankada işlem yaptığım sırada yaşlı bir emekli kadın da sıradaydı. Kendisiyle sohbet ederken emekli maaşlarının düşüklüğünden söz açıldı ve bu emekli hanım şunları söylemişti:

> Ben AP'ye, daha sonra onun devamı olan DYP'ye oy verirdim. Ama Çiller, başbakanlığı sırasında bizlere, yani işçi emeklilerine 'kan emici' demişti. Bu haberi *Milliyet*'te okumuştum ve çok kızdım. Bir daha da Doğru Yol'a oy vermedim.

Ben de kendisine, "Efendim, o haberin yazılmasında benim da katkım oldu" deyince sohbeti koyulaştırdık. Şunu da anladım ki, gazetecinin toplumsal çabası boşa gitmiyor, bir şekilde karşılık buluyor...

"Sermayenin Malı Deniz..."

1996 yılında SSK, sosyal devlet konuları gündemdeydi. *Yeni Yüzyıl* gazetesi yazarlarından Deniz Gökçe, 19 Eylül 1996 tarihli yazısında bizzat benim ismimi vererek sosyal devlet konusunda çelişkiye düştüğümü öne sürmüştü.

Liberal bir akademisyen ve aynı zamanda o dönemde Yapı Kredi Bankası Yönetim Kurulu Üyesi ve TÜSİAD Danışmanı olan Gökçe'ye "Sermayenin malı Deniz..." başlıklı bir yazıyla cevap vermiştim. Bu yazımda, sosyal devlet anlayışımızı ve Deniz Gökçe'nin sermaye sınıfıyla ilişkisini detaylı olarak ifade etmeye çalışmıştım.[9] Gökçe, bu yazım üzerine herhangi bir cevap vermedi, verseydi buraya eklerdim.

Çalışma Bakanı Necati Çelik'in, emeklilerin sendika kuramayacağı gerekçesiyle Emekli-Sen'i İçişleri Bakanlığı'na ihbar etmesi olayı da, 1996'nın önemli bir olayıydı. Necati Çelik, Hak-İş Başkanı iken "Sendikalar demokrasinin vazgeçilmez kuruluşlarıdır. Sendikal özgürlükler kısıtlanamaz" diyordu.

Daha sonra milletvekili olan Çelik, "Zorunlu tasarruf Anayasa'ya aykırıdır, anapara nemasıyla birlikte defaten ödenmelidir" derken, Çalışma Bakanı olunca "Emekliler sendika olarak örgütlenemez. Nema ödemesi için bir takvim yapılmalıdır" demeye başlamıştı.

Biz de Çelik'in bu çelişkilerini "İki canlı, iki metamorfoz" şeklinde ifade edip bir kelebeğin değişim ve dönüşümünü resimli olarak göstermiştik. Haberin başlığı da "Sendikacı Bakan'ın sendika ihbarı" biçiminde olmuştu.

Yine 1996 yılının 1-2 Kasım tarihlerinde Alman Kültür Merkezi ile Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin ortaklaşa düzenlediği "Türkiye'de ve Almanya'da Sendikaların Perspektifleri" konulu sempozyuma konuşmacı olarak katılmıştım.

9. EK-9: Sermayenin malı Deniz...

28 Şubat Sürecine Doğru

Refah Partisi (RP) ile Doğru Yol Partisi'nin (DYP) oluşturduğu Refahyol hükümeti, 8 Temmuz 1996 tarihinde TBMM'den güvenoyu alarak göreve başlamıştı. Başbakan Necmettin Erbakan'ın Libya ziyareti ve orada İslamcı düzeni övmesi, ülke içerisinde RP'lilerin laiklik karşıtı eylemleri, yine Erbakan'ın Başbakanlık konutunda tarikat liderleri ve şeyhlerine iftar yemeği vermesi, Ankara Sincan ilçesinin RP'li Belediye Başkanı'nın "cihadı" konu alan bir tiyatro oyunu sergilemesi gibi olaylar toplumda infial yaratıyordu.

Bu süreçte 1996 yılının kış aylarına doğru bir pazar günü *Milliyet*'e geldiğimde gazetenin sahibi Aydın Doğan'la karşılaştım. Aydın Doğan, beni bindiği asansöre davet ederek yine o dönemde çalışanların önemli bir sorunu olan zorunlu tasarruf konusunu açtı, ücretlerden haksız yere kesinti yapıldığını söyledi.

Doğan'ın Refahyol hükümetine karşı sempatisi olmadığı belliydi, bana "İşçi ve işveren sendikaları hem zorunlu tasarruf konusunda, hem de Refahyol'un diğer icraatlarına karşı ortak bir miting düzenlese iyi olmaz mı?" diye sordu. Ben de bu soru karşısında önce şaşırdım, zorunlu tasarrufla bu kadar ilgilendiğini tahmin etmiyordum, sorusuna cevaben "olabilir" dedim.

Bir süre sonra Türk-İş, DİSK ve Demokrasi Platformu'na bağlı diğer kuruluşların Ankara'da 5 Ocak 1997 tarihinde bir miting düzenlemesi gündeme geldi. Daha sonradan anlıyorum ki, işverenler, daha doğrusu İstanbul burjuvazisi, Refahyol'un özellikle ekonomik icraatlarından rahatsız olduğu için medya patronlarını da işin içine katıp bir kamuoyu oluşturulması çabasına girişmiş olabilir. Bu anlamda işçi ve işveren sendikalarının ortak eylem yapması istenebilir. Aydın Doğan da, kendi gazetesinde işçi sorunlarıyla ilgili yazarını bu çerçevede dolaylı olarak etkilemek istemiş olabilir.

Nitekim bir süre sonra Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral, bu mitingin basında iyi bir biçimde yer alması için İstanbul'a gelmişti. Bayram Meral, Basın Danışmanı Hasan Tahsin Benli ile birlikte o zamanki üç büyük gazete olan *Hürriyet*, *Milliyet* ve *Sabah*'ın Genel Yayın Yönetmenleriyle görüşmeler yapacaktı.

Bu görüşme çerçevesinde *Milliyet*'in Genel Yayın Yönetmeni Derya Sazak'la da görüşüldü. O görüşmede ben de vardım. Derya Sazak, Türk-İş heyetini ve beni de öğle yemeğine davet etmişti.

Personel yemekhanesinin yanında özel konuklar için de ayrı bir bölüm vardı. Gazetenin sahibi Aydın Doğan ve holdinge bağlı üst düzey yöneticiler de oradaydı. Aydın Doğan ile Bayram Meral arasında bir sohbet gelişti. Türk-İş Basın Danışmanı Benli'nin hatırlatmasıyla şöyle bir sohbet gerçekleşmişti:

Bayram Meral, Ankara'daki miting nedeniyle Aydın Doğan'dan destek istemişti. Doğan önce cevap vermedi, daha sonra da Meral'e, "Başkan, sen bu özelleştirmeler konusunda ne düşünüyorsun" diye kritik bir soru sordu. Bayram Meral bir süre suskun kaldı, söyleyecekleri masadaki gazeteciler tarafından haber yapılabilirdi, daha sonra şunları söyledi:

"Efendim, biz özelleştirmeye değil yağmaya karşıyız. Sizin gibi kendisini ispat etmiş, başarılı işadamları bu kuruluşları alsa bir şey demeyiz. Ama şimdi işadamı diye bir sürü mafya türedi, devletin kurumlarını yağmalıyorlar, bizim mücadelemiz bunlara karşıdır."

Bu sözler, Aydın Doğan'ın çok hoşuna gitmişti. Doğan, Derya Sazak'a dönerek, "Bu miting haberini manşetten görün, geniş yer verin, Kanal D'ye de söyle birinci haber yapsınlar" diye konuştu.

MGK Bildirisi

Bu süreçte işçi kuruluşları Türk-İş ve DİSK, işveren kuruluşları TİSK ve TOBB ile esnaf örgütü TESK'in da katılmasıyla "Beşli bir sivil inisiyatif" oluşturmuşlardı. Bu "Beşli inisiyatif", Refahyol'a karşı açıktan bir tavır içindeydi.

Aslında Erbakan başbakan olduktan sonra İslamcı sermayeyi gözeten uygulamalara başlamıştı, kimi kamu kuruluşları özelleştirilerek bu "yeşil" sermayeye verilmişti. Örneğin Petlas'ı İslamcı sermaye kuruluşu olan Kombassan almıştı. İstanbul başta olmak üzere Refah'lı belediyeler, yandaş firmalara iş vermekte öncelik tanıyordu. İslamcı sermayenin giderek ekonomide ağırlık kazanmaya başlaması başta TÜSİAD olmak üzere "laik" İstanbul burjuvazisini rahatsız ediyordu.

Türk Silahlı Kuvvetleri de (TSK) irticai gelişmeden endişe duyuyor, ordu içindeki "Batı Çalışma Grubu" İslamcı şirketlerin hangi sektörlerde faaliyet gösterdiğinin tespiti ile ilgileniyordu.

Tarihler 28 Şubat 1997'i gösterdiğinde Milli Güvenlik Kurulu (MGK) 9 saat süren bir toplantı yapmıştı. Bu toplantı sonucunda Refahyol hükümetine 18 maddelik bir bildiri tavsiyesi, daha doğrusu tebliği söz konusu olmuştu.

Bildiride, irticaya karşı laikliğe vurgu yapılarak yasalardaki laiklik ilkesinin titizlikle uygulanması istendi. Alınan kararlar arasında 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi, Kuran kurslarının denetlenmesi, tarikatların kapatılması gibi yaptırımlar da yer alıyordu. MGK'nın bu bildirisi, "post modern bir darbe" olarak da nitelendirildi.

Başbakan Erbakan, bu bildiriden dört ay sonra 18 Haziran 1997 tarihinde istifa etti. Cumhurbaşkanı Demirel, ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ı hükümet kurmakla görevlendirdi. Dolayısıyla "28 Şubat"ı; 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül gibi ordunun müdahalesiyle doğrudan iktidar değişikliğine yol açan bir darbe olarak değerlendirmemek gerekir.

Kuşkusuz TSK'nın bir baskısı olmuştur ancak o günkü koşullarda demokratik teamüllere (geleneklere) de uygun biçimde bir iktidar değişikliği gerçekleşmiştir. AKP, daha sonra bu durumu klasik bir "darbe kategorisine sokup" kendi iktidarına hizmet edecek şekilde bol bol kullanmıştır.

28 Şubat süreci sonrasında, düzenin sınırları içinde hareket eden, Erbakan'la yollarını ayırarak neoliberal politikaları tam anlamıyla savunan bir AKP doğmuştur. "Post modern darbe" böyle bir sürece hizmet etmiştir, denilebilir.

"Şeriata ve Darbeye" Karşı Ortak Tavır

28 Şubat sürecinde "Beşli inisiyatif" haricinde kalan sendikalar ve meslek örgütleri "şeriat ya da darbe" yaklaşımı dışında daha demokratik bir tavır koymayı amaçlıyorlardı. Bu kesimde KESK, TMMOB, Türk Tabipleri Birliği gibi kuruluşlar yer alıyordu.

Bu örgütlerin 10 Mart 1997 tarihinde yaptıkları ortak açıklamada, "MGK bildirisinin açık bir muhtıra" olduğu belirtilerek "Şeriat ve darbe, bir madalyonun iki yüzüdür. Bunlar birbirinin karşıtı değil, birbirini besleyen olgulardır. Şeriata karşı çözüm; demokratik koşullar içerisinde bu ekonomik ve siyasal gidişin durdurulmasıdır" deniliyordu.[10]

Sonuçta hem "şeriatçı" bir gidişe karşı çıkmak, hem de MGK bildirisinin 12 Mart muhtırası hatırlatan tarzda bir sürece dönüşmemesi amacıyla "Beşli inisiyatif"te yer alan Türk-İş ve DİSK'i sorgulamaya çalıştık. 10 Mart 1997 tarihli "Emek ve

10. Emek ve İnsan, 17 Mart 1997

İnsan" sayfasında "Sendikalar ikmale kaldı" başlıklı bir yazı yayımladık. Bu yazımızda özetle şöyle diyorduk:

> Türk-İş Genel Sekreteri Şemsi Denizer'in MGK bildirisi ile ilgili olarak, 'Darbe gerekiyorsa Silahlı Kuvvetler devreye girer, biz de bunu destekleriz' şeklindeki açıklaması ve DİSK'in de bildiriyi olumlu bulması, sendikaların geçmiş askeri müdahaleler karşısında nasıl bir tavır takındığını yeniden gündeme getirdi.
> Türk-İş, 27 Mayıs ve 12 Eylül Askeri Darbeleri'ni açıkça desteklemiş ve bugünkü ortamın benzediği 12 Mart muhtırasına da onay vermişti... DİSK de, 12 Mart'ta Türk-İş'ten daha erken davranarak muhtıranın radyoda yayınlanmasının hemen ardından açık bir destek verdi... Ancak 12 Mart sonrası uygulamaların bir kısmı, sendikacılara ve özellikle DİSK'e yönelince işin rengi anlaşıldı... DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, Genel Sekreter Kemal Sülker ve önde gelen bazı DİSK yöneticilerinin gözaltına alınması, DİSK'in de tavrını da değiştirdi.
> Günümüzde 'sivil inisiyatif' adı altında Türk-İş, DİSK ve esnafların örgütü TESK'in MGK bildirisini desteklemesi de ilginç bir durumu sergilemektedir. Refah Partisi'nin otoriter, siyasal İslami bir düzeni öngören anlayışına mutlaka karşı çıkılmalıdır. Ancak bu, demokrasinin sınırları içinde, demokrasinin özüne ve ilkelerine sadık kalınarak yapılmalıdır. RP'yi sindireceğiz diye askerlerden icazet almaya, destek almaya gerek yoktur...
> İşçi sınıfı; gerektiğinde, örneğin 15-16 Haziran 1970 olaylarında sendikal hakların kısıtlanmasına tepki göstermiş, yasayı engellemiştir. Keza 1976'da DGM yasasının çıkartılmasını önlemiş, 1995'te de Çiller azınlık hükümetinin iktidardan düşmesini sağlamıştır. Bütün bu tepkiler, meşru zeminlerde ve demokrasiyi savunarak gerçekleşmiştir. Şeriat düzenini özleyenlere karşı da bu tarz bir mücadele yürütülebilir.

DİSK yönetiminin MGK bildirisini onaylar tarzdaki yaklaşımı, konfederasyona bağlı Birleşik Metal-İş, Genel-İş ve Tekstil gibi sendikaların tabanlarından da eleştiri gelmesine neden olmuştu. Bu konudaki yazılarımız üzerine DİSK'ten bir açıklama gelmişti.

DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak, örtülü darbe dahil her türlü demokrasi dışı girişime karşı olduklarını belirtmişti. Budak, laikliği ve demokrasiyi korumak amacıyla Türk-İş ve TESK'le ortak bir tavır aldıklarını bildirmişti. DİSK'in açıklaması ve bu konudaki haberlerimiz, 17 Mart ve 24 Mart 1997 tarihli sayfalarımızda geniş biçimde yer almıştı.

Burjuvazinin Demokratlığı (!)

6

EMEK ve İNSAN

ATİLLA ÖZEVER

Türkiye, üzgün yardım güzel yurdum

Burjuvazinin demokratlığı "muhtıra"ya kadar...

MGK bildirisi karşısında burjuvazinin tavrı (10 Mart 1997)

Büyük sermayenin temsilcisi TÜSİAD, 28 Şubat 1997 tarihi öncesinde "Türkiye'de Demokratikleşme Perspektifleri" başlıklı bir rapor yayımlamıştı. Bu rapor, kamuoyunda çok tartışılmış, burjuvazinin "ne kadar demokrat" olduğu öne sürülmüştü.

MGK bildirisinin ardından 5 Mart 1997 tarihinde ekonomi muhabirleriyle TÜSİAD yöneticilerinin katıldığı bir toplantı düzenlendi. Bu toplantıya ünlü işadamı Sakıp Sabancı da davet edilmişti. Sabancı, açış konuşmasından sonra soruları da yanıtladı. Sabancı'ya sorduğum soru ve toplantıya ilişkin değerlendirme yazım, 10 Mart 1997 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında çıktı. Yazım, "Burjuvazinin demokratlığı 'muhtıra'ya kadar..." başlığını taşıyordu. Özetle şöyleydi:

"Sayın Sabancı, TÜSİAD'ın raporunda MGK'nın anayasal bir kuruluş olmaktan çıkartulması, Genelkurmay Başkanı'nın Milli Savunma Bakanı'na bağlanması, 12 Eylül yönetiminin icraatının yargılanmasını önleyen Anayasa'nın geçici 15. Maddesinin kaldırılması öngörülüyordu. Şimdi bu görüşleri yine savunuyor musunuz?"

Sakıp Sabancı, bu sorulara net bir yanıt vermekten kaçındı. Sabancı, "Ben pratikten bir sanayiciyim... Bizim işimiz pencere açmak, biz bu işte pencere açtık. Bizi doyurmazsa yeni raporlar da yapılabilir" diye konuştu.

Sabancı'nın yanıtından ikna olmadığımızı belirtince Sakıp Bey sözü toplantıda bulunan TÜSİAD Başkanı Muharrem Kayhan'a 'pas' etti. Kayhan da, 180-190 sayfalık raporda askeri hiyerarşi ve MGK'ya ilişkin bölümlerin 7-8 sayfa tuttuğunu ifade ederek bu unsurların güncel tartışmaların dışında değerlendirilmesi gerektiğini kaydetti.

TÜSİAD Başkanı Kayhan, "... Bu kurum (MGK) ister anayasal, ister yasal olsun, bu onun söylediklerinin ehemmiyetini, ağırlığını değiştirmez" dedi.

Yazımızın spotunda da belirttiğimiz gibi İşadamı Sabancı ve TÜSİAD Başkanı Kayhan, MGK'nın anayasal bir kuruluş olmaktan çıkarılmasını isteyen TÜSİAD Raporu'nu "muhtıra"dan, yani 28 Şubat'taki MGK bildirisinden sonra savunmaktan vazgeçmişlerdi...

Yine o dönemde, 7 Mart 1997 gecesi, gazeteci Hulki Cevizoğlu'nun bir televizyon kanalında yayınlanan programında, eski Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur konuktu. 12 Mart 1971 muhtırasında imzası bulunan emekli orgeneral Muhsin Batur, bir soru üzerine "Türkiye'de demokrasi olsaydı biz bugüne kadar yargılanırdık. 24 yıldır emekliyim. Niye yargılamadınız? " demişti. Batur daha sonra da şunları söylemişti:

"Yaptığım hiçbir işten pişman değilim. Bizi tarih yargılar. 12 Mart'tan önce politikacılar bize mektup yazıp liderlerini şikâyet ediyorlardı. Biz de onlara güvenip muhtıra verdik, liderlerini saf dışı bıraktık. Ancak muhtıradan sonra o politikacılar öngördüğümüz reformlara sahip çıkmadı."

Batur'un televizyon programındaki bu konuşmasını "Demokrasi olsaydı yargılanırdık" başlığı ile yine 10 Mart 1997 tarihli sayfamda yayımlamıştım.

Generallere Göre "Gerçek Darbe"?

Şimdi biraz daha geriye gidip 1995 yılına uzanalım. Yapı Kredi Bankası, kültür hizmetleri bağlamında "Türkiye'yi Yöneten Okullar" başlığı ile Tıbbiye, Mülkiye, Harbiye gibi okulları gündeme getiriyordu. 24 Ocak 1995 akşamı da "Harbiye" konuşulacaktı. Konuşmacılar, üç emekli generaldi: Kemal Yavuz, Kemal Gökçe ve Mustafa Turunçoğlu.

Aralarında Kara Harp Okulu Komutanlığı da yapmış generaller, önce askeri okullardaki eğitim ve öğrenim hakkında bilgi verdiler. Sonra tartışma bölümüne geçildi. Kendilerine askeri darbelerle ilgili sorular yönelttim.

Generallerden biri, 27 Mayıs 1960'la 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 arasında önemli bir fark olduğunu belirterek, "27 Mayıs, bir askeri darbedir. Ancak 12 Mart ve 12 Eylül, bir askeri

darbe değildir. Çünkü bu hareketler, ordunun devlet yönetimine emir-komuta zinciri içerisinde el koymasıdır" demişti. Daha açık bir ifadeyle, toplantıdaki komutanlar, 12 Mart ve 12 Eylül'de Genelkurmay Başkanı'ndan Kuvvet Komutanlarına kadar hiyerarşi içinde hareket edildiği için bu müdahaleleri bir askeri darbe olarak kabul etmiyorlardı.

27 Mayıs'ta zamanın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdalhun'un dışlanarak, ağırlığını daha genç subayların oluşturduğu bir cuntanın yönetime el koymasını askeri bir darbe olarak niteliyorlardı. Darbenin lideri, zamanın Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel de, zaten son aşamada yüksek rütbeli bir subay bulunsun diye cuntaya dahil edilmişti.

Toplantıda konuşan emekli generallerin askeri darbelere bakışı bu yöndeydi. Generallere göre, 12 Mart ve 12 Eylül, ordunun bir askeri hiyerarşi içerisinde Türk devletine ve vatanına olan yükümlüğünün yerine getirilmesiydi.

Böyle bir yaklaşımda, darbelerin sosyolojik ve sınıfsal yapısı, hangi sınıfların çıkarlarına hizmet ettiği, hangi sınıfların aleyhine bir durum yarattığı, darbelere zemin hazırlayan ekonomik süreçler ve nihayetinde dış faktörlerin, yani emperyalist güçlerin darbe üzerinde rolleri gibi başat konular, generallerin unuttuğu temel sorunları oluşturuyordu. Bu konuları, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sırasında daha detaylı olarak incelemeye çalışacağız...

Amerikalının Kızıl Alerjisi

1997 yılında bir grup gazeteci ile birlikte 16-22 Haziran tarihleri arasında ABD'nin Orlando kentine gittik. Türkiye-ABD arasındaki fındık ihracatı başta olmak üzere gıda ürünleriyle ilgili bir toplantı nedeniyle orada bulunuyorduk.

Önce New York havalimanına giriş yaptık. Gümrük işlemleri sırasında bir form doldurduk. Formu doldururken kırmızı kalem kullanmıştım. Siyahi olan gümrük memuru, niçin kırmızı kalemle yazdığımı sordu. Ben de mavi ve siyah renkli birkaç kalemimi arkadaşlarıma verdiğimi, kendi formumu da kırmızı kalemle doldurduğumu söyledim.

Amerikalı gümrük memuru, "Kırmızı rengi hiç sevmem. Çünkü komünizmi çağrıştırır" dedi. Şaşırdım doğrusu. Üstelik siyahi olarak ABD'de uzun yıllar "ikinci sınıf vatandaş" muamelesi görmesi ve üstüne üstlük sömürülen bir emekçi olmasına

rağmen komünizmin hiç olmazsa eşitlikçi bir ideoloji olduğunu bilmemesi, biraz hayret etmeme vesile olmuştu.

Kırmızı renge bu kadar alerji duyulması, Amerika'daki antikomünizmin ne boyutlara vardığını da gösteriyordu. Ayrıca komünizmin bittiğini söyleseler bile(!).

Gazetedeki "liberal" arkadaşlar, Amerika'ya gitmeden önce, "Bak bir Amerika'yı gör. Kapitalizmin faziletlerini anlayacaksın. Daha uzun kalsan görüşlerin bile değişir" şeklinde espri yapmışlardı.

Ben de bu ülkeye ilk kez gidiyordum. Kısa kaldığım için kendi gözlemlerim yerine Orlanda'daki bir İtalyan taksi şoförünün izlenimlerini yansıtmak istemiştim.[11]

İtalyan şoför Frank, üç yıldır Amerika'da bulunuyordu. Frank diyordu ki: "Orlando eşittir Mickey Mouse. Yani burası Disneyland kenti. Amerikalıları Walt Disney'in oyuncakları ile uyutuyorlar. Aslında Amerikalılar saf-aptal insanlar. Yemek yerler, eğlenirler, uzun boylu düşünmezler. Türkiye'yi sorsanız, bilmezler, gülüp geçerler. 270 milyonluk bu ülkeyi nüfusun yüzde 10'u yönetiyor. Büyük çoğunluk dünyadan bihaber. Amerika'daki zenginlik de adaletli bir biçimde dağıtılmıyor."

Frank'ın bu sözlerine izlenimlerimde küçük bir ekleme yapmıştım: "Evet, teknoloji muazzam, gelişmiş bir ülke. Ama her yerde bir yapaylık, doğal olmayan bir iğretilik hissediyorsunuz. Mustafa Sandal'ın şarkısında olduğu gibi, "Onun arabası var, güzel mi güzel, şoförü de var özel mi özel, ama maalesef ruhu yok..."

Güzellik Jürisi Başkanlığı

Karadeniz Ereğlisi'ndeki Osmanlı Çileği Kültür Festivali'nde jurideydim
(Yerel gazete Gündem'deki haber, 7 Haziran 1997)

11. Amerikalının kızıl alerjisi, *Emek ve İnsan*, 30 Haziran 1997.

Üreticiye Atilla Bey ilgisi

İşçi, memur, dar gelirli ve üreticiden yana haberleriyle tanıdığımız Atilla Özsever, geçtiğimiz günlerde Karadeniz Ereğli'de düzenlenen Festivali kapsamındaki güzellik yarışmasında jüri üyeliği yaptı. Bu olayı haber aldığımızda " Herhalde Hıncal Uluç yarışmaya yetişemedi. Bunun üzerine Atilla Bey'den rica ettiler, o da ayıp olmasın diye Uluç'un yerine jüri üyeliği yaptı. " diye düşündük. Ama, yanılmışız. Meğerse Atilla Özsever jüri üyeliğini seve seve kabul etmiş. Bu konuda görüşlerini almadığımız alsaydık da nasılsa farklı bir şey söylemeyecekti.

Özsever, şöyle dedi: "Ben o yarışmada çilek üreticisine olan saygımdan ötürü jüri üyeliği yaptım. Dünya ahret bacım olsunlar (mı?) , yarışmaya katılan tüm güzeller gözüme DİSK Yönetim Kurulu üyeleri gibi gözüküyordu. Birinci olan güzele tacını takarken de sanki Rıdvan Budak'ı taçlandırıyormuş gibi olmadıysam işveren olayım."

Güzellik yarışması haberi, Milliyet'in iç gazetesi "Biz"de (Haziran-Temmuz 1997)

Uluslararası Osmanlı Çileği Kültür Festivali, 6-9 Haziran 1997 tarihlerinde Karadeniz Ereğli'sinde yapılmıştı. Festivalde çeşitli kültürel etkinliklerin yanı sıra çilek güzeli de seçildi. Ereğli Belediye Başkanı Halil Posbıyık, benim de jüride yer almamı istemişti. Hayatımda ilk kez bir güzellik yarışmasında jüri başkanlığı yapıyordum. Zor bir görevdi doğrusu(!).

Güzeller, önce Osmanlı çileği sepetiyle podyumda bir yürüyüş yaptılar. Ardından onlara Osmanlı çileği ile ilgili sorular sorduk, sonra da birinci, ikinci ve üçüncü güzeli seçtik. Festival haberleri de Ereğli'nin yerel gazetelerinde yer aldı. 7 Haziran 1997 tarihli *Gündem* gazetesindeki haber özetle şöyleydi:

> Geleneksel olarak yapılan Çilek Güzeli yarışmasında seçici kurul başkanlığını *Milliyet*'ten Atilla Özsever yaptı. Özsever'in de bulunduğu seçici kurulun değerlendirme sonucunda Ayfer Civelek birinci güzel seçildi.

Güzellik yarışmasıyla ilgili benim de bulunduğum resimler gazetede yer almıştı.

Ali Kırca ile birlikte Lastik-İş Sendikası'nın ödülünü alırken... (29 Mart 1997)

Yine 1997 yılında DİSK'e bağlı Lastik-İş Sendikası'nca "Aydınlık ve Demokratik Bir Türkiye"ye katkılarımızdan ötürü ödüle layık görüldük. Ödül alanlar arasında TGC Başkanı Nail Güreli, sanatçı ve *Milliyet* yazarı Zülfü Livaneli, ATV Haber Dairesi Başkanı Ali Kırca, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak gibi kişiler de vardı.

Tabipler'den Milliyet'e ödül

TÜRK Tabipleri Birliği (TTB), sağlık hakkının savunan, sağlık çalışanlarının hakkını koruyan çeşitli olumlu çabaları nedeniyle gazetemiz yazarlarından Atilla Özsever'e ödül verdi. TTB, aynı nedenlerle Cumhuriyet'ten Işık Kansu, Radikal'den Hilal Kdylü ve Osman Aydoğan, Demokrasi'den Gülsüm Atik, Flash TV'den Turan Özkan'ı da ödüle layık gördü. Gazeteciler Cemiyeti'nin yayın organı Bizim Gazete de haftada bir gün sağlık konusuna yer ayırması nedeniyle ödüllendirildi.

Atilla Özsever

Tabiplerden ödül (11 Mart 1997)

Diğer bir ödül de, Türk Tabipleri Birliği tarafından 14 Mart Tıp Bayramı nedeniyle sağlık çalışanlarının sorunlarına yaptığımız katkıdan ötürü verilmişti.

İşçilerden ödül (24 Mayıs 1999)

Bu arada Türk-İş'in konfederasyona bağlı 736 şube yöneticisini kapsayan ankette en fazla okunan gazetenin *Milliyet* olduğu belirlenmişti. Türk-İş'in anketinde, *Milliyet*'i sırasıyla *Hürriyet*, *Sabah* ve *Cumhuriyet* takip ediyordu.

Ege Üniversitesi'nce yapılan bir araştırmada da, son bir yılda en fazla işçi haberi veren gazetenin *Milliyet* olduğu saptanıyordu. *Milliyet*'i takiben *Cumhuriyet*, *Radikal* ve *Hürriyet* gazeteleri sıralanıyordu.

Sendikalar, Bergama Halkı Kadar Olamadı!

Zaman zaman sendikalara yönelik eleştiri haberleri de yapıyorduk. Anasol-D (ANAP + DSP + Demokrat Türkiye Partisi), koalisyon hükümetinin zorunlu tasarruf fonundaki paralara el koyma girişimleri, emeklilik yaşının yükseltilmesi konusu, kamu sözleşmelerinde düşük zam talepleri gibi gelişmelerde sendikalar gerekli etkinliği gösteremiyordu.

DİSK'in 9 Eylül 1997 tarihinde başta İstanbul olmak üzere dokuz ilde "nema gaspı"na karşı yaptığı eylem, yeterli kitle desteği sağlayamamıştı. Keza yine DİSK'in Kadıköy'deki eylemine 300 kişi katılırken, Türk-İş'e bağlı sendikaların oluşturduğu İstanbul İşçi Sendikaları Şubeler Platformu'nun 7 Eylül'deki eylemi de sönük geçmişti. Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun hükümetin girişimlerine yönelik cılız tepkisi, bu etkisiz tavırların örneklerini oluşturuyordu. Öte yandan bir avuç Bergama halkı,

ilçedeki siyanürlü altın aramasına karşın önemli bir mücadele yürütüyordu. 26 Ağustos 1997 günü 800 km uzaktan otobüslerle gelen 250'ye yakın Bergamalı, Boğaz Köprüsü'nde eylem yapıp köprüyü bir süreliğine trafiğe kapamıştı.

Bergama halkı böyle bir direniş gösterirken, binlerce üyeye sahip sendikalar çeşitli eylemler için üyelerini seferber edemiyorlardı.[12]

1997 yılının sonbaharında nema haberleri yine gündemdeydi.[13]

Bu arada işveren örgütleri de "Emek ve İnsan" sayfasını dikkatle izliyorlardı.[14] Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Genel Sekreteri Kubilay Atasayar, 29 Aralık 1997 tarihli sayfamızda yayımlanan "Emeğin yorumu" ile ilgili bir mektup göndermişti. Atasayar diyordu ki:

> "Köşenizde 'Bu hükümetten emeğe hayır yok' başlıklı değerlendirmenizi dikkatle okudum. Galiba, çalışma hayatının değerlendirilmesinde yapılan en büyük yanlışlık, denge anlayışına dayanmayan tek taraflı bakış açısından kaynaklanmaktadır."

Biz de kendisine emek ve sermaye kesimi arasındaki dengesizliklerden, gelir dağılımı bozukluğundan, işsizlikten, güvencesiz çalışmadan söz ederek, "Tabii ki bu dengesiz koşullarda emeğin sorunlarını bir nebze de olsa dile getirmek gerekiyor. Sayfamızın ismi, adı üzerinde 'Emek ve İnsan'. Doğaldır ki, emeğin sorunları ağırlıklı olarak işlenecek. Sayfamız ancak haftada bir yayımlanıyor. İşverenlerin, sermaye kesiminin, finans kapitalin haberleri diğer sayfalarda hemen hemen her gün yer alıyor" şeklinde bir yanıt vermiştik.

"Sat Ruhunu, Kurtul!"

20-23 Nisan 1998 tarihleri arasında Ankara'da 3. Ulusal İşçi Sağlığı Kongresi düzenlenmişti. Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) öncülüğünde Türk-İş, DİSK, KESK ve TMMOB tarafından düzenlenen kongrede, "İşçi Sağlığı ve Medya" konulu panelde de bir konuşma yapmıştım.

12. "Sendikalar, Bergama halkı kadar olamadı", *Emek ve İnsan*, 15 Eylül 1997.
13. "Hükümet nemayı eritiyor, emekliyi de uyutuyor", *Emek ve İnsan*, 22 Eylül 1997, "Nemalar için devlet tahvili", *Milliyet*, birinci sayfa, 25 Ağustos 1997.
14. EK-10: Emekten yana taraf olmak... 12 Ocak 1998.

Panelde yönetici olarak TTB Başkanı Dr. Füsun Sayek ile *Cumhuriyet* gazetesi yazarı Şükran Soner de vardı. Tartışma bölümünde, "Sizin gazetenizde (*Milliyet*'te) başka bölümde emek konusuyla ilgili haber yapmanız engelleniyor mu, yani ön sayfalarda bu konulara değinilmesi engelleniyor mu? Nasıl bir baskı uygulanıyor?" şeklinde sorular da sorulmuştu.

Kongredeki konuşmalar ve tebliğler, daha sonra kitap olarak yayımlanmıştı. İlgili soruya özetle şöyle bir yanıt vermiştim: "Böyle bir engellemeyle karşılaştığımı söyleyemem ama emek haberleri birinci sayfada yeterince yer almıyor... Hatta kimi arkadaşlar, 'Emek ve İnsan' sayfası için gösterdiğim çabayla ilgili olarak, 'Neden bu kadar uğraşıyorsun, direniyorsun, sat ruhunu kurtul' diye de espri yaparlar. Tabii benim emek konusundaki tavrım bellidir, değişmez"...

1998 yılının Mart ayı sonunda Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin (TGC) önemli bir seçimi olmuştu. Seçime, Nail Güreli ile Orhan Taşan iki ayrı liste olarak girmişti. Bu seçime başkan olarak giren Nail Güreli yönetimindeki cemiyet, daha önce polis tarafından dövülerek öldürülen gazeteci Metin Göktepe olayı ile yakından ilgilenmiş ve sert bir tepki göstermişti. Orhan Taşan ise, Metin Göktepe'nin gazeteci olup olmadığını tartışma konusu yaparak TGC'nin bu olayla ilgilenmesini eleştirmişti. Taşan, kongrede yaptığı konuşmada, devletin belirli koşullarda basın özgürlüğünü sınırlayabileceğini de ifade etmişti.

Nail Güreli başkanlığındaki
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti yönetimine seçildik (Mart 1998)

Daha demokrat bir tavır gösteren Nail Güreli'nin listesi, yönetim kurulu dahil tüm TGC organlarındaki seçimleri firesiz kazanmıştı, yani "tulum çıkarmıştı". Ben de TGC Yönetim Kurulu üyeliğine seçildim, daha sonra da Örgütlenmeden Sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yaptım.[15]

1998 yılında memurlara, yani kamu çalışanlarına sendika hakkı konusu yine gündemdeydi. Başbakan Mesut Yılmaz başkanlığındaki Anasol-D hükümeti, toplu sözleşmede son sözü iktidarın söylediği, grev hakkının olmadığı bir sendikalaşmadan yanaydı.[16]

Hükümet, Anayasa'da memurun grev hakkının olmadığından söz ederken; memur sendikaları, Türk-İş, DİSK, CHP'nin sendika kökenli milletvekilleri ve bilim insanları Anayasa'da memura grev yasağının bulunmadığını ifade ediyorlardı. Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), 24 Ocak 1998 günü Ankara Kızılay Meydanı'nda grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkı için büyük bir miting düzenlemişti.

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal da, "Memura toplu sözleşmesiz, grevsiz sendika hakkı için ısrar ederlerse parlamentoyu tıkarız" diye açıklama yapıyordu. KESK de, CHP'nin tavrını destekleyerek grevsiz sendika hakkında ısrar edilmesi halinde daha etkili eylemler yapacaklarını açıklıyordu.[17]

CHP'nin bu girişimleri sonucu, kamu çalışanlarının sendika hakkı ile ilgili yasa tasarısı ertelendi.[18]

Memurlara sendika hakkı konusunda televizyonlarda yapılan programlara beni de davet ediyorlardı. Böyle bir televizyon programının ertesi günü, gazetenin lokanta bölümünde yemek yediğim sırada *Milliyet*'in patronu Aydın Doğan yanımdan geçerken omzumu sıvazladı.

Aydın Bey sonra da dedi ki, "Akşam televizyonda seni izledim. Memurların hakkını koruyordun. Uykum geldiği için gece 12'ye doğru yattım. Daha sonraki konuşmanda hükümeti eleştirmeye başlamışsın." Doğan, şunu demek istiyordu: "Hani memurların hakkını savun ama hükümeti de fazla eleştirme." Ben ise bildiğim yolda yürümeye niyetliydim...

15. "Gazeteciler demokrasi sınavından geçti", *Emek ve İnsan*, 30 Mart 1998
16. "Memura grevsiz sendika kıskacı", *Emek ve İnsan*, 2 Şubat 1998
17. "Memur için Meclis'i tıkarız", *Emek ve İnsan*, 6 Nisan 1998
18. "Memur yasası şimdilik ertelendi", *Emek ve İnsan*, 20 Nisan 1998

Emek Platformu'nun Oluşum Süreci

Ülkemizdeki sermaye sınıfının tarihsel açıdan "demokrat" bir tavır takındığı görülmemiştir, bu sınıf genelde otoriter ve baskıcı dönemleri, askeri darbeleri desteklemiştir. Türk burjuvazisi süreç içinde öyle bir noktaya gelmiştir ki, sonuç itibarıyla sermaye sınıfının çıkarlarını koruyan mevcut siyasal partilerin bile kapatılmasını istemiştir.

Genç burjuvaların örgütü sayılan Türkiye Genç İş adamları Derneği'nin (TÜGİAD) yeni Başkanı Hamdi Akın, 27 Mayıs 1998 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan demecinde, "Siyasi partiler kapatılsın... Partisiz demokrasiye geçilmelidir. Çünkü Türkiye'de siyasi partiler, menfaat şebekelerine dönüştü" diye bir açıklama yapmıştır.

Biz de, sermaye sınıfının artık çok net ve şeffaf bir şekilde partisiz bir düzene geçmeyi arzu ettiğini, mevcut duruma bile tahammülü olmadığını, piyasa güçlerinin ekonomiye, sosyal ve siyasal yaşama her anlamıyla egemen olmak istediğini vurgulamıştık.[19]

Peki, sermaye sınıfının işçi haklarının tümüyle ortadan kaldırılmasına yönelik girişimleri karşısında emek kesimi ne yapıyordu, ortak bir zeminde örgütlenme çabası mümkün müydü? Aslında işçi sınıfı tabanından bu tür talepler gelmekteydi. Nitekim 1998'in nisan ayında Türk-İş'e bağlı Kristal-İş Sendikası Topkapı Şubesi'nce düzenlenen bir seminerde, işçilerin büyük bir bölümü üç işçi konfederasyonunun tek bir çatı altında birleşmesini istiyordu.

İşçi temsilcilerinin seminerdeki görüşleri özetle şöyleydi:

> Sendikal hareket krizde. En ufak bir örgütlenme karşısında işçiler kapı dışarı ediliyor. Sendikalar birbirleriyle gereksiz rekabeti bıraksınlar, güçlerini birleştirip iş güvencesi, asgari ücret, emeklilik yaşı, zorunlu tasarruf, taşeronlaştırma, özelleştirme gibi sorunlarda ortak bir tavır koysunlar. İşveren kesiminde tek bir konfederasyon var, bizde ise üç konfederasyon. Siyasi görüşleri öne almadan emek kesiminin sorunları etrafında bir birleşme sağlanmalı.

Toplantıda öne çıkan bu görüşler çerçevesinde, ben de "İşçilerin isteği: Tek konfederasyon" başlığı ile "Emek ve İnsan" sayfasında (13 Nisan 1998) özetle şöyle bir yazı kaleme almıştım:

19. EK 11: "Burjuvazi baklayı ağzından çıkardı", *Emek ve İnsan*, 1 Haziran 1998.

"Kuşkusuz işçilerin gerekçeleri haklı. Ancak ülkemizin bu koşullarında üç konfederasyonun hemen bir çatı altında birleşmesi çok gerçekçi gözükmüyor. O halde ne yapılmalı? Öncelikle sendikal hareketin temel sorunları olan iş güvencesi, zorunlu tasarruf, nema, ek zam gibi somut konularda ortak bir tavır alınması için bir platform oluşturulabilir...

Türk-İş, DİSK, Hak-İş ve KESK hiyerarşik bir yapıda değil, gönüllü bir birliktelik meydana getirebilirler. Bu dört kuruluş, örgütsel bağımsızlıklarını koruyarak tümünün birden onayladığı kararlar çerçevesinde ortak basın açıklaması, ortak miting, ortak eylem gibi etkinliklerde bulunabilirler. Bu birliktelik uzun bir süreç içinde tek çatıya gider ya da gitmez.

1998 yılı içinde bu yöndeki yazılarımız devam etti. İzmit'teki kâğıt fabrikası SEKA'nın özelleştirilmesi ve kapatılması girişimlerine karşı dört konfederasyonun ortak miting kararı alması üzerine, 19 Ekim 1998 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında "Emek Konseyi oluşmalı" başlıklı bir yazı yayımladık. Yazımızda özetle şöyle diyorduk:

SEKA direnişine Kocaeli halkının sahip çıkması ve bu yönde bir toplumsal baskının oluşması, dört büyük emek örgütünü de ortak bir tavır almaya sevk etti... Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üyesi olan Türk-İş, DİSK, Hak-İş ve KESK, 'Emek Konseyi' adı altında yeni bir birliktelik oluşturabilir. Bu konsey, bir anlamda hükümet ve işverenlerin ağırlıklı olduğu Ekonomik ve Sosyal Konsey'e alternatif olabilir...

1999 yılında emeğe yönelik saldırının daha da artacağı bir ortamda Emek Konseyi gibi bir oluşumu gerçekleştirmek için zaman kaybetmeden harekete geçilmelidir...

31 Ekim 1998 günü Kocaeli'de yapılan ortak mitingden sonra "Emek ve İnsan" sayfalarında "SEKA, emeğin birliğine hız kattı" (2 Kasım 1998), "Sendikal birlik kurumsallaşıyor" (28 Aralık 1998) başlıklı haberlerimizi sürdürdük.

29 Aralık 1998 günü Ankara'da Türk-İş Genel Merkezi'nde üç işçi ve üç memur konfederasyonunun bir araya gelerek emeğin sorunları karşısında ortak taleplerini ortaya koyması, bir anlamda Emek Platformu'nun oluşumunu haber veriyordu. Daha sonra "Mezarda emeklilik" olarak anılan ve emeklilik yaşının 60'a yükseltilmesini öngören Sosyal Güvenlik Yasası karşısında da 14 Temmuz 1999 tarihinde resmen Emek Platformu kuruluyordu. Bu süreci, daha sonra etraflıca ele alacağız...

Milliyet'te Yemek Boykotu

Gazetemizde sendika yoktu ancak işveren kendisine göre bir zam veriyordu. Temmuz 1998'de de yılın ikinci altı aylık zammı söz konusuydu. Bu zam oranının yüzde 21 ile yüzde 28 arasında olacağı ifade ediliyordu. 1998'de yıllık resmi enflasyon oranı ise yüzde 69,7 idi. Kuşkusuz gazetede yılda iki zam yapıldığı için belli ölçüde yıllık enflasyon oranına yaklaşılıyordu.

Gazetede işverenin önerdiği enflasyon oranı yetersiz bulunduğu için arkadaşlar kendiliğinden bir yemek boykotuna başladılar. Haziran ayının son günlerinde öğle yemeklerine gitmiyorduk. *Milliyet*'in bulunduğu binada Doğan Holding'e bağlı *Radikal* gazetesi, Kanal D televizyonu ve dergi grubunda çalışan arkadaşlar da vardı.

Ben de o sırada öğretmenlerin örgütlü olduğu Eğitim-Sen sendikasının Kadıköy Halk Eğitim Merkezi'nde düzenlediği bir seminerde konuşmacıydım. Ekonomi Servisi'nden arkadaşım Murat Sabuncu beni aradı. Dedi ki, "Ağabey, Genel Yayın Yönetmeni Doğan Heper, mutlaka seninle görüşmek istiyor."

Doğan Heper, görüşmemiz sırasında bana, "Atilla, zammı düşük bulup yemek boykotu örgütlüyormuşsunuz. Yarın da gazetenin önünde toplanıp protesto gösterisi yapacakmışsınız. Gazeteye gel ve sabah yapılacak böyle bir eylemi engelle" dedi.

Ben de kendisine dedim ki: "Doğan Bey, yemek boykotu kendiliğinden bir girişim. Herhangi bir örgütlenme yok. Öyle olsa söyleriz, insanlar isterlerse yemek yerler, istemezlerse yemek yemezler. Yarın gazetenin önünde bir eylem yapılacağı konusunda da hiçbir bilgim yok."

Doğan Heper, yine de gazeteye gelmemi isteyerek, "Bakın, zammı üç puan daha artırıyoruz, yüzde 31 olacak. Sakın böyle eylemlere tevessül etmeyin" diyerek beni bir kez daha uyarmıştı. Aslında ertesi gün de gazetede öyle bir olay gerçekleşmedi.

Doğan Heper, *Milliyet*'in içinden yetişmiş bir gazeteci büyüğümüzdü. Doğan Heper, Genel Yayın Yönetmenliği döneminde gazetecilik ilkelerini dikkate alan ancak patrona yönelik sadakati de her zaman ön planda olan bir kişiydi.

1988-1989 yıllarında *Milliyet*'te çalışırken 12 Eylül dönemindeki MHP davası ile ilgili bir haber gelmişti, Yargıtay aşamasıyla ilgili cezalar belirtiliyordu. MHP davasının sanıkları arasında olan Namık Kemal Zeybek, gazetenin sahibi Aydın Doğan'ın ba-

canağı idi. Doğan Heper, MHP davası ile ilgili haberi kullanmış ama Namık Kemal Zeybek'in cezasıyla ilgili bölümü çıkartmıştı.

Ben, *Milliyet*'te Haber Merkezi'nin gece sorumlusu olduğum için o çalışma koşullarının beni zorlaması nedeniyle *Günaydın*'a geçiyordum. Doğan Bey'e durumu aktardığımda, "Buradan gitmeni istemeyiz ama *Günaydın* da iyi bir gazete, uyduruk bir yere gitseydin seni engellerdim" diye konuşmuştu.

Yemek boykotu olayına dönecek olursak; bu boykot gerçekten kendiliğinden oluşmuş bir hareketti, çalışanların yüzde 60-70'i yemekhaneye gitmiyordu. Bina güvenliği de dışarıdan yemek getirilmesini engelliyor, hatta bina girişinde arkadaşların çantalarının aranarak bisküvi gibi gıda maddelerine bile el konduğu söyleniyordu.

Bu arada Doğan Holding İcra Kurulu Başkan Yardımcısı emekli asker Dinç Üner'le de gazetede karşılaştık. Dinç Üner, bana, "Atilla, sen, Nazım Alpman ve Musa Ağacık bu yemek boykotu işini organize etmişsiniz. Yanlış yapıyorsunuz" diye konuştu. Ben de kendisine bu duyumun gerçekdışı olduğunu, insanların kendi arzularıyla yemek yemediklerini, bir organizasyon olsa bunu söylemekten çekinmeyeceğimizi, çünkü insanların yemekhaneye gitmemesinin son derece doğal olduğunu söyledim.

Demek ki işveren ve yöneticiler nezdinde ben, Nazım ve Musa, solcu olarak bilindiğimizden böyle bir eyleme öncülük edeceğimiz izlenimi doğmuştu(!).

Aslında bu olay da, işveren ve yöneticilerin böyle bir girişim karşısında bile ne kadar tedirgin olduklarını ve daha büyük eylemlere yol açmaması açısından yüzde üçlük bir ek zam bile yapabileceklerini göstermişti...

Korkmaz Yiğit Olayı

İşadamı Korkmaz Yiğit, 1998 yılının Ağustos ayında Türkbank'ı (Türk Ticaret Bankası) satın almış, ardından da medyaya girmişti. Birçok televizyon kanalı ve gazetenin yanı sıra *Milliyet*'i de Ekim 1998'de satın almıştı.

Korkmaz Yiğit'in Türkbank'ı satın alma sürecinde ünlü mafya lideri Alaattin Çakıcı'nın devreye girmesinin açığa çıkması üzerine *Milliyet* çalışanları tepki gösterdiler. CHP Milletvekili Fikri Sağlar'ın Korkmaz Yiğit-Alaattin Çakıcı ilişkilerini açıklayan

görüşme kasetinin *Milliyet* gazetesinde yayımlanması gündeme geldi. Gazetenin Yazı İşleri kadrosu, bu kasetteki görüşmeleri yayımlayarak Korkmaz Yiğit'e karşı açıktan bir tavır aldı.

Ekonomi Servisi olarak da "Temiz Basın İlkeleri" başlıklı bir bildiri hazırladık. Bildiride "*Milliyet*'in Korkmaz Yiğit gibi bir patronla devam edemeyeceğini" açıklayarak okurlarla birlikte TGC başta olmak üzere diğer meslek örgütlerinin *Milliyet*'in bu hareketine destek vermesini istedik.

Bu gelişmeler üzerine *Milliyet*'in satışı ve Türkbank ihalesi iptal edildi. Aydın Doğan gazeteyi yeniden geri aldı. Korkmaz Yiğit de bir süre sonra yargılanıp hapis yattı.

Öte yandan Ekonomi Servisi'ne yeni arkadaşlar da alınıyordu. Borsa muhabiri olan Orhan Tekeoğlu arkadaşımız, Anadolu Ajansı'ndan *Milliyet*'e gelmişti. Orhan, bir iki ay çalıştıktan sonra 1998 yılının Aralık ayında işten çıkarılma durumuyla karşı karşıya kalmıştı. Servis Şefi Murat Sabuncu, servisteki diğer arkadaşımız Nedim Şener'i ve beni de çağırdı ve birlikte Haber Müdürü Salim Alpaslan'ın odasına gittik. Ayakkabılarımı boyattığım için terlikli bir vaziyette apar topar Salim'in odasındaydık. Orhan Tekeoğlu'nu Anadolu Ajansı'ndan çağırtıp getirtmiştik, şimdi işsiz kalması çok büyük sorun olacaktı. Murat Sabuncu'nun gayretleri sonucu Orhan'ın işten çıkartılması önlenmişti.

Bu arada 1998 yılı, 68 hareketinin 30. yılıydı. 1968'de öncelikle dünyanın gelişmiş Batılı ülkelerinde ve ardından da Türkiye'de eşitlik, özgürlük ve sosyalizm için bir "başkaldırı" süreci yaşanmıştı.

O dönemi yaşayan ve hapis yatan bir kişi olarak hem bu süreci hem o süreçteki siyasi-ideolojik yaklaşım ve gelişmelerin bir muhasebesini yapmayı, nihayetinde de bu ideallerden vazgeçenleri kısaca anlatmak istemiştim. Bu amaçla 11 Mayıs 1998 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında "68'in muhasebesi ve döneklik" konulu bir yazı yazmıştım.[20] Dönenlerin sosyolojik ve psikolojik yönlerini anlatarak yazımı şöyle bitirmiştim:

> Tüm bu gelişmelere karşın ideallerinden vazgeçmeyenlerin, dönmeyenlerin eşitlik, özgürlük, sosyalizm ve sömürüsüz bir dünya özlemi devam ediyor. Ne diyelim, dönenlerin yolu açık olsun, kalan sağlar bizimdir...

20. EK-12: 68'in muhasebesi ve döneklik...

"Mezarda Emeklilik" Yasası

1999 yılının çalışma yaşamı açısından en önemli olaylarının başında emeklilik yaşının yükseltilmesiyle ilgili yasa çalışması geliyordu. 18 Nisan 1999'da yapılan genel seçimler sonucu DSP-MHP-ANAP'tan oluşan hükümetin seçmen desteği, yüzde 50'nin üzerindeydi. Hükümet, bu çoğunluğuna da güvenerek Haziran 1999'da emeklilik yaşını yükselten bir yasa hazırlığına girişmişti.

İlk yasa taslağında, emeklilik yaşının 62'ye çıkarılması ve prim ödeme gün süresinin de 5 bin günden 10.800 güne yükseltilmesi öngörülüyordu. İkinci bir seçenek olarak da 65 yaş, 3 bin 600 prim günü öneriliyordu.

Sendikalar ise, mevcut çalışanlar yönünden kademeli bir geçişten sonra yeni işe girenler açısından da kadınlar için 50, erkek sigortalılar için ise 55 yaş önerisinde bulunuyordu. IMF önerisi de hükümetin önerisi düzeyindeydi.[21]

8 Pazartesi 28 Haziran 1999

ekonomi

ATİLLA ÖZSEVER

Muhalefette başka söyler iktidarda şaşar!

Çalışma Bakanı Okuyan'ın partisi ANAP, muhalefette iken emeklilik yaşının 60'a çıkarılmasını "mezarda emeklilik" olarak niteliyordu

Yıl 1995... Mesut Yılmaz

MEZARDA EMEKLİLİĞE KARŞIYIM

ANAP'ın ikircikli tavrı (28 Haziran 1999)

Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan'ın partisi ANAP, muhalefette iken çok farklı bir söyleme sahipti. ANAP, 1995 yılında Çiller'in başbakanlığındaki DYP-CHP koalisyonu tarafından emeklilik yaşının kadınlarda 55, erkeklerde de 60'a çıkarılmasını öngören yasa tasarısını "mezarda emeklilik" olarak niteliyordu.[22]

21. "Emeklilikte geçiş kavgası", *Emek ve İnsan*, 7 Haziran 1999.
22. "Muhalefette başka söyler, iktidarda şaşar!", *Emek ve İnsan*, 28 Haziran 1999.

ANAP'ın 20 Mayıs 1995 tarihli "Mezarda Emekliliğe Hayır" broşüründe bu yasa tasarısına karşı sonuna kadar mücadele edileceği belirtilerek, Başbakan Çiller "IMF'nin Başbakanı" olarak itham ediliyordu.

Bu süreçte "Emek ve İnsan" başlıklı sayfayı hazırlarken, emeklilik yaşını yükselten yasa tasarısına karşı çalışanlar açısından belli bir muhalefet yürütüyordum. Çalışma Bakanlığı'nca hazırlanan tasarıya karşı objektif veriler ve Türkiye gerçeği ile bağlantılı olarak ciddi eleştiriler yöneltiyordum.[23] Bu gelişmeler üzerine Yazı İşleri Müdürlerinden arkadaşım Tahir Özyurtseven bana dedi ki: "Atilla, gazetenin üst yönetiminin bu eleştirilerden rahatsız olduğu yönünde duyumlar alıyorum. Eleştiri dozunu artırırsan sayfanın kaldırılma riski var. Biraz daha dikkatli ol." Tahir, sayfanın kaldırılmasını istemediği için dostça beni uyarıyordu.

Bakan Okuyan, 43'ünde Emekli Olmuş

HERKES İÇİN 63 İSTİYOR, AMA...

0 43'ünde emekli oldu

Emeklilik yaşının 63'e yükseltilmesi için yasa taslağı hazırlayan 1949 doğumlu Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan, "Sanıyorum 1992'de emekli oldum" dedi.

Atilla Özsever'in haberi 7'de

Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan'ın
43 yaşındaki emekliliği 1.nci sayfada (2 Temmuz 1999)

23. "Bakan'ın iddiaları ve gerçekler", *Emek ve İnsan*, 28 Haziran 1999.

Yine o günlerde Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan'la bir telefon görüşmesi gerçekleştirmiştim. Bakan Okuyan, bir sorum üzerine 43 yaşında emekli olduğunu söylemişti. Yasa, emeklilik yaşını ilk taslakta 62'ye çıkarırken, Bakan Okuyan 43 yaşında emekli olmuştu.

Koşa koşa Yazı İşleri'ne gidip bu durumu bildirmiştim. Gazete yönetimi, genelde yasayı desteklemekle birlikte, bu söyleşiyi önemli haber değeri taşıdığı için ertesi günkü birinci sayfada alt manşet olarak kullanmıştı:[24] Haberin girişinde şöyle deniyordu:

> Emeklilik yaşının çeşitli şartlarda 62, 63 ve hatta 65'e yükseltilmesi için yasa taslağı hazırlayan Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan, 43 yaşında iken SSK emeklisi oldu. 1949 doğumlu Yaşar Okuyan, 1969 yılında gazeteciliğe başladı, 212 sayılı Basın İş Kanunu'na tabi olarak çalıştı ve süresini tamamlayınca SSK'dan işçi emekliliğine hak kazandı.

Haberin devamında Bakan Okuyan, sorumuzu şöyle yanıtlamıştı:

> 1969'da gazeteciliğe başladım ama arada boşluklar bulunduğundan 212'ye tabi olarak 20 yılı doldurunca hemen emekli olamadım. Sanıyorum 1992 yılında işçi emeklisi oldum. 1995'te milletvekili seçildim ama süre eksikliği nedeniyle halen milletvekili emeklisi değilim.

Yaşar Okuyan, daha sonra işçi emekliliğini iptal ettirip gerekli süreyi tamamlayarak milletvekili emeklisi olmuştu.

Okuyan'ın 43 yaşındaki emeklilik haberi, okurların da desteğine yol açmıştı. Yavuz Baydar'ın "Okur Temsilcisi" köşesine gönderilen mektuplarda, "Yaşar Okuyan'ı konu alan '63 istiyordu, 43'ünde emekli oldu' haberiniz için sizi kutluyorum. Bizlerin yanında yer aldığınız için size minnettarız" şeklinde görüşler yer alıyordu.

Ayrıca, Yavuz Baydar'ın köşesinde bu konuyla ilgili şöyle bir mektuba da yer verilmişti:

> İzmir'den Mehmet Güreli, 28 Haziran tarihli gazetede emeklilik düzenlemesiyle ilgili 'hükümet yanlısı yayını' için Fikret Bila'ya eleştiri yöneltirken, aynı konudaki görüşleri nedeniyle Atilla Özsever'i övüyor. 'Asıl Özsever, ön sayfada olmalıydı' diyor.
> Bu tepki, *Milliyet* için çok olumlu. Yorumda özgürlük ve çok seslilik, geniş bir yelpazeye yayın yapan gazetenin en önemli özellikleri

24. "Herkes için 63 istiyor ama O, 43'ünde emekli oldu" (*Milliyet*, 2 Temmuz 1999).

arasında. Pek çok konuda olduğu gibi bu konuda da bireyler farklı düşünüyor. Gazetenin bir görevi de; dengeli, ayrıntılı ve doğru haberi verirken gelişmeleri değişik, çelişkili ve kimi zaman zıt açılardan yorumlayarak okurun zihnini açabilmek (Okur Temsilcisi, *Milliyet*, 5 Temmuz 1999).

Demek ki, Yavuz Baydar da olayı böyle yorumluyormuş(!).

Bu arada gazetenin yazarlarından Derya Sazak da, 7 Temmuz 1999 tarihli "Bakan çıplak" başlıklı köşe yazısında bu konuyu gündeme getirmişti. Derya Sazak yazısında, "Kadınsız kabinenin Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan, emeklilik yaşını 62'ye yükseltmek için 'Kral çıplak' diye ortaya çıkınca sosyal güvenlik sisteminin çöküşünün yanı sıra başka gerçekler de gözler önüne serildi. Bizim haklarımız Atilla Özsever'e emanettir. 'Emek ve İnsan' köşesini okur, aydınlanırız.

Beş yıl önce 'mezarda emekliliğe karşıyız' diye mangalda kül bırakmayan ANAP kadroları, en devrimci bakanlarını Çalışma'ya atayarak icraata sosyal güvenlik paketinden başlayınca Atilla'nın müdavimi işçi, memur sınıfı 'paket'lerini derhal korumaya aldılar... İnsanlara 20 yıl fazla çalışmanın erdemlerini anlatan Yaşar Okuyan'ın kendisi de meğerse 43 yaşında emekli olmuş!"

Ankara'da 400 Bin Kişilik Miting

Kızılay'da "Mezarda emekliliğe hayır" mitingindeydim
(24 Temmuz 1999)

Türkiye'de kamusal sosyal güvenlik sisteminin tasfiyesine yönelik ilk köklü girişim olan 4447 sayılı yasa tasarısının Meclis gündemine gelmesiyle birlikte emek örgütleri de harekete geçmişti. 14 Temmuz 1999 tarihinde işçi ve memur sendikaları, meslek örgütleri, emekli dernekleri "Emek Platformu"nu oluşturmuşlardı.

Emek Platformu, 24 Temmuz 1999'da Ankara Kızılay Meydanı'nda 400 bin kişinin katıldığı büyük bir miting yaptı. Ben de mitingdeydim. Gerçekten çok görkemli, heyecanlı bir kitle vardı. Miting ülke genelinde büyük bir etki yarattı. Bu mitinge Fazilet Partisi Genel Başkan Yardımcısı, daha sonra da Cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül de katılıp mezarda emekliliği protesto eden emekçilere destek vermişti.

AKP'nin kuruluşunda görev alan dönemin Fazilet Partisi'nin milletvekilleri Abdullah Gül, Bülent Arınç, Cemil Çiçek, Mehmet Ali Şahin, Meclis'te verdikleri bir önergeyle emeklilik yaşının kadınlarda 50, erkeklerde ise 55, prim ödeme gün süresinin de 5 bin gün olmasını talep etmekteydiler. Yine aynı milletvekilleri, en düşük emekli aylığı bağlama oranının da yüzde 70'ten az olmaması yönünde önerge sunmuşlardı. Daha sonra, AKP iktidara geldiğinde bu kişiler, emeklilik yaşının 65'e çıkarılmasına onay vereceklerdi.

24 Temmuz mitingi sonrası Emek Platformu'nun örgüt başkanları, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i ziyaret etti. Ardından yasa tasarısının geri çekilmesi için 29 Temmuz 1999 günü bir saatlik iş bırakma eylemi gündeme geldi.

Öte yandan hükümet, tasarıyı Meclis'te alt komisyona havale etti. Emek Platformu'nda ülke çapında bir saatlik iş bırakma eylemi konusunda tartışma çıktı, 29 Temmuz günü DİSK ve KESK'in örgütlü olduğu kimi işyerlerinde üretim durdu, Türk-İş'e bağlı sendikaların işyerlerinde eyleme yeterli katılım olmadı.

Daha sonra yapılan Emek Platformu Başkanlar Kurulu toplantısında da kriz baş gösterdi, Türk-İş dışında diğer platform üyeleri ayrı bir toplantı yaptı. Örgütler arasında tekrar bir uzlaşma sağlanarak 13 Ağustos 1999'da ülke çapında genel eylem yapma kararı alındı. Başbakan Bülent Ecevit de, Emek Platformu'nun bu eylemine sert çıkarak, "Sokağa teslim olmam" dedi. Ecevit, "Sosyal güvenlik reformu çıkmazsa devlet çöker"

görüşündeydi. Emek Platformu'nun genel eylem kararı tam anlamıyla hayata geçmedi.

Yetimlerin Maaşını Kurtardık

Bu arada, emeklilik yaşını yükselten yasa tasarısında dul ve yetimlere de büyük haksızlık yapılmaktaydı. Evli olmayan ve Emekli Sandığı'ndan dul ve yetim aylığı alan kız çocuklarının SSK ve diğer sosyal güvenlik kurumlarından emekli aylığı almaları halinde yetim aylıkları kesilecekti. 4447 sayılı yasaya böyle bir madde eklenmişti.

Durumu SSK eski Genel Müdürü Kemal Kılıçdaroğlu ile de konuşup haber yaptım.[25]

Kılıçdaroğlu, "Evlenmemiş yetim kız çocuklarının hakkı gasp ediliyor. Yıllar yılı yaşamını buna göre düzenlemiş bir kişi, çok zor durumda kalacak. Sosyal güvenlik anlayışında maaş azaltılması gibi bir durum söz konusu olamaz. Alt gelir grubunda olan bu insanların sayısı da son derece sınırlı. Eğer bir uygulama yapılacaksa, tasarı yasalaştıktan sonra ilk kez bu kapsama giren kişilere uygulanması gerekir" diyordu.

Milletvekilleri hem vekil maaşı, hem de emekli maaşı alırken, yetimlere yapılan bu haksızlığı "Vekile çifte maaş var, yetime yok" başlığı ile gazetemizde haber yapmaya devam ettim.[26]

Yetim okurlar da tepkiliydi. Telefonla gazetemizi arayıp mektup yazıyorlardı. 16 Ağustos 1999 tarihli "Okur Temsilcisi" köşesinde yer alan bir mektupta, ev hanımı Necla Soysal, "Yetim aylıklarını kesiyorlar. Yaptıkları bizi sefalete mahkûm etmektir. Sanki her şey bitti, ülkeyi kurtaracak bir bu kaldı!" diye yazıyordu.

Bu süreç devam ederken DSP Milletvekili Masum Türker, Ankara'dan beni telefonla arayarak, "Atilla, dul ve yetim maaşlarıyla ilgili maddeyi geri çekiyoruz" diye haber verdi. Ertesi gün (16 Ağustos 1999), gazetemizde "Yetim ve dullara müjde" başlığı ile haber yayımlandı. Haberin spotunda, "*Milliyet*'in uyarıcı haberleriyle birden fazla sosyal güvenlik kuruluşundan aylık alan dul ve yetimlerin bir maaşının kesilmesini öngören düzenlemeden vazgeçildi" yazıyordu.

---

25. "Yetimlere büyük haksızlık", *Emek ve İnsan*, 2 Ağustos 1999.
26. "*Milliyet*", 3 Ağustos, 1999.

Türk-İş, Çark Ediyor

Öte yandan Emek Platformu, yeni işe girenler açısından emeklilik yaşının 50-55 olması ve mevcut çalışanlar açısından da yumuşak bir geçiş sürecinin benimsenmesinde mutabakata varmıştı. Ancak daha sonra Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan ile Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral arasında yapılan görüşme üzerine emeklilik yaşının 58-60'a çıkarılması konusunda uzlaşmaya varıldı.

Emek Platformu'nun diğer üyeleri bu uzlaşmaya tepki gösterirken, Bayram Meral, "İsteklerimizin yüzde 95'i kabul oldu, sadece 58-60 yaş için genel greve gidemezdik" diyordu.[27]

17 Ağustos 1999 günü meydana gelen Marmara depremi, tüm ilişki ve gelişmeleri askıya aldı. Bülent Ecevit başbakanlığındaki DSP-MHP-ANAP'tan oluşan koalisyon hükümeti, depremi fırsat bilerek 25 Ağustos 1999 günü sosyal güvenlik reformunun yasalaşmasını sağlamıştı. 4447 sayılı yasa, 8 Eylül 1999 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmişti.

Yasa, emeklilik yaşını ilk işe başlayanlar açısından 58-60'a yükseltirken, prim ödeme gün süresini 5 bin günden 7 bin güne çıkartıyordu. Daha sonra EYT (Emeklilikte Yaşa Takılanlar) olarak bilinen kademeli geçiş uygulamasının da başlamasına neden oluyordu. Emekli aylığı bağlama oranları da yüzde 85'ten yüzde 65'e düşürülüyordu. Bu ve benzeri birçok hak kayıpları söz konusuydu.

Fazilet Partisi ve DYP, 4447 sayılı yasanın çeşitli maddelerinin iptali için ayrı ayrı Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu.[28] KİGEM de (Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi) 4447 sayılı yasanın Anayasa'ya aykırılığı konusunda bir rapor hazırladı. KİGEM Başkanı ve Anayasa Profesörü Mümtaz Soysal, yasanın Anayasa'ya aykırılığı konusundaki gerekçelerini ortaya koydu.[29]

Ancak Anayasa Mahkemesi, bazı maddeleri sınırlı ölçüde iptal ederken, emeklilik yaşının 58/60'a çıkarılması ve prim ödeme gün sayısının 7 bin güne yükseltilmesi ile ilgili maddeleri iptal etmedi.

Ciddi hak kayıplarına yol açan bu "Mezarda Emeklilik Yasası", dönemin Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan ve "1999 Reformu"nu

27. "Türk-İş, yedi yıllık hak kaybını onayladı", *Emek ve İnsan*, 2 Ağustos 1999.
28. "Yeni emeklilik Anayasa'ya aykırı", *Emek ve İnsan*, 25 Ekim 1999.
29. "KİGEM'den Anayasa'ya aykırılık raporu", *Emek ve İnsan*, 1 Kasım 1999.

gerçekleştiren üç parti için de daha sonra hayırlı sonuçlar doğurmadı. Okuyan bir daha parlamentoya giremezken DSP, MHP ve ANAP, 2002 seçimlerinde ağır bir yenilgiye uğrayarak parlamento dışında kaldı.

Emeğin Televizyon Programları

1999 yılında gazeteciliğin yanı sıra emeğin sorunlarıyla ilgili olarak televizyon programı da yapmaya başlamıştım. Flash TV'de şubat ayından itibaren haftada bir gün "Emek Dünyası" adıyla bir program yayına girmişti. Bu programda kamu sözleşmeleri, sosyal güvenlik, sendika-siyaset ilişkisi gibi konuları gündeme getiriyordum. İşçi, işveren ve hükümet temsilcilerinin katıldığı bu programlar, özellikle emek kesimi tarafından ilgiyle izleniyordu.

Ancak "Emek Dünyası" üç ay devam etti ve Mayıs ayında son buldu. *Milliyet* gazetesinin televizyon olaylarına bakan yazarı Sina Koloğlu da, "Reyting Canavarı" adlı köşesinde 7 Mayıs 1999 tarihinde yazdığı yazısında şöyle diyordu:

> TV'lerde emekçilerin sorunlarını ele alan tek ciddi yapımı gazetemiz yazarlarından Atilla Özsever, Flash TV'de yapıyordu. Özsever, yazılı basında işçi sorunlarına hâkim birkaç isimden biri. Programı kaldırıldı. Gerekçe, yeni yayın planında yokmuş. Ne tesadüf, bu kanalın kaldırılan programlarından hiçbiri 'eğlence' programı değil!

10 Mayıs 1999 tarihli *Baramotre* gazetesinin televizyon köşesinde de şöyle deniliyordu:

> Flash TV'de son olarak yayından kaldırılan bir başka program da 'Emek Dünyası' oldu. *Milliyet* gazetesi yazarı Atilla Özsever'in hazırlayıp sunduğu program, işçilerin sorunlarını ekrana taşıyordu. Programın haziran ayı sonuna kadar devam etmesi gerekirken, Flash TV yetkilileri, yeni yayın dönemine mayıs ayında başlayacaklarını ve yayın formatında 'Emek Dünyası'na yer olmadığını söylemişler. Bu karar üzerine DİSK, Türk-İş, Hak-İş ve KESK'e bağlı sendikalar, Flash TV'yi arayarak programın devam etmesi yönünde istekte bulunmuşlar.

"Emek Dünyası" programı tekrar gündeme gelmedi. Daha sonra 2001 ve 2002 yılarında CNBC-e isimli televizyon kanalında bu tür programlar yapmaya başlamıştım.

Bu arada gazetemizdeki köşemize okur mektupları gelmeye devam ediyordu. Kayseri'deki bir un fabrikasında çalışan Yeşim Sarıaslan isimli okurumuz, 17 Mayıs 1999 tarihli "Emek ve İnsan"da yer alan "Umutsuzluğa direnmek" başlıklı yazımıza atıf yapıyordu. Okurumuz, Erich Fromm'un *Umut Devrimi* isimli kitabından yaptığımız bu alıntıyı beğendiğini belirterek işçilerin, memurların, emekçilerin de mutluluğa, umuda ihtiyacı olduğunu ifade ediyordu. Yeşim Sarıaslan, insanlara umut aşılayan bu tür yazıların devamını dilerken, çalışanların sorunlarına medyanın daha fazla ilgi göstermesini istiyordu...

Yine 1999 yılında Yol-İş Sendikası'nca "işçi sınıfı sorunlarına yaptığımız katkı" nedeniyle ödüllendirilmiştik.[30]

1999 Depremi ve Eczacıbaşı'nın Özrü

1999 yılının sonbaharında "Bireysel Silahsızlanma Günü" ile ilgili bir panel yapılmıştı. Umut Vakfı tarafından İstanbul Dedeman otelinde 28 Eylül 1999 günü düzenlenen panelde "Kitle iletişim araçları ve felaket haberciliğinin kamuoyuna etkisi" konusu tartışılmıştı. TGC Başkanı Nail Güreli'nin yönettiği panelde ben de konuşmacıydım.

Konuşmam sırasında, bir ay önceki Marmara depremine değinerek, depremin 45 saniye değil 45 yıllık bir süreci kapsadığını belirtmiştim. Özetle şunları söylemiştim:

> İzmit ve çevresinin deprem bölgesinde olduğu DPT ve mühendis odaları tarafından belgelenmesine rağmen sermaye kesimi kendi çıkarları için bu bölgeyi sanayi tesisleri ile doldurdu. Anadolu'dan buraya emekçi kesim çekilerek depreme dayanıklı olmayan binalara yerleştirildiler. O nedenle deprem 45 saniye değil 45 yıllık bir sürecin sonucunda oluşmuştur.

Diğer panelistlerin konuşmalarından sonra soru-cevap bölümüne geçildi. TÜSİAD eski başkanlarından ve Eczacıbaşı Holding Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Eczacıbaşı söz alarak şöyle bir görüş açıkladı:

> Atilla Bey, kapitalistlerin kâr amacıyla bu tür depreme dayanıksız bölgeye yatırım yaptığını söylüyor ama kendisinin savunduğu sosyalist sistem de çöktü. Kapitalistler istihdam yaratıyor, eksikliklerini

30. "Yol-İş Sendikası'ndan Atilla Özsever'e ödül", *Milliyet*, 24 Mayıs 1999.

tamamlayarak ekonomik büyümeyi sağlıyorlar. Çöken Sovyetler Birliği'nin ve Doğu Bloku ülkelerinin durumu ise ortada.

Ben de bu sözler üzerine, "Marmara depremi ile sosyalizmin doğrudan ne ilgisi olabilir. Kâr amacına dayanan kapitalist sistemin insan yaşamı ve diğer konuları göz ardı ettiğini söylemek istedim. Çöken sosyalist dünya görüşü değil, 'reel sosyalizm' adı verilen yanlış uygulamadır" diye konuştum.

Bir süre sonra gazeteye geldim. Ardından Bülent Eczacıbaşı telefondaydı. Eczacıbaşı, "Herhalde yanlış anlaşıldım. Aslında böyle bir konuşma yapmak istemezdim. Özür dilerim" dedi. Ben de kendisine, "Rica ederim Bülent Bey. Gerçekten nazik bir insansınız, sağ olun" diye yanıt vermiştim.

Aşkın ve Şiirin Yaşı Yok...

Aşkın ve şiirin yaşı yok...

Geçenlerde gazetemize 84 yaşında Cehlettin Yazıcıoğlu isimli bir beyefendi geldi. Celalettin Bey, gazetemizde yayınlanan, eşinin çok sevdiği ancak kaybolan bir şiiri arıyordu. Şiirle ilgili sadece üç bilgi vardı: Şiir işçi köşesinde yayınlanmış, aşk temasını işliyor ve şairi Nazım. Ama Nazım Hikmet değil.

Kendisi Ataköy'den bir taksi tutup Bağcılar'daki gazetemize kadar gelmişti. Celalettin Bey, geliş nedenini şöyle anlattı: "Eşim ve ben şiire, sanata dayalı insanlarız. Eşim Muzaffer Hanım, daha önce sizin köşenizden bir şiiri kesip saklamıştı. Ancak geçenlerde ben masada otururken o ülkeyi sarsan küpürü kaybetti. Bizim, bu şiirin mutlaka bulup getirmemi istedi."

Yazıcıoğlu ailesi, Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun. Celalettin Bey, yüksek mimar, eşi ise ressam. Muzaffer Hanım 74 yaşında. 44 yıllık evliler. Sonuçta gazetemizde 9 Kasım 1998 tarihinde yayınlanan şair Nazmi Dündar Saylan'ın "İstesen de istemesen de" isimli şiirini bulup kendisine verdik.

84 yaşındaki bir okurumuzun şiir köşesi için gazetemizi ziyareti (18 Ekim 1999)

Her hafta yayımladığımız "Emek ve İnsan" sayfasına bir de şiir koyuyorduk. Daha önce de ifade ettiğim gibi şiirler de okurların ilgisini çekiyordu. 1999 yılının Ekim ayında gazetemize 84 yaşındaki Celalettin Yazıcıoğlu isimli bir okurumuz gelmişti.

Okurumuz Yazıcıoğlu, gazetemizde yayımlanan, eşinin çok sevdiği ancak kaybolan bir şiiri arıyordu. Şiirle ilgili sadece üç bilgi vardı: Şiir köşesinde yayımlanmış, aşk temasını işliyor ve şairi Nâzım. Ancak Nâzım Hikmet değil.

Kendisi Ataköy'den bir taksi tutup Bağcılar'daki gazetemize kadar gelmişti. Celalettin Yazıcıoğlu, geliş nedenini şöyle anlatmıştı:

> Eşim ve ben şiire, sanata duyarlı insanlarız. Eşim Muzaffer Hanım, daha önce sizin köşenizden bir şiiri kesip saklamıştı. Ancak geçenlerde ben masada otururken ne olduysa şiirin kupürü kayboldu. Eşim, bu şiiri mutlaka bulup getirmemi istedi.

Yazıcıoğlu ailesi Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezundu. Celalettin Bey yüksek mimar, eşi ise ressamdı. Muzaffer Hanım 74 yaşındaydı, 44 yıllık evliydiler. Sonuçta gazetemizde 9 Kasım 1998 tarihinde yayımlanan şair Nazım Dündar Sayılan'ın *İstesen de Âşıksın, İstemesen de* isimli şiirini bulup kendisine vermiştik. Şimdi bu şiiri tekrar yayımlayalım:

Yeniden yaratıyorsan kendini
Doğayı içine sığdırıyorsan
Aşkınla deliyorsan tepeleri, dağları
Ve "Ben Ferhad'ım, Şirin'im" diyebiliyorsan
İstesen de âşıksın, *istemesen de*

Leyla'sında bulduğu o gizemli dünyasıyla
"Aşk imiş her ne var ise âlemde" diyen
Fuzuli gibi Mecnun'san
Uykuların bölük pörçük, düşlerde ondan damlalar varsa
İstesen de âşıksın, *istemesen de*

Bu gül, karanfil, bu papatya
Ondan bir şeyleri çağrıştırıyorsa
Yaşını yaş, başını baş olmaktan çıkarıyorsa duyguların
İstesen de âşıksın, *istemesen de*

Türk-İş Kongresi ve "Ballı Maaş"

Sendikacıya ballı zam

Gerileme/gerilim

Mart ayında Yunanistan Parlamentosu'nun Cumhurbaşkanı seçimi yapması gerekmekte.

Ya şimdiki Cumhurbaşkanı Stefanopulos, yeniden seçilecek ya da bir başkası...

Muhalefet, "bu seçimi engelleyeceğini" açıkladı.

Bizde olduğu gibi Yunanistan'da da Parlamento, Cumhurbaşkanı'nı seçemese feshediliyor, genel seçimlere gidiliyor.

Devamı sayfa 19'da

GÜNERİ CIVAOĞLU

Türk İş Genel Kurulu'nda yöneticilerin maaşları yüzde 70 oranında yükseltildi

Sendikada yöneticilik yapanlara, Türk İş'ten aldıkları maaşları 890 milyon liraya çıkıyor. Bir sendikanın da başkanı oldukları için çift maaş alan yöneticilere yılda dört de ikramiye ödeniyor. Böylece sendikacıların aylık gelirleri iki milyar lirayı buluyor. İşçi ücretlerindeki artışın ise bu yıl yüzde 25'te sınırlandırılması öngörülüyor.

Atilla Özsever'in haberi sayfa 17'de

Gündeş: Saçımı kestiler anne [2]

MHP, çikita muza bastı [9]

Başkanlara özel hastane [17]

Türk-İş genel kurulunda sendikacıya yüksek maaş (4 Aralık 1999)

Aralık 1999'da Ankara'da Türk-İş Genel Kurulu yapılacaktı. Türk-İş kulisleri Kasım ayından itibaren hareketlenmeye başlamıştı. Genel Başkan Bayram Meral'e yönelik bir muhalefet hareketi de söz konusuydu.[31]

Türk-İş kongresinde yöneticilerin maaşları da belirleniyordu. Daha önceki uygulamalarda yönetici maaşlarının belirlenmesi, Bütçe Komisyonu'nun önerisiyle kongrede pek tartışılmadan sessizce geçiriliyordu. Bu kongrede de aynı yöntem kullanılacaktı ancak bana bazı bilgiler gelmişti.

Kamu çalışanlarına yüzde 25 oranında zam yapılırken, yöneticilerin maaşları yüzde 70 oranında artırılıyordu. Bunun yanı sıra genel merkez yöneticilerinin yılda dört maaş ikramiyeleri vardı, ayrıca kendi sendikalarından da ücret alıyorlardı. Yani Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral, hem başkanı olduğu Yol-İş Sendikası'ndan, hem de Türk-İş'ten maaş ve ikramiye alabiliyordu.

Kongre devam ederken, bu haberi süratle İstanbul'a geçtim. Haber, *Milliyet*'in 4 Aralık 1999 Cumartesi günkü birinci sayfasında ikinci manşet olarak, "Sendikacıya ballı zam" başlığı ile yer almıştı. Gazetemiz genellikle işçi haberlerine birinci sayfada pek yer vermemekle birlikte, sendikacı aleyhine bir haber olunca konuyu ilk sayfaya taşımıştı.

31. "Türk-İş'te kılıçlar çekildi", *Emek ve İnsan*, 15 Kasım 1999.

Haberin gazetede çıktığı gün, yani 4 Aralık Cumartesi günü, sendika yöneticilerinin maaşları Türk-İş kongresinde de tartışılacaktı. Seçimlere iki ayrı liste halinde giriliyordu. Bayram Meral'e muhalefet eden sendikacılar, *Milliyet*'te yayımlanan "sendikacıya ballı zam" haberini göstererek yüzde 70'lik zam artışını eleştirdiler.

Hatta muhalif Haber-İş Sendikası'nın delegesi Yahya Memiş, gazeteyi gösterip Bayram Meral'e dönerek, "Başkan, Atilla Özsever genelde sizi destekler ama bu haber doğru olduğuna göre zam artışının yüzde 35'a indirilmesini öneriyoruz. Ayrıca yöneticilerin iki taraflı maaşı olmamalı. İki taraftan da maaş alırlarsa o zaman sendika ağası yaratılır. Sendikasından dört maaş ikramiye alan, Türk-İş'ten almasın" diye konuştu.

Tartışmalardan sonra oylamaya geçildi. Tez Koop-İş, Hava-İş, Tümtis gibi sol eğilimli sendikalarla muhalefetteki Haber-İş, Türk Metal, Şeker-İş gibi milliyetçi görüşü savunan sendikalar ortak oy kullandı. Sonuçta Türk-İş yöneticileri için önerilen yüzde 70'lik zam artışı yüzde 35'e indirildi. Kendi sendikasından dört maaş ikramiye alan sendikacının Türk-İş'te yönetici olması halinde Türk-İş'ten de dört maaş ikramiye alması engellendi.[32]

5 Aralık 1999 Pazar günü seçimler yapıldı. Bayram Meral, tekrar Türk-İş Genel Başkanı seçildi. Kongrede kendisini tebrik etmek istedim. Yüzüme pek bakmayarak üstünkörü elimi sıktı. Maaşlarının yarı yarıya düşmesi konusundaki haberim nedeniyle bana karşı bozuktu. Uzun bir süre de telefonlarıma çıkmadı, ben de Türk-İş Genel Sekreteri Hüseyin Karakoç'la temas kurarak haberlerime devam ettim.

Milliyet'in Haber Müdürü Salim Alpaslan da, 6 Aralık 1999 tarihli köşesinde bu olaya değinerek şunları yazıyordu:

> Türk-İş'in kaderini belirleyecek kongrenin kulisleri Türkiye'nin de siyasi laboratuarı. Kamuoyu, ideolojiler arasındaki yeni köprüleri, işçi dünyasının kurdu Atilla Özsever'in kaleminden öğrendi.
> Özsever, kulislerde koşuştururken sendikacı aylığının 2 milyar liraya çıkarılmak üzere olduğunu haber aldı. İşçisi üç kuruşa kıvranırken sendikacıya ballı zam *Milliyet*'in yayını üzerine iptal edildi.

32. "Sendikacıya ballı maaş son anda iptal", *Milliyet*, 5 Aralık 1999.

MESS'de Marx'ı Andık

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası'nın (MESS) 2000 yılının Şubat ayı sonunda sendikanın yeni dergisinin bir tanıtım toplantısı vardı. Bu toplantıya MESS'le toplu sözleşme yapan sendika yöneticileri de davet edilmişti. Hak-İş'e bağlı Özçelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan ile DİSK'e bağlı Birleşik Metal-İş Sendikası Genel Başkanı Kamil Kinkır da toplantıdaydı.

Cumhuriyet yazarı Dr. Erdal Atabek ve diğer gazetecilerin yanı sıra ben de davetliydim. Toplantıda yaptığım konuşma MESS dergisinde de şöyle yer almıştı:

> *Milliyet* gazetesi yazarı Atilla Özsever, insanın kendisini keşfetmesi gerekliliğine vurgu yaparak şu sözleri söyledi: 'İnsanın kendisini ikinci kez doğurması, yabancılaşmasını aşması, gerçekten kendisini heykeltıraş gibi yeniden oluşturması ve yeniden doğurması denilen kavram, bundan yüz eli yıl önce yaşayan sakallı bir filozofa aittir. Bu sakallı filozofun adı Karl Marx'tı."

Bu arada Türk-İş ve çalışma yaşamı ile ilgili haberlerde gazetecilere büyük yardımı olan Türk-İş Basın Danışmanı Hasan Tahsin Benli işten çıkarılmıştı. Ağırlığını Ankara'daki çalışma yaşamı muhabirlerinin oluşturduğu 30 gazeteci, bir bildiri yayımlayarak Türk-İş Yönetim Kurulu'nun bu kararını geri almasını istedi.[33] Ben de bu bildiriyi imzalamıştım. Türk-İş Eğitim Sekreteri Salih Kılıç da karara muhalif kalmıştı. Ancak Benli ile birlikte işten çıkarılan dokuz kişinin geri alınması söz konusu olmadı.

Mart 2000'de Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin (ÇGD) çeşitli alanlardaki "Yılın Gazetecisi Yarışması"nda iki arkadaşımla birlikte *Milliyet*'ten üç kişi ödül almıştık. "Emek ve İnsan" sayfasına Mustafa Ekmekçi Gazetecilik Ödülü verilmesi de beni ayrıca onurlandırmıştı. Rahmetli Mustafa Ekmekçi, *Cumhuriyet* ve çeşitli gazetelerde çalışmış değerli bir gazeteci büyüğümüzdü.

POAŞ'ın Özelleştirilmesi ve Sansür

Mart 2000'de POAŞ'ın (Petrol Ofisi AŞ) özelleştirilmesi olayı meydana gelmişti. *Milliyet*'in sahibi Aydın Doğan, İş Bankası ortaklığı ile birlikte POAŞ'ı satın almak için harekete geçmişti. Özelleştirme yoluyla yapılan ihale, 4 Mart 2000 tarihli *Milliyet*'in

33. "Türk-İş'ten atılanlara gazeteciler sahip çıktı", *Emek ve İnsan*, 7 Şubat 2000.

birinci sayfasında "Dev ihale, Doğan - İş Grubunun" başlığı ile yer almıştı. Habere, Ekonomi sayfasında da "Tarihi özelleştirme" başlığı altında tam sayfa ayrılmıştı.

Özelleştirmenin olduğu gün, Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral ile Petrol-İş Sendikası yöneticileri ihalenin yapılacağı Hazine Müsteşarlığı'na gitmek istediler. Polis engel oldu, sendikacılarla polis arasında kısa süreli bir çatışma çıktı, Meral'in parmağı incindi. Anadolu Ajansı, Meral'in parmağının yaralanmasını resimli haber olarak geçti.

Bu haberi, Ekonomi sayfasında resim altı haber olarak kullanmak için Ekonomi Servisi Şefi Murat Sabuncu ile görüştüm. Murat Sabuncu, *Milliyet*'in Genel Yayın Yönetmeni Yalçın Doğan'a bilgi verdi; ancak Yalçın Doğan bu haberin kullanılmasına gerek olmadığını bildirmişti.

Oysa haber, ertesi gün diğer gazetelerde resimli olarak çıkmıştı. Bu olaydan iki gün sonra, yani 6 Mart 2000'de "Emek ve İnsan" sayfası yayımlanacaktı. İhale olayında böyle bir "sansür" olunca "Emek" sayfasında POAŞ olayı nasıl verilecekti? O sırada SEKA'nın özelleştirilmesi de gündemdeydi. SEKA Kâğıt Fabrikası işçileri, İzmit'ten Ankara'ya yürüyüşe geçeceklerdi. Emek dünyasının yazarı olarak bir şekilde POAŞ olayı ile ilgili haber yapmamın hem vicdanen, hem de mesleki anlamda gerekli olduğunu düşündüm.

SEKA işçisi Ankara'ya yürüyecek

Kocaeli Sendikalar Birliği, SEKA'nın yeniden özelleştirme kapsamına alınması, depremzedelere zorunlu tasarruf biriktiminin geri ödenmesi, deprem bölgesindeki işten çıkarmaların durdurulması, kalıcı konutların bir an önce yapılması gerekçeleriyle 25 Mart 2000 tarihinde İzmit'te bir miting düzenleyecek.

Sendikacılar ve işçi temsilcileri, "Sosyal Devlete Sahip Çık" mitinginin ardından 28 Mart günü de ortak sosyal dilekçe hakkını kullanmak amacıyla Ankara'ya yürüyecek ve dilekçeleri TBMM'deki komisyona vereceklerden.

Öte yandan Petrol - İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın, POAŞ'ın (Petrol Ofisi AŞ) özelleştirilmesine karşı önce yerel düzeyde daha sonra Emek Platformu'nun öncülüğünde eylemlerini sürdüreceklerini söyledi. Öztaşkın, POAŞ'ye SEKA ile birlikte bugünlerde özelleştirilecek dokuz KİT'le ilgili Türk - İş bünyesindeki 3 bin 800 profesyonel sendikacının çeşitli bölgelerden Ankara'ya yürüyüşe geçeceğini bildirdi. Bu eylem için Türk - İş Başkanlar Kurulu kararı bekleniyor.

Sansürden kurtulmak için POAŞ'ın özelleştirilmesine karşı yapılacak eylemleri SEKA haberinin sonuna yerleştirmek zorunda kaldım (6 Mart 2000)

Ekonomi Servisi'ndeki arkadaşlarla da görüş alışverişinde bulunarak SEKA'nın özelleştirilmesi üzerinde POAŞ'tan da söz edecektim. SEKA olayını "Emek ve İnsan" sayfasında resimli bir şekilde kullanıp, Petrol-İş Sendikası'nın POAŞ'ın özelleştirilmesine karşı yapacağı eylemi de bu haberinin sonuna yerleştirmiştim.[34] Gazete yöneticileri, SEKA haberinin başlığına bakıp haberin içini okumazlar diye düşünerek bir anlamda "sansür"den korunmuş oluyorduk.

Bu gelişmeler sonrasında özellikle Petrol-İş üyeleri, gazeteye telefon ve faks yoluyla ulaşıp POAŞ ihalesinde sendikanın tavrının ve Türk-İş eyleminin niçin yer almadığını sordular. Çok sayıda işçi faksı, Okur Temsilciliği faksını bloke etmişti. Okur Temsilcisi Yavuz Baydar da, habere ekonomik çerçevede neden geniş yer verildiğini detaylı olarak aktardıktan sonra Türk-İş eyleminin verilmemesinin bir eksiklik olduğunu belirtmişti.[35] Baydar, ayrıca ihale günü kullanılmayan ve polis tarafından çember altına alınan Bayram Meral'in fotoğrafını da kullanmak zorunda kalmıştı.

Yavuz Baydar, işçi okurların görüşlerine ve Aydın Doğan'ın konuya ilişkin bir konuşmasına da değinmişti. Aydın Doğan'ın "Haber nereden gelirse gelsin, kimi rahatsız edeceğini hiç düşünmeden yazmalısınız. Tek düşünceniz haberin doğruluğu ve tarafsızlığı olmalıdır" ifadesine yer vermişti.

biz bize

OKUR TEMSİLCİSİ

YAVUZ BAYDAR

Tek yol tarafsızlık

Tepkiler üzerine okur temsilcisinin özeleştirisi (13 Mart 2000)

34. "SEKA işçisi Ankara'ya yürüyecek", *Emek ve İnsan*, 6 Mart 2000.
35. "Tek yol tarafsızlık", *Milliyet*, 13 Mart 2000.

Baydar ayrıca, 6 Mart 2000 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında Petrol-İş'in eylem kararlarına ilişkin bazı küçük ayrıntıların da yer aldığını bildirmişti. Yani, "sansür" edilme riskine karşı emek sayfasında küçük olarak kullanıldığımız bir haber, okur tepkisi karşısında bu kez bir "savunma" aracı olmuştu...

Ereğli Demir-Çelik işçileriyle beraber (1998)

BTS (Birleşik Taşımacılık Sendikası) eğitim seminerinde (9 Nisan 1996)

Okurların 1. Sayfa Şikâyeti

Milliyet okurlarının, işçilere ilişkin haberlerin niçin birinci sayfada yer almadığına dair epey şikâyetleri oluyordu. Yavuz Baydar'ın 31 Ocak 2000 tarihli Okur Temsilcisi köşesinde konuya ilişkin şöyle bir bilgi yer alıyordu:

"Okurların birinci sayfada haber seçimi ile ilgili yakınmaları sürüyor. 12 okur, işçi emeklilerinin durumuna ilişkin haberlerin 'göz ardı edildiği' görüşünde. 'Atilla Özsever'in köşesinde buna değiniliyor. Ama ne kadar çok insanın bu trajikomik maaş zammı ile ilgili olduğunu biliyorsunuz. *Milliyet*, toplumun sesini dile getirmeli, sorunlarını yansıtmalı. Bunu birinci sayfadan yapmalı' diye yazıyor Özgen Tokay.

"Ön sayfaya giren magazin ve sansasyon haberleri bizi unutturuyor" diyor emekli okurumuz Şükriye Timur ve devam ediyor: "Biz varız, bizi unutmayın."

Bir başka şikâyet de, Kocaeli Sendikalar Birliği'nin 1 Nisan 2000'de gerçekleştirdiği "Sosyal Devlete Sahip Çıkmak" temalı mitinginin *Milliyet*'te yer almamasıyla ilgiliydi. Bu konu da Okur Temsilcisi köşesinin 10 Nisan 2000 tarihli nüshasında şöyle yer alıyordu:

"1 Nisan tarihinde İzmit'te büyük bir gösteri yapıldı. Mitingin ana sloganı, 'Sosyal Hukuk Devleti' idi. 2 Nisan tarihli *Milliyet*'te okurlar bu gösteriyle ilgili herhangi bir habere rastlamadılar. Buna tepki gösterenler oldu.

Binlerce kişi topluma mesaj vermek için gösteri düzenliyor ama bunca güvendiğimiz *Milliyet* gazetesi bunu haber yapmaya layık bulmuyor. Bence yanlış bir gazetecilik anlayışı" diye yazıyor Musa Şen.

Kemal Bayraktar, "birkaç İzmitli emekçi" adına bıraktığı mesajda, "Ekonomiye önem veriyorsunuz, sayfalarınız arttı ama şirket ve ihale haberlerinden, ücretlilerin sorunları gazetemize yansımıyor" diyor.

Ekonomi Servisi Şefi Murat Sabuncu, "Biz bu gelişmeyi 'Emek ve İnsan' sayfası içinde değerlendirdik" şeklinde yanıtlıyor tepkileri. Gerçekten gösteriye dair haber ayrıntıları "Emek ve İnsan" sayfasında var. Ama 5 Nisan tarihli *Milliyet*'te. Üç gün sonra.

Okurlar, her taze, 'önemli' gelişmeyi kendilerine aktarma taahhüdünde bulunan bir gazetede aradıkları haberi bulamayınca haklı olarak hüsrana kapılıyorlar. "Emek ve İnsan", haber ve yorumu birlikte içeren bir köşe. Elbette bu gelişmeyi de ele alabilir bu köşe, ama haberin 'geciktirilmesini' haklı göstermemeli."

Nemada acı son

Çalışanın tasarrufuna komik faiz: YÜZDE 1.6

EN DÜŞÜK ORAN

BU YIL ELVEDA

Atilla Özsever'in haberi sayfa 7'de

Zorunlu tasarruf nemasına çok düşük faiz (1 Şubat 2000)

Her ne kadar okurlarımız, işçi haberlerinin birinci sayfada yer almamasından şikâyet etse de, zaman zaman özellikle zorunlu tasarruf ve nema konusundaki haberlerimiz ilk sayfada manşetten yer alıyordu. Örneğin ("Nemada acı son", *Milliyet*, 1 Şubat 2000), ("Nemaya benzemesin", 30 Mayıs 2000) gibi haberler. Nema konusuyla ilgili haberler bir anlamda işverenleri de ilgilendirdiği için, yani patronlar da zorunlu tasarruf fonuna kesinti ödedikleri için böyle bir değerlendirmeyi anlamak mümkündü.

Ya da *Milliyet*'in Erbakan'ın Fazilet Partisi'ne (FP) olan tutumu nedeniyle; bu partinin işçiye yönelik olumsuz tavrı birinci sayfada yer alabiliyordu. FP'li İstanbul Büyük Şehir Belediyesi'nin toplu sözleşme görüşmelerinde belediye işçisine sıfır zam önerisiyle ilgili yaptığımız haber, birinci sayfada manşetten gösteriliyordu.[36] Ancak okurlarımızın belirttiği gibi bu özel nitelikli haberlerin dışında emek haberleri genelde birinci sayfada yer bulamıyordu.

Şiir Köşesi Kaldırıldı

Bu arada 2000 yılının Şubat ayında Genel Yayın Yönetmeni Yalçın Doğan, "Ekonomi sayfasında şiire gerek yok" gerekçesiyle artık şiir yayımlanmamasını istedi. Böylece yedi yıla yakın bir süre her hafta belli bir özenle seçtiğimiz şiirleri de kesmek zorunda kaldık.

Okur Temsilcisi köşesinin 13 Mart 2000 tarihli nüshasında, Münevver Çimen ve Hatice Yılmaz Doğan isimli okurlarımız

36. "FP'den işçiye sıfır zam", *Milliyet*, 13 Mart 2000.

bu konuya değiniyorlardı. Okurlarımız, temsilci Yavuz Baydar'a soruyorlardı: " 'Emek ve İnsan' köşesinde yayımlanan şiirleri ilgiyle izliyorduk. Artık yok. Nedenini öğrenmek istiyoruz." Okurlarımıza bir yanıt verilmemişti.

Görüldüğü gibi birçok okurumuz şiir köşesini ilgiyle izliyordu, hatta gelen mektuplar arasında şiirlerini gönderenler de epey bir sayı tutuyordu. *Milliyet*'in başka servislerinde çalışan arkadaşlarımız, keza aynı binada diğer gazetelerde çalışan tanıdıklar, pazartesi günleri öncelikle şiir köşesine baktıklarını söylüyorlardı.

Şiir köşesini başlangıçta koyarken okurların ilgisini çekmeyi, sayfadaki şiir köşesine baktıktan sonra çalışma yaşamı ile ilgili diğer haberlerle de ilgilenebileceklerini düşünmüştüm. Sayfadan şiirin kaldırılması, gelecekteki birtakım gelişmelerin habercisi miydi? Hep birlikte görecektik...

Sayfalarda yeni düzenlemelere gidildi. Özel sayfalar, bundan böyle blok yarım ya da tam sayfa değil, yukarıdan aşağıya üç sütun şeklinde olacaktı. Yani biraz küçülüyordu, bizim sayfamız da pazartesi gününden çarşambaya alınmıştı.

Ardından ilk "sansürü" de yedik. 19 Nisan 2000 tarihli köşemizde küreselleşmeyi ve uluslararası sendikal hareketi değerlendiriyorduk. Prof. Dr. İzzettin Önder'in "Globalleşme küresel istiladır" sözünü başlığa çıkartmıştık. Ancak gazete yönetimi, bu başlığı beğenmeyip "Sendikaların hedefi küresel dayanışma" şeklinde değiştirmişti.

Öte yandan Maliye Bakanlığı bir tebliğ yayımlayarak, emeklilerin Kızılay dispanserlerinden yararlanmasını engelliyordu. Bu haberi, 29 Mart 2000 tarihli "Emek ve İnsan" köşesinde "Emekliye artık Kızılay yok" haberiyle değerlendirmiştik. Bu haberin ve emeklilerin tepkisi üzerine Maliye Bakanlığı geri adım attı. Bu haber de 21 Nisan 2000 tarihli *Milliyet*'te "Emekli Kızılay'ı kazandı" başlığı ile yer almıştı.

Gazeteciler Cemiyeti Seçimleri

30-31 Mart 2000 tarihlerinde Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) seçimleri vardı. TGC genel kurulları iki yılda bir toplanıyordu. 1998 genel kurulunda Nail Güreli'nin listesinden yönetim kuruluna girmiştim.

TGC'ye bağlı Basın-Yayın, Emekliler, Meslek İlkeleri, Eğitim ve Araştırma gibi çeşitli komiteler söz konusuydu. Bu komite-

ler, görev alanıyla ilgili olarak gazetecilerin sorunlarına ilişkin çalışmalar yapıyordu.

O dönemde sendikanın etkinliği azalmıştı. Gazeteciler, ekonomik ve sosyal sorunlarıyla ilgili olarak TGC'den de bir beklenti içindeydiler. Cemiyetin örgütlü olduğu medya kuruluşlarında temsilci seçmek suretiyle bir Temsilciler Komitesinin oluşturulması yönünde öneride bulundum. Tüzük değişikliği yapılarak bu öneri kabul edildi.

TGC'ye bağlı işyerlerinden seçilen 20 üyeyle birlikte Temsilciler Komitesi oluşturulmuştu. Ben de bu komitede TGC Yönetim Kurulu adına koordinatörlük görevini üstlenmiştim. Ayda bir toplantı yaparak gazeteci arkadaşlarımızın sorunlarını saptıyor ve çözüm önerileriyle birlikte yönetime sunuyorduk.

İşsiz gazetecilerin durumunu dikkate alan komitemiz bir "Dayanışma Fonu" oluşturulması önerisi yapmıştı. Bu öneri, TGC yönetimince kabul edilerek hayata geçirilmişti. Temsilciler Komitesi, diğer komitelere göre sayıca daha fazla ve hemen hemen tüm işyerlerini kapsadığı için güçlü ve etkili bir komiteydi. Temsilciler Komitesi'nin etkin çalışmasıyla o dönemde TGC'ye 400 yeni üye kazandırılmıştı.

Seçim dönemi yaklaşmıştı, Temsilciler Komitesi'nde yönetim kurulunun daha gençleştirilmesi yönünde fikirler oluşmuştu. Çünkü mevcut yönetim kurulunun en genç üyesi olan Umur Talu, o zaman 43 yaşındaydı. Temsilciler Komitesi'nin eğilimi, TGC yönetiminde daha genç, dinamik ve muhabir düzeyinde tabandan gelen gazetecilerin yer alması yönündeydi.

Mevcut 11 kişilik Yönetim Kurulu'nda görev alan Zeynep Atikkan, yurtdışında bir ülkeye yerleşecekti. Yönetimde bir kişilik kadro boşalıyordu; biz, yani Temsilciler Komitesi iki kişi daha ilave edip üç kişinin yenilenmesini istiyorduk.

Bu öneriyi yönetime götürdük; TGC Başkanı Nail Güreli, önerimizi kabul etmeyerek sadece Zeynep Atikkan'ın yerine bir kişi gelebileceğini söylemişti. Nail Güreli, mevcut Yönetim Kurulu arkadaşlarını dışlayamayacağını ifade etmişti.

İkinci bir öneride bulunarak, "11 kişilik Yönetim Kurulu listesine aday olarak 14 kişi yazalım, delegeler 11'ini seçsin" dedik. Bu öneri de kabul görmedi. Bunun üzerine Temsilciler Komitesi'nde yeniden durum değerlendirmesi yaptık, arkadaşlar üç kişinin değişikliği konusunda ısrar etmişti, ben de bu görüşü destekliyordum.

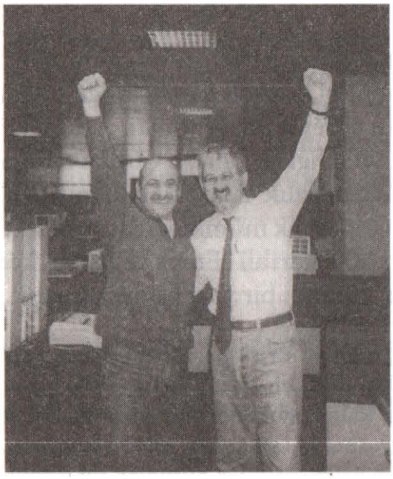
Benim bu tavrım üzerine seçimlere çok az bir zaman kala Nail Güreli'nin listesinin dışında kaldım. Hatta Yönetim Kurulundan bir iki arkadaşımız benim bu tavrımı "ihanet" olarak değerlendirdiler. Oysa biz TGC yönetiminin biraz gençleştirilip daha dinamik, bizzat sahada çalışan arkadaşların da yer aldığı bir yapıyı talep ediyorduk.

Seçimlere bir iki gün kala yine Nail Güreli'nin listesini destekleyip sadece benle birlikte iki yeni isim ekledik. Bu iki yeni isimden biri tanınmış gazeteci Necati Doğru, diğeri de TRT'deki temsilcimiz Recep Yaşar'dı. Bizim isimler için yeterli propaganda ve seçim çalışması yapma imkânımız da çok sınırlıydı.

31 Mart 2000 günü yapılan seçimler sonucunda Necati Doğru, Nail Güreli'nin listesini delerek Yönetim Kurulu'na girmiş oldu. Aslında Güreli'nin ekibi, önerdiğimiz üç kişiden kimsenin kazanamayacağı görüşündeydi.

TRT temsilcimiz Recep Yaşar, TGC seçimlerini izleyip yazı yazan eski cemiyet başkanlarından Nezih Demirkent'le de bir görüşme yapmıştı. Recep Yaşar'ın aktardığına göre, Nezih Demirkent bu görüşmede şunları söylemiş:

> Biliyor musun Recep, yıllar önce Nail Güreli de, yönetimi gençleştirelim, diye aynı taleplerle bana gelmişti. O gün de ben kabul etmemiştim. Şimdi de kendisi sizden gelen aynı yöndeki talepleri kabul etmiyor, ilginç bir rastlantı...

Nazım Alpman'la Milliyet'te

Kapitalizmin "Aşki" Kuralları

Milliyet gazetesi yazarı Güngör Uras, 6 Ağustos 2000 tarihli köşesinde ilginç bir yazı yazmıştı. Ben de bu yazıdan söz ederek 9 Ağustos 2000 tarihli "Emek ve İnsan" köşesinde "Serbest piyasanın 'aşki' kuralları" başlıklı şöyle bir yazıyı kaleme almıştım:

> Yazarımız Güngör Uras, Pazar günkü yazısında 37 yaşında güzel, cazibeli, iş ve meslek kariyeri olan yabancı bir bayanın *Herald Tribune* gazetesine eş bulmak için ilan verdiğinden söz ediyor.
> Uras, böyle nitelikleri olan ve çok kişi ile tanışma olanağı bulunan bir bayanın ilanla eş aramasına şaştığını belirtiyor. Aslında pek şaşmamak gerek. Neden mi?
> Her şeyin karşılıklı bir çıkar, alış-veriş ilişkisine dayandığı kapitalist sistemde, en insani duygu ve etkinlik olan aşkın, sevginin de böyle bir anlayışla ele alınması pek yadırganmamalı. Kişi, kendi niteliklerini bu pazar ekonomisinin mantığına uygun olarak ortaya koymakta ve kendisine uygun, aynı değişim değerine sahip bir nesneyi aramaktadır. Aşkı da kirleten kapitalizm, günün modasına uygun biçimde kişinin hem fiziksel hem de düşünsel özelliklerinin çekici olmasını ve bir meta olarak pazara sunulmasını ister. Erich Fromm'un deyişiyle, "İki insan, piyasadaki en kullanışlı nesneyi bulduklarını hissettikleri an birbirlerine âşık olur." Ya da ilandaki gibi uygun eşi bulup evlenebilirler. O nedenle fazla şaşmamalı.

Sabancı'nın Fabrikasında Grev!

2000 yılı, lastik işkolu açısından önemli bir greve sahne olmuştu. DİSK'e bağlı Lastik-İş Sendikası'nın Brisa, Goodyear ve Pirelli fabrikalarında başlattığı grev, 8. gününde durdurulmuştu. Grev, milli güvenliği bozucu gerekçesiyle Bakanlar Kurulu tarafından 60 gün süreyle ertelenmişti. Aslında erteleme kararı, grevi yasaklama niteliği taşıyordu. Çünkü taraflar 60 gün içinde anlaşamazsa, uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulu'na gidecekti. Yani tekrar greve çıkmak mümkün olamayacaktı. Konuyla ilgili olarak 10 Mayıs 2000 tarihli "Emek ve İnsan" köşesinde, "Kalite çemberi kırıldı" başlıklı bir yazı yayımlamıştık. Yazı şöyleydi:

> Sabancı Holding'e ait Brisa Lastik Fabrikası, kalite çemberlerinin uygulanmasıyla ünlü bir işyeri. Brisa, 1996 yılında Avrupa Kalite Ödülü'nü aldı. Kalite çemberleri, bir anlamda işçi ve işverenin üretim süreci içinde verimliliği artırmak, üretim kaybını azaltmak amacıyla işbirliği yaptığı ortak birimler. Sorunlar, bu çemberlerde işçinin katılımı ile çözümleniyor.

Brisa işçisi, 28 Nisan 2000'de ücret anlaşmazlığı nedeniyle greve çıktı. Şimdiye kadar işçisiyle uyum içinde gözüken, demokratik haklara saygılı olan Brisa işvereni, 4 Mayıs 2000 tarihinde gazetelerde yayımladığı bir ilanla grev uygulanmasını eleştirdi. Hemen arkasından 5 Mayıs günü de hükümet grevi erteledi.

Bu koşullarda kalite çemberleri ne işe yarıyor, 'işçi ve işverenin çıkarları bir, kalite çemberleri bu ortaklığın bir simgesi' diyenler şimdi ne cevap verecekler? Hükümetin grev yasaklama kararını arkasına alıp morali bozuk işçiden nasıl kaliteli üretim isteyecekler?

Ya Brisa işçileri, onlar da Avrupa Kalite Ödülü kazanırken omuzlarına aldıkları Sakıp Sabancı'yı tekrar omuzlarına alabilecekler mi?...

Bu arada Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan, sınırlı da olsa bir İş Güvencesi Yasası çıkarma gayreti içindeydi. Okuyan, "Mezarda Emeklilik" yasasında işçinin tepkisini alırken, bir anlamda şimdi onu telafi edebilmek için bir İş Güvencesi Yasası çıkarma hazırlığına girişmişti.

Biz de bu gelişmelerden okurlarımızı haberdar ediyorduk. 2000'in Eylül ayında Lastik-İş Sendikası uzmanı Üzeyir Ataman'ın arabasıyla Bolu'daki bir etkinliğe giderken telefonum çalmıştı. Karşımdaki, Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan'dı.

Okuyan, "Atilla, eskiden hep aleyhimizde yazıyordun. Şimdi iş güvencesiyle ilgili haberler yaparak artık bizi desteklemeye mi karar verdin?" diye takılmıştı. Ben de kendisine, "Sayın Bakan, işçi sınıfına kazanım getirecek çalışmalarda bulunursanız tabii ki sayfalarımızda yer veririz" şeklinde yanıt vermiştim.

9 Ağustos 2002 tarihinde, yani Okuyan'ın bakan olduğu Ecevit hükümeti döneminde bir İş Güvencesi Yasası çıkarıldı ancak bu yasa AKP döneminde daraltıldı. AKP iktidarı, 22 Mayıs 2003 tarihinde çıkardığı 4857 sayılı yeni İş Kanunu ile iş güvencesinin uygulama alanını daraltırken, tazminat miktarlarını da azaltmıştı.

"Emek" Sayfasının Kaldırılması

'Haber ve yorum ayrılacak'

Atilla Özsever'in Emek ve İnsan köşesi geçen hafta kaldırıldı. Bu karar okurlardan hatırı sayılır ölçüde tepki ve soru aldı. Yüzü aşkın okur ve birçok sendika temsilciliği köşenin yerinde kalmasını istiyor. Bir kesim de gazetede artık işçi ve emekçilerle ilgili haberlerin önemsenmeyeceği kaygısını dile getiriyor.

Erhan Bilgin, "Emek cephesine ilişkin haberlerin sınırlanmış olması korkarım ki sizin de doğru analizler yapmanızı engelleyecektir" diye yazmış. Necmettin Tunç, Mehmet Dağtaş, Arif Ardaboyu, Ali Özgüner, Cavit Kahçarslan ve Rahmi Kutlubay, pek çok okurun dile getirdiği görüşlere tercüman olmakta:

"Gazeteler kamu hizmeti görevi görür. Toplumun duyarlılıklarına saygı duymak zorundadırlar. Okurlara karşı sorumludurlar, okurlar da gazeteler karşısında bazı haklara sahiptirler. Köşesinin kaldırılması yanlıştır."

Milliyet Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz, şöyle yanıtlıyor bu tepkileri:

"Emek ve insan, haberle yorumun birbirine karıştığı bir köşeydi. Artık Milliyet'te haberle yorum birbirinden ayrılacak. Böyle köşeler olmayacak. Emek ve işçi haberleri bundan böyle de gazetenin sayfalarına hak ettikleri ölçüde girecek. Bu gelişmeler ayrıca yorum köşelerinde de ele alınacak. Okurlarımızın bu konuda hiçbir kaygı duymasına gerek yoktur."

Emek sayfasının kaldırılmasıyla ilgili tepkilere okur temsilcisinin yanıtı (13 Kasım 2000)

"Emek ve İnsan" sayfasının macerası ise Kasım 2000'de son bulmuştu. *Milliyet*'in yeni Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz'ın ilk icraatlarından biri de sayfamızın kaldırılması olmuştu. "Emek ve İnsan" köşesi, en son olarak 1 Kasım 2000 tarihinde yayımlanmıştı. Bana 6 Kasım'da tebligat yapılınca köşenin 8 Kasım'da yayımlanma imkânı da ortadan kalkmış oldu.

Okur Temsilcisi Yavuz Baydar, okurların tepkileri üzerine 13 Kasım 2000 tarihli köşesinde yeni yönetimin "haber ve yorumun karıştığı" gerekçesiyle sayfayı yayından kaldırdığını açıklıyordu. Yavuz Baydar'ın köşesinde "Haber ve yorum ayrılacak" başlığı ile çıkan yazı şöyleydi:

> Atilla Özsever'in "Emek ve İnsan" köşesi geçen hafta kaldırıldı. Bu karar, okurlardan hatırı sayılır ölçüde tepki ve soru aldı. Yüzü aşkın okur ve birçok sendika temsilciliği köşenin yerinde kalmasını istiyor. Bir kesim de gazetede artık işçi ve emekçilerle ilgili haberlerin önemsenmeyeceği kaygısını dile getiriyor... Pek çok okurun dile getirdiği görüşler özetle şöyle:
> 'Gazeteler, kamu hizmeti görevi görürler. Toplumun duyarlılıklarına saygı duymak zorundadırlar. Okurlara karşı sorumludurlar, okurlar da gazeteler karşısında bazı haklara sahiptir. Köşenin kaldırılması yanlıştır.'

Milliyet Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz, şöyle yanıtlıyor bu tepkileri:

"Emek ve İnsan", haberle yorumun birbirine karıştığı bir köşeydi. Artık *Milliyet*'te haberle yorum birbirinden ayrılacak. Böyle köşeler olmayacak. Emek ve işçi haberleri bundan böyle de gazetenin sayfalarına hak ettikleri ölçüde girecek. Bu gelişmeler ayrıca yorum köşelerinde de ele alınacak. Okurlarımızın bu konuda kaygı duymasına gerek yoktur.

Emek sayfasının 8 Kasım 2000'de yayımlanmaması üzerine Yavuz Baydar'ın yazısını hazırladığı dört gün içinde tepki gösteren okur sayısı, 100 değil 300'den fazlaydı. Çünkü okurların tepki faksları hem Ekonomi Servisi'ne hem de Okur Temsilciliğine gönderiliyordu. Köşenin kesinkes yayımlanmayacağının öğrenilmesi üzerine tepki faksları, toplu imzalar halinde gelmeye başladı ve takip eden günlerde bu rakam dört bini geçmişti.

Yönetimin "haber ve yorumun karıştığı" gerekçesi ise tutarlı değildi. Çünkü Yavuz Baydar'ın bu gerekçeyi açıkladığı günde, yani 13 Kasım günü *Milliyet* yazarı Osman Ulagay'ın "Soru Yorum" köşesinde "haber ve yorum" iç içeydi.

Aslında sermaye kesimi artık böyle bir sayfanın-köşenin gazetede yer almasını istemiyordu. Sermaye örgütleri temsilcilerinin patronaj ve gazete üst yönetimi nezdinde çeşitli dönemlerde rahatsızlıklarını dile getirmeleri az çok bilinen bir konuydu. Daha önce de ifade ettiğim gibi 1998 yılının ilk günlerinde Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Genel Sekreteri Kubilay Atasayar, köşenin "taraflı" olduğuna dair bir mektup göndermişti. Eklerimizde de o mektuba "Emekten yana taraf olmak" yazısıyla yanıt verdiğimizi belirtmiştik.

Keza 4 Ekim 2000 tarihli köşemizde, "TİSK'in gözü kıdem tazminatında", 11 Ekim 2000 tarihli köşemizde de " 'Çağdaş' TİSK, 1936'yı özlüyor" şeklindeki haberlerle işveren kesiminin iş güvencesi yasa tasarısına karşı çıktığını, kıdem tazminatı miktarının düşürülmesini, İş Kanunu'ndaki işçi lehine birçok hükmün değiştirilmesini istediğini yazmıştık.

Yine daha önce, "Mezarda emeklilik" yasası sırasında sayfamızın tepki çektiğini, gazete üst yönetiminin "daha fazla ileri gidersem sayfanın kaldırılacağı" yönünde bir eğilimi olduğunu da ifade etmiştim.

Milliyet'te bir dönem Genel Yayın Yönetmenliği yapan Yalçın Doğan da gazeteden ayrıldıktan sonra bir vesile ile karşılaştığımızda, "Atilla, senin sayfanın kaldırılması için bana çok uyarı

ve tepki geliyordu. Bu tepkileri göğüslemeye çalışıyordum. Bir şekilde şiir köşeni kaldırarak bu tepkileri hafifletmeyi denemiştim" diyordu.

Türkiye'deki siyasal ve ekonomik gelişmeler de neoliberal anlayışın daha köklü bir şekilde yerleştiğini, işçi hareketinin zayıflamakta olduğunu, bu nedenle ana akım medyada tek yayımlanan bu emek sayfasına ihtiyaç bulunmadığını gösteriyordu. Böylece Kasım 1993'te yayımlamaya başladığımız "Emek ve İnsan" köşesi, tam yedi yıl sonra Kasım 2000'de tarihe karışıyordu...

Sendikacıların Tepkisi

"Emek ve İnsan" köşesinin kaldırılmasına okurlar ve işçi tabanının yanı sıra kimi sendika yöneticileri de tepki gösteriyordu. Türk-İş'in İstanbul ve Marmara bölgesindeki sendika şubelerinin bağlı olduğu Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak, üç işçi konfederasyonu başkanları adına *Milliyet* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz'dan randevu talep ettiklerini bildirmişti.

Faruk Büyükkucak, gerekirse gazetenin önünde basın toplantısı düzenleyebileceklerini de belirtmişti. Ancak konfederasyon başkanlarına bir türlü görüşme randevusu verilmiyordu. DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak da farklı bir bağlantı kurmak istedi fakat Mehmet Yılmaz görüşmeye bir türlü yanaşmadı.

Bu arada Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral'in gazetenin sahibi Aydın Doğan'la özel bir hukuku, yakınlığı vardı. Ben de Bayram Meral'le görüştüğümüzde şunları söylemiştim:

"Başkan, 'Emek ve İnsan' sayfası sadece bana ait bir köşe değil. Burada işçi sınıfının sorunlarını dile getiriyoruz. Bu köşe, öncelikle işçilerin, çalışanların, emekçilerin köşesi. Köşenin kaldırılmasıyla bir anlamda işçilerin sorunlarının dile getirilmesi engellenmiş oluyor. Sizin Aydın Doğan'la bir hukukunuz var. Bu köşe niçin kaldırılmış, kendisine sorar mısınız?"

Bir süre sonra Bayram Meral'den cevap geldi. Meral dedi ki: "Kendisine sordum. Aydın Bey, 'Benim bilgim yok' diye cevap verdi." Aydın Doğan'ın bu işten haberli olmaması, bana pek inandırıcı gelmemişti.

Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral ve
Basisen İç Anadolu Bölgesi Şube Başkanı Yaşar Seyman'la

Bankacılık sektöründeki Basisen'in şube başkanlarından Yaşar Seyman da, bir süre sonra *Cumhuriyet* gazetesinde "Emek Dünyası, Kalemlerine Sahip Çıkmadı" başlığı ile bir yazı yayımlamıştı.[37] Aktif bir kadın sendikacı olan Yaşar Seyman, çalışma yaşamına ilişkin yazı yazan gazetecilere sendika yönetimlerinin yeterli düzeyde sahip çıkmadığını belirterek, "Önce *Milliyet* gazetesinden emek dünyasını yazan ve bizleri şiirsiz de koymayan Atilla Özsever köşesini kaybetti... Aslında kaybeden Atilla Özsever değil, emek dünyasıydı" diyordu. Seyman, daha sonra emek dünyasıyla ilgili diğer gazeteci arkadaşların durumunu gündeme getirmişti.

Mehmet Yılmaz'ın Sendika Dergisi

Milliyet'te "Emek" sayfasının kaldırılması talimatını veren Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz'ın ilginç bir yönü ise, çok seneler önce bir işçi sendikasında emekçilerin sorunlarını dile getiren bir dergiyi çıkarmış olmasıydı.

Mehmet Yılmaz'la bir anlamda halef-selef gibiydik. 1977 yılında ben Yol-İş'in dergisini çıkarıyordum. Sonra beni işten çıkardılar. SBF mezunu olan Mehmet Yılmaz da Yol-İş Federasyonu'na bağlı Yol, Su, Elektrik İşçileri Sendikası'nda (YSE-İŞ'te) dergi çıkarmaya başlamıştı. Mehmet, yaklaşık 2.5 yıl sendika dergisi çıkardı, işçi sınıfının sorunlarını gayet iyi

37. *Cumhuriyet*, 21 Şubat 2003.

biliyordu. Aradan yıllar geçtikten sonra işçi sendikasının dergisini çıkaran bir kişi olarak bu kez yönetici olduğu gazetede işçi sayfasına son veriyordu...

Emek sayfasının kaldırılması, *Yeni Gündem*, *Evrensel* gibi gazetelerde de yer almıştı. *Yeni Gündem* gazetesinin medya sayfasındaki haber, "Emek ve İnsan'a uyduruk gerekçe" başlığını taşıyordu. Haber, özetle şöyleydi:

> Atilla Özsever'in yedi yıldır devam eden ve haftada bir yayımlanan 'Emek ve İnsan' adlı köşesi, 8 Kasım'dan beri yayımlanmıyor. Okurların tepkisine neden olan bu uygulamanın gerekçesini gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Y. Yılmaz, " 'Emek ve İnsan', haberle yorumun birbirine karıştığı bir köşeydi" şeklinde açıkladı.
> Büyük gazetelerde emeğe ve emekçiye köşesinde yer veren tek gazeteci olan Özsever, *Milliyet*'teki köşesinin kaldırılmasının gerekçelerinin gerçekçi olmadığını belirterek, "Köşenin bir özgünlüğü vardır, haber de yapılır, yorum da. Belli ki, yazdıklarım sermayenin hoşuna gitmedi" diye konuştu.
> ... Yılmaz'ın 'yorum' yapan diğer köşe yazarlarının köşelerine son verip vermeyeceği ise merak konusu oldu. *Milliyet*'in çehresi her geçen gün daha magazinleşirken, buna neden olarak *Milliyet*'teki 'Mehmet Yakup Yılmaz' rüzgârı gösteriliyor.

Sayfanın kaldırılması beni gerçekten üzmüştü. Yedi yıl bir süreyle ciddi bir emek harcayarak yaptığım bir işin son bulması, insanın çocuğunu kaybetmesi gibi bir şeydi. Okurların bu karara karşı olan tepkileri, bu üzüntümü bir ölçüde de olsa hafifletiyordu. Aslında nesnel olarak düşündüğüm zaman ülkedeki neoliberal anlayışın geldiği nokta itibarıyla böyle bir sayfanın devamına artık izin yoktu. Ancak insan olarak bu objektif ve sübjektif düşünceler arasında bir süre gidip geldim, sonra da kabul etmek zorunda kaldım.

Öte yandan gazetede deneyimli gazeteci arkadaşlarımız da işten çıkarılıyordu. Nazım Alpman ve Azer Bortaçina'nın işine 9 Kasım 2000 tarihi itibarıyla son verilmişti. Nazım, yakın arkadaşımdı, ücret alacağını hesap ederken bir yanlışlık olduğunu fark ettim. Biz gazeteciler, ay başında ücretimizi peşin olarak alıyorduk. Nazım'la Azer, Kasım maaşını peşin aldıkları için iş akdinin feshinden ay sonuna kadar geçen 21 günlük ücretini kesmişlerdi.

Oysa 212 sayılı Basın İş Kanunu'na göre, gazeteci işten çıkarılsa bile ücretinin henüz işlenmemiş kısmını iade etmeye

mecbur tutulamazdı. Kanunun 14. maddesi çok açıktı. Nazım, yasanın ilgili maddesinin fotokopisini çekerek *Milliyet*'in İnsan Kaynakları Müdürlüğü'ne gitti, ufak bir tartışmadan sonra ücretinden kesilen 21 günlük bölümü tekrar geri almış oldu. Bana da bir yemek ısmarladı.

Milliyet'te Sona Doğru

"Emek ve İnsan" köşesi kaldırıldıktan sonra 15 gün süreyle hiç haber yapmadım. Daha sonra kamuda çalışan işçiler için ücret görüşmeleri başlıyordu. Bu çerçevede 20 Kasım 2000 tarihli Ekonomi sayfasında "450 bin işçi yüzde 10 kavgasında" başlığı ile haber yaptım.

Daha sonra ünlü 2001 ekonomik krizi geldi. Kamudaki sözleşme görüşmeleri henüz sonuçlanmamıştı; kriz nedeniyle döviz kurunun iyice yükselmesinin ardından yüzde 25 dolayında bir devalüasyon ve çalışanların satın alma güçlerinin düşmesi karşısında hem asgari ücretin hem de kamudaki ücret pazarlığının yeni koşullara göre belirlenmesi gerekiyordu.

23 Şubat 2001 tarihli Ekonomi sayfasında "ücret pazarlığı yeniden başlayacak" başlığı ile bir analiz yazısı yazdım. Ancak bu yazım, gazetenin sadece "taşra" kalıbında çıkmıştı, şehir baskılarında birçok yeri benden habersiz değiştirilmişti.

Değişiklikte, krize ve mevcut hükümetin politikalarına yönelik eleştiriler yumuşatılmış, Petrol-İş Sendikası'nın krize yönelik öngörüsü de haberden çıkarılmıştı. Bu değişikliği fark eden *Evrensel Kültür* dergisi, Haziran 2001 sayısında, "Siyasi komiserler, şehir baskısında haberin can alıcı iki ifadesini değiştirdiler, Petrol-İş'in krize dair öngörüsünü attılar" dedikten sonra şu görüşe yer vermişti:

> Özsever mi, O atılmadı. İstifa da etmedi. Gazetesinde kaldı. Bu müdahaleye rağmen. Belki de birilerinin tutup da haberlerine yapılan müdahaleleri eleştirmesini bekliyordur...

Aslında haberde yapılan böyle bir değişiklik, "Emek ve İnsan" köşesinin kaldırılmasının yanında daha hafif kalıyordu. Ekonomik sorunlarım vardı; kirada oturuyordum, kredi borcu ödüyordum, oğlumun özel üniversitedeki eğitim masrafını Amerikan doları üzerinden karşılıyordum, ayrıca eşimden ayrıl-

mıştım. İstifa halinde kıdem tazminatımın ödenip ödenmemesi de meçhuldü. En azından bir iki yıl daha kalıp ekonomik açıdan biraz düzlüğe çıktıktan sonra ayrılmayı düşünüyordum.

Bu arada yine zaman zaman çalışma yaşamına ilişkin haberler yapıyordum. Hatta bazı haberlerim arada sırada da olsa birinci sayfada yayımlanıyordu. 8 Mayıs 2001 tarihli *Milliyet*'in ilk sayfa manşetinde "Derviş'in korkusu" başlığı ile bir haberim yayımlanmıştı. Haberin spotu, "Zam isteyen işçilere Kemal Derviş'ten ilginç bir yanıt geldi: Olmayan parayı veremeyiz. Zorlarsanız baskıcı bir rejim gelir" şeklindeydi. Bülent Ecevit'in Başbakan olduğu hükümette Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş'le Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral arasında geçen konuşmayı haberleştirmiştim.

Doğan Grubu'na bağlı *Finansal Forum* gazetesinde de 1 Mayıs 2002 ile 30 Ekim 2002 tarihleri arasında çalışma yaşamına ilişkin konularda haftada bir köşe yazısı yazma imkânım da olmuştu.

Milliyet'te "Çalışanın Rehberi" başlığı ile de kıdem tazminatı, işten çıkarılma, zorunlu tasarruf, emeklilik koşulları gibi çalışanların sorunlarını küçük bir sütunda haftada bir yanıtlamaya çalışıyordum. Ancak çok önemsediğim "Emek ve İnsan" köşesinin kaldırılması, doğru dürüst haber yapamamak gazetecilik hevesimi de kırıyordu.

Aktif Gazetecilikten Ayrılış

Artık *Milliyet*'te daha fazla kalıp çalışmayı düşünmüyordum. Yarım kalan doktora tezimi tamamlayıp bir üniversitede öğretim üyeliği yapmayı planlıyordum. Ekonomi Servisi Şefi Murat Sabuncu, "Ağabey, sen gazetede kal, haber de yaparsın, doktora tezini de tamamlarsın. Biz sana bu olanağı sağlarız. Ayrılıp kendini riske atma" diyordu.

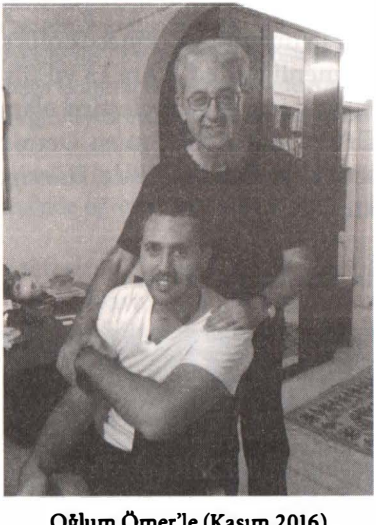
Ancak ayrılmakta kararlıydım. Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz'la görüşmek istedim, kendisi bana, "Para mı istiyorsun yoksa izine çıkmak mı istiyorsun?" diye sordu. Ben de, "Hayır, ikisi de değil. Gazeteden ayrılmak istiyorum ama dokuz yıllık kıdem tazminatımı da yakmak istemem. Kıdem tazminatımı öderseniz memnun olurum" şeklinde bir yanıt verdim.

Mehmet de bu önerimi olumlu karşıladı, 30 Kasım 2002 tarihi itibarıyla iş akdim feshedildi, böylece kıdem tazminatımı da kurtarmış oldum. Kıdem tazminatım dört taksitte ödenecek-

ti, Murat Sabuncu'nun çabasıyla taksit sayısı ikiye düşürüldü. *Milliyet*'ten ayrılırken 24 Kasım 2002 tarihli son yazım da, 1993 Kasım'ındaki ilkyazım gibi zorunlu tasarrufla ilgiliydi...

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (SBF) başladığım doktora çalışmasını İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne aktarma imkânım olmuştu. O dönem İktisat Fakültesi Dekanı olan Prof. Toker Dereli, bizim alanın öğretim üyesiydi. Tez danışmanı olarak Toker Hoca'yı seçtim.

6-7 aylık bir sürede doktora tezini tamamlamayı hesaplıyordum. Kıdem tazminatımın da geçimimi sağlamada önemli bir katkısı olacaktı. Ayrıca oğlum Ömer de üniversiteyi bitirmişti ancak iş bulamadığı için askere gidecekti. Ben de bu yalnızlık döneminde doktora tezini daha rahat tamamlayabilecektim.

Oğlum Ömer'le (Kasım 2016)

26 Haziran 2003 tarihinde tez savunmamı başarıyla tamamlayarak Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda doktor unvanını aldım. Doktora tezim, "Türkiye'de Basın Çalışanlarının Sorunları ve Sendikanın Rolü" başlığını taşıyordu. Tezim daha sonra *Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci* başlığı ile İmge yayınlarından kitap olarak çıktı.

29 Temmuz 2004

Atilla Özsever, basının can yakıcı bir durumunu ortaya koyuyor

Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci

Basın sendikacılığının öncülerinden Hıfzı Topuz'un önsözü ve Behiç Ak'ın biz gazetecilerin vurdumduymazlığını hicveden nefis bir karikatürünün de yer aldığı "Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci" kitabını yalnız medya çalışanlarının değil, iletişim fakültesi öğrencilerinin ve bu meslekte ilgi duyan her kesimden aydının okuması gerek.

O dönem TGC Başkan Vekili olan Turgay Olcayto'nun kitabımla ilgili olarak Cumhuriyet kitap ekinde yayınlanan yazısı (29 Temmuz 2004)

Mehmet Yılmaz'ın durumuna dönecek olursak; *Milliyet*'teki Genel Yayın Yönetmenliğinden sonra 13 yıl süreyle *Hürriyet*'te yazarlık yaptı, AKP'nin icraatlarına eleştirel olarak baktı. Yılmaz, Doğan Medya Grubu'nun AKP yanlısı Demiröreh Holding'e satılmasından sonra da Eylül 2018'de *Hürriyet*'ten ayrılmak zorunda kalacaktı.

Dinci *Vakit*'in Saldırgan Yayını

Korkunç kadrolaşma

Türk Silahlı Kuvvetleri'nden mahkeme kararı ile atılan komünist cuntacı, TSK ihaleleriyle semirtildi. Ardından, yine aynı dönemde ordudan atılan bir başka cuntacıya da üniversitede kürsü verildi. İşte sol kadrolaşma...

Memurdan kesilen 398 trilyon kayıp

Cuntacı 28 Şubat zengini

Vakit

CUNTACILARA KORUMA

Baydur: Sezer'in gerekçeleri tutarsız

Ercan Arıklı kul hakkıyla gitti

Jandarma, Elif-Ba'yı

Siyasal İslamcı Vakit gazetesinin asılsız haberi (6 Haziran 2003)

Milliyet'te çalışırken 2001-2002 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde dışarıdan "Medya Ekonomisi ve Planlaması" dersi veriyordum. 2003 yılında da bu dersi vermeye devam ediyordum. Fakülte Dekanı Prof. Dr. Suat Gezgin, doktora çalışmamı bitirdikten sonra fakültede kadrolu öğretim üyesi olarak çalışabileceğimi söylemişti.

Daha tez savunmamı yapmadan, 6 Haziran 2003 tarihli dinci *Vakit* gazetesinin birinci sayfasında dokuz sütuna şöyle bir manşet vardı: "Korkunç kadrolaşma". Haberin spotu ise şöyleydi: "... ordudan atılan bir başka cuntacıya da üniversitede kürsü verildi. İşte sol kadrolaşma..." Haber, spotun altında şöyle devam ediyordu:

> 28 Şubatçıların YAŞ kararı ile sorgusuz sualsiz ordudan attıkları subaylar, 'hiçbir yerden ekmek yemesin' diye ayrıca takip ettirilirken, eski solcu cuntacı Haluk Ergüven'e devre arkadaşları ordu ihalesi verirken, cuntacı Atilla Özsever'e üniversitedeki yoldaşları da kürsü vermiş. Cuntacılıktan yargılanıp 12 yıla mahkûm olarak ordudan atılan Marksist-Leninist subaya İstanbul Üniversitesi'nde Alemdaroğlu kürsü ayarladı. THKP-C örgüt üyesi Atilla Özsever yargılandı ve cuntacılıktan mahkûm oldu. Ecevit affıyla tahliye edildi. TSK'dan atılan Özsever'e önce *Milliyet* gazetesi iş verdi. Alemdaroğlu ise onu üniversitenin İletişim Fakültesi'nde öğretim görevlisi yaptı.

Yine *Vakit* gazetesinin ilk sayfasında Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü Davası'nın iddianamesinde benimle ilgili bir kupür de yer alıyordu. Ayrıca haberin detaylı olarak verildiği 10. sayfasında da benim üsteğmenlik fotoğrafım bulunuyordu. Bu fotoğraf, benim şahsi albümümün yanı sıra MİT'teki sorgum vesilesiyle sadece Emniyet'in dosyasında vardı. Demek ki iddianame ve fotoğrafım bir şekilde güvenlik güçlerinden temin edilmişti.

Vakit gazetesinin ertesi günkü (7 Haziran 2003) sayısında da aynı konu ve benim durumum Hasan Karakaya adlı yazarın köşesinde yer alıyordu. Yazarları arasında Abdurrahman Dilipak da vardı. Siyasal İslamcı görüşleri savunan *Vakit* gazetesi, daha sonra *Akit* adını alacaktı.

Aslında *Vakit* gazetesinin esas hedefi, benden ziyade İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu'ydu. Kemal Alemdaroğlu, rektörlüğü döneminde "siyasal bir simge olan

türban"la derse girmek isteyen kız öğrencilere sorun çıkarmıştı. Benim üzerimden Alemdaroğlu'na "vurmak" istiyorlardı.

Vakit'in haberi gerçekdışı iddialarla doluydu. Öncelikle, İletişim Fakültesi'nde kürsü sahibi kadrolu bir öğretim üyesi değildim. Dışarıdan görevlendirilmek suretiyle haftada sadece üç saat ders veren ve o günkü parayla bir "yemek parası" bile etmeyecek düzeyde ders saati ücreti alan bir kişiydim.

Ordudan "atılmak" gibi bir durumum olmadığı gibi resen emekliye sevk edilmiştim ve Askeri Yargıtay'ın kararı gereğince Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü Davası'ndan 31 Ağustos 1977 tarihi itibarıyla beraat etmiştim.

Bu ve diğer iddialara ilişkin olarak Beyoğlu 9. Noterliği'nden *Vakit* gazetesine 10 Haziran 2003 günü tarihi itibarıyla bir ihtarname gönderdim. Gönderdiğim tekzip metni, ilk sayfada değil, gazetenin 19. sayfasında 21 Haziran 2003 günü kullanılmıştı.

Tabii bu tür bir olayın meydana gelmesi sonucu, doktor unvanımı almama rağmen artık üniversitede kadrolu olarak görev yapma olanağım kalmamıştı. Dekan Suat Gezgin, Rektör Alemdaroğlu'nun hassasiyetini belirterek üniversitede istihdam edilmemin mümkün olamayacağını bildirmişti.

Üçüncü Bölüm

Akademik Yaşam

Maltepe Üniversitesi'nde Öğretim Üyeliği

Üniversite öğretim üyeliği ile ilgili olarak başka alternatifleri araştırmaya başladım. Eski Çalışma Bakanlarından Mehmet Moğultay'ın, bir vakıf üniversitesi olan Maltepe Üniversitesi'nin Mütevelli Heyeti'nde görev yaptığını öğrendim. Mehmet Moğultay'la gazetecilikten kaynaklanan bir yakınlığımız vardı. Üniversite de yeni kurulduğu için kadrolu öğretim üyesine ihtiyacı vardı.

Mehmet Moğultay'ın aracılığıyla 15 Eylül 2003 tarihinden itibaren Maltepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde (İİBF) kadrolu öğretim üyesi olarak göreve başlamıştım.

İktisat doktoram olduğu için İİBF'de Sosyal Politika, Çalışma Ekonomisi, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik gibi dersleri üstlendim. Maltepe Üniversitesi, esas itibarıyla vakıf statüsünde özel bir üniversiteydi. Öğrenciler de ağırlıklı olarak orta ve üst gelir grubu ailelerinin çocuklarıydı.

Onlara "sol" bir yaklaşımla dünyadaki ve Türkiye'deki gelir adaletsizliğini, kapitalist sistemin özü itibarıyla bir sömürü düzeni olduğunu, toplumsal sınıfların varlığını anlatıyordum. Tabii bu söylediklerim çoğu öğrenciye "yabancı" geliyordu ve şimdiye kadar öğrendikleriyle ve yaşantılarıyla ters düşüyordu.

Ancak zeki ve muzip öğrenciler de vardı. Bir gün bir öğrencim sınıfta bana, "Hocam, Ahmet'in Mercedes marka arabası var ama bakın benim 'akbil'im var, otobüse biniyorum" diyerek esprili bir konuşma yapmıştı. Bir şekilde, "Bana ona göre not verin, zengin bir ailenin çocuğu değilim" demeye getiriyordu. Ya da öyle görünerek "şaka" yapıyorlardı.

Bazı öğrenciler de "Hocam, siz kapitalizme karşısınız ama özel bir okulda ders veriyorsunuz, neden?" diye de soru soruyorlardı. Ben de onlara, "Arkadaşlar, ben size gerçekleri anlatmaya çalışıyorum. Kamu üniversitesinde istihdam edilme olanağım yok. Ayrıca ben dünya görüşümden taviz vermiyorum. Sizleri aydınlatmaya çalışıyorum. Üniversitede zaten büyük ölçüde liberal ekonominin faziletlerinden söz ediliyor. Benim gibi kapitalizmi eleştiren hoca yok gibi. Kim bilir belki sözlerimden etkilenip aranızdan Marx'ın arkadaşı Engels gibiler de çıkabilir. Biliyorsunuz Engels, bir fabrikatörün oğluydu ama sosyalistti, Marx'a büyük maddi ve manevi destek sağlamıştı" diyordum. Böyle esprili bir biçimde dersler yapıyorduk.

Daha sonraki yıllarda fakülte dekanlığınca öğrenciler arasında yapılan ankette, akademisyen arkadaşım Çiğdem Boz'la birlikte en sevilen, beğenilen öğretim üyeleri arasında yer alacaktık.

Erdoğan, İşçiye Meydan Okudu

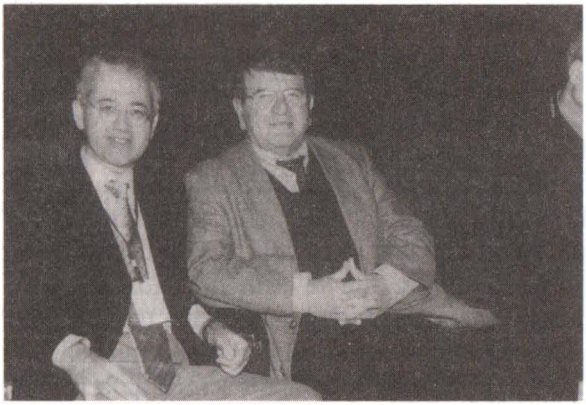

İşçi için Özal'dan daha zor bir dönem

TÜRK-İş Genel Kurulu, 3-7 Aralık 2003 tarihleri arasında Ankara'da yapıldı. Genel Kurulda bir konuşma yapan Başbakan Tayyip Erdoğan, sert bir üslupla delegelere, bir anlamda işçi sınıfına meydan okudu. Başbakan Erdoğan, "Siz Türkiye'nin tamamı değilsiniz. Türkiye 70 milyon. Ben sizin kürsünüzden 70 milyona sesleniyorum" dedi.

ATİLLA ÖZSEVER

Türk-İş kongresinde Başbakan Erdoğan'ın tavrıyla ilgili yazım (9 Aralık 2003)

Türk-İş kongresinde Prof. Dr. Alpaslan Işıklı ile... (Aralık 2003)

Türk-İş kongresinde basın danışmanı Hasan Tahsin Benli ile (Aralık 2003)

Üniversitedeki görevime başlarken daha önce gazeteci olduğum için Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın (TGS) delegesi olarak Türk-İş'in Genel Kurulu'na katılma hakkını kazanmıştım. 3-7 Aralık 2003 tarihlerinde Ankara'da Türk-İş Genel Kurulu yapılacaktı.

TGS delegesi olarak genel kurula katıldım. Genel kurulun ilk günü yeni Başbakan olmuş Tayyip Erdoğan bir konuşma

yapmıştı. Başbakan Erdoğan konuşmasında, sert bir üslupla delegelere, yani bir anlamda işçi sınıfına meydan okudu.

Erdoğan, "Siz, Türkiye'nin tamamı değilsiniz. Türkiye, 70 milyon. Ben sizin kürsünüzden 70 milyona sesleniyorum" demişti. Başbakan, konuşmasında işçilere, "özel sektörde örgütlenin" deyince delegelerin bir bölümü bunun zorluğunu dile getirip AKP'nin çıkardığı yeni İş Kanunu'na tepki gösterdiler. Tayyip Erdoğan, bu tepkiye kürsüden yine sert bir üslupla cevap verdi.

Benim de bulunduğum ve muhalif sendikacıların ağırlıklı olduğu bölümden Erdoğan'a bir kez daha tepki gösterildi. Erdoğan, konuşmasına devamla işçileri toplumun belli bir azınlığı gibi göstermeyi sürdürdü. Muhalif sendikacıların bulunduğu bölümden tepki gelmesine rağmen salonun büyük çoğunluğu tepkisiz kaldı, hatta Erdoğan'ı destekleyen sendikacılar bu kez bize sataşmaya başladılar. Sonra tepkiler duruldu.

Başbakan Erdoğan, özelleştirmeye ağırlık vereceklerini, SSK hastanelerinin de hizmet satın alınması yoluyla bu sürece dahil edileceğini ifade etti. Erdoğan, açıkça sermaye sınıfından yana olduğunu işçilerin kürsüsünden "haykırıyordu".

Bu toplantı sonrasında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin yayın organı olan *Bizim Gazete*'nin 9 Aralık 2003 tarihli nüshasında "İşçi için Özal'dan daha zor bir dönem" başlıklı bir yazı yazmıştım.

Bu yazıda, "başta Türk-İş olmak üzere işçi sınıfının daha zor koşullarla karşı karşıya kalacağını, bu yeni dönemin işçiler açısından Özal döneminden de zor geçeceğini, Başbakan Erdoğan'ın Türk-İş kongresindeki konuşmasıyla bunun ciddi bir işaretini verdiğini" belirtmiştim.[1]

Gerçekten askeri darbe dönemleri hariç işçi sınıfının ücret, sosyal hak kayıpları ve özelleştirme açısından en fazla zorlandığı dönem, Özal dönemiydi. Nitekim, Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı olduğu 1990'lı yılların başında, kamu sözleşmelerinin çıkmaza girmesi üzerine işçilerin sloganı, "Çankaya'nın şişmanı, işçi düşmanı" şeklindeydi.

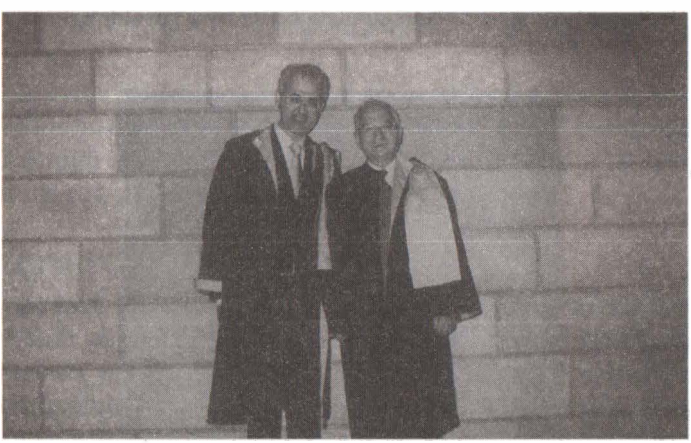
Yeni başlayan AKP dönemi ise, emek kesimi açısından Özal'dan çok daha zorlu olacağının işaretlerini taşıyordu. Çünkü siyasal bir iktidarın asıl niteliğini belirleyen gösterge, işçi sınıfı ve emekçilere dönük olan tutum ve davranışlarıdır. AKP, Er-

1. EK 13: "İşçi için Özal'dan daha zor bir dönem."

doğan vasıtasıyla bunu daha başından, 2003 yılında belirtmeye başlamıştı.

Oysa bizim "liberal solcular", "alık liberaller ve demokratlar" AKP iktidara geldiğinde Tayyip Erdoğan'ı göklere çıkarıyorlardı, "demokrasi havarisi" olarak görüyorlardı. 2010 Anayasa referandumunda "vesayeti kaldıran, tüm kurumlarıyla demokrasiyi getiren" kişi olarak yüceltiyorlardı. Bu tavır, 2013'teki Gezi direnişine kadar sürdü, AKP'nin "demokrasi cilası" düşmeye başladı. Oysa biz, daha 2003'te AKP'nin nasıl bir parti olduğunu ortaya koymaya çalışmıştık...

Akademisyenlik ve Gazetecilik Bir Arada

Doktora tez danışmanım Prof. Dr. Toker Dereli ile (Aralık 2004)

Maltepe Üniversitesi'ndeki görevim devam ederken bir yandan da çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yapıyordum. 11 Kasım 2003 ile 10 Mart 2004 tarihleri arasında TGC'nin *Bizim Gazete*'sinde yazılar yazdım.

Daha sonra sol, daha doğrusu sosyalist eğilimli *BirGün* gazetesi yayın hayatına başlayınca bu kez köşe yazarlığına orada devam ettim. *BirGün*'de de 15 Nisan 2004 ile 4 Kasım 2004 tarihleri arasında yine çalışma yaşamı ağırlıklı yazılar yazdım.

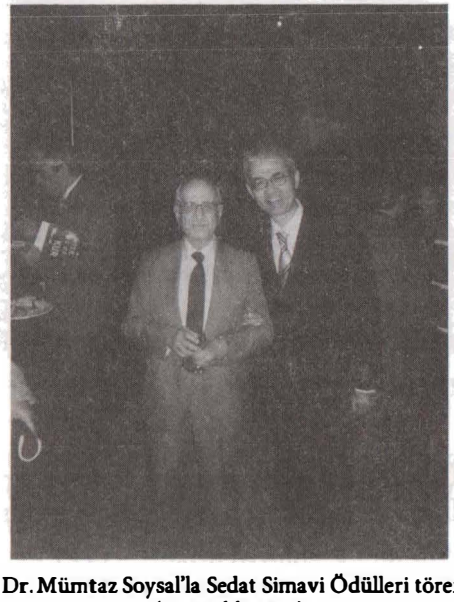
Bu arada DİSK'in 8-9 Ekim 2004 tarihlerinde Ankara'da düzenlediği "Sendikal Haklar, Sosyal Güvenlik Hakkı ve Sağ

lık hakkı Sempozyumu"nda sosyal güvenliğe ilişkin bir tebliğ sundum.

11 Aralık 2004 tarihinde de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nce düzenlenen Sedat Simavi Ödülleri Yarışması'nda, *Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci* kitabımla Sosyal Bilimler dalında "övgüye değer" kategorisinde bir ödül kazanmıştım.

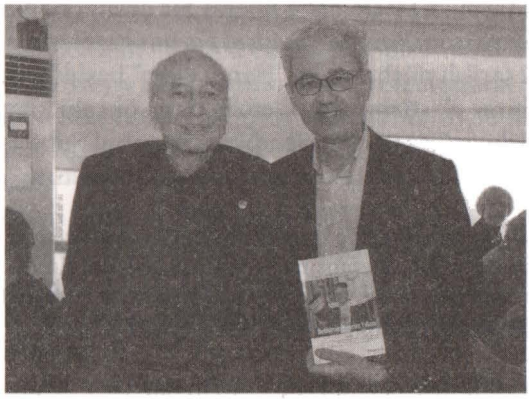
Benim için son derece anlamlı bir ödüldü. Ödülü Sosyal Bilimler Jürisi Başkanı Prof. Dr. Emre Kongar'dan almıştım. Emre Hoca, törenden sonra verilen resepsiyonda bana şunları söylemişti:

> Jüri üyesi Prof. Dr. Mümtaz Soysal, ilk sırada bu ödülün sana verilmesi yönünde epey ısrarcı oldu. Ancak senin yapıtın doktora tezinden kitap haline getirildiği için ikinci sıradaki ödüle layık görüldün.

Prof. Dr. Mümtaz Soysal'la Sedat Simavi Ödülleri töreninde (11 Aralık 2004)

Bu arada akademik çalışmalarım nedeniyle köşe yazarlığına bir süre ara vermiştim. 4 Aralık 2006 tarihinden itibaren de bu kez *Radikal* gazetesinde "Sosyal Forum" adıyla haftada bir, yarım sayfalık bir köşe hazırlamaya başladım.

İLAD Başkanı Dr. Hıfzı Topuz'un yaş günü yemeğinde
(2 Şubat 2004)

Yine bu dönemde gazeteci - yazar Hıfzı Topuz'un başkanlığını yürüttüğü İletişim Araştırmaları Derneği'nde (İLAD) Genel Sekreterlik görevini (2006-2008) üstlenmiştim.

İsmail Cem'in Kaybı...

24 Ocak 2007 tarihinde eski Dışişleri Bakanlarından İsmail Cem'i kaybetmiştik. İsmail Cem'le TRT Genel Müdürlüğü sırasında ve özellikle *Politika* gazetesinde birlikte çalışmıştık. Cem'in ölümü üzerine 29 Ocak 2007 tarihli *Radikal* gazetesinde bir yazı kaleme aldım. Yazının başlığı, "Muhabirle özel otosunu paylaştı" ifadesini taşıyordu.

İsmail Cem, *Politika* gazetesinin hem başyazarı hem Genel Yayın Yönetmeni konumundaydı. Kendisi Kadıköy yakasında oturuyordu, ben de o bölgede ikamet ediyordum. Akşamları Cağaloğlu'ndaki gazetede işimiz bittiği zaman beni de arabasıyla evimin bulunduğu yere kadar götürürdü.

İsmail Cem, son derece nazik, herkesle eşit ilişki kurmaya çalışan ve Yazı İşleri toplantılarına ilgili muhabirin de katılımını sağlayıp görüşünü alan bir kişiydi. *Politika* gazetesinin macerasını daha önce anlatmıştım. Cem, daha sonra politikaya atıldı, 1997-2002 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı yaptı. Ardından da Ecevit'in partisi DSP'den ayrılıp Yeni Türkiye Partisi (YTP) adıyla bir parti kurdu ve Genel Başkanlığını üstlendi.

İsmail Cem, YTP ile daha liberal bir çizgiyi benimsediğini ortaya koyuyordu. Ben de *Finansal Forum* gazetesinin 31 Temmuz 2002 tarihli nüshasında, "Hangi Cem" başlıklı yazımda bu durumu biraz eleştirmiştim. Cem'in daha önceki kitap ve yazılarına, Türkiye Gazeteciler Sendikası İstanbul Şube Başkanlığı yapmasına dikkat çekerek yazımı şöyle bitirmiştim:

> Evet, İsmail Cem, şimdiye kadarki birikimini ve siyasetteki etkinliğini geçmişindeki 'sol' referansına borçluydu. Ancak şimdi 'sosyal demokrat' kavramına bile vurgu yapmaktan çekinir hale geldi. Bakalım halkımız bu yeni Cem'e ne kadar itibar edecek.

Kasım 2002'deki seçimlerde Cem'in partisi YTP ancak yüzde 1 oy alabilmişti. İsmail Cem için büyük bir hayal kırıklığı. Kim bilir, politikanın acımasız oyunları ve kendi çizgisindeki bu "dönüşüm" sağlığını da bozmuş olabilir. 67 yaşındaki İsmail Cem de Uğur Mumcu gibi bir 24 Ocak günü aramızdan ayrılacaktı...

"O, Senin Bildiğin Süleyman Değil"

Sendika eğitimcisi Süleyman Üstün (sağdan beşinci), sendika uzmanı Ayşe Nur Erten (sağdan üçüncü) ve Petrol-İş Araştırma Müdürü İlyas Köstekli (sağdan birinci) ile bir seminerde (1990'lı yılların ikinci yarısında)

2007 yılında bu kez işçi sınıfının yakından tanıdığı, Türkiye sendikal hareketinin 40 yıllık eğitimcisi Süleyman Üstün'ü kaybetmiştik. 22 Mayıs 2007 tarihinde son yolculuğuna uğurlanan 77 yaşındaki Süleyman Üstün'ün vefat haberini de *Radikal* gazetesinin 28 Mayıs 2007 tarihli "Sosyal Forum" köşesinde dile getirmiştim.

Öğretmen kökenli Süleyman Üstün, 12 Mart döneminde işkence görmüş, 12 Eylül darbesi sonrasında da politik göçmenliğe zorlanmıştı. DİSK Genel Merkezi'ndeki törende konuşan eski DİSK Genel Sekreteri Mehmet Karaca, Süleyman Hoca'yı şöyle anlatmıştı:

> Hoca, işçilerin sınıf bilinci kazanmasına büyük önem verirdi. 15-16 Haziran 1970 olaylarında tutuklandı. İfadesi alınırken polis memuru kendisine 'Sen öğretmensin, neden işçilerle beraber yürüdün, orada ne işin vardı?' diye sormuştu. O sırada yanında bulunan DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler ise, 'Memur bey, (zamanın Başbakanı Süleyman Demirel'i kastederek) o senin bildiğin Süleyman değil, o işçi sınıfının Süleyman'ı' demişti. İşte hocanın adı, ondan sonra hep böyle kaldı.

Süleyman Üstün'ün kızı Ülkü de *Politika* gazetesinden benim arkadaşımdı. Süleyman Hoca, işçi sınıfına ve sosyalizme olan inancı, yaşamdaki sağlam duruşu, direnci, tüm zor koşullara rağmen umutlu oluşu ve gülüşüyle her zaman hatırlanacaktır...

Şubat 2007'de Emek Partisi ve *Evrensel* gazetesi paralelinde "Hayat TV" adıyla yeni bir televizyon kanalı hayata geçecekti. Ben de bu televizyon kanalında bir süre program yapacaktım.

14 Mart Tıp Bayramı nedeniyle de İstanbul Tabip Odası'nca *Radikal* gazetesindeki "Sosyal Forum" köşesi, sosyal güvenlik ve sağlık alanındaki yazılarım nedeniyle ödüle layık görülmüştü.

Radikal'deki Köşeye Son!

Radikal gazetesindeki "Sosyal Forum" adlı köşem, yedi ay kadar sürmüştü. 2 Temmuz 2007 tarihinde "ekonomik sorunlar" gerekçe gösterilerek yazılarıma son verilmişti. Bu arada gazeteden de 41 kişi işten çıkarılmıştı. Doğan Grubu'nun *Milliyet* gazetesinde yedi yıl (1993-2000), *Radikal* gazetesinde de yedi ay (4 Aralık 2006 - 2 Temmuz 2007) süreyle bir yazarlık maceram olmuştu. Demek ki yedi yıldan zaman içinde yedi aya düşmüştük...

Radikal'deki yazılarıma son verilmesi hem sendikal camiada, hem de okur nezdinde tepkiyle karşılanmıştı. Türk-İş Genel Başkanı Salih Kılıç, *Radikal* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İsmet Berkan'a gönderdiği mektupta, 41 gazetecinin işten çıkarılmasını kınadığı gibi benim de yazılarıma son verilmesini eleştiriyordu.

KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) Genel Sekreteri Abdurrahman Daşdemir de İsmet Berkan'a gönderdiği mektupta işten çıkarmaları eleştirerek, "Sosyal Forum adlı köşesiyle emeğin talep ve sıkıntılarını başarılı bir biçimde dile getiren Atilla Özsever'in köşesinin kaldırılmasını da üzüntü ile karşıladığını" belirtiyordu.

5 Temmuz 2007 tarihli *Cumhuriyet* gazetesi de "Gazeteci kıyımına kınama yağdı" başlığı ile verdiği haberde işten çıkarmaları ve işten çıkarmalara karşı Türk-İş, TGS ve TGC'nin tepkisini aktarıyordu. *Cumhuriyet*'teki haberde, Türk-İş Genel Başkanı Salih Kılıç'ın "Atilla Özsever'in Sosyal Forum köşesinin kaldırılmasını emeğin sesinin kesilmesi olarak nitelediği" ifade ediliyordu.

Kimi okurlarımız da "Sosyal Forum" köşesinin kaldırılmasını eleştirerek *Radikal* gazetesini bundan böyle almayacaklarını belirtiyorlardı.

"5 Vakit Komünistim"

GÖRÜŞ

ATİLLA ÖZSEVER

TEKEL İşçisi: 5 Vakit Komünistim

TEKEL işçilerinin direnişi devam ederken değerli gazeteci **Abdi İpekçi**'nin katili **Mehmet Ali Ağca** da cezaevinden çıktı. Medya ordusu o gün Ağca'nın peşindeydi. Haber bültenlerinde ve programlarında ağırlıklı olarak Ağca olayı işleniyordu. Ağca'nın bir *"kahraman"* edasıyla karşılanması bol bol ekrana getirilyordu. İşte hem o akşam hem de o hafta 5 gün boyunca CNNTürk'teki *"5 N, 1 K"* programının hazırlayıcısı ve sunucusu **Cüneyt Özdemir**, TEKEL işçilerinin direnişini ekrana getirdi.

Cüneyt Özdemir, bizzat Ankara'ya da gelerek işçilerin sorunlarını canlı yayında ekrana taşıdı. Özdemir'i bu tavrından dolayı kutluyoruz. Bir vesile ile konuştuğum DİSK'e bağlı Birleşik Metal-İş Sendikası Genel Başkanı **Adnan Serdaroğlu** da Özdemir'e bir teşekkür mektubu yazacaklarını söyledi.

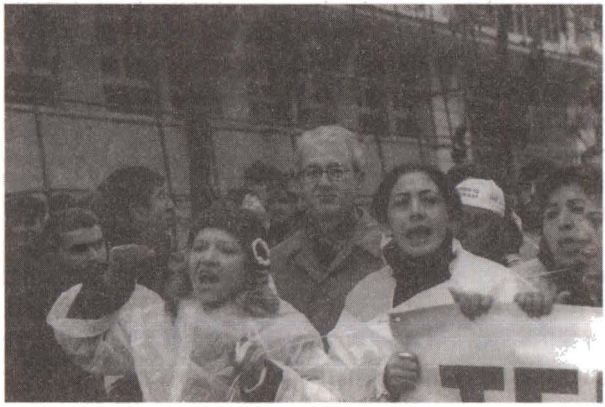
Cüneyt Özdemir, canlı yayın sırasında gazeteci refleksiyle bir TEKEL işçisinin şu ilginç sözlerini aktardı. Yaşadığı olaylardan etkilenen TEKEL işçisi şöyle diyordu: *"Ben 5 vakit namazımı kılarım. Burada da komünist olduk."* Özdemir, tekrar ettirdi, işçi de *"Evet, 5 vakit komünistim"* dedi. Gerçekten direnişler, grevler işçi sınıfı için bir okuldur, işçide oldu bir bilinç sıçraması olur.

Ben de 17 Ocak'taki miting öncesi, Ankara'daydım. Cumartesi miting vardı, cuma akşamı dört saate yakın işçilerin arasında dolaştım, sohbet ettim. Hatırlayı bir işçi aynen şunları söylüyordu: *"Biz buraya gelmeden önce gençler, öğrenciler için solcu, komünist diye bir önyargıya sahiptik. Ancak buradeki öğrencilerin hareketlerinden bize çay yapıp getirmelerini, sabaha kadar bu soğukta bizlerle kalkışmalarını görünce düşüncelerimiz değişti. Ben TEKEL işçisi olmasaydım, burayı destek için gelebilir miydim? Sanmıyorum. Ama gençler bu dondurucu ayazda, bizlere atmosferini paylaştılar. Ben bölgemdeki ilçede aynı zamanda AKP yöneticisiydim. Ama şimdi tecrübe AKP'ye oy vermem. Sağcı idim, solcu oldum."*

Ben de onlara, *"sağ ve sol"* tavırlarının esas itibarıyla *"sınıfsal"* konumlarına göre belirlendiğini belirterek *"Emekçi olmak, emekten yana olmak sol; sermayedar, sermayeden yana olmak ise sağ anlamına gelir"* dedim. İşçi sınıfı, bizzat yaşadığı olaylar içerisinde hükümeti, siyasal ilkeleri, devleti, emniyet güçlerini, kendinden yana olanları, karşı olanları çok daha somut bir biçimde görür ve o anlamda bir bilinç sıçraması ile karşı karşıya kalır. TEKEL işçilerinde de yavaş yavaş bu sıçrama görülüyordu. Nitekim bu işçilerin üçte ikisi seçimlerde AKP'ye oy vermişti, açıkça da bunu söylüyorlardı. Ama şimdi kesinlikle AKP'ye oy vermeyeceklerini ve bu partinin niteliklerini çayet iyi anladıklarını belirtiyorlar. Kuşkusuz seçimlerde sonuçları göreceğiz. TEKEL İşçileri aynı zamanda demokrasinin, hak için mücadele etmenin ne olduğunu diğer kesimlere ve suskun, pasif sendikacılara da gösterdiler, onları harekete geçirdiler...

atilliaozsever@ttmail.com

Mücadele sürecinin sonucunda TEKEL işçisinin görüşü: "5 vakit komünistim", (28 Ocak 2010, Cumhuriyet)

Ankara'daki TEKEL mitinginde (17 Ocak 2010)

Radikal'deki köşem sona erdikten sonra 30 Ağustos 2007 tarihinden itibaren *Cumhuriyet*'in haftada bir yayımlanan Emek sayfasında "Görüş" başlığı ile yeniden yazmaya başladım. 16 Aralık 2010 tarihine kadar yazılarımı sürdürdüğüm bu süreçte, işçi hareketi açısından en önemli olay TEKEL direnişiydi.

TEKEL işçilerinin 15 Aralık 2009 tarihinde başlayan ve 78 gün süren direnişi, esas itibarıyla güvencesiz çalışma koşullarına karşı bir mücadeleydi. İşçiler, 4/C adı verilen bir statüde, iş garantisi olmayan, düşük ücretli, toplu sözleşme ve grev hakkının bulunmadığı ve kıdem tazminatından yoksun bir çalışma biçimiyle karşı karşıyaydılar.

TEKEL işçileri, Ankara'nın kış koşullarında dondurucu soğuğa karşın Türk-İş Genel Merkezi önünde derme çatma çadırlarda 78 gün bir direniş sergilediler. Ben de 17 Ocak 2010 tarihindeki miting öncesi Ankara'da TEKEL işçilerinin direnişini ziyaret etmiştim.

Bu arada çok az ana akım televizyon kanalı TEKEL direnişine yer veriyordu. CNN Türk'teki bir canlı yayın sırasında bir TEKEL işçisi, "Ben 5 vakit namaz kılarım. Burada da komünist olduk. Artık 5 vakit komünistim" şeklinde sözler söyledi.

Somut yaşanılan olaylar, işçilerde bir bilinç sıçramasına da neden oluyordu. Miting öncesi akşam, işçilerin arasında dört saate yakın dolaştım ve onlarla sohbet ettim. Hataylı bir işçi aynen şunları söylüyordu:

> Biz buraya gelmeden önce gençler, öğrenciler için solcu, komünist diye bir önyargıya sahiptik. Ancak buradaki öğrencilerin harçlıklarından bize çay yapıp getirdiklerini, sabaha kadar bu soğukta bizlerle kaldıklarını görünce düşüncelerimiz değişti. Ben TEKEL işçisi olmasaydım, buraya destek için gelebilir miydim? Sanmıyorum. Ama gençler, bu dondurucu ayazda bizlerle ekmeklerini paylaştılar. Ben bölgemdeki ilçede aynı zamanda AKP yöneticisiydim. Ama şimdi kesinlikle AKP'ye oy vermem. Sağcı idim, solcu oldum.

Görüldüğü gibi, işçi sınıfı bizzat yaşadığı olaylar içerisinde siyasal iktidarı, devleti, Emniyet güçlerini, kendinden yana olanları, karşı duranları çok somut bir biçimde algılıyor ve bir bilinç sıçramasıyla da karşı karşıya kalıyordu.

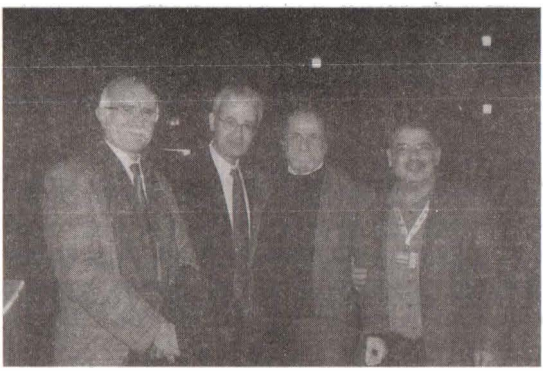
Miting öncesi bu izlenimlerimi, *Cumhuriyet* gazetesinin 28 Ocak 2010 tarihli nüshasında "TEKEL İşçisi: 5 Vakit Komünistim" başlığı ile yazmıştım. Bu yazımın hemen ertesinde "Sol" hareketin değerli kalemleri Merdan Yanardağ, sol.org'da, Sungur Savran da *Radikal İki*'de örnek vermek suretiyle değerlendirmede bulunmuşlardı. Doç. Dr. Gökhan Atılgan da, "Türkiye'de Toplumsal Sınıflar: 1923-2010" isimli makalesinde bu yazımdan geniş bir alıntı yapmıştı.

İlerleyen günlerde işçi konfederasyonları gereken desteği vermediği için 4/C statüsünde ufak tefek iyileştirmeler olmakla birlikte TEKEL direnişi bir sönümlenme sürecine girecekti.

Yine o dönemin önemli olayları arasında yer alan 12 Eylül 2010 referandumunda, "liberal solcuların" "Yetmez ama evet" sloganıyla AKP'nin Anayasa değişikliklerini savunmalarına karşı *Cumhuriyet*'teki yazılarımız ve toplantılardaki konuşmalarımızla tavır koymuştuk.

1 Mayıs mitinginde (1 Mayıs 2010)

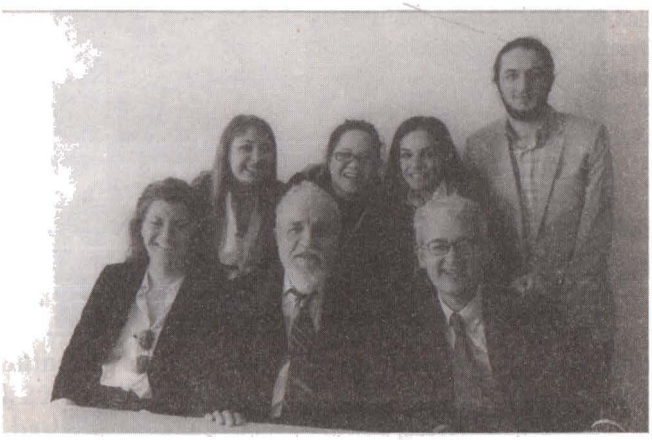
DİSK kongresinde (soldan sağa) Doğan Halis, ben, Ertuğrul Kürkçü ve Yücel Top (10 Şubat 2012)

Bu arada DİSK'e bağlı Birleşik Metal-İş Sendikası'nın 14-16 Aralık 2007 tarihlerinde yapılan 17. Genel Kurulu'nda "Akademisyen ve gazeteci olarak emek mücadelesine yaptığı katkı nedeniyle" plaket vermiş olmaları benim için çok anlamlıydı.[2]

Yine 2007, 2008 ve 2014 yıllarında İstanbul ve Eskişehir Tabip Odalarınca verilen ödülleri de bu vesile ile anmak isterim ...

2. "Özsever'e Emek Ödülü", *Cumhuriyet*, 20 Aralık 2007.

Nail Güreli: "Mecburen İyiyim"

Nail Güreli ve Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileriyle birlikte (13 Şubat 2014)

Gazeteci büyüğümüz Nail Güreli, sekiz bin kitap ile kitaplığındaki özel arşivini Maltepe Üniversitesi'ne bağışlamıştı. Güreli'nin bu bağışı nedeniyle 8 Nisan 2010 günü Maltepe Üniversitesi'nde bir tören düzenlendi. Törene zamanın AKP'li Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay da katılmıştı.

Törende Nail Güreli'yi tanıyan yakınları ve gazeteciler birer konuşma yapmıştı. Benim konuşmam da özetle şöyleydi:

> Nail Güreli ile hem aynı gazetede (*Milliyet*'te) çalıştım, hem de aynı zamanda kendisiyle Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) Başkanlığı yaptığı dönemde yönetim kurulunda birlikteydik. TGC'nin yönetiminde iki yıl beraber çalıştık.
>
> Kendisi gazeteciliğe 1952 yılında bir işçi muhabiri olarak başlıyor. Ve o zaman *Hizmet* gazetesinde işçi köşesi hazırlıyor. Daha o dönemde, yani 1952 senesinde sendikanın ne kadar gerekli olduğunu vurguluyor. Zaman içinde sendikanın İstanbul Şube Başkanlığını yapıyor, daha sonra da Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın (TGS) Genel Başkanlığı'na kadar yükseliyor. Nail Güreli, aslında gazeteciliğin her alanında çalışmış birisi. Muhabirlik yaptı, röportaj yazarlığı yaptı, Yazı İşleri Müdürlüğü yaptı, Genel Yayın Yönetmenliği yaptı. Fakat kendisi her zaman muhabir olmayı benimseyen, muhabir olmakla övünen mütevazı bir kişiliğe sahiptir.

1983'te SODEP'ten (Sosyal Demokrat Parti) kurucu oluyor ancak dönemin cunta lideri Kenan Evren'den veto yiyor. Daha sonra TGC yönetimine giriyor ve cemiyetin başkanlığına kadar çıkıyor. 1998-2000 yılları arasında kendisiyle yönetim kurulunda birlikteyken farklı görüşlere yer veren, herkesin görüşünü açıklamasını isteyen ama sonuçta herkesi ikna ederek oybirliği ile karar alınmasına çaba harcayan bir yöneticilik becerisi de vardı.

TGC Başkanı iken gazeteci Metin Göktepe'nin Emniyet'te öldürülmesi olayının açığa çıkması, mahkemelerdeki sıkı takibi ve nihayetinde olaydaki polislerin ceza almasına katkıda bulunması açısından önemli görevler ifa etmiştir.

Nail Güreli'ye "Nasılsınız?" diye sorduğunuz zaman yanıtı hep şöyle olur: "Mecburen iyiyim." Yani, gerçekten hem iyimserlik aşılıyor hem de iyi olmaya mecbur olduğumuzu, dik durmamız gerektiğini de bir şekilde ifade ediyor.

Kendisinin 50 yıllık meslek yaşamının 40 yılı, örgütlü mücadelede, toplumsal mücadele içinde geçip gitmiştir. Bundan böyle üniversitemizin İletişim Fakültesi'nde de ders vermeye başlayacaktır. Aramıza hoş geldin Nail abi.

Nail Güreli, bir süre Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Gazetecilik dersleri verdi, daha sonra sağlık sorunları nedeniyle ayrıldı. Ve ne yazık ki 26 Ekim 2016 tarihinde de bu dünyadan göç etti. Güreli'nin vefatı ile ilgili olarak da 28 Ekim 2016 tarihli *BirGün* gazetesinde "Basın emekçilerinin Nail Abisi" başlıklı bir yazı yazmıştım...

Üniversitede Sözleşme Sorunu

Maltepe Üniversitesi'nde her yıl yenilenen sözleşmelere göre çalışıyorduk. Sözleşmeler bir yıllıktı ama her yıl yenilendiği için hukuki tabirle "zincirleme akit" kavramı içine giriyordu. Yani "belirsiz süreli bir hizmet akdi" niteliğindeydi ve kıdem tazminatı hakkına da sahiptik.

2011 yılına geldiğimizde sözleşmelerimizde bir değişiklik oldu. Sözleşmelerimiz, üç yıllık "belirli süreli bir hizmet akdine" dönüştürülüyordu. Yani üç yılın sonunda sözleşme kendiliğinden sona erecekti ve işten ayrılma durumunda kıdem tazminatı hakkımız olmayacaktı.

Yine yeni sözleşmede "kart sistemine" geçiliyordu, sabah ve akşam mesai bitiminde kartınızı okutacaktınız, bunu yapmadığınız takdirde bu durum işten akdinin feshinde bir delil olarak

kabul edilecekti. Yani, sabah geç geldiğiniz ya da akşam erken çıktığınız veya kartınızı hiç okutmadığınız takdirde tazminatsız olarak işten çıkarılmanız söz konusu olabilecekti.

Ayrıca işveren sizi fazla çalıştırırsa herhangi bir şekilde fazla çalışma ücreti talep etmeyecektiniz; fazla çalıştırma normal brüt ücretinize dahil ediliyordu. Yine sözleşmede, kendi ücretini arkadaşlara söylemen halinde iş akdinin fesih edileceği gibi garip bir madde daha vardı.

Tüm bunların yanında esas itibarıyla işten çıkarılmanız halinde geçmiş döneme ait kıdem tazminatı hakkınız da belirsiz bir durumda kalıyordu. Örneğin ben üniversitede sekiz yıl çalışmıştım, üç yıl çalışıp sözleşmem kendiliğinden sona erdiğinde geçmiş sekiz yıla ait kıdem tazminatını alıp almamamın bir garantisi yoktu, işveren ödeme yapmayabilirdi.

Son üç yıl da "belirli süreli hizmet akdine" göre çalıştığımdan kıdem tazminatı hakkına sahip olmayabilirdim. Tüm bunların hepsi yargı konusuydu, mahkemeye başvursam da kıdem tazminatı alıp alamayacağım şüpheliydi.

İşte bu konuları akademisyen arkadaşlarımızla konuşup tartışmak istedik. Okul geniş bir araziye yayıldığından hemen hemen her fakülte başka bir binadaydı. Arkadaşlarla ancak yemekte bir araya gelebiliyorduk.

Özellikle geçmiş kıdem tazminatı hakkı üzerinde duruyordum. Bu sorunları görüştüğümüzde Eylül ayının (2011) başındaydık. O sırada okulda 400 civarında öğretim üyesi vardı. Bunların yarısına yakına, yani 200 civarındaki öğretim üyesi profesördü ve kamu üniversitelerinden emekli olmuşlardı. Yani profesör emeklisi olarak hem yüksek bir maaş alıyorlardı hem de vakıf üniversitesindeki ücretleri yüksekti. Ben ve benim gibi çok az kişi SSK, daha doğrusu işçi emeklisiydi ve aylıklarımız da sınırlı ölçüdeydi.

Arkadaşlarla görüşme aşamasında, "kıdem tazminatlarını garanti altına alacak sözleşmelerin imzalanmasının daha doğru olacağı, aksi halde imzalamamız gerektiği, kamu üniversitelerinden emekli olan öğretim üyelerinin daha güvenceli bir durumda olması nedeniyle sözleşmeleri imzalamaması halinde işverenin zorda kalacağı, öğretim yılı başında 200'e yakın kişiyi işten çıkartıp yeni öğretim üyesi bulamayacağı" şeklinde görüşler ortaya çıktı.

Ancak kamu üniversitelerinden emekli olan hocalarımız sözleşmeleri imzaladılar. Benim de aralarında bulunduğum 15'e yakın akademisyen, yeni sözleşmeyi imzalamadı.

Maltepe'de Kadrolu Hocalığa Son

O zaman rektör danışmanı, daha sonra da rektörlüğe atanacak olan Prof. Dr. Şahin Karasar, bizleri makamında topladı. Tekrar görüşlerimizi belirtik, ancak arkadaşların büyük çoğunluğu rektör danışmanı Prof. Karasar tarafından ikna oldu. Sadece ben ve Yabancı Diller Okulu'nda okutman olan bir kadın arkadaşımız sözleşmeyi imzalamayacağımızı ifade ettik.

Şahin Hoca, benimle özel olarak görüşüp şunları söyledi:

"Atilla Hocam, biz sizden memnunuz, sizi hem öğrenciler seviyor, hem de gazetede yazıyorsunuz, televizyona çıkıyorsunuz, bir şekilde üniversiteyi de tanıtmış oluyorsunuz. Lütfen sözleşmeyi imzalayın."

Ben de Prof. Dr. Şahin Karsasar'a şunları söyledim:

"Sayın hocam, benimle ilgili düşünceleriniz için çok teşekkür ederim. Ancak ben, bu konuların uzmanı bir kişiyim. Kendim sosyal haklarımı korumazsam başkaları için nasıl söz söyleyebilirim? Ayrıca ben gerek *Cumhuriyet* gazetesinde gerekse arada sırada çıktığım televizyon programlarında AKP'yi eleştiriyorum. Üniversitenin tanıtımı açısından pek faydası olacağını zannetmiyorum."

Şahin Hoca da espri yaparak, "reklamın iyisi kötüsü olmaz" dedi. Sonuçta 4857 sayılı İş Kanunu'nun da tanıdığı bir haktan yararlanarak eski sözleşme hükümlerine göre devam etmem üzerinde mutabakata vardık, yani geçmiş kıdem tazminatı hakkım ve işten çıkarılma halinde de yine kıdem tazminatını alabileceğim konusunda ortak bir görüşe varmış olduk. Yeni sözleşmeyi imzalamayan okutman arkadaşım için de aynı koşullar geçerli oldu, o da eski sözleşmeye göre devam edecekti.

Tabii sözleşmelerde en son sözü işveren olarak üniversitenin sahibi söyleyecekti, yani sözleşmeleri Maltepe Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı (sahibi) olarak kendisi imzalayacaktı. Bizim sözleşmeler, okulun sahibi Hüseyin Şimşek'in önüne gittiği zaman o da durumu sormuş, üniversitede sadece iki kişinin eski sözleşmeye göre devam etmesinin uygun olmayacağını belirterek bizlerin iş akdinin feshedilmesini istemiş.

Rektör Prof. Dr. Kemal Köymen'in imzasıyla 19 Eylül 2011 tarihinden geçerli olmak üzere sözleşmem feshedildi ve sekiz yıllık kıdem tazminatımla birlikte diğer tüm haklarımı da almış oldum.

Okulda dersler de başlamak üzereydi, benim de yeni dönemde haftada 14 saatlik bir dersim söz konusuydu. Hemen yeni bir öğretim üyesi bulunamayacağından fakülte dekanının talebi üzerine –dışarıdan– ders saati ücreti karşılığında ders vermeye devam ettim. Kadrolu bir öğretim üyesi değildim, sadece derslerime gelip gidiyordum. Ders verdiğim saatler zaman içinde giderek azaldı ve nihayet İktisat Bölümünün de kapatılmasıyla 2019 yılında tamamıyla sona erdi. Yani Maltepe Üniversitesi'yle ilişkim tamamen kesildi.

Kitabım Tutukluluk "Delili" Oldu

Tutukluluk 'delili' gazetecilik kitabı

MESUT HASAN BENLİ / ANKARA

13 aydır tutuklu olan Yürüyüş dergisi çalışanları için örgüt üyeliği suçlamasına, gazetecilikle ilgili kitaplar ve Nâzım Hikmet'in bir kitabının da delil olarak gösterildiği ortaya çıktı.

Ankara'da düzenlenen bir operasyonda gözaltına alınan Abdullah Özgün ve Ruken Kılıç'ın telefon görüşmelerine dayanılarak, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talimatıyla, Remzi Uçucu isimli kişi aranmaya başlandı. Terörle Mücadele polisleri tarafından hazırlanan tutanakta, Uçucu'nun ikametgâh adresi İstanbul'daki Yürüyüş dergisi bürosu gösterilmişti. Bu bürode 24 Aralık 2010'da arama yapıldı ve bulunan çeşitli yayınlara örgütsel doküman olduğu gerekçesiyle el konuldu. Uçucu da daha sonra İstanbul'da bir başka adreste gözaltına alındı.

Baskında, dergi çalışanları Halit Güdenoğlu, Kaan Ünsal, Musa Kurt, Cihan Gün, Naciye Yavuz, Necla Özan da gözaltına alındı ve daha sonra tutuklandı. Özel Yetkili Savcı tarafından hazırlanan iddianamede ise dergi çalışanlarının örgüt üyesi olduklarına karar olarak, Yürüyüş'te yayımlanan yazı ve haberler ile bazı kitaplar gösterildi. 13 aydır tutuklu olan gazetecilerin ilk duruşması 20 Ocak'ta Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılacak.

Dava dosyasına giren ve iddianamede yer alan deliller arasında, satışı her yerde serbest olan kitaplar da bulunuyor. Dava dosyasındaki, 18 Mart 2011 tarihli polis inceleme tutanağına göre, suçlamalara karar gösterilen bazı deliller şöyle anlatıldı:

- **Adalet Yayıncılık'a ait, avukat Sibel Gökçe'nin yazdığı 'Gazetecilerin Hakları ve Mesleki Sorunları' isimli kitap.**
- İmge Yayıncılık'a ait, Atilla Özsever'in hazırladığı, 'Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci' isimli kitap.
- **Bilgi Yayınevi'ne ait Nâzım Hikmet'in 'Gurbet Ölümden Beter' isimli şiir kitabı.**
- Evrensel Basım Yayın'a ait, Sennur Sezer–Adnan Özyalçıner tarafından hazırlanan 'Ekmek Kavgası' isimli kitap.
- **Sol Yayınları'na ait Muzaffer Erdost tarafından çevrilen, Stalin'in 'Leninizmin İlkeleri' kitabı.**
- Yürüyüş dergisinin 246. sayısında yer alan, 'Hayata Dönüş' operasyonlarıyla ilgili haber ve fotoğraflar.

"Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci" isimli kitabım tutukluluk delili olmuş (18 Ocak 2012, Radikal)

Bu süreç içerisinde bir arkadaşımın haber vermesi üzerine 18 Ocak 2012 tarihli *Radikal* gazetesine baktım. Gazetede şöyle bir haber başlığı vardı: "Tutukluluk 'delili': Gazetecilik kitabı". Haberde, *Yürüyüş* gazetesi çalışanlarına polisçe düzenlenen baskında çeşitli kitapların alıkonduğu ve hazırlanan iddianamede bu kitapların "delil " kabul edildiği belirtiliyordu.

Kitaplardan birisi de bana aitti: *Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci* kitabı. Habere devam edelim:

> Özel yetkili savcı tarafından hazırlanan iddianamede, dergi çalışanlarının örgüt üyesi olduklarına kanıt olarak *Yürüyüş*'te yayımlanan yazı ve haberler ile bazı kitaplar gösterildi. 13 aydır tutuklu olan gazetecilerin ilk duruşması 20 Ocak'ta Ankara 11. Ağır ceza Mahkemesi'nde yapılacak.
> Dava dosyasına giren ve iddianamede yer alan deliller arasında, satışı her yerde serbest olan kitaplar da bulunuyor. Dava dosyasındaki polis inceleme tutanağına göre, suçlamalara kanıt olarak gösterilen bazı deliller şöyle:

- Av. Sibel Gökçe'nin yazdığı *Gazetecilerin Hakları ve Mesleki Sorunları* isimli kitap (Adalet Yayıncılık)
- Atilla Özsever'in hazırladığı *Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci* isimli kitap (İmge Yayıncılık)
- Nâzım Hikmet'in *Gurbet Ölümden Beter* isimli şiir kitabı (Bilgi Yayınevi)
- Sennur Sezer ve Adnan Özyalçıner tarafından hazırlanan *Ekmek Kavgası* isimli kitap (Evrensel Basım Yayın)
- Muzaffer Erdost tarafından çevrilen Stalin'in 'Leninizmin İlkeleri' kitabı (Sol Yayınları)

Bana bu konuda herhangi bir geri bildirim olmadı ama demek ki kitabım da "yasaklı" kapsamındaymış (!). Bu haberi okuyunca aklıma 12 Mart dönemindeki tutuklanma süreci geldi. O dönemde ikametgâhımda yapılan aramada tanınmış yazar Mahmut Makal'ın *Bizim Köy* isimli kitabı da sakıncalı bulunup "derdest" edilmişti...

Yurt Gazetesi ve "Yetim Hakkı"

YETİM HAKKINI YEDİRMEDİK

İktidar, 2000'den sonra dul ve yetim kalanların intibak zammını tasarıdan çıkardı YURT haber yaptı, Meclis'ten ses geldi. 100 bin kişinin haksızlığa uğraması önlendi

CHP'Lİ VEKİLDEN ÖNERGE

HÜKÜMET, 12 bin Bağ-Kur'luyu intibak yasa tasarısına ekleyince mağdur artık. Ocak 2000'den sonra dul ve yetim kalanların yararlanacağı zam yasa tasarısından çıkarıldı. 100 bin dul ve yetimin hakkı olan para tehlikeyi geçti. Yurt, 6 Şubat'ta "Dulun, yetimin hakkına göz dikiler" başlığıyla haber yaptı. Bunun üzerine Meclis harekete geçti.

Yurt'un haberi yıktırdı. 100 bin dul ve yetimin hak kaybına önledi.

AKP'LİLER 'TEKNİK HATA' DEDİ

EMEKLİLER Derneği ile CHP Milletvekili Musa Çam, işin peşini bırakmadı. Çam'ın verdiği önerge dün Meclis Plan ve Bütçe Alt Komisyonu'nda görüşüldü. AKP'Lİ vekiller bile, önergeye oturdu. Tasarı ve komisyon "teknik bir hatadan" kaynaklanmıştı söyledi. Bunun üzerine ilk tasarıdaki hüküm yeniden eklendi, dul ve yetimin hakkı da korunmuş oldu. ▸ ATİLLA ÖZSEVER'İN HABERİ 07'DE

Yurt gazetesinde yetimlerin hakkını koruduk (17 Şubat 2012)

2012 yılında gazeteci arkadaşım Merdan Yanardağ, *Yurt* isimli bir gazete çıkaracaktı. Ben de bu gazetede 30 Ocak 2012 tarihinden itibaren haftada iki gün çalışma yaşamı ile ilgili yazılar yazmaya başladım. Merdan Yanardağ'ın Genel Yayın Yönetmenliğindeki yazı kadrosunda Haluk Şahin, Ayşenur Arslan, Hüsnü Mahalli, Mustafa Sönmez, Nihat Behram, Nahit Duru, Fatih Yaşlı gibi yazarlar vardı ve gazete "sol" kesimde etkili bir konuma sahip olacaktı.

O sırada TBMM'de emeklilerin intibak yasası ile ilgili bir çalışma vardı. AKP hükümetinin hazırladığı yasa tasarısında, 2000 öncesi SSK emeklilerinin Ocak 2000'den sonra ölmesi halinde dul ve yetimlerinin intibak zammından yararlanması kapsam dışı kalıyordu. Bu durum, 100 bine yakın dul ve yetimi ilgilendiriyordu.

6 ve 7 Şubat 2012 tarihli *Yurt* gazetesinde, dul ve yetimlere yapılan haksızlıkları ortaya koyduk ve düzeltilmesini istedik. Türkiye Emekliler Derneği ve CHP'nin sendika kökenli milletvekili Musa Çam'ın da çabalarıyla bu haksızlık düzeltildi.

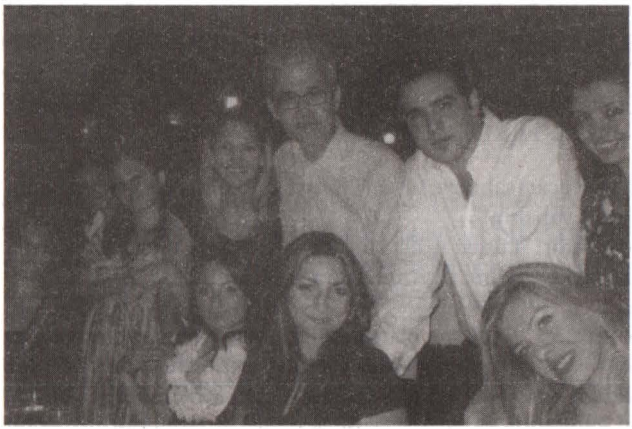
17 Şubat 2012 tarihli *Yurt* gazetesinin birinci sayfa manşeti ve spotu şöyleydi: "Yetim Hakkını Yedirmedik: İktidar 2000'den sonra dul ve yetim kalanların intibak zammını tasarıdan çıkardı. *Yurt* haber yaptı, Meclis'ten ses geldi. 100 bin kişinin haksızlığa uğraması önlendi."

Böylelikle Meclis Bütçe ve Plan Komisyonu'nda yasa tasarısında değişiklik yapıldı, dul ve yetimler arasındaki ayrım giderilmiş oldu. Tasarı, daha sonra Meclis Genel Kurulu'nda dul ve yetimlere yönelik haksızlıkları düzeltilmiş bir şekilde yasalaştı ve yürürlüğe girdi.

İktisadi Düşünce Tiyatrosu

İktisadi düşünce tarihi ile ilgili tiyatroda,
Marx ve beni oynayan öğrencim (en sağda – 7 Mayıs 2012)

Maltepe Üniversitesi iktisat öğrencileriyle mezuniyet yemeğinde
(11 Haziran 2009)

Daha önce de ifade ettiğim gibi bir yandan da Maltepe Üniversitesi'ne haftada bir iki gün dışarıdan derse gidiyordum. İktisat Bölümü öğretim üyelerinden o zaman Yardımcı Doçent Doktor olan Çiğdem Boz arkadaşımız, İktisadi Düşünce Tarihi dersindeki düşünürleri bir tiyatro oyunu çerçevesinde öğrencilerine anlatmak istiyordu.

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Boz, Smith, Marx, Keynes gibi düşünürlerin görüşlerini ve bugün yaşasalardı hangi fikirleri savunacaklarına ilişkin düşüncelerini ortaya koyan bir tiyatro oyunu yazdı ve sahneye koydu. İktisat Bölümü öğrencileri de sahnede bu düşünürleri canlandırıyorlardı.

Oyun, 7 Mayıs 2012 tarihinde Maltepe Üniversitesi'nin bir konferans salonunda sergilendi. Çiğdem Boz'un tiyatro oyun yazımı ve öğrencilerin bu oyunu sergileyişi son derece başarılıydı. İzleyenlerden büyük alkış aldı.

Bu arada bir öğrencimiz de tiyatro sahnesinde beni oynuyordu. Çiğdem, daha sonra bu tiyatro oyununu "Büyük İktisatçılar Yaşasalardı Ne Derlerdi?" başlığı ile bir kitap haline getirdi. Kitapta benimle ilgili bölüm şöyleydi:

Çiğdem Hoca: "Sayın Marx,.. Engels'le birlikte yazdığınız Komünist Manifesto'nun başlangıç cümleleri bizi çok etkiledi. O satırları bir de sizden dinleyebilir miyiz?"

Karl Marx: "Tabii evladım."

'*Avrupa'da bir hayalet dolaşıyor. Komünizm hayaleti... Bugüne kadar var olmuş bütün toplumların tarihi, sınıf mücadelelerinin tarihidir... Bırakın hâkim* sınıflar komünist devrimden ürpersinler. *Proleteryanın zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi yoktur. Oysa kazanacakları bir dünya var. Yeryüzünün bütün işçileri birleşin!*'

Atilla Hoca: (sahneye fırlar) "Bravo, bravo. Dayanamayacağım, hadi devrim yapalım!"

Moderatör: "Lütfen Atilla Hocam, lütfen şöyle oturun, sakin olun. Şu gösteriyi bitirelim, devrimi sonra yaparsınız."

.....

Moderatör: "Evet, son olarak Atilla Hoca'ya söz vermek istiyorum."

Atilla Hoca: "Sayın Karl Marx ve Engels'in ruhu, çıkışta bir fotoğraf çektirebilir miyiz? Beğenmezseniz sileriz, artık dijital makinelerimiz var. Kapitalistlerin hızına erişmek mümkün değil mirim!" (kahkaha)

Karl Marx: "Seve seve yoldaş Atilla."

Gezi Direnişi

2013 yılının Haziran ayında AKP'nin 11 yıl boyunca adım adım oluşturduğu baskı ve otoriter rejimine karşı halkın bir isyanı başlıyordu. Taksim'deki Gezi Parkı'nda başlayan direniş, dalga dalga tüm yurda yayılmıştı.

Emniyet güçleri, 1 Haziran günü Gezi Parkı'ndan çekilmek zorunda kaldı. O cumartesi günü yüz binler Taksim'e doğru akıyordu. Ben de Taksim'e giderken yanımdaki 17-18 yaşındaki gençler, "Abi biz burada 15 gün kalırsak hükümet düşer mi?" diye soruyorlardı. Ben de bu aşamada bunun mümkün olmadığını, hükümetin düşürülmesinin daha değişik koşullara bağlı olduğunu söylemiştim.

4 Haziran 2013 tarihli *Yurt* gazetesindeki "Taksim direnişinden THY grevine..." başlıklı yazımda da Gezi direnişini şöyle yorumluyordum:

> Esas karakteri itibarıyla AKP karşıtlığına dönüşen bu hareket, 4+4+4'le ilgili eğitim yasasından kürtaja, içki yasağından günlük yaşam hakkına müdahaleye, cumhuriyet değerlerine saldırıdan neoliberal politikaların yarattığı geçim sıkıntısına ve nihayet doğanın tahrip edilmesine kadar varan bir dizi soruna karşı oluşan büyük bir öfkenin dışa vurumuydu. Polis devleti anlayışının bütün şiddetine rağmen artık korku duvarı da aşılmıştı...
>
> 1 Mayıs'ta girilemeyen Taksim Meydanı'na 1 Haziran'da büyük bir coşku ve kararlılıkla girildi. Toplamı itibarıyla bir milyona yaklaşan kalabalık karşısında polis çekilmek zorunda kalmıştı. Devrimcilerden sosyalistlere, sosyal demokratlardan ulusalcılara, çevrecilerden herhangi bir siyasi aidiyeti olmayanlara değin çok geniş bir katılım söz konusuydu. Açık bir siyasal yönlendirmenin olmadığı, kendiliğindenliğin ağır bastığı geniş bir cephenin oluşumu dikkati çekiyordu.

Yazımda bu değerlendirmeden sonra sürmekte olan THY grevine destek amacıyla 2 Haziran'da Taksim'de bir etkinlik yapıldığını belirtmiş ancak bu eyleme de sınırlı bir katılım olduğunu ifade etmiştim. Yazımı şu sözlerle noktalamıştım:

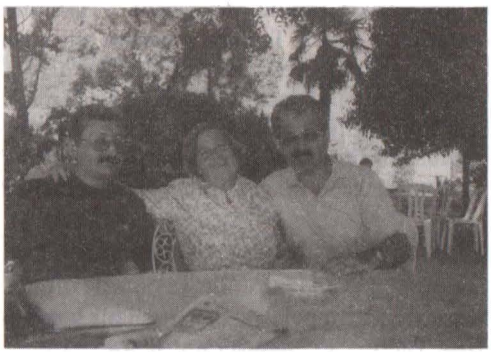
> Bu hareketin (Gezi direnişinin) Tunus ve Mısır ya da ABD'deki Wall Street ve İspanya'daki 'Öfkeliler' hareketi gibi belli bir süreçte sönümlenmemesi için hem sendikal hem de siyasal bir önderliğe ihtiyacı bulunuyor. Kuşkusuz şimdilik erken gözükebilir ancak bu olguyu da dikkate almak gerekiyor...

Daha sonraki birkaç yazımda ve nihayetinde 5 Temmuz 2013 tarihli "Haziran Direnişi'nde işçi sınıfının damgası?" başlıklı yazımda da belirttiğim gibi sendikaların ve işçi sınıfının örgütlü kesiminin Gezi Direnişi'ne gereken ağırlığını koymadığını ifade etmeye çalışmıştım.

Annemin Kaybı...

Annemle birlikte (1 Ocak 2006)

Kardeşim Olcay ve annemle birlikte Bayramoğlu Basın İlan Kurumu Tesislerinde (1990'lı yılların ikinci yarısı)

2013 yılında sevgili annem Münevver Ertin'i kaybettim. Annem, genç yaşta anlaşamadıkları için babamdan ayrılıp üç

çocuğuna bakan, okutan, daha sonra hapse düşen iki oğluna sahip çıkan, fedakâr, tam bir Cumhuriyet kadınıydı.

12 Mart dönemindeki tavrı, dik duruşu nedeniyle hapishane arkadaşlarım ona "12 Mart'ın Münevver Anası" lakabını takmışlardı. 13 Ekim 2013 günü 89 yaşında iken bu hayata veda etti. Annemle ilgili olarak *Yurt* gazetesinin 18 Ekim 2013 tarihli nüshasında onu tanıtan bir yazı kaleme almıştım.[3]

2013 yılında yine değerli bir insanı, Prof. Dr. Alpaslan Işıklı Hoca'yı kaybetmiştik. SBF doktora programından hocam olan ve daha öncesinde *Politika* gazetesi ve Yol-İş Sendikası'nda çalışırken tanışıp yakın ilişki kurduğum Alpaslan Işıklı da erken bir yaşta, 73 yaşında iken bu dünyadan ayrıldı. 13 Temmuz 2013 tarihinde vefat eden Alpaslan Işıklı ile de ilgili olarak 16 Temmuz 2013 tarihli *Yurt* gazetesinde bir yazı yazmıştım.[4]

Bir süre sonra da *Yurt* gazetesinin ekonomik sorunları nedeniyle gazeteden ayrılmak durumunda kaldım. İki yıllık bir süreyle haftada iki gün köşe yazısı yazdığım ve zaman zaman da çalışma yaşamıyla ilgili haberler yaptığım *Yurt*'tan 31 Ocak 2014 tarihli veda yazısı ile ayrıldım. Birçok yazar arkadaşım da aynı gerekçeyle gazeteden ayrılmıştı.

15 Temmuz Darbe Girişimi

25 Nisan 2016 tarihinden itibaren yeniden *BirGün* gazetesinde haftalık köşe yazılarına başladım. 30 Mayıs 2017 tarihine kadar sürecek olan köşe yazarlığımda yine çalışma yaşamına ilişkin konuları işledim.

Bu arada haber analiz şeklindeki kimi yazılarım da gazetenin birinci sayfasında manşetten değerlendirilmişti.[5]

Dönemin en önemli olayı, kuşkusuz 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişimiydi. Fethullah Cemaatine mensup askerlerin, daha sonraki adıyla FETÖ'nün (Fethullahçı Terör Örgütü), darbe girişiminin ilk değerlendirmesini 18 Temmuz 2016 tarihinde "Darbe, faşizm, filler ve çimenler" başlığı ile ortaya koymaya çalışmıştım. Yazım özetle şöyleydi:

---

3. EK-14: 12 Mart'ın Münevver Anası benim annemdi...
4. EK-15: Emeğin Aydını: Alpaslan Hoca.
5. Tepki büyürse proje çöker: Öğrenci ve velilerin tepkisi büyürse proje okulları uygulamasından geri adım atılabilir, (11 Ekim 2016).

15 Temmuz darbe girişimi, başlangıçtan itibaren başarısız olmaya mahkûmdu... TSK'nın hiyerarşik yapısına uygun olmayan bir biçimde, en üst düzeydeki komuta kademesinden hiçbir kimsenin katılmadığı böyle bir darbe girişimi sonuç itibarıyla başarısız olacaktı... Teknik açıdan da çok başarısız olduğu başlangıcından itibaren ortaya çıkıyordu, anlamsız bir şekilde köprü geçişleri kapatıldı. Kritik mevki ve yerler ile medyanın etkisizleştirme operasyonlarında beceriksizlikler yaşandı. Esas itibarıyla YAŞ öncesi TSK'dan 1200 dolayındaki Cemaatçi subayın tasfiye edileceği bilgisi, bu kesimi can havliyle bir 'intihar' girişimine yöneltti. Tasfiye sonrası hapse girecekleri endişesi de bu acemi darbe girişimine yol açtı.

Kuşkusuz başarısız darbe girişimi Cumhurbaşkanı Erdoğan ile AKP'ye büyük yarar sağladı... Bu gelişmelerin erken bir seçime ve ardından da Anayasa değişikliği yapılarak Erdoğan'ın başkanlığına yol açabileceği öngörülüyor. Tabii ki tüm ilerici, demokrat ve sol güçler, hem askeri bir darbeye, hem de otoriter faşist bir rejime kesinlikle karşıdırlar... Şimdi tüm ilerici, demokrat ve sol güçlerin emekçilerle birlikte İslamcı bir faşizme karşı en geniş birlikteliği öngören bir demokrasi programı çerçevesinde bir mücadele inşa etme zamanıdır.

2 Ağustos 2016 tarihli "Devlet krizi ve sınıflar" başlıklı yazımda da siyasal İslamcı iki fraksiyonun (AKP ve Gülen Cemaati) başlangıçta bir koalisyon halinde eski rejimin kadrolarını tasfiye edip devlet aygıtını ele geçirdikten sonra bu aygıtın ve rant sisteminin bölüşümü konusunda bir çıkar çatışmasına girdiğini belirtmiştim.

Ayrıca 12 Mart ve 12 Eylül Askeri Darbeleri'nde olduğu gibi ABD'nin açık ve kesin bir desteğinin bulunmaması nedeniyle de 15 Temmuz darbe girişiminin başarısız olduğunu ifade etmiştim.

15 Temmuz ve diğer darbelerle ilgili daha geniş bir değerlendirmeyi ise, daha sonra *BirGün* gazetesinin *Pazar* ilavesinde yazmıştım. Bu yazımda, Türkiye'deki askeri darbelerin arka planında sosyo-ekonomik sorunların ve sınıf ilişkilerinin olduğunu belirterek şu dört faktörün önemine değinmiştim:

1) Mevcut sermaye birikim modelinin tıkanması,
2) Emperyalist güçlerin etkisi,
3) Toplumsal hareketlenme ve özellikle emek mücadelesinin güçlenmesi,
4) Egemen sınıflar arasındaki iç çatışma ve parlamenter sistemin buna çözüm bulamaması.

15 Temmuz darbe girişiminin bu nitelikleri taşımadığı ve devleti ele geçirmek amacıyla AKP'ye karşı çıkar çatışmasına giren FETÖ'nün bir askeri kalkışması olarak değerlendirilmesinin uygun olacağı görüşünü savunmuştum.[6]

AKP'nin lideri Tayyip Erdoğan, 15 Temmuz darbe girişimini kullanarak 16 Nisan 2017 tarihinde başkanlığa yol açacak bir Anayasa değişikliği referandumuna gitmeye karar vermişti.

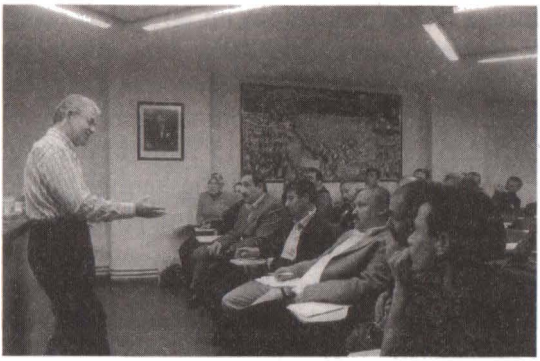
"Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" adı verilen ve "Tek adam rejimi"ne olanak sağlayan bu referanduma "Hayır" demek amacıyla 17 Mart 2017 tarihinde 178 akademisyen ve sendikacı olarak bir deklarasyon yayımlamıştık.

Korkut Boratav, İzzettin Önder, Hayri Kozanoğlu, Aziz Çelik, Sungur Savran, Arif Koşar gibi akademisyenlerin imzasının bulunduğu bildirinin sunum görevi bana verilmişti. Bildirinin açıklandığı toplantı, İstanbul Makine Mühendisleri Odası'nda yapılmıştı. 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandumda ise, "hileli ve şaibeli" bir şekilde "evet" sonucu çıkmıştı.

5 Haziran 2017 tarihinde de CHP'nin Ankara'da yapılan "Kıdem Tazminatı Çalıştayı"na katılarak görüşlerimizi ortaya koymuştuk. Kıdem tazminatının fona devredilmesine karşı çıkan bu çalıştay o günlerde sonuç vermiş ve üç işçi konfederasyonunun da ortak tavrı karşısında AKP bu girişimden o aşamada vazgeçmişti.

14-15 Aralık 2019'da da DİSK, Tarih Vakfı ve TÜSTAV (Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı) tarafından ortaklaşa düzenlenen IV. Emek Tarihi Konferansı'nda "1999 Sosyal Güvenlik Reformu ve Emek Hareketinin Tavrı" başlıklı bir bildiri sunmuştum.

6. EK – 16: "15 Temmuz ve darbelerin anatomisi", *BirGün Pazar*, 21 Temmuz 2019.

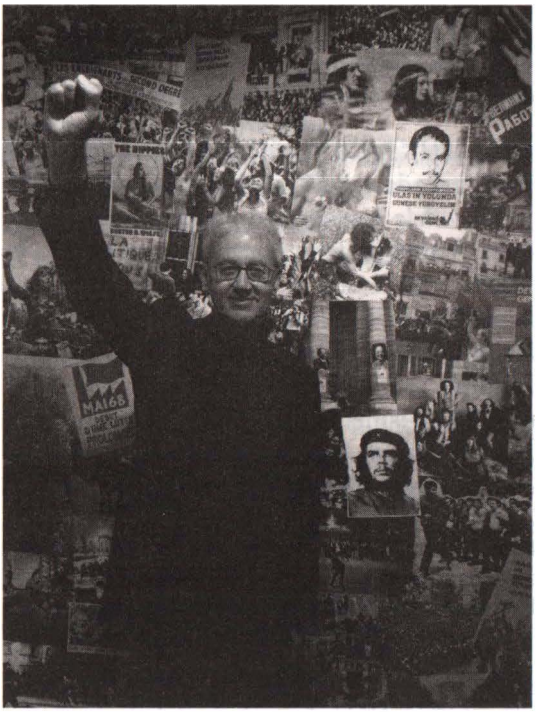
TAREM'in (Toplumsal Araştırma ve Eğitim Merkezi) düzenlediği bir eğitim Seminerinde (2010 sonrası)

İstanbul Tabip Odası'nın (İTO) ödül töreninde İTO yöneticisi Dr. Hüseyin Demirdizen'le birlikte (15 Mart 2014)

2020 yılına geldiğimizde de anılarım ve yaşadıklarımla ilgili kitabım artık tamamlamış olacaktı...

Son Değerlendirme

Bedri Baykam'ın "68'in 50. Yılı" sergisinde (10 Mayıs 2018)

Genel hatlarıyla 70 yıllık hayatımın özeti böyle. Subay çıktığım 19-20 yaşından sonraki 50 yıllık yaşamımı kısaca şöyle de özetleyebilirim: İlk beş yıl subaylık, ardından iki buçuk yıl mahpusluk, yirmi beş yıl aktif gazetecilik (daha sonra köşe

yazarlığı), on beş yıl akademisyenlik, kalan iki buçuk yıl ise işsizlik ve diğer işler...

Kuşkusuz hayatımı en fazla şekillendiren konu, sosyalist bir dünya görüşüne sahip olmamdır. 20 yaş civarında sosyalist oldum ve geçen 50 yılda sizlere aktarmaya çalıştığım gibi dünya görüşüme uygun bir biçimde yaşamaya çalıştım. Bu satırları yazarken 72 yaşındaydım.

Kitabıma son verirken benimle ilgili bir iki değerlendirmeyi de sizlerle paylaşmak istiyorum. Önce Uludağ Sözlük'te net ismi belli olmayan (rumuzlu isim kullanmış) bir öğrencimin kısa tanıtımını ifade edeyim:

> Hayatı belgesel gibi olan bir insan. İş Hukuku dersimizde bize hukukla beraber Türkiye siyasi tarihini bir belgesel tadında anlatmıştır. Sosyalisttir ancak diğer fikirlere saygı duyan mükemmel bir demokrattır.

Öte yandan THKP-C davasında birlikte yargılandığım İsmet Öztürk isimli arkadaşım da, anılarını kapsayan *THKP-C'den Kurtuluş'a Mücadele Hayatım* isimli kitabında benden de söz etmiş.[7] İsmet Öztürk'le daha önce bir tanışıklığım yoktu, 256 sanıklı THKP-C davasında birlikte yargılandık ve tanışmış olduk. Fazla samimiyetim olmayan, hatta çok az sohbet ettiğim bir arkadaşımdı. Bizden biraz daha büyük olduğu için saygılı bir tanışıklığımız vardı.

Lakabı "Çörtük İsmet"ti, örgütün Karadeniz kesimindendi. Orhan Savaşçı vasıtasıyla kitabından haberim oldu. İsmet Öztürk, Selimiye Askeri Cezaevi'ndeki durumu anlatırken şöyle diyor:

> ... Mustafa Alabora, Atilla Özsever gibi birçok arkadaşımız, kişisel onurlarını inandıkları davanın onuru ile kaynaştırıp hiçbir gösterişe tevessül etmeden, şatafatsız ama asil bir duruş sergiliyorlardı. Bir kısım insanlar ise kelimenin gerçek anlamıyla dökülmüşlerdi.

İsmet Öztürk, kitabının sonuna da çeşitli vesilelerle tanıdığı 29 kişiyi "Kim, Kimdir" başlığı altında kısaca eklemiş. Ertuğrul Kürkçü, Hüseyin Cevahir, Orhan Savaşçı, Ziya Yılmaz,

Mustafa Alabora gibi arkadaşlarımızın yanına beni de ilave etmiş. Benim için şöyle diyor:

---

7. İsmet Öztürk, *THKP-C'den Kurtuluş'a Mücadele Hayatım*, Ankara, Dipnot Yayınları, 2010.

Atilla Özsever: Üsteğmen, çeşitli destek ve etkinliklerde bulunmuştu. Hem gözaltında, hem cezaevinde ve mahkemelerde devrimci kişiliğinden en ufak bir taviz vermeden, onurlu, örnek davranışta bulunmuş bir arkadaşımız. Tahliyeden sonra gazetecilik yaptı, işçi sorunlarıyla ilgili araştırma ve yazılar yazmaya başladı ve bu çalışmalarını sürdürüyor.

Evet, önemli olan, insanın inandığı davaya, dünya görüşüne olan bağlılığını sürdürmesidir. Buraya Nâzım Hikmet'in "mesele teslim olmamakta" mısrasının geçtiği şiiri de koymak isterim. Şiirin başlığı, "İşte böyle Laz İsmail", yıl 1948 (benim doğduğum yıl):

İlerleyen aydınlığın içindeyim
Ellerim iştahlı, dünya güzel.
Gözlerim doyamıyor ağaçlara
Ağaçlar öyle ümitli, öyle yeşil.
Güneşli bir yol gidiyor dutlukların arkasından
Mahpushane revirinde penceredeyim.
Duymuyorum ilaçların kokusunu,
Bir yerlerde karanfiller açmış olacak.
İşte böyle Laz İsmail,
mesele esir düşmekte değil,
teslim olmamakta bütün mesele!

Diğer bir alıntı da 15-16 Haziran 1970 Büyük İşçi Direnişi'nin 50. yılı nedeniyle *Devrimci Marksizm* dergisinde benimle yapılan röportajdan olacak.[8] Derginin yazı kadrosunda Sungur Savran, Ahmet Tonak, Mustafa Kemal Coşkun, Levent Dölek gibi akademisyenler bulunuyor.

Benimle ilgili röportaj, şu sözlerle başlıyor:

"1970'te teğmen rütbesiyle Kartal Maltepe 2. Zırhlı Tugay'da görevliydiniz. Bu konum sizi kaçınılmaz olarak 15-16 Haziran olaylarında görev yapmak zorunda bırakmıştı. Daha sonra hem çalışma ilişkilerinde uzman bir gazeteci, hem bir sendika eğitimcisi, hem de iktisat alanında üniversite öğretim üyesi sıfatıyla işçi sınıfının çıkarlarını savunan bir sosyalist olarak tanıdı toplum sizi. Dolayısıyla bir bakıma barikatların iki yanında da bulundunuz."

8. *Devrimci Marksizm*, Sayı: 43, Yaz 2020.

Daha sonra sorulara geçiliyor. Mülakatın sonunda da şöyle bir değerlendirme yapılıyor:

"Bu söyleşiye 'barikatların iki yanında da bulundunuz' diyerek başladık. Şunu ekleyerek bitirelim: Her iki tarafta da ezilen ve sömürülen sınıfa destek oldunuz. İşçi sınıfı uğruna bir yaşam yaşadınız. Sizi tebrik ederiz, deneyimlerinizi, bilgilerinizi ve düşüncelerinizi paylaştığınız için teşekkür ederiz."

Bu zamana kadar yaşadıklarından ne öğrendin diye sorarsanız, birkaç kelimeyle şunları söyleyebilirim:

Direnmek ve umudu kaybetmemek...

Kendimi bildim bileli, hayatım boyunca sosyalizme, savaşsız ve sömürüsüz bir dünya özlemine olan inancım, sadakatim hiç bitmedi. Ömrümün sonuna kadar da devam edecek...

EKLER

EK-1: THKP-C İddianamesindeki Belge

Arkadaşım Muhabere Üsteğmen Yücel Top, 13 Şubat 1972 günü İstanbul Moda'da ailemin kaldığı evde pusu kuran güvenlik kuvvetlerince gözaltına alındı. Yücel'de benim tarafımdan yazılan "Meselenin Ortaya Konuşu" başlıklı bir yazı ele geçti.

Askeri savcı Yarbay Naci Gür, daha sonra yargılandığımız 256 sanıklı THKP-C davası iddianamesinde bu belgeye de yer verdi. İddianamede, "Bu belgenin çok ilginç konuları işlemesi nedeniyle aynen alınmasında yarar görülmüştür" denildi.

THPK-C iddianamesinde birçok bildiri ve belge, kısmi ölçülerde ve gerekli görüldüğü kadarı ile yer almasına rağmen benim yazımın olduğu gibi konmasını da dikkati çeken bir olay olarak değerlendiriyorum. "Meselenin Ortaya Konuşu" başlıklı belge aynen şöyleydi:

A- İDEOLOJİK GÖRÜŞ:

1) Dünya devrimci mücadelesinin görünümü
   a) Emperyalizmin 3. bunalım dönemi
   b) Ortadoğu devrimci çemberi
2) Türkiye'deki devrimci mücadelenin gelişimi
   a) Türkiye'nin tarihsel gelişimi
   b) Faşizmin niteliği ve hâkim sınıfların durumu
   c) Devrimin stratejisi ve taktikleri
   I. Stratejinin belirlenmesi
   II. Leninist örgütlenme ve devrimci parti sorunu
   III. Acil görev, politik bilinçlendirme ve illegal örgütlenme
   IV. Anti-faşist mücadele
   V. Devrimci mücadelenin taktikleri
   VI. Halen mevcut devrimci fraksiyonlar ve çalışmaları

B- YENİDEN ÖRGÜTLENME:
1) Leninist örgüt anlayışı ile küçük burjuva örgütlenmesi arasındaki farklar
(Leninist örgüt anlayışının ordu içi teori ve pratiği)
2) Parti hücresi oluşturma
a) Sempatizan grubu ve parti sempatizanının nitelikleri
b) Grup içi irtibat
c) Grup disiplini (demokratik merkeziyetçilik ilkesinin uygulanması)
d) Mali sorun
3) Parti ile organik bağlantı
a) Parti ile irtibat
b) Parti kanalı ile ideolojik birliğin sağlanması
c) Partiye rapor gönderme

C- ÇALIŞMA TARZI:
1) Grup içi teorik eğitim
a) Belli bir programın uygulanması
b) Teorik ve pratik konularda tez hazırlanması
2) Ordu içinde devrimci çalışma
a) Ordu içi kaynaklardan faydalanma
I. İstihbarat elde etme (1. Günlük emirler, 2. Kışla faaliyetleri, 3. Asayiş ve emniyet planları, 4. Sabotaj planlaması ve tekniği)
II. Askeri malzeme ele geçirme
III. Devrimci mücadeleye yarayacak askeri kitapları etüt etme
b) Subay-Astsubay kesiminde çalışma
I. Genel politika ve ilkeler
II. Yurtsever, anti-faşist, devrimci unsurları değerlendirme
III. Belli bir teorik eğitim programının uygulanması (sempatizan çevreye)
IV. Teorik bilinç düzeyi ve politik güvenirliği olumsuz ise özel propaganda ve ajitasyon
V. Statik anti-faşist unsurların tarafsızlaştırılması
VI. Deneme safhası ve parti sempatizanı olmasının teklifi
VII. Ayrılan PDA unsurları ile ilişki

c) Erat kesiminde çalışma:

I. Genel politika ve ilkeler

II. Birliğin kaba sınıfsal tahlilini yapma

III. Kitle içinde genellikle subay-erat çelişkisine dayanan propaganda ve ajitasyon

IV. Belli bir teorik eğitim programı takip ederek yarı bilinçli emekçi unsurlara özel propaganda ve ajitasyon

V. Politik güvenirliği sağlam, bilinçli unsurlarla terhisinden sonra ilişki kurma

3) Bölgesel devrimci çalışma:

a) Çevre çalışması

I. Bölgenin sınıfsal tahlili

II. Hâkim sınıfların niteliği

III. İdari ve adli mekanizma ve çalışması

IV. MİT, polis ve jandarma teşkilatı, askeri birliklerin durumu

V. Halkın geçim kaynakları ve işsizlik durumu

VI. Fabrika durumu, çalışan işçi sayısı, sendikalar

VII. Toprak mülkiyeti durumu, köylülüğün sınıfsal analizi, köy-şehir ilişkisi

VIII. Banka, sigorta ve diğer tefeci kurumlar, kredi verdiği unsurlar

IX. Kamu ve özel işletmelerin varlığı

X. Yabancı sermaye ile çalışan işletme ve kurumlar

XI. Bölgenin nüfusu, okuma-yazma ve okul durumu

XII. Sağlık teşkilatı, halkın sağlık durumu, doğum-ölüm oranı, beslenme şartları

XIII. Partiler ve en çok oy alan parti

XIV. Milliyet sorunu, dini mezhep ayrılıkları

XV. Silah kaçakçılığı ve avcılık durumu

XVI. Küçük burjuva unsurlar ve legal örgütleri

XVII. Devrimci unsurların varlığı

XVIII. Bölgenin devrimci geleneği

b) Kitle çalışması:

I. Kitlenin, bölgenin özelliğine göre düzenle çelişkisinin tespiti, mevcut memnuniyetsizliğin politik görünümü, kitlenin öz siyasi tecrübesi, devlet mekanizmasının baskısı

II. Kitle çalışmasında öncelikle emekçi unsurların sömürüldüklerini nasıl tanımladıklarının bilinmesi, özel

sömürü biçimi ve genel sömürü düzeni arasındaki çelişkinin ortaya konması ve bu yönde politik ajitasyon
III. Devletin niteliğinin ortaya konması
IV. Ülkemizdeki emperyalizmin, hâkim sınıfların niteliği ve yoksul sınıfların nasıl sömürüldüklerinin devrim stratejisine uygun olarak anlatılması ve politik bilinçlendirme
V. Kitle içindeki emekçi genç (öğrenci) güvenilir unsurlara politik bilinçlenmenin öncelikle özel olarak yapılması ve belli bir teorik eğitim programı ile siyasal bilinç aşılanması
VI. Devrimci mücadelenin ancak devrimci bir parti öncülüğünde organize edileceği bilincinin yer etmesi
VII. Gerçekten çok güvenilir unsurların adam saklayabilme ve silah temini imkânları
VIII. Bilinçli emekçi ve devrimci unsurların örgütlenmesi
IX. Yurtsever, anti-faşist unsurların varlığı, politik propaganda ve örgütlenme
X. Legal dernek ve örgütlerde devrimci çalışma yapma olanakları ve illegal örgütlenme şekilleri
XI. Mahalli ayaklanma sorunu
XII. Bölgenin halk savaşı döneminde politik ve askeri açıdan incelenmesi, bu amaçla teşkilatlanma
XIII. Kitle içinde örgütlenmede öncelikle muhtelif sınıf ve tabakalarda bulunan mahalli bilinçli unsurlardan bir çekirdek meydana getirilmesi
XIV. Bu mahalli unsurlar belli bir bilinç düzeyine ulaştıktan sonra kitleye bu unsurlar tarafından siyasi ajitasyon ve propaganda yapılması

Ek-2: KK Devrimci Subaylar Örgütü İddianamesi'nin Giriş Bölümü

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nca 29 Aralık 1972 tarihinde hazırlanan "Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü" iddianamesinin giriş bölümü şöyleydi:

"Türkiye'de 1970-1971 yılları ve bu senelere takaddüm eden süre içersinde cereyan eden aşırı sol faaliyet, teşkilatlanma ve çalışmaların rejimi korumak ve kollamakla vazifeli Türk Silahlı Kuvvetleri'ne sızma ve bir kısım genç subaylar vasıtasıyla ordu içine girebilme imkânlarını temin ettiği, Marksist-Leninist ve Maoist fikirlerin bir kısım ordu mensupları tarafından benimsendiği, genç subaylara bu düşüncelerin henüz askeri lise ve Harp Okulunda iken bazı öğretim görevlilerince tekline çalışıldığı, emellerine hizmet edebilecek neşriyatın mekteplere sokulduğu teessürle tesbit edilmiştir.

Nihai hedef olarak komünizmi gerçekleştirmek isteyenler bu niyetlerinin tahakkukuna en büyük mani olarak milletin hadimi ve muhafızı olan Türk Silahlı Kuvvetlerini gördükleri cihetle milletin teşkilatlı ve silahlı gücünün bölünmesi, parçalanması, birlik beraberliğinin ihlali ve ordunun kendi yanlarına çekilebilmesi için her türlü vasıtaya başvurmuşlar, 'Ordunun devrimci kesimi', 'Yurtsever subaylar' gibi tabirlerle, subayları sanki bunların aksi varit ve mevcutmuşçasına maksatlı olarak tefrik etmişler, komuta kademesiyle subay, astsubay ve erler arasına nifak sokmaya ve ordunun disiplin ve hiyerarşisini bozmaya, astları verilen emirleri dinlememeye ve kıyama teşvik etmişler, orduyu, burjuvazinin, hâkim sınıfların muhafızlığını meslek edinmiş, gerici güçlerin silahlı kuvvetleri şeklinde vasıflandırmışlar, Harbiye marşı yerine açıkça enternasyoneli teklife kadar ileri gitmişlerdir.

Marksist fikirleri meselelerin halli için yegâne hal çaresi olarak gören ve kabul eden bazı genç subaylar, ordu dışındaki faaliyet teşkilatlanmalara paralel olarak ya da ordu haricindeki örgütlere dahil olmak veya

ordu içersinde bu nevi çalışma ve örgütlenme gayret ve teşebbüslerine girişmek suretiyle faaliyet göstermişlerdir.

Bu cümleden olarak Marksist-Leninist mahiyetteki KARA KUVVETLERİ DEVRİMCİ SUBAYLAR ÖRGÜTÜ de, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya ve memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmeye, komünizmi gerçekleştirmeye matuf olarak bir kısım subaylar tarafından örgütün amaçları, teşkilatı, çalışma şekilleri, üyeleri ve sair hususlarını tanzim eden bir tüzükle tesis ve teşkil edilmiş, bu örgüt ordu içinde ordu mensupları arasında faaliyette bulunmuştur.

Tesis, teşkil ve faaliyetleri ile gerçekleşen Marksist-Leninist KARA KUVVETLERİ DEVRİMCİ SUBAYLAR ÖRGÜTÜ, Kara Kuvvetleri içersinde bu yoldaki teşkilatlanma zarureti fikirleri, teşkilatlanma için teşebbüsler, örgütün yapılan toplantıları ve alınan kararlar ve örgüt tüzüğü ile ele alınmak suretiyle incelenmiştir.

Silahlı Kuvvetler dışındaki teşkilatlanma ve çalışmalara Deniz Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri içersinde bazı gruplaşma ve örgütlenmelere ve yapılan çalışmalara karşılık Kara Kuvvetleri içersinde bu yolda faaliyet ve çalışmaların bulunmaması ve yapılmamış olması; Hava ve Deniz Kuvvetlerinde bulunan ve bu faaliyetlere katılan bir kısım genç subayların karacı arkadaşlarını tahrik ve teşvik etmeleri, Hava ve Deniz'e paralel olarak Kara Kuvvetlerinin de bu türlü faaliyetlere sokulmak istenmesi, bunun bir eksiklik olarak görülmesi, örgütlenme halinde ordu mensuplarının Marksist-Leninist bilinç düzeyinin gelişeceği, esasen işçi ve öğrencilerin örgütlenme sayesinde tutarlı bir bilinç seviyesine geldikleri ancak örgütlenme ile disiplinli ve daha faydalı sonuçlar alınmasının mümkün olacağı, herhangi bir Cunta hareketi karşısında durumun tesbit ve tayin edilebilmesi, yurt çapında gelişen devrimci sivil kesime paralel olarak ordu bünyesinde illegal Marksist-Leninist örgüt kurmak gerekeceği, örgüt olmadıktan sonra mevcudun fazlalığının kıymet ifade etmeyeceği, örgütlenmenin her halükârda faydalı ve başarılı bir yol olduğu, ordunun memleketteki gidişe dur diyebilmesi için örgüt kurulması ve bu gidişe karşı çıkılması esaslarında toplanmaktadır. Kara Kuvvetleri Devrimci Subaylar Örgütü, teşkilatlanma yolundaki bu ana fikirlerden mülhem olarak tesis ve teşkil edilmiştir".

EK-3: *Son Havadis*'teki "TRT'de THKP Militanları" Yazısı

Son Havadis gazetesinin 4 Mart 1975 tarihli nüshasının 1. sayfasında "TRT'de THKP örgütü militanları vazife görüyor" başlıklı bir yazı yayımlandı. "Denge" rumuzlu yazı aynen şöyleydi:

"Türkiye'de çok önemli ve korkunç olaylar cereyan etmektedir. Bir plan dahilinde yürütülen bu olayların nedenlerini incelemeye ve tedbir almaya yeltenmeyen idarecilerimiz, rejimin günden güne yeni tehlikelere itildiğini görmek mecburiyetindedirler.

Günlerden 26 Şubat 1975 Çarşamba gecesidir. Bir aile toplantısında yemek yiyor, televizyon seyrediyoruz. Spiker anons ediyor; 'Şimdi arkadaşımız Atilla Özsever, emniyet görevlilerinin sosyal konuları ile ilgili bir röportaj sunacak' diyor. Akabinde geniş gözlüklü, siyah kıvırcık saçlı, uzunca boyu, giyinmiş kuşanmış yakışıklı bir genç, elinde mikrofon ekranda görünüyor. Kar altında vazife gören devlet güvenlik kuvvetlerine mensup bekçi ve polislerle hasbıhalini yapıp bitiriyor.

Bu genç röportajcı kimmiş biliyor musunuz? Sofradakiler, bildikleri kadarı ile şunları anlatıyor:

Mahir Çayan'ın liderliğinde kurulan, memleketi yakan, yıkan, beşe bölerek her bölgede komünist birer devlet kurma planlarını hazırlayan THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesi) örgütünün Silahlı Kuvvetler kesimindeki faal üyesi olduğu iddiasıyla tutuklanmış Piyade Üsteğmen Atilla Özsever imiş. 1971-1973 Türkiye'sinde ihtilalci metodlarla banka soyan, adam kaçırıp öldüren ve her türlü cinayetleri işledikten sonra anarşiyi kızıl bir ihtilale dönüştüreceği sırada 1. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı'nca yakalanan bu Marksist-Leninist örgüt, Türkiye'de bugüne kadar

meydana çıkarılan ve Silahlı Kuvvetlerimize de sızabilen en geniş ve teşkilatlı bir örgüt.

Gene iddianamelere göre kardeşi Piyade Teğmen Olcay Özsever'le birlikte bu partinin merkez komitesi yedek üyeleri olarak Ulaş Bardakçı'nın emrinde vazife görmüşler, Mahir Çayan ve dört arkadaşının Kartal/Maltepe Askeri Cezaevi'nden tünel kazarak kaçmalarını planlamışlardır. Sivil komünistlerle evlerinde çeşitli toplantılar yapmışlar, 1. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı'nca durumları tesbit edilen bu iki kardeş subay derhal yakalanıp tevkif edilmişlerdir. Bu suçlarından sıkıyönetim mahkemesine sevk edilmişler ve emekli edilerek Silahlı Kuvvetler'le ilişkileri kesilmiş.

Nitekim CHP'nin çıkardığı Af Kanunu'ndan faydalanarak serbest bırakılmış ve yine herhalde CHP organlarının tavassutu ile TRT kadrolarına alınmış.

Bir aile sohbetinde öğrenilen bu kısa bilgilerden sonra ertesi günü meseleyi derinleştirdik. İşin bu kadarla kalmadığını anladık.

256 sanıklı bir davaya konu olan ve adına THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesi) davası denilen Türk siyasi tarihinin bu en büyük komünist örgütünün mensuplarını kurtarabilmek için Af Kanunu imdada yetişmiş ve hemen hemen hepsi af kapsamına girmiştir.

Fakat bunlar arasından 9-10 anarşist militan, TRT gibi önemli, en hassas bir kuruluş içinde kritik vazifeler almışlardır. Ayrıca Boğaz Köprüsünü tahrip ederek anarşistlere ve komünistlere kilit yerlerde görevler dağıtılmış, sabotaj tehlikesini önlemek üzere 350 polis memuru Boğaz Köprüsüne, 120 polis memuru da Yeşilköy Havalimanına tahsis edilerek buralarda özel birer emniyet müdürlüğü kurulmuştur. Bu arada sinema aktörü olup halen cinayet suçundan yargılanmakta olan Yılmaz Güney'in Mahir Çayan ve arkadaşlarına tedarik ettiği para, silah cephaneyi evinde tevdi eden ünlü bir kişinin de TRT'de çalıştırıldığı söylenmektedir.

Tabii bu konular, çok daha derinlere inilerek belgeleriyle tesbit edilecek, gereken zaman ve yerde kamuoyuna ve TBMM'de açıklanacaktır. Bu suretle bunları herhalde himaye edenlerin CHP olduğunu Türk milleti bir defa daha öğrenecektir.

Biz şimdi sorumlulara sesleniyoruz... Bu devlet nereye götürülüyor, bu işlerle meşgul olan bir makam yok mudur?

Eskiden bir daktilo sekreterliğine talip bir kızcağızımız veya herhangi tertemiz bir vatandaşımız bir işe gireceği zaman emniyet ve MİT teşkilatına esaslı tahkikat yaptırılır, ona göre vazifeye alınırdı.

Kaldı ki TRT gibi çok hassa ve kritik bir kuruluşa adam alınırken daha ince eleyip sık dokunması gerekmez mi? Bu usuller şimdi kalkmış mıdır? Ama diyeceksiniz ki, TRT Genel Müdürü nasıl alındıysa tayfaları da ona göre alınır. Alınır da bunun neticesi bir kargaşalıkta belli olur.

Bugün televizyon ekranlarına çıkarılan emekli Üsteğmen Atilla Özsever'in MİT'te, emniyette, sıkıyönetimde, Milli Savunma Bakanlığı'nda birer fişi ve dosyası herhalde mevcuttur.

Bu makamlardan hiçbirisi bu adam TRT'de vazife alamaz diyememişlerdir, gerekli ise bu çocuğa neden TRT'den başka bir vazife bulunamamıştır?

Gizli teşkilatlar açıklama yapamazlar, ikaz, önerilerde bulunurlar. Ve fakat Milli Savunma Bakanı Sayın Sancar, bu duruma el koymalı, Üsteğmen Atilla Özsever'in örgütsel faaliyetlerini ve dosyasındaki eylemleri ve emekli oluş nedenlerini Sayın Başbakan'a bildirerek kendisini uyarmalıdır.

Bu gerçekler meydana çıktıkça rejim de açıklık kazanacaktır. Memleketin idaresini ele almaya ve halk iktidarı kurmaya çalışan CHP'nin içyüzünü, uyguladığı kapalı, karanlık taktik ve stratejiyi de ortaya koyacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimizin yaptığı operasyonları ve memleketi kızıl ihtilallerden kurtarıcı çabaları tersine çevirmeye çalışan bu siyasi parti, bugüne kadarki tutum ve davranışlarıyla Türk milletine dost değil düşman bir anarşi örgütü haline gelmiştir.

Burada ilgililere şunu da hatırlatmak isteriz. Türkiye'de 1971-1973'te kurulan Marksist-Leninist ve Maoist örgütler, maalesef ordu içine de sızmışlar ve fakat ekserisi yakalanarak ordudan atılmışlardır. Ordu içinde hücre teşkilatı kuran bu personel, serbest kalınca devlet kademelerinde örgütsel faaliyetlere devam edeceklerdir. Çünkü bunları himaye ve tahrik edenler vardır. Bugün bu militanların TRT içinde aynı şekilde hücre teşkilatına geçip geçmediklerinin tespiti devletin ilgili makamlarına düşen bir görevdir."

EK-4: Günümüzün Direnen Aydını

Politika gazetesinde "Bakış" adlı köşede eğitim sorunlarından insan hak ve özgürlüklerine, aydın sorumluluğundan çalışma yaşamı sorunlarına değin çeşitli konularda yazılar yazdım. 11 Ocak 1976 tarihli yazımda da "Günümüzün direnen aydını" başlığı ile şu görüşleri savundum:

Günümüzde aydın olmanın kendine özgü görevleri ve güçlükleri var. Genellikle okumuş, belli bir öğrenim görmüş aydın kişi, toplumsal sorunlara eğiliyor ve halkın dertlerine ilgi gösteriyor. Daha mutlu, özgür ve sömürünün olmadığı bir düzeni istiyor. Ancak mevcut düzenin sürdürülmesinden yana olan güçlerin böyle aydınlara tahammülü yok. Onlar kendi düzenlerini sürdürebilmek, üretimdeki kârlarını artırabilmek için 'yetişmiş kafalara' ihtiyaç duyarlarken, bir yandan da bu 'kafaları' baskı altında tutmaya çalışıyorlar.

Ülkemizin tarihinde de görüleceği gibi devlet fonksiyonlarını yürütebilmek için aydına ihtiyaç oluyor, öğretmen yetiştirmek için Köy Enstitüleri açılıyor ama gene de öğretmen kıyımından vazgeçilemiyor. Eğitim sistemindeki bozukluğu, çarpıklığı ve düzeni koruyuculuğuna rağmen istenilen 'kafalar' çıkamıyor okullardan, üniversitelerden. Çünkü eğitim bir bilinçlenmedir aslında. Öğretmenin, aydının kafasındaki bu bilinçlenme ışığı, düzenin karanlıklarını yarıyor, aydınlatıyor. Ancak düzenin kurumlarının işletilmesinde de bu insanlardan vazgeçilemiyor, sanayiciler kârlarını daha çok artırmak için böyle beyinlere ihtiyaç duyuyor ve kültür siteleri yaparak eğitim, araştırma yollarını açıyorlar. Geçtiğimiz hafta başında da Türkiye'nin önemli sermaye gruplarından biri olan Sabancı Holding tarafından büyük bir kültür merkezi açıldı Adana'da.

Kültür merkezinin açılış töreninde konuşan Sakıp Sabancı, şunları söyledi:

"Bir yandan akıllı fizibıl sanayi tesisleri kurarken bunları en son teknolojiye göre işletecek yetişmiş kafalara da ülkenin büyük bir

ihtiyacı olduğunu inanıyoruz. Müreffeh Türkiye'nin geçeceği yol, yetişmiş insanlar ve onların işleteceği ve yürüteceği akıllı, çağdaş sanayi tesisleridir."

Sabancı, bütün niyetini ortaya koymuş ama gizleyerek. Daha doğrusu kapitalist toplumda bilim ve teknik, bir avuç kapitalistin kârını daha çok arttırmak, böylece de halkın büyük çoğunluğunu maddi ve manevi sefalete sürüklemek için kullanılmaya çalışılır. 'Çağdaş sanayi tesislerini işletecek yetişmiş insanlara ihtiyaç', bilim ve tekniğin olanaklarından yararlanarak sömürüdeki payın daha da artırılmasını sağlamak içindir.

Kapitalistler, aydınları, teknokratları üretimdeki sömürü oranlarını fazlalaştırmak için kullanmaya çalışırken, onlar bu 'kullanılmaya' karşı çıkıyor, direniyor. Seydişehir Alüminyum Tesisleri'ndeki olaylarda işçilerin yanı sıra mühendisler de saldırıya uğruyorlar. Hem mühendislere ihtiyaçları var, hem de işçiden yana olan mühendisleri barındırmak istemiyorlar. Çünkü kurduğu sistem, kendini ayakta tutmak için ihtiyaç duyduğu elemanlarla sarsılıyor.

Günümüzde de aydının görevi, sömürü düzeninin sürdürülmesine hizmet değil, halkın çıkarlarını savunmak, bilim ve teknolojiyi bu yönde kullanmaktır. Bu görev de artık 'namusluluktan' öte tarihsel bir zorunluluk oluyor.

EK-5: Uğur Mumcu'nun "Türk-İş" Makalesi

Cumhuriyet gazetesi yazarı Uğur Mumcu, Yol-İş Sendikası'ndan işten çıkarılışımızı konu alan makalesini 7 Kasım 1977 tarihli köşesinde "Tehlikeli İlişkiler.." başlığı ile yazdı. Mumcu'nun makalesi şöyleydi:

"Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç, geçen ay Amerika'ya giderek bu ülkede tam yirmi bir gün kaldı. Tunç, Amerika'ya niçin gitti, orada kimlerle görüştü, ne yaptı, ne yedi, ne içti, bunları bilmiyoruz. Fakat bilebildiğimiz şu yalnızca: Son günlerde Türk-İş'e bağlı sendikalarda işçi eğitimi yeniden Amerikalı uzmanlarca üstleniverdi...

'AFL-CIO', Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en üst işçi kuruluşunun adıdır. 'Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI), Asya ülkelerindeki sendikal çalışmalarla bilinen ve bu sendikalarla örgütsel bağ kuran uluslararası bir işçi kuruluşudur. AAFLI, AFL-CIO'nun bir yan örgütüdür.

Bu kuruluşun, CIA (Merkezi Haber Alma Örgütü) ile yakın ilişkiler kurduğu, 1968 yılında Amerikan Otomobil İşçileri Sendikası tarafından açıklanmış ve açıklama dünya ve Amerikan kamuoyunda geniş dalgalanmalara ve yankılara yol açmıştı. Otomobil İşçileri Sendikası (UAW) yöneticilerinden Victor Reuther'in 'AFL, CIA'den gizlice para alır ve bunu gizlice harcar' yolundaki açıklaması, bütün dünyada yankı yapmış ancak bu yankı dalgaları Türkiye'ye gereğince ulaşamamıştır.

Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Alpaslan Işıklı, 'Sendikacılık ve Siyaset' adlı bilimsel yapıtında bu konuyu güvenilir kanıtlarla ortaya koymuştur. Fakat bu gerçek nedense Türk-İş liderlerinin gözlerine çarpmamıştır.

Türk-İş, CIA ile ilişkisini artık kimsenin yadsımaya cesaret edemediği AID (Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı)'ndan 1963-70 yılları arasında 10 milyon lira para yardımı almıştır. AID, yardımı kestikten sonra 'işçi kuruluşundan işçi kuruluşuna yardım' adı altında AAFLI devreye sokulmuştur.

Türk-İş icra kurulunun 1974 yılında yönetim kuruluna sunduğu raporda, Türk-İş AAFLI ilişkileri ele alınmakta ve Amerikalı uzman Mr. Larry Rogin'in Türk-İş'e bağlı sendikalarda yaptığı çalışmalardan söz edilmektedir.

Türk-İş'e bağlı TGS (Türkiye Gazeteciler Sendikası)'nın 'AAFLI – Türk-İş' ilişkilerinin şüpheli boyutlara ulaştığını anlatan geçen yılki açıklaması, Türk-İş yöneticilerince suskunlukla karşılanmıştır.

AAFLI, Türk-İş içinde eyleme geçmiştir. Konfederasyona bağlı federasyon ve sendikalardaki işçi eğitimi AAFLI tarafından örgütlenmeye başlanmış ve bu arada örneğin Yol-İş Federasyonu'nun da Eğitim Müdürü Ayhan Başaran ile basın danışmanı Atilla Özsever, hiçbir gerekçe gösterilmeden işlerinden uzaklaştırılmışlardır.

Bu kıyımdan önce Türk-İş tarafından bütün eğitim müdürlerine şimdiye kadar yaptıkları eğitimlerde hangi konuların işlendiği sorulmuş, bundan sonra da Türk-İş içindeki en etkili federasyon olan Yol-İş Eğitim Müdürü ve basın danışmanı görevlerinden alınmıştır.

AAFLI-CIA ilişkileri gerçekten kuşku vericidir. Türk-İş içinde neler oluyor? AAFLI, Türk-İş eğitim seminerlerine karışıyor mu? Ve Halil Tunç bu işlerle ilgileniyor mu?

Amerika, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ile Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'dan ayrılmıştır. Amerika, bu uluslararası işçi kuruluşlarından elini ayağını çekerken neden Türk-İş içinde kolayca at oynatıyor?

Bunun yanıtını siz verin, ey Türk-İş içindeki 'sosyal demokrat' sendika liderleri, siz..."

EK-6: İlhan Selçuk'tan Doğan Öz Yazısı

Ankara Savcı Yardımcısı Doğan Öz'ün faşistlerce öldürülmesi üzerine Adalet Bakanı Mehmet Can adına bir bildiri hazırlayıp basına dağıttım. *Cumhuriyet* gazetesi başyazarı İlhan Selçuk da, 26 Mart 1978 tarihli köşesinde "Üç Ay Sonra..." başlıklı bir makale kaleme aldı. Selçuk'un makalesi şöyleydi:

"Ocak ayının 24'ünde bu köşede yayımlanan bir yazıda Ecevit hükümetini bekleyen üç tuzaktan söz açmıştım. Neydi üç tuzak?

Tuzaklardan birincisi güvenlik konusundadır. Yaygınlığı çarpıcı bir görünüm alan terör eylemlerinin kaynağı neresidir? Ecevit hükümeti terörün köklerine indikçe devlette yuvalanmış güçlerle karşı karşıya gelecektir. Ne var ki bugünkü devlet bürokrasisi, terörizme karşı yürütülecek önlemleri sola karşı eylem niteliğine dönüştürebilecek yapıdadır.

MC hükümetinden kalan ağır miras, iflasa sürüklenmiş bir ekonomidir. Ecevit hükümeti, yabancı kaynaklardan ivedi borç bulmak zorundadır. Bu konuda kaynak IMF'dir. Ancak 'yeniden borçlanma', günü kurtarmaktan başka bir işe yaramaz. IMF'nin borç vermek için öngördüğü koşullar, mazlum ülkeler hesabına korkunç birer tuzaktır. Bu koşulları uygulayan hükümetler, halk yığınlarını karşılarına almaktadırlar.

Dış politikada da bir tuzak beklemektedir. Yaygın önyargıya göre ambargoyu kaldıracak dış politika adımları bir gün bile gecikmeden atılmalıdır. Bürokrat kesim, bu konuda sabırsızdır. Ama bu yolda atılacak her adım, Türkiye'yi Amerikan güdümü altına biraz daha sokacaktır.

Aradan üç ay geçmiştir. Dün sabah gazeteleri açanlar, Ankara Savcı Yardımcısının evinden çıkıp işine giderken öldürüldüğünü okumuşlardır. Otomatik tabancayla başından vurulan Savcı

Doğan Öz'ün bir profesyonelin eliyle katledildiğini saptamak için uzman olmaya gerek yoktur. Öyle bir profesyonel ki, komando kamplarında silah eğitimi görmüştür, belirli bir amaca hizmet yolunda görevlendirilmiştir, emri yerine getirmiştir. Buna 'anarşik olay' diyemeyiz. Adalet Bakanı Mehmet Can'ın diliyle 'organize edilmiş güçler tarafından önceden planlandığı apaçık belli' bir siyasal cinayet diyebiliriz.

Ne var ki iş bu düzeyde kalmıyor. Adalet Bakanı'nın deyimiyle 'organize güçler' terörü tırmandırmakta, kökü dışarıda sermayenin kadroları da basında yaylım ateşini sürdürmektedir. Amaç, Ecevit yönetimini tuzağa düşürmek, desteklerinden yoksun bırakmaktır. Sağ, hem cinayet işleyecek, hem 'güvenliği sağlayamıyorsun' diye hükümeti suçlayacaktır. Hem IMF'den geçmek zorunluluğunu vurgulayacak, hem 'durmadan zam yapıyorsun, halkı eziyorsun' diye hükümeti kınayacaktır. Hem ambargonun bir an önce kaldırılmasını isteyecek, hem 'ABD'ye çatıyorsun, Batı ile ilişkilerimizi bozacaksın' diye hükümeti eleştirecektir.

Çatışmanın koşulları böyledir. Bugün tüm sağcı politikacılar ve kalemler, Ümraniye'deki 'Kurtarılmış Bölge'den söz açıp Ecevit yönetimine saldırmaktadırlar. Peki, ne zaman oluşmuş bu bölge? Demirel hükümeti zamanında değil mi? MC döneminde kurulan 'kurtarılmış bölge'ye, devlet yeni hükümet zamanında girer. Ama Ecevit yönetimi, yine de suçlanmaktan kurtulamaz; sağa yaranamaz. Yaranmasına olanak yoktur. Ve bunun içindir ki Ecevit yönetiminin sağın suçlama kampanyalarına bakarak rotasını saptaması, yörüngesinden çıkması, tuzağa sürüklenmesi demektir.

Yeni hükümet:

Güvenliği sağlamak,

Halk yığınlarının desteğini korumak için gerekli ekonomik önlemleri almak,

Dış politikada zorunlu ilkeleri savunmak

yolunda şaşırıp yalpalamaya başlarsa kendisini yönetime getiren güçleri dağıtır, parça parça eder ve boşluğa sürüklendikçe sağın pençesine düşüp perişan olur.

Bu dönemde devrimciye düşen nedir?

MC faşizmi hükümetten çözüldü... Devletten çözülemedi.

Bu gerçeği hiç unutmayalım."

EK-7: Ödülü Kabul Etmediğim Dilekçe

Hürriyet gazetesinde çalışırken "Süper Emeklilik" haberleriyle ilgili ödülü kabul etmediğime ve sonuçta işten çıkarılışıma neden olan 3 Temmuz 1987 tarihli dilekçemin metni aynen şöyledir:

Haber Ödülü Jürisi Başkanlığına,

Jüri heyeti, geçen hafta birinci sayfada 4 gün üst üste yayımlanan "Süper Emeklilik" ile ilgili haberlerim için brüt 25.000 TL (net 18.650 TL.) takdir etmiştir.

Gazetemizde bir gelenek haline gelen haber ödülü sistemi, kanımca muhabirin özel nitelikli haberleri için emeğini ve çalışmasını değerlendirmek, teşvik ve motive etmek amacını taşımaktadır. Diğer bir anlamda nitelikli emeğe saygının bir ifadesini oluşturmaktadır.

Oysa, şahsımla ilgili yapılan takdirde, emeğimin bu anlamda değerlendirildiği inancını taşımıyorum. Şöyle ki;

1. *Hürriyet* gazetesinin 22 ve 23 Haziran tarihli sayılarında, "süper emeklilik"le ilgili Ankara kaynaklı iki haberde bazı "yanlış ve yanıltıcı" bilgiler yer almıştı. Bu yanlışlığı düzeltmek, daha kapsamlı bir haber hazırlamak ve yasadaki adaletsizlikleri sergilemek amacıyla durumu yetkililere ilettim. Sonuçta, 4 gün üst üste kamuoyunu aydınlatan ve yasanın haksızlıklarını ortaya koyan haberlerim birinci sayfadan yayımlandı.
2. Yaklaşık 3 milyon kişinin "emeklilik kaderi"ni ilgilendiren ve hata kabul etmeyecek kadar hassas hazırlanması gereken bu haberler için yoğun bir zihinsel enerji sarf ettim. Konunun bir uzmanlık işi olması da ayrı bir titizlik gerektiriyordu.

3. Haberlerin hazırlanışı sırasında günde ortalama 30'dan aşağı olmamak üzere okur telefonlarını cevapladım. Bir yandan okur telefonlarına cevap yetiştirirken, diğer yandan haberlerin hazırlanması sırasındaki zaman baskısı, hatasız yazma endişesi beni belli bir strese soktu.
4. Mesleğime ve özellikle yasanın ilgilendirdiği 3 milyona yakın insana duyduğum sorumluluktan ötürü izinli olduğum halde 27 Haziran Cumartesi günü gazeteye geldim. Nitekim Ankara'dan gelen haberde saptadığım bazı hatalar ve Bakan Taşçıoğlu'nun fark ettiğim "gerçekdışı" beyanı, daha sonra yayımlanan bu haberin ana temasını oluşturdu. Bir örnek olması açısından, cumartesi günü yaptığım fazla mesai brüt 24.900 TL (net 17.330 TL) tutmuştur. Kesinlikle bu parayı talep etmiyorum. Sadece ve sadece duyduğum sorumluluğu ve nasıl emek harcadığımı ortaya koymak istiyorum.
5. Kuşkusuz verilen haber ödülü bir takdirdir. Ancak benim burada vurgulamak istediğim nokta, nitelikli emeğe saygı duyulup duyulmaması sorunudur. Hiç de ödül verilmeyip sadece "teşekkür" edilebilinirdi. Nitekim, haberle ilgili olarak okurlardan aldığım "teşekkür telefonları" benim için çok daha anlamlıdır.
6. Yukarıda açıkladığım gerekçelerden ötürü brüt 25.000 TL (net 18.650 TL) takdir edilen haber ödülünü kabul etmediğimi belirtir, saygılarımı sunarım. 3.7.1987

Not: Bilgi için İstihbarat Şefliğine. Atilla ÖZSEVER (Muhabir)

EK-8: Başkanlık Rejimi

Siyaset bilimci ve Anayasa Profesörü Tarık Zafer Tunaya ile 9 Ocak 1988 tarihli *Söz* gazetesinde çıkan "Başkanlık rejimi az gelişmiş ülkelerde diktatörlüğe gider" başlıklı söyleşim şöyledir:

"Siyaset bilimcisi ve Anayasa Profesörü Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de 1908'den beri başkanlık rejimi olmadığını söyledi. Prof. Dr. Tunaya, başkanlık sisteminin az gelişmiş ülkelerde diktatörlüğe yol açtığını belirterek Güney Amerika ve Afrika ülkelerinden örnekler verdi.

Ülkemizde özgürlükler rejiminin henüz tam anlamıyla güçlü bir mekanizmaya bağlanmadığını kaydeden Tunaya, Türkiye'de başkanlık ya da yarı başkanlık sistemlerinin olumlu sonuç veremeyeceğini savundu. Prof. Dr. Tunaya, 1982 Anayasası'ndaki cumhurbaşkanı yetkilerini de fazla bulduğunu söyledi.

Profesör Tunaya'ya sorulan sorular ve yanıtları şöyle:

• Başkanlık sistemi, Türkiye'nin siyasi yapısına ve geleneğine uygun düşer mi?

TUNAYA: Türkiye'de 1908'den beri başkanlık rejimi olmadı. Ülkemizin siyasi geçmişinde parlamenter rejim, meclis hükümeti rejimi daha hâkim bir vaziyette gözüküyor. Eğer toplum kuvvetli değilse, itaatkâr bir halk kitlesi varsa, demokrasiye daha alışmamış bir halk kitlesi varsa, başkanlık rejimi diktatörlükten başka bir sonuç vermez. Onun için Türkiye'de başarılı, olumlu sonuçlar vermeyecektir. Çünkü henüz hürriyetler rejimi tam anlamıyla güçlü bir mekanizmaya bağlanmış değildir.

• Demokrasinin tam anlamıyla yerleşmediği, kökleşmediği ülkelerde başkanlık rejimine geçilmesinden endişe mi duyuyorsunuz?

TUNAYA: Bir kere başkanlık sistemi ihraç edilecek bir sistem değildir. ABD'ye başkanlık sisteminin gelişi, uygulanışı ve toplum yapısı farklıdır. Nitekim Güney Amerika ve Afrika ülkelerinden bazıları

başkanlık sistemini ihraç etti, sonucunda bu ülkelerde diktatörlüğe yol açtı. Az gelişmiş bir ülkede başkanlık rejimi mutlaka ve mutlaka diktatörlüğe götürür. Götürmüştür de. Arjantin'de, Brezilya'da, Afrika Gabon'da ve birçok ülkede diktatörlük gelmiştir.

• Türkiye'nin bu siyasi aşamasında başkanlık ya da yarı başkanlık sistemine geçilmesine bir ihtiyaç var mıdır?

TUNAYA: Böyle bir değişikliğe ihtiyaç olmadığı kanısındayım. Zaten bu seçim sistemiyle başkanlık sistemine gitmeye imkân yoktur. Önce bu seçim sisteminin değiştirilmesi lazım. Meclis'ten birtakım yetkileri alıp da bunlarla döşenmiş bir devlet başkanını Meclis'in karşısına getirmenin Türkiye'nin tarihsel geçmişine ve geleceğine uygun olacağını sanmıyorum. Türkiye'de parlamenter rejimden başkanlık rejimine geçmenin hiçbir gerekçesi yoktur. Burada bir insanın daha çok yetkili olmayı istemesinden, fazla iktidar sahibi olma iddiasından başka hiçbir hukuki ve tarihsel bir gerekçe gösterilemez.

• Yarı-başkanlık sisteminin uygulandığı Fransa, Türkiye'ye örnek olamaz mı?

TUNAYA: Fransa bize hiç benzemez. Çünkü Fransız toplumu Türkiye'ye nazaran insan hak ve hürriyetlerine, kamu hak ve hürriyetlerine çok fazla bağlı, sahip çıkan, politize olmuş bir halktır. Türkiye gibi depolitize edilmek istenen bir halkla bu gibi rejimlere gitmenin bir manası yoktur. Türkiye'de yeniden totaliter rejimle mücadele safhasına girilmemelidir.

• Cumhurbaşkanın halk tarafından seçilmesine ne diyorsunuz?

TUNAYA: Türkiye'nin siyasi geçmişine ve geleceğine en uygun çözüm şudur: Cumhurbaşkanı, adaletli ve eşitlikçi bir seçimle kurulmuş Meclis'in seçtiği, onun içinden çıkan bir kişi olmalıdır. Gerek hükümet, gerekse devlet başkanının Meclis'ten seçilmesi en doğru yoldur. Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, başkanlık sistemine yol açar. Türkiye'nin bugünkü şartlarında cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, ülkeyi monarşiye, saltanata götürür.

• 1982 Anayasası'ndaki cumhurbaşkanı yetkilerini nasıl yorumluyorsunuz?

TUNAYA: Türkiye'de Meclis'in hareketlerini tahdit edebilecek kuvvetli bir cumhurbaşkanına ihtiyaç yoktur. Şimdiki Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini fazla buluyorum."

EK-9: Sermayenin Malı Deniz...

Yeni Yüzyıl gazetesi yazarlarından Deniz Gökçe'ye 23 Eylül 1996 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında verdiğim yanıt şöyleydi:

"*Yeni Yüzyıl* gazetesinin yazarlarından Deniz Gökçe, 19 Eylül 1996 tarihli yazısında bizzat benim ismimi vererek sosyal devlet konusunda çelişkiye düştüğümü öne sürüyor.

Bay Gökçe diyor ki; 'Biz devletin Türkiye'de en büyük hırsız olduğunu, örneğin SSK'da çalışan ile işverenin 20 milyar dolar kadar parasını 30 yılda devlet adına hükümetler tarafından gasp edildiğini bağıra bağıra söylerken, sadece ideoloji adına sosyal güvenliğin devletin elinde kalması gerektiğini savunan Atilla Bey, işçiyi, emekçiyi 'hırsıza' itimada zorluyordu...

Atilla Bey, şimdi tasarruf ve nemada ise aynı lüpçülerin, yani hükümetin ne kadar lüplediğini, yürüttüğünü ortaya koymaya çalışıyor. Devleti temsil eden hükümetin, yani emeklilik paralarımızı emanet edeceğimiz kişilerin ne kadar hırsızlık yaptığının hesabını çıkartıyor. Perhiz ve lahana turşusu yani!.. Uyanın Atilla Bey, bu gaflet uykusundan!'

Evet, kim gaflet uykusunda, kim turşucu, kim neyi karıştırıyor ya da gerçekte kimin çıkarlarını savunuyor? Onları ortaya koymaya çalışalım...

SSK'nın fonları kime gitti?

SSK olayında savunduğumuz şudur: Devlet geçmişte SSK fonlarını çok düşük faizle değerlendirip sermaye sınıfına kaynak aktarmıştır. SSK fonları, Devlet Yatırım Bankası'nda enflasyonun çok altında değerlendirilerek KİT iştirakleri yoluyla özel sermayenin birikimi desteklenmiştir. KİT iştirakleri kamu payının yüzde 50'nin altında olduğu ve özel sermayenin daha güçlü olduğu ortaklıklardır.

Bu dönemde 20 milyar dolarlık SSK kaynağı, devlet kanalı ile özel sektöre aktarılmış ya da Gökçe'nin tabiriyle özel sermaye tarafından 'lüplenmiştir' (Bakınız: 19 Şubat, 4 Mart 1996 tarihli *Milliyet*).

Nema olayında söylediğimiz de farklı değildir. Hükümetler, 1988-1996 döneminde zorunlu tasarruf fonundaki çalışanların kesintisini enflasyon oranında değerlendirebilseydi fonda 1.5 katrilyon lira birikecekti. Oysa kaydi olarak 430 trilyon lira var. Yani 8 yıllık dönemde devlet 1,1 katrilyonu 'iç' etmiş, dolaylı yolla sermaye sınıfı ve rantiye kesiminin çıkarları için kullanmış... (Bkz: 9 Eylül 1996 tarihli *Milliyet*).

Devletin Niteliği

Burada önemli olan devletin niteliğidir. Devlet, egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda mekanizmalar oluşturmuştur. İşçi sınıfı ve çalışan kesim ise, özellikle Batı'da uzun yıllar mücadele vererek devletin emek lehine ekonomik ve sosyal işlevlerle donatılması için çaba harcamıştır. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi alanlarda emeğin çıkarını gözeten, ücret ve çalışma koşullarını da kapsayan bir dizi yasal hak için mücadele verilmiştir. Sosyal devlet olgusu bu şekilde ortaya çıkmıştır.

Türkiye ise, hiçbir zaman Batılı anlamda bir 'sosyal devlet' olmamıştır. İş güvencesi, işsizlik sigortası, memura sendika hakkı gibi en temel hakların bulunmayışı bunun en basit örnekleridir. Türkiye, olsa olsa bir 'sosyal vaatler devleti' olmuştur. Bu çerçevede, ülkemizin gerçek bir sosyal devlete yaraşır biçimde donanması, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi alanlarda temel insan haklarına saygı duyan bir niteliğe kavuşması ve demokratikleştirilmesi gereklidir. SSK da, bu bağlamda özerk ve sosyal devletin gereklerine uygun bir yapıya kavuşturulmalıdır. Sendikalar, SSK fonlarının sermaye kesimine aktarılmasını engellemeli, özerk bir yapı içinde bu fonların emek lehine kullanılmasını denetleyebilmelidirler.

Sermaye sınıfının sözcüleri, devletin sosyal işlevlerinin tasfiye olmasını ve sadece adalet ve güvenlik hizmetlerinden oluşan baskıcı bir mekanizmanın 'devlet' olarak kalmasını savunuyorlar. Bizim itirazımız bunadır.

Sorun, aslında bir tercih sorunudur. Bay Gökçe, bir akademisyen (Boğaziçi'nde hocalık yapıyor), bir gazeteci, bir bankacı

(Yapı Kredi Bankası Yönetim Kurulu üyesi) ve de TÜSİAD danışmanı olarak tercihini sermayeden, finans kapitalden yana yapmıştır. Biz ise, 30 yıllık çalışma yaşamımızda hep emekten ve insandan yana tavır aldık. Bunun bedelini ödedik, yine öderiz. Ölünceye kadar da aynı tavrımızı sürdüreceğiz.

Onun için burjuvaziye uşaklık eden, kalemini, kişiliğini hatta ruhunu satanlarla bizim işimiz yok.

Herkes kendi yoluna..."

EK-10: Emekten Yana Taraf Olmak...

TİSK (Türkiye İşveren sendikaları Konfederasyonu) Genel Sekreteri Kubilay Atasayar'ın "taraflı" davrandığımızı içeren bir mektubu üzerine 12 Ocak 1998 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında şu yanıtı vermiştik:

TİSK Genel Sekreteri Kubilay Atasayar, 29 Aralık 1997 tarihli sayfamızda yayımlanan 'Emeğin yorumu' ile ilgili olarak bir mektup gönderdi. Atasayar diyor ki, "Önce elinize geçmediğini anladığım, Aralık ayı içinde yayımladığımız 'Üretime Yönelik Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler' başlıklı inceleme yayınımızı ilişikte gönderiyorum.

Diğer yandan 29 Aralık 1997 tarihli köşenizde, 'Bu hükümetten emeğe hayır yok' başlıklı değerlendirmenizi de dikkatle okudum. Galiba çalışma hayatının değerlendirilmesinde yapılan en büyük yanlışlık, denge anlayışına dayanmayan tek taraflı bakış açısından kaynaklanmaktadır..."

Öncelikle belirtelim ki, TİSK'in yeni çıkan yayını, o günkü sayfamızda kitap tanıtımları içinde yer aldı. Herhalde Atasayar'ın gözünden kaçmış.

Yaptığımız yorumda da, hükümetin çalışanların taleplerini ne ölçüde yerine getirdiğini madde madde incelemeye çalıştık. Emeğin taleplerini karşılamaya yönelik ciddi bir girişim olmadığı ortaya çıktı. Yorum, emeğin taleplerinin incelenmesiyle ilgiliydi. İşveren kesimi farklı bir haber olarak farklı bir bağlamda incelenebilirdi. Atasayar, bu nedenle bir dengesizlik olduğunu belirtiyor.

Gerçekten çok büyük bir dengesizlik var. Ama dengesizlik nerede? Ülkemizde nüfusun en yoksul yüzde 20'sinin milli gelirden aldığı pay, yüzde 5. En zengin yüzde 20'lik kesimin aldığı pay ise, yüzde 55. Yoksulla zengin arasında tam 11 kat fark var. Türkiye, dünyada gelir dağılımının en bozuk olduğu 5 ülkeden biri. Brezilya, Şili gibi ülkelerle aynı gruptayız.

Atilla Özsever

5 milyondan fazla işsiz var. Devletin resmi rakamlarına, yani DİE'nin verilerine göre 9.3 milyon insan açlık sınırında yaşıyor. 10 milyon işçinin ancak 1 milyonu sendikalı.

Çok uluslu tekeller için fason üretim yapacağız diye Yozgat, Denizli, Çorum gibi yerlerde, asgari ücretin de çok altında aylık 10 milyon liraya genç kızlarımız günde 12 saat sigortasız, sendikasız, güvencesiz çalışıyor.

Tabii ki bu dengesiz koşullarda emeğin sorunlarını bir nebze de olsa dile getirmek gerekiyor. Sayfamızın ismi, adı üzerinde "Emek ve İnsan". Doğaldır ki, emeğin sorunları ağırlıklı olarak işlenecek. Sayfamız ancak haftada bir yayımlanıyor. İşverenlerin, sermaye kesiminin, finans kapitalin haberleri diğer sayfalarda hemen hemen her gün yer alıyor. *Milliyet* okurları içinde işçi, memur, öğretmen, emekli gibi binlerce insan var. Onların sorunlarını iletmek, işlemek öncelikle gazetecilik görevimiz. Kaldı ki, sadece "Emek ve İnsan" sayfasının yayımlandığı pazartesi günleri, gazetemizi satın alan çok sayıda okurumuz var. Sayfamızda yeri geldiğinde işverenlerle ilgili konular da objektif bir biçimde işleniyor. Atasayar, bundan birkaç yıl önce sayfamızın haftada iki güne çıkmasını önermişti. İki güne çıkarsa kendisinin önerilerini dikkate alırız...

EK-11: Burjuvazi Baklayı Ağzından Çıkardı

1 Haziran 1998 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında yaptığımız yorumda şöyle diyorduk:

"Genç burjuvaların örgütü sayılan Türkiye Genç İş Adamları Derneği'nin (TÜGİAD) yeni Başkanı Hamdi Akın, şimdiye kadar dolambaçlı şekilde söylenen bir sözü direkt ifade etti.

TÜGİAD Başkanı Akın, 27 Mayıs 1998 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan demecinde, 'Siyasi partiler kapatılsın' diyor. Hamdi Akın, siyasi partilerin kapatılmasından yana olduğunu belirterek, 'Partisiz demokrasiye geçilmelidir. Çünkü Türkiye'de siyasi partiler menfaat şebekelerine dönüştü' dedi.

Şimdiye kadar 'Ankara'dan bir hayır yok, ekonomik gelişmeyi Ankara tıkıyor', 'Siyasi partilere çekidüzen verilsin', 'Başkanlık sistemine geçilsin' şeklindeki sözlere daha net bir tanım getirildi. Büyük sermayenin sözcüleri bu yönde konuşurlarken, genç burjuvazinin temsilcisi daha 'şeffaf' bir açıklama yaptı.

Aslında küreselleşme ile birlikte neo-liberal anlayış, üç temel konuda egemenliğini ortaya koymaya çalışıyor. Prof. Dr. Meryem Koray'ın deyişiyle ekonomi karşısında sosyal çizildi, sermaye karşısında emek çizildi, piyasanın gücü karşısında da siyasetin üstü çizilmeye çalışılıyor.

Daha açık bir tanımla küresel ölçekte egemenliğini sağlamaya çalışan uluslararası burjuvazi, ekonomik süreç içinde tüm sosyal unsurların tasfiyesini istiyor, sermaye karşısında emeğe dönük hakların kısıtlanmasını öngörüyor ve topluma her anlamıyla egemen olabilmek için piyasanın gücü karşısında siyasetin de saf dışı kalmasını arzuluyor.

Çünkü düzenden yana siyasi partiler, her ne kadar son tahlilde sermayenin çıkarlarını korusalar da oy mekanizması içinde

kitle desteğine ihtiyaç duyuyorlar. Halkın küçük çaplı da olsa sorunlarını çözmek, bütçeden belli ölçüde kaynak aktarmak durumunda kalıyorlar. Sermayenin ise artık buna tahammülü kalmadı. Burjuvazi, her anlamda toplumu denetim altına almayı istiyor. Hamdi Akın da bunu çok 'veciz' bir biçimde ifade etti.

Kuşkusuz mevcut siyasi partilerin 'menfaat şebekesi' haline dönüştüğü ciddi bir olgu. Ancak niçin bu hale geldiler? 12 Eylül'den sonra Özal mantığı ile siyasi partiler birer 'şirket', seçmenler de birer 'müşteri' olarak algılanmaya başlandı. Neo-liberal anlayışın bu 'şirket-müşteri' ilişkisi, siyasetin de yozlaşmasına neden oldu. Oysa siyaset; toplumun aşağıdan yukarı devlet yönetiminde, kamu yaşamında katılımını sağlayan bir mekanizma, halkın çıkarları için sürdürülmesi gereken bir faaliyet...

Geldiğimiz şu aşamada sermaye kesiminin kendisinin sınıfsal çıkarlarını koruyan bu partilere bile tahammülü yok gözüküyor. Daha otoriter, militer bir anlayışın topluma egemen olmaması için bu siyasi partiler de dahil demokrasi güçlerinin silkelenmesinden başka çare kalmıyor..."

EK-12: 68'in Muhasebesi ve Döneklik...

1968 olaylarının 30. yılı nedeniyle 11 Mayıs 1998 tarihli "Emek ve İnsan" sayfasında "68'in muhasebesi ve döneklik..." başlıklı bir yazı yazmıştık. Yazımız şöyleydi:

1968 yılı, Türkiye'de ve dünyada eşitlik, özgürlük ve sosyalizm için bir 'başkaldırı' yılı olarak bilinir. Öncelikle gençliğin bir başkaldırısı olarak ortaya çıkan bu hareket, daha sonra belirli kitleleri de yanına çekebildi. Ülkemizde de gençlik eylemi olarak başlayan bu hareket, daha sonra belirli grupların silahlı mücadele anlayışını da içeren bir tarzda siyasal bir nitelik kazandı. Arkasından 12 Mart, işkenceler ve hapishaneler... Böyle bir dönemin muhasebesini birkaç satırda yapmak mümkün değil. Ancak bir anekdotla başlayıp kısa bir değerlendirme yapmaya çalışalım.

Vietnamlı çocuklar

Yıl: 1972. Yer: Selimiye Askeri Cezaevi. Ziverbey Köşkü'nde işkence gören arkadaşlarımız, belli ölçüde konuşmuşlardı. Hatta mahkemeler başladığı zaman kimi arkadaşlarımızın iddianame kadar konuştuğu dikkati çekiyordu. Kuşkusuz insan vücudunun işkenceye direnci ancak bir yere kadardı...

O sıralarda ABD'nin Vietnam Savaşı devam ediyordu. Amerikan askerlerinin 11-12 yaşlarındaki çocuklara işkence yapmasına rağmen konuşturamadıklarını, Vietnamlı gerillaların yerlerini bildirmediklerini basından öğreniyorduk. Cezaevinde kendi aramızda konuşurken '11-12 yaşındaki Vietnamlı çocuklar kadar bile olamadık' diye hayıflanıyorduk.

Daha sonra yaptığımız tartışmalarda, Vietnam halkının Amerikan işgaline karşı verdiği mücadelenin ciddi bir kitle temeli bulunduğunu, öncü unsurlarla halk arasındaki organik birliktelik ve dayanışmanın son derece önemli olduğunu kavramaya çalıştık.

Oysa Türkiye'de işçi sınıfı ve halk adına mücadele eden bizlerin böyle bir kitle temeli ve organik ilişkisi yoktu. Aslında o dönemdeki işçi sınıfı da, sınıfsal anlamda henüz ekonomik bilinç düzeyinde bile değildi. İşçi sınıfının politikleşmesi de söz konusu olmadığı gibi sınıf olarak ülkedeki nicel varlığı da sınırlı düzeydeydi.

Tüm bu objektif verilere rağmen genç insanlar olarak sömürü düzenine karşı eşitlik ve özgürlük ideali için başkaldırışımız da bir o kadar doğal ve haklıydı. Hintli filozofun dediği gibi, insan olmanın üç temel özelliği vardı: Başkaldırmak, öğrenmek ve sevmek...

Vietnamlı çocukların örneğine dönecek olursak; ciddi bir kitle bağı olan bir hareket, daha sağlıklı bir mücadele çizgisi izlediği gibi bu mücadelenin içinde yer alan unsurlar da daha sağlam durabiliyordu. 12 Mart sonrasında çoğu arkadaşımız bu ideallerinden vazgeçti. Kimi; verdikleri mücadelenin yenilgiye uğramasından, sağlıklı ve Türkiye gerçeklerine uygun bir mücadelenin oluşmayışından bu ideali bırakmış olabilir.

Belki, Aybar çizgisindeki TİP hareketi, zaman içinde işçi sınıfı ile daha sağlıklı bir ilişki kurabilmiş olsaydı, gençler Milli Demokratik Devrim denilen MDD çizgisine bulaşmayıp TİP içinde kalsalardı, halkın desteğini alan demokratik ve meşru bir mücadele yürütülebilseydi ideallerden bu kadar çabuk vazgeçilmezdi...

Neden döndüler?

Kimileri de, bir baskı döneminden sonra eşitlik ve özgürlük ideallerini sürdürebilecek dirence sahip olamadılar. Kimi ise, solculuğu o dönemde bir 'moda' olarak benimsedi, vazgeçmesi de kolay oldu. Onların gözünde para, mal, mülk, şöhret daha fazla önem kazandı. Uygulama biçimiyle Marx'ın öngördüğü bir sosyalizm olmadığı halde Sovyet sisteminin çökmesi ve neo liberal dalga da ideallerden vazgeçmede büyük ölçüde etkili oldu.

Tabii bu gelişmelere karşın ideallerinden vazgeçmeyenlerin, dönmeyenlerin eşitlik, özgürlük, sosyalizm ve sömürüsüz bir dünya özlemi devam ediyor...

Ne diyelim, dönenlerin yolu açık olsun, kalan sağlar bizimdir...

EK-13: "İşçi İçin Özal'dan Daha Zor Bir Dönem"

Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Aralık 2003'te Türk-İş Genel Kurulu'nda yaptığı konuşma üzerine Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin yayın organı olan *Bizim Gazete*'de, 9 Aralık 2003 tarihinde "İşçi için Özal'dan daha zor bir dönem" başlıklı bir yazı yazdım. Yazı şöyleydi:

Türk-İş Genel Kurulu, 3-7 Aralık 2003 tarihleri arasında Ankara'da yapıldı. Genel kurulda bir konuşma yapan Başbakan Tayyip Erdoğan, sert bir üslupla delegelere, bir anlamda işçi sınıfına meydan okudu. Başbakan Erdoğan, 'Siz Türkiye'nin tamamı değilsiniz. Türkiye 70 milyon. Ben sizin kürsünüzden 70 milyona sesleniyorum' dedi.

Tayyip Erdoğan, konuşması sırasında işçilere 'özel sektörde örgütlenin' deyince delegelerin bir bölümü özel sektörde örgütlenmenin zorluğunu dile getirip AKP'nin çıkardığı 4857 sayılı yeni İş Kanunu'nun işverenlerden yana olduğunu belirterek tepki gösterdiler. Başbakan da kürsüden sert bir üslupla cevap verdi. Erdoğan'ın işçileri toplumun belli bir azınlığı gibi gösterip 'meydan okumasına' karşı gösterilen delege tepkisi yetersiz kaldı. Hatta bir kısım delege de Erdoğan'ı savunarak tepki gösterenlere sataştı.

Başbakan Tayyip Erdoğan, sermaye sınıfının çıkarlarını akıllıca bir biçimde savunup IMF ve Dünya Bankası destekli programı uygulayacaklarını, özelleştirmeye ağırlık vereceklerini belirtti. SSK hastanelerinin de Sağlık Bakanlığı'na devredilerek hizmet satın alınması yoluyla zaman içinde özelleştirileceğini ima etti.

Yerel seçimlerden sonra özelleştirmenin hızlanacağı, Kamu Yönetimi Reformu adı altında kamusal hizmetlerin önce yerelleştirileceği, daha sonra özelleştirileceği gözüküyor. Teksif Genel Başkanı Zeki Polat, kongrede yaptığı konuşmada kamuda sendikacılığı ve giderek Türk-İş'i bitireceklerini belirterek, 'AKP, kendi yandaşları olan bir konfederasyonu (Hak-İş'i kastetti) devlet sendikacı yapacaktır' dedi.

Tüm bu veriler ışığında önümüzdeki dönemde başta Türk-İş ol-

mak üzere işçi sınıfının daha zor koşullarla karşı karşıya kalacağı, bu yöne dönemin işçiler açısından Özal döneminden de daha zor geçeceği görülmektedir. Başbakan Erdoğan, Türk-İş Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmayla bunun ciddi bir işaretini vermiştir. Türk-İş'in bu genel kurulu şimdiye kadar yapılan kongrelerden daha sönük, daha 'ruhsuz' bir havada geçmiştir. Delegasyonun siyasal kimliği, sınıfsal kimliğinin önüne geçmiştir. Kongreye gelen delegelerin yüzde 95'inin profesyonel sendikacı olması, bu anlamda işçi sınıfından kopuk bulunması da diğer bir handikapı oluşturmuştur.

Türk-İş, önümüzdeki dönemde hem mali, hem de eylemlilik yönünden sıkıntı çekecektir. Teksif, Petrol-İş, Belediye-İş, Yol-İş gibi büyük sendikalar yeni yönetimde görev almamıştır. Bu sendikaların yönetimde olmayışı, Türk-İş'in mali gücünü azaltacağı gibi eylemlere yönelik işçi katılımını da asgariye indirebilecektir. Daha güçlü, temsili daha yüksek bir yönetim olsaydı, Türk-İş'in tavrı daha değişik olabilirdi.

Her şeye karşın önümüzdeki dönemde örgütlenmeye ağırlık verilmesi, bu amaçla kurulacak fondan azami ölçüde yararlanılması, genç işçilerin eğitilerek bölgesel düzeyde ve özel kesim de dahil örgütlenme çalışmalarına aktif katılması gerekli gözükmektedir. Birlik ve dayanışmanın çok daha gerekli ve zorunlu olduğu bir döneme girilmektedir. Ayrıca işçi örgütleri, sadece sendikalı kesimi değil, tüm emek kesimini, işsizleri, emeklileri, yoksul halkı temsil edecek bir anlayışa sahip olmalı, bir avuç sermayedar ve onların çıkarlarını savunan siyasi kliğin dışında 70 milyonun büyük bir kesiminin haklarını savunacak bir sendika-siyaset anlayışını ve örgütlenme modelini yaşama geçirmelidir.

EK-14: "12 Mart'ın Münevver Anası Benim Annemdi..."

Annem Münevver Ertin'i vefatı üzerine 18 Ekim 2013 tarihli *Yurt* gazetesinde "12 Mart'ın Münevver Anası benim annemdi..." başlığı ile bir yazı kaleme almıştım. Yazım şöyleydi:

Bu bayram günü kederli bir yazı yazmak istemezdim ama çok kısa bir süre önce annemi kaybettim. Annem Münevver Ertin, 12 Mart 1971'deki cunta döneminde özellikle Selimiye Askeri Cezaevi'nde kalan siyasi tutuklular ve yakınları tarafından tanınan bir kişiydi. Bu anlamıyla kamuya mal olmuş bir insan portresiydi...

Münevver Ertin, nerdeyse Cumhuriyet'le yaşıt bir insandı, 1924'te doğdu. Babası İzzet Ertin, Çanakkale Savaşı ve İstiklal Harbi'nde görev yapmış bir subaydı. 1947 yılında topçu subayı olan babam Lütfü Özsever ile evlendi, ancak evlilikleri pek uzun sürmedi, 1953 yılında boşandılar. 1950'li yıllarda dul bir kadın olarak anneannemle birlikte üç çocuğunu büyütmek için büyük çaba harcadı.

Ekonomik zorluklar ve hayat koşulları karşısında iki erkek çocuğunu ilkokulu bitirir bitirmez Selimiye Askeri Orta Okulu'na verdi. Ben 1967 yılında, kardeşim Olcay Özsever ise 1968'de Kara Harp Okulu'ndan mezun olduk. Kız kardeşim İnciser'in (Alptekin) de hukuk öğrenimi görmesini sağladı, kendisi uzun yıllar sendikalarda uzman olarak çalıştı.

1970'ler Türkiye'sinde iki kardeş, devrimci düşüncelere sahip subaylar olmuştuk. Şubat 1972'de tutuklandık. Annem ve kız kardeşim de, 8 gün süreyle Sirkeci'deki meşhur Sansaryan Han'da göz altına alındı. Annem, ayrı odalarda kaldıkları için kız kardeşimi görmek istemiş fakat polisler izin vermeyince, "Burada adam öldürüyorlar diye bağırırım" demesi üzerine ikisini kısa bir süre görüştürmüşler.

Bizler tutuklandıktan ancak 4-5 ay sonra ailelerimizle görüşme imkânı bulduk. Kardeşim Olcay, dönemin işkence merkezi Ziverbey

Köşkü'nde tam 30 gün kaldı, ben çok daha az kalıp hafif atlattım. Annem bizlere işkence yapıldığının bilgisine sahipti. Selimiye Askeri Cezaevi'nin zindan denilen alt katında ilk görüşmemiz oldu. Annemle bizim aramızda epey mesafe vardı. Annem demir parmakları sallayıp, "Sizin kılınıza dokunmuşlarsa bunun hesabını sorarım" diye bağırdı. Sonra Münevver Ertin'i apar topar götürdüler. Sıkıyönetim'de görevli bir subaya ifade verdikten sonra bırakmışlar.

Annem, Selimiye'de diğer tutuklu arkadaşların aileleri ile bir dayanışma içindeydi. Yılmaz Güney'in eşi Fatoş'la birlikte görüşme sırasına girerlerdi. Ben de Yılmaz Güney'le aynı koğuşta altlı üstlü aynı ranzada yatardım.

Şimdi bir an için ileri bir tarihteki bir olaydan söz edeceğim. Gazeteci arkadaşlarımız Nedim Şener ve Ahmet Şık'ın tutukluluk günlerinde meslek örgütleri çeşitli toplantılar düzenlerdi. Bu toplantıların birinde, 1971 sürecinde aynı davadan yargılandığımız havacı teğmen ve daha sonra iyi bir belgeselci olan Hasan Özgen, Nedim'in eşi Vecide Şener'e dönerek şunları söyledi:

"Bu Atilla'nın annesi var ya, 12 Mart döneminde hapiste iken, bizim eşlerimizi uyararak, 'Kocalarınıza iyi görünmelisiniz. Süslenin, dudaklarınıza ruj sürün. Onlar sizi üzüntülü görmesin, moralli görsün' diye öğüt verirdi. Siz de öyle gözükün..."

Annem, ekonomik zorluklar nedeniyle 40 yaşından sonra çalışmaya başlamıştı. Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde yardımcı hemşire kadrosunda görev yaparken Kuleli Askeri Lisesi'nden arkadaşlarımıza, daha sonra da 12 Mart günlerinde siyasi tutuklu hastalara yardımcı olmuştu...

Cezaevinde 2.5 yılı tamamlıyorduk. Ecevit'li CHP, Erbakan'ın MSP'si ile koalisyon yapmıştı. Mayıs 1974'te siyasi suçlarla ilgili Af Kanunu gündeme geldi. Bir grup MSP milletvekili, muhalefetle işbirliği yaparak düşünce suçlarını ilgilendiren TCK'nın ünlü 141 ve 142. Maddesinin af kapsamı dışında kalmasına neden oldu. Oysa hem içerdekiler, hem dışarıdakiler, 141-142. Maddelerin af kapsamı içinde olacağına kesin gözüyle bakıyordu.

Bizler de 'tahliye olacağız' umuduyla yattık fakat sabah öğrendik ki, 141-142 af kapsamı dışında kalmış. Annem o gün bizi ziyarete geldiğinde, cezaevinin kapısından, "Evlatlarım, sizler merak etmeyin, ben size ölünceye kadar bakarım" diye bağırıyordu. Daha sonra Anayasa Mahkemesi, yasanın ilgili maddelerini eşitlik ilkesine aykırı buldu ve bizler de Temmuz 1974'te özgürlüğümüze kavuştuk.

Sevgili anneciğim, ileriki yıllarda çocuklarını evlendirdi, torunları oldu ve 89 yıllık yaşamını 13 Ekim 2013'te tamamladı. Daima mücadeleci ve yaşamı boyunca dik duran bir insanın çocukları olmaktan gurur duyduk, ışıklar içinde yatsın...

EK-15: Emeğin Aydını: Alpaslan Hoca

SBF doktora programından hocam olan ve yaşamı boyunca emek mücadelesine önemli katkılar sunan Prof. Dr. Alpaslan Işıklı'nın vefatı üzerine 16 Temmuz 2013 tarihli *Yurt* gazetesinde "Emeğin aydını: Alpaslan Hoca" başlıklı bir yazı yazmıştım. Yazım şöyleydi:

> Prof. Dr. Alpaslan Işıklı Hocamızı 13 Temmuz 2013 günü kaybettik. Özü itibarıyla emek mücadelesine adanmış, namuslu, ilkeli, özverili ve kararlılık dolu bir yaşamdır Alpaslan Işıklı'nın 73 yıllık hayatı...
> 1940'ta Amasya'da doğan Işıklı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden (SBF) mezun olduktan sonra aynı fakültede öğretim üyeliğine başlar. Daha öğrenci iken toplumsal mücadelenin içersindedir. 1961'de SBF Talebe Cemiyeti Başkanlığı görevinde bulunur. Öğretim üyesi olarak Sosyal Politika (Çalışma Ekonomisi) dalını seçer, böylece işçi sınıfının mücadelesine bir akademisyen olarak bilfiil katılır. 30'dan fazla kitabı emek hareketiyle ilgilidir.
> Profesör Işıklı, Türk-İş ve DİSK'e bağlı birçok sendikada eğitim ve araştırma çalışmalarına katıldı, bu faaliyetleri nedeniyle de 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında bir süre göz altına alındı. 1985'ten sonra Yol-İş Sendikası'ndaki danışmanlığının yanı sıra yine birçok işçi ve memur sendikasında eğitim seminerleri verdi.
> 1983'te sıkıyönetim yazısıyla üniversitedeki görevine son verilen Alpaslan Işıklı, 1989'da Danıştay kararıyla tekrar görevine döndü. SBF'de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümü Başkanlığı yapan Prof. Dr. Işıklı, Mülkiyeliler Birliği Başkanlığı, Tüm Öğretim Elemanları Derneği (TÜMÖD) Genel Başkanlığı görevlerinde de bulundu.
> Tüm ömrünü ezilenlerin safında geçiren Alpaslan Hocamız, sınıfsız ve sömürüsüz "Başka Bir Dünyanın Mümkün Olduğuna" da inanıyordu...
> Hocamızla tanışıklığım, 1976 yılında *Politika* gazetesinin Ankara Bürosu'nda çalışırken söz konusu oldu. Daha sonra Yol-İş Sendikası'nda

uzman olarak çalışmaya başladığım dönemde sendika dergisinin çıkarılmasında ve eğitim çalışmalarında katkı sağlıyordu.
1977 yılında Yol-İş'te henüz bir yılını doldurmadan ve hâlâ tam olarak anlayamadığım bir nedenle iş akdim fesih oldu. Alpaslan Hoca, bu duruma çok üzüldü. Benimle birlikte işten çıkarılan Eğitim Müdürü rahmetli Ayhan Başaran için önce Uğur Mumcu'nun evine götürdü. Uğur Mumcu, *Cumhuriyet*'te bizim haksız yere işten çıkarıldığımıza dair bir yazı yazdı.
Alpaslan Hoca, daha sonra o sırada hastanede olan sendikanın Genel Sekreteri Muzaffer Saraç'ı ziyaret etti, hem geçmiş olsun dileklerinde bulundu, hem de bizim yeniden işe dönmemiz için çaba harcadı, ama mümkün olamadı.
Profesör Işıklı ile daha yakın ilişkim 1978'de SBF'de sosyal siyaset dalında doktora programına başladığım dönemde söz konusu oldu. Alpaslan Hoca, öğrencilerini araştırmaya teşvik ettiği gibi önemli sorunların derinliğine analiz edilmesi için ödev verirdi.
Hocamla özellikle 1993-2000 yılları arasında *Milliyet*'te "Emek ve İnsan" sayfasını hazırlarken görüşlerinden yararlanmak amacıyla sıkı irtibatta bulundum. Son olarak da gazetemiz *Yurt*'ta birkaç kez görüşlerini değerlendirme olanağını bulduk. Alpaslan Hocamızın anılarından oluşan *Gün Doğmadan* (İmge Yayınları) isimli kitabı da önemli bir rehber oldu.
Sendikalar, 1980 öncesinde emekten yana aydınlarla daha yakın ilişki içindeydiler ancak daha sonra bu ilişki koptu, günümüzde ise birkaç sendika hariç işçi örgütleri genelde emekten yana akademisyenlerle pek sıkı bir ilişki içinde bulunmuyorlar.
Alpaslan Hocamız vesilesiyle sendikaların emekten yana akademisyenlerle daha yakın bir ilişki içinde bulunmasını arzu ederken sevgili hocamızın soy ismi gibi ışıklar içinde olmasını dilerim. Değerli eşi Zerrin Hanım'a, oğlu Ali'ye, yakınlarına, dostlarına, öğrencilerine sabır dileklerimi iletirim...

EK-16: 15 Temmuz ve Darbelerin Anatomisi

BirGün gazetesinin 21 Temmuz 2019 tarihli Pazar ilavesinde "15 Temmuz ve darbelerin anatomisi" başlıklı bir yazı yazmıştım. Yazım şöyleydi:

15 Temmuz darbe girişiminin 3. yılı nedeniyle askeri darbeler konusu yeniden güncellik kazandı. 15 Temmuz gerçekte ne idi? Ülkemizde şimdiye kadar başarıya ulaşmış üç askeri darbe söz konusudur. Bunlar, 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbeleridir.
Bu üç askeri darbenin arka planının ortak özellikleri nelerdir, dış faktörlerin etkisi nedir? Bu çerçevede 15 Temmuz darbe girişimini de incelemeye çalışacağız.
Türkiye'deki askeri darbelerin arka planında, ekonomik, sosyal, siyasal sorunlar ve sınıf ilişkileri vardır. Bu arka planı, şu dört faktöre göre açıklamak mümkündür:

1. Mevcut sermaye birikim modelinin tıkanması,
2. Emperyalist güçlerin etkisi,
3. Toplumsal hareketlenme ve özellikle emek mücadelesinin güçlenmesi,
4. Egemen sınıflar arasındaki iç çatışma ve parlamenter sistemin buna çözüm bulamaması.

Bu faktörleri, üç askeri darbe dönemi ile ilgili incelemeye çalışalım. 1950'de iktidara gelen Demokrat Parti (DP), özellikle 1955'lerden itibaren ekonomik sorunlar yaşamaya başladı. Ekonomideki döviz bunalımı, 1958 devalüasyonu ile birlikte 1 doların 2.80 TL'den 9.00 TL'ye çıkması, pek çok tüketim ve yatırım mallarında daralmaya ve tıkanıklığa yol açtı. Muhalefeti ve gençlik hareketini susturmak için bir baskı rejimine yöneldi.
DP, sanayi sermayesinden ziyade ticaret sermayesi ve büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını gözeten bir politika izliyordu. Sonuçta sanayi

sermayesi, memurları, öğrencileri ve kentlerde yeni oluşmaya başlayan işçi kesimini de yanına alarak ticaret sermayesi ve toprak sahiplerine karşı bir tavır sergiledi.

27 Mayıs Darbesi

27 Mayıs 1960 darbesi, bu ekonomik şekillenme üzerine oturdu. DP'nin sermaye birikim modeli tıkanmış, yerine ithal ikameci denilen yerli sanayi sermayesine montaj olanağı sağlayan bir modele geçilmişti. İthal ikameci model, iç pazarın canlandırmasına dayandığından çalışanların satın alma gücünü artırmak amacıyla 1961 Anayasası ile birlikte işçi ve memurlara sendikal ve sosyal güvenlik hakları tanındı. İthal ikamesine dayanan sanayileşme, bir süre sonra kıt döviz kaynakları nedeniyle dış krediye ihtiyaç duydu. Dünya ekonomisinin de 1970'li yılların ortalarından itibaren krize girmesiyle birlikte kapitalist sistemin yeniden yapılanması gereği doğdu. Ağustos 1970'te devalüasyon yapılarak bir ABD doları 9 TL'den 15 TL'ye yükseltildi. Mevcut sermaye birikim modelinin tekrar tıkanmaya başlamasıyla birlikte tek başına iktidarda olan Adalet Partisi'nin (AP) güç kaybetmesi, içinden Demokratik Parti'nin çıkması, Erbakan'ın Milli Nizam Partisi'ni kurması siyasal krize de yol açtı.

Öte yandan 1961 Anayasası'nın sağladığı olanaklarla örgütlenen işçi ve memur kesimi, sermaye sınıfını ürkütmeye başladı. 15-16 Haziran 1970 olayları işçi sınıfının önemli bir güç olduğunu gösterdi.

12 Mart Muhtırası

Zamanın Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, "Sosyal uyanış, ekonomik gelişmeyi aştı" diyerek tepkisini belirtti. Ve nihayet 12 Mart 1971'de ordu muhtıra verince Demirel hükümeti istifa etti. 1971 darbesiyle birlikte memurlara tanınan sendika hakkı ortadan kaldırıldı, kimi grevler yasaklandı.

1974 sonrası petrol fiyatlarındaki artış ve dünyadaki ekonomik bunalım, Türkiye'yi de etkiledi. İthal ikameci model işlemez hale geldi. 24 Ocak 1980'de bir devalüasyon daha yapıldı. Demirel'in deyişiyle, "Türkiye 70 cente muhtaç oldu".

İşçi mücadelesi giderek sertleşti. Eylemler ve grevler yaygınlaştı. 1 Mayıs 1977'de Taksim Meydanı'ndaki miting bir kontrgerilla operasyonuyla kana bulandı, 34 kişi öldü. Bu arada ülkedeki siyasi cinayetler ve terör olayları artmaya başladı.

Parlamento da bu sürece çözüm bulamadı. Uzun bir süre Cumhurbaşkanı seçilemedi. İşçi hareketini baskı altına almak ve ihracata dönük sanayileşme adı altında yeni bir sermaye birikim modelini uygulamak amacıyla 12 Eylül 1980'de bir askeri darbe daha yapıldı.

12 Eylül Darbesi ve ABD

12 Eylül askeri darbesinde ABD'nin de büyük rolü oldu. Nitekim 12 Eylül darbesinin hemen ardından CIA'in Türkiye istasyon şefinin ABD Başkanı Carter'ı bilgilendirirken "bizim çocuklar başardı" sözleri de bunun kanıtı olarak değerlendirilebilir.
12 Mart'ta da döneminin AP'li Dışişleri Bakanı Çağlayangil'in "CIA, altımızı oydu" şeklindeki sözleri de bir başka kanıttır.
27 Mayıs darbesinde ABD'nin rolü o kadar fazla olmamakla birlikte radyodan askeri darbe bildirisini okuyan Albay Alpaslan Türkeş, TSK'nın NATO şube müdürüydü. 27 Mayıs darbesinde de Türk ordusunun NATO'ya bağlılığı ifade edilmiştir.
Peki 15 Temmuz darbe girişimini bu faktörlere göre nasıl değerlendirebiliriz?
Öncelikle 2016'da yeni bir sermaye birikim modeline ihtiyaç duyulmadığı ortadadır. ABD'nin 12 Mart ve 12 Eylül'de olduğu gibi hiyerarşik bir yapıda 15 Temmuz'a açıktan destek verdiği de söylenemez. ABD'nin dolaylı bir desteği olsa bile darbe girişiminin emir komuta zinciri içersinde askeri hiyerarşiye uygun olmaması nedeniyle bu destek çok fludur .
AKP'ye karşı ciddi bir emek mücadelesi de söz konusu değildir. Meclis de tamamen AKP'nin kontrolündedir. Peki o zaman 15 Temmuz nedir?

15 Temmuz Kalkışması

Gülen Cemaati ya da yeni adıyla FETÖ (Fetulahçı Terör Örgütü), AKP'nin iktidara geldiği 2002'den sonra 10-11 yıl birlikte hareket etmiş, ne zamanki iki İslamcı fraksiyon arasında çıkar kavgası, devlete egemen olmada sorunlar baş gösterince çatışma başlamıştır. Dershane olayı, MİT krizi ve sonunda 17-25 Aralık hadisesi, bu çatışmanın başlıca örnekleridir.
Cumhurbaşkanı Erdoğan, FETÖ'nün emniyet, yargı ve ordudaki örgütlenmesinden rahatsız olunca bu örgüt mensuplarını tasfiyeye girişmiştir. Özellikle Ağustos 2016'da yapılacak Yüksek Askeri Şura (YAŞ) toplantısı öncesi TSK'dan 1.200 dolayındaki Cemaatçi subayın tasfiye edileceği bilgisi, bu kesimi can hayliyle bir "intihar" girişimine yöneltti. Tasfiye sonrası hapse girecekleri endişesi de, bu acemi darbe girişimine yol açtı.
Fetullahçı cuntacılar, darbeyi sabaha karşı yapmayı planladıkları halde bir şekilde bu girişimin sezilmesi üzerine darbe saatini erkene almak istediler. Erkene alınca da bir sürü acemiliklere başvurdular.

"Darbe İptal Kodu"

12 Eylül 1980 öncesinde, darbenin herhangi bir nedenle ertelenmesi halinde askeri birliklere "darbe iptal kodu" adı altında bir emir de gön-

derilmişti. Darbeyi gerçekleştiren Genel Kurmay Başkanlığı, böyle bir önlem de almıştı. 15 Temmuz'da ise böyle bir önlem düşünülmemişti. Darbe girişiminde hiçbir üst düzey komutanın görev almaması da, başarısızlığın diğer bir faktörüydü.

Nitekim 15 Temmuz gecesi 1. Ordu Komutanı Orgeneral Ümit Dündar, İstanbul Valisi ile birlikte basının karşısına çıkarak emir komuta zinciri dışındaki bu darbe girişiminin TSK tarafından desteklenmediğini belirtip darbeye katılmayan birliklerle gerekli tedbirlerin alındığını açıklamıştır.

Sonuç itibarıyla 15 Temmuz darbe girişimi, Türkiye'deki geçmiş darbelerin oluşum süreci ilgili dört faktör dikkate alındığında başarısız olmaya mahkûmdu. Bu hareket, bir darbe girişiminden ziyade devleti ele geçirmek amacıyla iktidardaki İslamcı fraksiyona (AKP'ye) karşı çıkar çatışmasına giren diğer İslamcı fraksiyonun (FETÖ'nün) bir askeri kalkışması olarak değerlendirilebilir...

Dizin

A
Abdullah Aksak 145
Abdullah Gül 212
Abdurrahman Dilipak 241
Adem Yavuz 79, 114, 116
Adil Özkol 84, 85, 88, 89, 129
Adnan Menderes 28
Adnan Öztrak 80
Adnan Özyalçıner 114, 261
Ahmet Alankuş 70
Ahmet Bedevî Kuran 19
Ahmet Makal 108
Ahmet Özal 151
Ahmet Şık 308
Ahmet Tonak 273
Akdemir Akmut 70, 159
Akgül Yurkarslan 70
Alaattin Çakıcı 206
Ali Kırca 20, 74, 80, 81, 105, 106, 198
Ali Şen 113
Alpaslan Işıklı 88, 89, 91, 95, 96, 107, 108, 124, 158, 183, 245, 267, 288, 309
Alpaslan Türkeş 25, 313
Alpay Biber 109, 110
Alp Orçun 111
Altan Öymen 81, 116, 133
Arif Koşar 269
Arzuhan Yalçındağ 177, 178
Asil Nadir 134, 139, 142, 143, 144, 145
Ateş Ünal Erzen 152
Atilay Ayçin 163
Attila İlhan 174, 176
Avni Arbaş 153, 154
Aydın Baylan 145
Aydın Doğan 113, 164, 172, 177, 189, 190, 202, 205, 207, 221, 223, 234
Ayfer Civelek 197
Ayhan Başaran 90, 91, 93, 95, 96, 289, 310
Ayşenur Arslan 74, 87, 129, 262
Ayşe Nur Erten 111, 250
Azer Bortaçina 236
Aziz Çelik 269
Aziz Nesin 46, 84, 110

B
Bahir Ersoy 124
Bahri Savcı 110
Baki Tuğ 131, 132
Bayram Meral 91, 92, 94, 180, 181, 182, 187, 189, 190, 214, 219, 220, 222, 223, 234, 235, 238
Behice Boran 91
Bensan Özbalkan 145
Bülent Ecevit 74, 138, 139, 212, 214, 238
Bülent Eczacıbaşı 151, 216, 217

C-Ç
Cahit Akyol 141
Cahit Erhan 91
Cahit Talas 107, 124
Can Ataklı 164

Caner Şaka 80
Can Yeşilada 166
Caroline Giraud 153
Celalettin Yazıcıoğlu 217, 218
Celal Gürkan 20
Celal Pir 120, 127
Celil Gürkan 43, 45
Cemal Gürsel 195
Cemal Süreya 84
Cemal Tural 34, 35
Cem Boyner 151
Cemil Çiçek 212
Cevat Geray 107
Cevdet Selvi 124
Cevdet Sunay 51
Cihangir Erdeniz 16, 17
Çetin Altan 84, 152
Çetin Emeç 114, 118, 119, 125, 126, 127, 128, 129
Çetin Özek 144
Çiğdem Boz 244, 264

D
Demet Neşe Erdoğan 84
Demirtaş Ceyhun 84
Deniz Baykal 97, 202
Deniz Gezmiş 15, 51, 61, 84
Deniz Gökçe 188, 296
Deniz Güçer 187
Deniz Som 129
Derya Arbaş 153, 154
Derya Sazak 185, 189, 190, 211
Dinç Bilgin 129, 149
Dinç Üner 206
Doğan Heper 174, 205, 206
Doğan Kasaroğlu 106
Doğan Onur 91, 94
Doğan Öz 98, 99, 290, 291
Doğan Tanyer 78
Duygu Asena 129
Duygu Aykal 87

E
Ege Cansen 157
Emin Çölaşan 112
Emin Karaca 70
Emine Gümüş 145
Emre Kongar 114, 124, 248
Ender Arol 148
Engels 55, 123, 244, 264
Engin Ardıç 152
Engin Ergönültaş 84
Enis Berberoğlu 119
Ercan Arıklı 81, 82, 83, 129
Erdal Atabek 12, 175, 176, 221
Erdinç Sağlam 81
Erdoğan Akdurman 64
Erdoğan Öztürk 148
Eren Güvener 132
Ergun Babahan 129
Erhan Tezgör 96
Erich Fromm 216, 230
Erkan Çelebi 120, 127
Erol Simavi 112, 114, 117, 118
Erol Türegün 114
Ertuğ Karakullukçu 114
Ertuğrul Günay 256
Ertuğrul Kürkçü 103, 104, 255, 272
Ertuğrul Özkök 118, 119, 128
Esin Afşar 110
Eşref Erdem 97, 98
Eyüp Özalkuş 57, 58

F
Fahri Korutürk 66
Faik Türün 42, 77, 84
Faruk Ağar 91, 92
Faruk Gürler 42, 45, 65
Faruk Kırkan 143, 145
Faruk Tanrıverdi 38
Fatih Yaşlı 262
Fatma Girik 154
Fatoş Güney 59, 308
Fehmi Işıklar 161
Ferit Erdoğan 28
Ferruh Doğan 84
Fethi Naci 84
Fikret Bila 210
Fikri Sağlar 206
Füsun Sayek 201
Fuzuli Yazıcı 18, 49

G
Gökhan Atılgan 254
Güldal Mumcu 86
Güler Güvenöz 85
Güner Özgün 66
Güngör Göktan 83
Güngör Uras 230
Gürer Aykal 87

H
Hakan Çelik 143
Hakkı Alpacar 29
Hakkı Koçak 115
Haldun Simavi 142
Haldun Yeşil 49
Halil Ergün 64
Halil Posbıyık 197
Halil Tunç 88, 95, 124, 288, 289
Halit Çelenk 84
Halit Mısırlıoğlu 89, 91, 93, 94
Halit Narin 184
Haluk Ergüven 241
Haluk Şahin 83, 262
Hamdi Akın 203, 301, 302
Hasan Cemal 116
Hasan Karakaya 241
Hasan Özgen 74, 75, 308
Hasan Tahsin Benli 12, 54, 181, 187, 189, 221, 245
Hasan Yılmaer 83
Hatice Alankuş 70
Hatice Yılmaz Doğan 226
Hayrettin Karateke 119
Hayri Kozanoğlu 269
Hidayet Ilgar 29
Hilmi Yavuz 81, 84
Hıfzı Topuz 13, 84, 154, 249
Hıncal Uluç 153
Hüsamettin Cindoruk 122
Hüseyin Cevahir 16, 17, 47, 272
Hüseyin İnan 61
Hüseyin Karakoç 220
Hüseyin Şimşek 259
Hüsnü Göksel 110
Hüsnü Mahalli 262

I-İ
İcen Börtücene 91, 96
İhsan Karakuş 29
İhsan Sabri Çağlayangil 84
İhsan Topaloğlu 158
İlbay Kahraman 13
İlhami Soysal 35
İlhan Selçuk 98, 99, 290
İlkin Aydın 145
İnciser Alptekin 26, 307
İmren Aykut 139, 159
İpek Çalışlar 80, 129
Işık Alamur 141
İsmail Bezgin 83
İsmail Cem 12, 74, 80, 81, 82, 83, 84, 89, 249, 250
İsmail İnan 124
İsmet Attila 168
İsmet Berkan 252
İsmet Öztürk 272
İzzet Ertin 25, 307
İzzettin Önder 158, 227, 269

J-K
Julide Gülizar 85, 101
Kadir Kaynar 66
Kamil Kınkır 221
Karl Marx 123, 221, 264
Kaya Özdemir 93
Kemal Alemdaroğlu 241
Kemal Bayraktar 225
Kemal Derviş 238
Kemal Gönül 143, 144
Kemal Kılıçdaroğlu 155, 183, 213
Kemal Köymen 260
Kemal Sülker 124, 192
Kemal Türkler 93, 192, 251
Kenan Evren 25, 110, 257
Konur Ertop 114
Korkmaz Yiğit 206, 207
Korkut Boratav 106, 108, 158, 269
Kubilay Atasayar 200, 233, 299
Kurthan Fişek 91, 108
Kurtul Altuğ 158

L
Levent Dölek 273
Leyla Alaton 151
Lütfü Erol 43, 45, 54
Lütfü Özsever 25, 26, 57, 309

M
Mahir Çayan 11, 16, 17, 18, 47, 49, 50, 56, 70, 77, 283, 284
Mahmut Makal 108, 261
Mahmut Tali Öngören 78, 79, 116
Masum Türker 213
Mehmet Ali Aybar 133, 134
Mehmet Ali Şahin 212
Mehmet Alkaya 20, 37, 49, 63
Mehmet Barlas 80
Mehmet Başaran 109
Mehmet Can 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 290, 291
Mehmet Gölhan 187
Mehmet İnanç Turan 12
Mehmet Karaca 251
Mehmet Komşu 83, 111, 112, 114
Mehmet Moğultay 155, 156, 243
Mehmet Sağcan 20
Mehmet Sağnak 143, 145
Mehmet Şevki Eygi 36
Mehmet Sönmez 49
Mehmet Sucu 143, 145
Mehmet Türker 114
Mehmet Yaşin 129
Mehmet Yılmaz 232, 234, 235, 238, 240
Melda Onur 145
Memduh Hacıoğlu 151, 152
Memduh Tağmaç 42, 158, 312
Meral Tamer 155
Merdan Yanardağ 145, 254, 262
Mesut Yılmaz 183, 191, 202
Mete Buharalı 80, 83
Mete Has 47
Mete Vurkır 62
Metin Göktepe 201, 257
Metin Kazancı 91, 96, 107
Mine Kılıç 164
Muharrem Kayhan 193
Muhsin Batur 42, 45, 84, 194
Murat Belge 84
Murat Sabuncu 205, 207, 222, 225, 238, 239
Musa Ağacık 206
Musa Çam 262
Musa Şen 225
Mustafa Alabora 64, 272
Mustafa Ekmekçi 221
Mustafa Gürsel 83
Mustafa Kalemli 116
Mustafa Kemal 21, 273
Mustafa Kemal Coşkun 273
Mustafa Koç 152, 153
Mustafa Şahin 74, 75
Mustafa Sönmez 108, 109, 129, 262
Muzaffer Erdost 261
Muzaffer Kan 25
Muzaffer Saraç 91, 94, 96, 310
Mükerrem Taşçıoğlu 125
Mümtaz Soysal 84, 85, 87, 214, 248
Münevver Çimen 226
Münevver Ertin 25, 69, 266, 307, 308
Müşerref Hekimoğlu 116

N
Naci Gür 56, 58, 277
Nahit Duru 262
Nail Güreli 198, 201, 202, 216, 227, 228, 229, 256, 257
Namık Kemal Ersun 65
Namık Kemal Zeybek 205, 206
Nazar Büyüm 109, 110
Nazım Alpman 12, 93, 132, 206, 229, 236
Nazım Dündar Sayılan 218
Nâzım Hikmet 133, 153, 218, 261, 273
Nebil Özgentürk 145
Necati Çelik 88, 186, 188
Necati Doğru 119, 120, 229
Necla Soysal 213
Necla Zarakol 74
Necmettin Erbakan 189
Necmi Demir 103
Nedim Arat 43, 54

Nedim Şener 207, 308
Nejat Tunçay 62
Nevzat Yalçıntaş 81
Nezih Demirkent 111, 116, 148, 229
Nihat Andaç 30
Nihat Behram 173, 262
Noyan Umruk 108
Nuran Alptekin Kepenek 4
Nusret Fişek 108
Nusret Gülal 29
Nükhet Duru 111, 112

O-Ö
Oğuz Güven 145
Oktay Cengizbay 66
Oktay Etiman 103
Oktay Kaynak 103
Oktay Kurtböke 116, 126, 157
Olcay Özsever 12, 17, 37, 47, 49, 58, 66, 284, 307
Orhan Erinç 148
Orhan Savaşçı 18, 49, 50, 55, 103, 272
Orhan Taşan 201
Orhan Tekeoğlu 207
Orhon Murat Arıburnu 30
Osman Saffet Arolat 145
Osman Ulagay 233
Ömer Laçiner 17, 19, 20, 37, 47, 66
Önder Aker 94
Özcan Ertuna 128
Özden Vardar 80, 81
Özer Çiller 169, 170

P-R
Pamir Bezmen 151, 159
Pars Esin 107
Rahşan Ecevit 139
Recai Başkan 221
Recep Yaşar 229
Refik Baydur 159
Refik Erbil 57
Reha Öz 129
Rıdvan Akar 166
Rıdvan Budak 192, 198, 234
Rıfat Kılıç 39, 46
Rıfat Murat 80
Ruhi Öğüt 52
Ruşen Keleş 107
Rüçhan Manas 18, 49
Rüştü Erdalhun 195

S-Ş
Sabahattin Sakman 15, 16, 17, 49
Sadun Aren 84
Sadun Kurt 30
Saffet Alp 20, 37
Sait Dilik 107
Salih Kılıç 221, 252
Salim Alpaslan 207, 220
Salvador Allende 66
Saruhan Ayber 143
Seçkin Türesay 114, 140
Seda Kaya Güler 129
Selahattin Turla 91
Selçuk Altan 74
Selim İleri 84
Sennur Sezer 114, 261
Serhat Sönmez 170, 171
Server Tanilli 99
Sevgi Soysal 84, 85, 86, 87
Seyfi Öztürk 124
Sibel Gökçe 261
Sibel Güneş 145
Sina Koloğlu 215
Sinan Cemgil 15, 16, 17
Sokrates 13
Stalin 38, 261
Suat Gezgin 241, 242
Stalin 38, 261
Suat Gezgin 241, 242
Sungur Savran 254, 269, 273
Şahin Karasar 259
Şanar Tayşi 94
Şehmuz Güzel 107
Şemsi Denizer 192
Şerafettin Elçi 97
Şeref Oğuz 185
Şevket Adalı 83
Şevket Demirel 38
Şevket Kazan 88
Şevket Süreyya Aydemir 46
Şevket Yılmaz 124

Şeyh Sait 44
Şinasi Danışoğlu 145
Şirin Tekeli 109
Şükran Ketenci 157
Şükran Soner 201
Şükriye Timur 225

T
Taha Parla 109
Tahsin Şahinkaya 130
Talat Aydemir 28, 33, 51, 65
Tamer Hazer 37
Taner Kutlay 83
Tanju Gülseren 109
Tan Oral 84
Tansu Çiller 158, 168, 169, 170, 187
Tarık Akan 97
Tarık Zafer Tunaya 131, 294
Tayyip Erdoğan 174, 245, 246, 247, 269, 305
Teoman Erel 116
Teoman Köprülüler 89
Tevfik Çavdar 84, 91
Timur Selçuk 84
Toker Dereli 239, 247
Tolga Yarman 161
Tuncer Sümer 15, 17
Tuğrul Eryılmaz 74, 107
Turgut Özal 116, 151, 160, 246
Tülay Öney 116

U-Ü
Ufuk Güldemir 176, 177, 178
Uğur Alacakaptan 80
Uğur Cebeci 134
Uğur Dündar 84
Uğur Kökden 83
Uğur Mumcu 86, 94, 95, 96, 250, 288, 310
Ulaş Bardakçı 284
Ülker Sönmez 170
Uluç Gürkan 116, 149
Umur Talu 129, 130, 166, 172, 173, 174, 228
Üzeyir Ataman 231

V
Vahap Munyar 120, 127, 129
Varlık Özmenek 96
Vasıf Öngören 64
Vedat Dalokay 89
Vedat Günyol 109
Vehbi Koç 152
Veli Devecioğlu 100, 104, 105
Veysel Atasoy 115

Y
Yalçın Doğan 157, 172, 222, 226, 233
Yaşar Kemal 97
Yaşar Okuyan 208, 209, 210, 211, 214, 231
Yavuz Baydar 210, 211, 223, 225, 227, 232
Yavuz Çizmeci 150, 151
Yavuz Gökmen 117
Yavuz Şimşek 145, 147
Yavuz Top 61, 65
Yazgülü Aldoğan 145
Yıldırım Koç 108
Yıldız Tümerdem 141
Yılmaz Güney 11, 58, 59, 64, 100, 104, 173, 174, 284, 310
Yılmaz Öner 109
Yusuf Aslan 61
Yusuf Niş 65
Yücel Top 12, 17, 42, 53, 54, 55, 60, 65, 67, 71, 255, 277

Z
Zafer Mutlu 129, 130, 149
Zafer Toprak 109
Zerrin Arbaş 153, 154
Zeynep Atikkan 228
Ziya Sonay 144, 148
Ziya Yılmaz 272
Zülfü Livaneli 198

Bu kitapta asker kökenli bir 68'linin ordu içindeki devrimci örgütlenme çalışmalarını, Kartal Maltepe'deki 2. Zırhlı Tugay'da görev yaptığı süreçte Mahir Çayan ve arkadaşlarının askeri cezaevinden kaçışına yardımcı oluşunu okuyacaksınız.

Yine o dönemde Türkiye işçi sınıfı tarihinin önemli olayları arasında yer alan 15-16 Haziran 1970 olaylarındaki rolüne, 12 Mart 1971 muhtırası sonrası üsteğmen iken emekliye sevk edilip askeri cezaevine gönderilişine ve orada Yılmaz Güney'le olan arkadaşlığına şahit olacaksınız...

Atilla Özsever, 2.5 yıllık bir mahpus hayatından sonra 1974 Temmuzu'nda çıkarılan bir afla özgürlüğüne kavuşur. Yeni başlayan gazetecilik döneminde işçi olayları ağırlıklı olmak üzere Türkiye'nin yakın tarihine tanıklık eder; 12 Eylül 1980 darbesi, 1989 Bahar Eylemleri, 1999 Mezarda Emeklilik Yasası, TEKEL Direnişi gibi...

Bu kitapta, 20 yaşında başlayan savaşsız ve sömürüsüz bir dünya özleminin 70'inde de devam ettiğini göreceksiniz...

AYRINTI • YAKIN TARİH
ISBN: 978-605-314-509-7
9 786053 145097
KDV'den muaftır. 36 ₺